

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANS TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNİN ULUSLARARASI TİCARET
AÇISINDAN ANALİZİ (2008-2018)**

Şerife YENEN DAVİR

**Danışman
Doç. Dr. Bahar YALÇIN**

MANİSA - 2021

**T.C.
MANİSA CELAL BAYAR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANS ANABİLİM DALI
ULUSLARARASI TİCARET VE FİNANS TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI**

**TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNİN ULUSLARARASI TİCARET
AÇISINDAN ANALİZİ (2008-2018)**

Şerife YENEN DAVİR

**Danışman
Doç. Dr. Bahar YALÇIN**

MANİSA - 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Türkiye-ABD İlişkilerinin Uluslararası Ticaret Açısından Analizi (2008-2018)” adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin bibliyografyada gösterilen eserlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

27/10/2021

Şerife YENEN DAVİR

İmza

ÖZET

TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNİN ULUSLARARASI TİCARET AÇISINDAN ANALİZİ (2008-2018)

Bu araştırma ile Türkiye ve ABD dış ticaret ilişkilerinin 2008-2018 yılları arasındaki dönemi kapsayacak şekilde incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sürecinde öncelikle Türk Amerikan ilişkileri ele alınmış, karşılıklı ticari anlaşmalar ve ilişkilerde karşılaşılan sorunlar ile ticareti geliştirmeye yönelik olarak atılabilecek adımlardan bahsedilmiştir. Bu bağlamda Türkiye ve ABD ekonomilerinin söz konusu döneme ait dış ticaret faaliyetleri ülkeler ve ürün grupları bazında incelenmiş, ayrıca her iki ülke ekonomisi büyüme, istihdam, enflasyon ve dış ticaret kapsamında karşılaştırılmıştır. On bir yıllık (2008-2018) bir periyod kapsamında yapılan çalışmada Türkiye-ABD arasındaki ticari ilişkilerin gelişimi ve geleceği ele alınmıştır. Araştırmanın ikinci bölümünde, 2008-2018 zaman diliminde Türkiye'nin en fazla ihracat ve ithalat yaptığı ülkeler arasında ABD'nin ilk 10 ülke içinde yer aldığı, 2014'ten bu yana ise Türkiye'nin toplam ihracattaki payının giderek artış gösterdiği belirlenmiştir. Bu süreçte ABD'den ithalat değerlerinde dramatik bir değişim yaşanmamasına karşılık ABD'ye yönelik olarak sürekli dış ticaret açığının oluştuğu saptanmıştır. Ekonomik yapı karşılaştırması açısından değerlendirildiğinde ise ABD'nin büyüme oranları düşük olmasına rağmen istikrarlı olduğu, Türkiye'nin ise dalgalı, değişken ve istikrarsız olduğu gözlenmiştir. İstihdam ve enflasyon açısından yapılan değerlendirme kapsamında ise ABD'nin 2008 krizinden Türkiye'ye oranla bu alanlarda daha fazla etkilendiği saptanmıştır. ABD istikrarlı bir şekilde iyileşme sergilerken, Türkiye'nin işsizlik oranlarında bir iyileşme olmadığı ve enflasyon oranının iki katına çıktığı gözlemlenmiştir. ABD ekonomisinin SWOT analizinde ABD'nin dünyanın en büyük pazarı olması, inovatif ve zengin kaynaklara sahip olmasına rağmen, güncelliğini yitirmiş altyapı sistemleri, yüksek maliyetli askeri müdahaleleri, siyasi kutuplaşmalar ve ticaretteki korumacı önlemlerinin tehdit olarak karşısına çıktığı görülmüştür. Son olarak, ABD ile karşılaştırmalı ihracat analizi, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) Katsayılarını belirlemede kullanılan Balassa Endeksi'ne göre incelendiğinde ise, Türkiye'nin 18 ürün grubunda güçlü açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ve ABD'ye ihracatını birçok farklı ürün grubunda arttırabilecek potansiyeli bulunduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İhracat, İthalat, Uluslararası Ticaret, Türkiye-ABD İlişkileri, Türkiye-ABD Dış Ticareti, SWOT Analizi, Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ).

ABSTRACT
ANALYSIS OF TURKEY-USA RELATIONS FROM THE PERSPECTIVE OF
INTERNATIONAL TRADE (2008-2018)

This study is aimed to evaluate U.S.A and Turkey bilateral trade relations that covers the period between the years 2008-2018. For this purpose, initially Turkish American relations are discussed, mutual commercial agreements and key issues encountered in relations and steps that could be taken to improve bilateral trade between the two countries are mentioned. In the second, third and fourth parts of the study, foreign trade of Turkish and American economies are examined on the basis of countries and product groups, following mutual import and export analysis between Turkey and USA have been performed. Additionally, the economies of both countries were compared in terms of growth, employment, inflation and foreign trade. Developments and future of trade relations between Turkey and the U.S. are discussed within the context of an eleven year period (2008-2018) analyzed in this study. In the second part of the research, it has been observed that Turkey's share in total exports has increased gradually since 2014, when the USA was among the top 10 countries to which Turkey exports and imports in the 2008-2018 period. In the same period, exports to the USA and the number of Turkish firms exporting to the USA doubled, while the value of imports from the USA did not change dramatically, but a constant foreign trade deficit with the USA was observed. When evaluated in terms of economic structure comparison, it has been noticed that the USA is stable despite its low growth rates, while Turkey is fluctuating, volatile and unstable. In addition, when evaluated in terms of employment and inflation, it was ascertained that the USA was more affected by the 2008 crisis compared to Turkey in these areas, but while the USA showed a steady improvement, Turkey did not experience an improvement in unemployment rates, while the inflation rate doubled. In the SWOT analysis of the US economy, it has been observed that although the USA is the world's largest market and has innovative and rich resources, outdated infrastructure systems, high-cost military interventions, political polarizations and protectionist measures in trade are threats. Lastly, when the comparative export analysis with the USA is analyzed using the Balassa Index to determine Revealed Comparative Advantage (RCA) values, it is been found that Turkey has a strong revealed comparative advantage in 18 product groups and has the potential to increase its exports to the USA in many different product groups.

Keywords: Import, Export, International Trade, Turkey-USA Relations, Turkey-USA Foreign Trade, SWOT Analysis, Revealed Comparative Advantage (RCA).

TEŞEKKÜR

Çalışmamın her aşamasında bana destek olan, bilgi ve deneyimleri ile yol gösteren, tecrübeleri ile beni aydınlatan ve desteğini hiç eksik etmeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Bahar YALÇIN'a, tüm öğrenim hayatım boyunca beni maddi ve manevi olarak destekleyen ve hep yanımda olan sevgili annem ile babama ve yüksek lisans eğitimim süresince bana destek olan değerli eşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Şerife YENEN DAVİR
Manisa, 2021

**TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNİN ULUSLARARASI TİCARET AÇISINDAN
ANALİZİ (2008-2018)**

İÇİNDEKİLER

YEMİN METNİ	v
ÖZET	vi
ABSTRACT	vii
TEŞEKKÜR METNİ	viii
İÇİNDEKİLER	ix
KISALTMALAR	xii
TABLolar LİSTESİ	xiii
GİRİŞ	1

**BİRİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE- ABD İKİLİ İLİŞKİLER**

1.1 TÜRKİYE- ABD İLİŞKİLERİNİN TARİHÇESİ	3
1.1.1. İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türk Amerikan İlişkileri	3
1.1.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Türk Amerikan İlişkileri	5
1.2 TÜRKİYE- ABD İKİLİ EKONOMİK VE TİCARİ ANLAŞMALAR	11
1.3 TÜRKİYE –ABD DIŞ TİCARETİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER	15
1.3.1 İlişkilerde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar	15
1.3.2 Ticareti Geliştirmeye Yönelik Adımlar	19

**İKİNCİ BÖLÜM
TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİ**

2.1. TÜRKİYE’NİN İHRACATI (2008-2018)	21
2.1.1. Başlıca Ülkeler İtibarı ile Türkiye İhracatı (2008-2018)	27
2.1.2. Başlıca Ürün Grupları İtibarı ile Türkiye İhracatı (2008-2018)	35
2.2. TÜRKİYE’NİN İTHALATI (2008-2018)	46
2.2.1 Başlıca Ülkeler İtibarı ile Türkiye İthalatı (2008-2018)	47
2.2.2 Başlıca Ürün Grupları İtibarı ile Türkiye (2008-2018)	54

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ABD’NİN DIŞ TİCARETİ

3.1. ABD’NİN İHRACATI (2008-2018)	74
3.1.1. Başlıca Ülkeler İtibarı ile ABD’nin İhracatı (2008-2018)	80
3.1.2. Başlıca Sektörler İtibarıyla ABD’nin İhracatı (2008-2018)	92
3.2. ABD’NİN İTHALATI (2008-2018)	103
3.2.1 Başlıca Ülkeler İtibarı ile ABD’nin İthalatı (2008-2018)	106
3.2.2 Başlıca Sektörler İtibarıyla ABD’nin İthalatı (2008-2018)	116

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE- ABD DIŞ TİCARETİ

4.1. TÜRKİYE’NİN ABD’YE İHRACATI: (2008-2018)	129
4.1.1. Başlıca Ürünler Göre Türkiye’nin ABD’ye İhracatı	131
4.2. TÜRKİYE’NİN ABD’DEN İTHALATI (2008-2018)	143
4.2.1. Başlıca Ürünler Göre Türkiye’nin ABD’den İthalatı	145
4.3. TÜRKİYE- ABD DIŞ TİCARET İLİŞKİLERİNİN GELİŞİMİ VE GELECEĞİ	157

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE-ABD EKONOMİLERİNİN YAPISAL AÇIDAN KARŞILAŞTIRILMASI

5.1 EKONOMİK GÖSTERGELERLE TÜRKİYE-ABD EKONOMİLERİNİN İNCELENMESİ	160
5.1.1. Türkiye-ABD Ekonomilerinin Yapısal Açısından İncelenmesinin Önemi	160
5.1.1.1. Büyüme Açısından Karşılaştırma	160
5.1.1.2. İstihdam Açısından Karşılaştırma	168
5.1.1.3. Enflasyon Açısından Karşılaştırma	170
5.2. DIŞ TİCARET PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE VE ABD EKONOMİLERİ ANALİZLERİ	173
5.2.1. SWOT Analizinin Tanımı	173
5.2.1.1. Türkiye Ekonomisi SWOT Analizi	176
5.2.1.2. ABD Ekonomisi SWOT analizi	178

5.2.2. TOWS Matrisi Statejileri	182
5.2.2.1. Türkiye – ABD TOWS Analizleri	184
5.2.3. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi	186
5.2.3.1. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ)	187
5.2.3.1.1. Türkiye İhracatında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ)	189
5.2.3.1.2. ABD İhracatında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ)	194
5.2.3.1.3. Türkiye ve ABD'nin AKÜ Karşılaştırmalı İhracat Analizi	199
SONUÇ	206
KAYNAKÇA	209

KISALTMALAR

ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
APEC	: Asya Pasifik Ekonomik İş birliği
AKÜ	: Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler
ASEAN	: Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği
ATC	: Türk Amerikan İş Konseyi
BM	: Birleşmiş Milletler
CAATSA	: Hasımlarıyla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Etme Yasası
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
FDA	: Birleşik Devletler Gıda ve İlaç Dairesi
FED	: Federal Rezerv Sistemi
GATT	: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
GTS	: Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi
NAFTA	: Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması
NATO	: Kuzey Atlantik Anlaşması Örgütü
OECD	: Ekonomik Kalkınma ve İş birliği Örgütü
OPEC	: Petrol İhraç Eden Ülkeler Teşkilatı
IMF	: Uluslararası Para Fonu
SSCB	: Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
SWOT	: Güçlü Yönler, Zayıf Yönler, Fırsatlar ve Tehditler
STA	: Serbest Ticaret Anlaşması
TBMM	: Türkiye Büyük Millet Meclisi
TİM	: Türkiye İhracatçıları Meclisi
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TTIP	: Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜFE	: Tüketici Fiyat Endeksi
TYÇA	: Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması
USTR	: ABD Ticaret Temsilciği
USTDA	: ABD Ticaret ve Kalkınma Ajansı
ÜDK	: Üst Düzey Komite

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1: 1945 Öncesi ABD-Türkiye Arasında Yaşanan Diplomatik İlişkiler	5
Tablo 2: Türkiye ve ABD arasında Ticaret Altyapısını Oluşturan Anlaşma ve Protokoller	12
Tablo 3 : 2008-2018 Yılları Türkiye Dış Ticaret Göstergeleri.....	21
Tablo 4 : 2008-2018 Yılları Türkiye İhracat ve Ekonomik Göstergeleri	24
Tablo 5: 2008-2018 Türkiye İhracatı	25
Tablo 6 : 2008 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	27
Tablo 7: 2009 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	28
Tablo 8: 2010 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	28
Tablo 9: 2011 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	29
Tablo 10: 2012 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	30
Tablo 11: 2013 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	31
Tablo 12: 2014 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	31
Tablo 13: 2015 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	32
Tablo 14: 2016 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	33
Tablo 15: 2017 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	34
Tablo 16: 2018 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	34
Tablo 17: 2008 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	35
Tablo 18: 2009 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	36
Tablo 19: 2010 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	37
Tablo 20: 2011 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	38
Tablo 21: 2009-2010-2011 Yılları Geniş Ekonomik Grup Sınıflandırılmasına Göre İhracat.....	39
Tablo 22: 2012 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	39
Tablo 23: 2013 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	40
Tablo 24: 2014 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	41
Tablo 25: 2012-2013-2014 Yılları Geniş Ekonomik Grup Sınıflandırılmasına Göre İhracat.....	41
Tablo 26: 2015 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	42
Tablo 27: 2016 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	43
Tablo 28: 2017 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	43
Tablo 29: 2015-2016-2017 Yılları Geniş Ekonomik Grup Sınıflandırılmasına Göre İhracat.....	44
Tablo 30: 2018 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı.....	45
Tablo 31: 2008-2018 Yılları Türkiye Dış Ticaret ve İthalat Göstergeleri.....	46
Tablo 32: 2008 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD	47
Tablo 33: 2009 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	47
Tablo 34: 2010 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD	48
Tablo 35: 2011 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	49
Tablo 36: 2012 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD.....	49
Tablo 37: 2013 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD	50
Tablo 38: 2014 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD	51
Tablo 39 : 2015 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD	51
Tablo 40: 2016 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD	52
Tablo 41: 2017 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD	53
Tablo 42: 2018 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD	54
Tablo 43: 2008 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	55
Tablo 44: 2009 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	55
Tablo 45: 2010 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	56
Tablo 46: (2008-2009-2010) Ana Mal Gruplarına göre İthalat.....	57
Tablo 47: 2011 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	57
Tablo 48: 2012 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	58
Tablo 49: 2013 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	59
Tablo 50: (2011-2012-2013) Ana Mal Gruplarına göre İthalat.....	60
Tablo 51: 2014 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	60
Tablo 52: 2015 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	61
Tablo 53: 2016 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	62

Tablo 54: (2014-2015-2016) Ana Mal Gruplarına göre İthalat.....	63
Tablo 55: 2017 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	63
Tablo 56: 2018 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı.....	64
Tablo 57: (2017-2018) Ana Mal Gruplarına göre İthalat.....	65
Tablo 58: 2008-2018 Yılları ABD Dış Ticaret Göstergeleri.....	74
Tablo 59: 2008-2018 ABD İhracatı.....	77
Tablo 60: 2008 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	80
Tablo 61: 2009 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	81
Tablo 62: 2010 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	82
Tablo 63: 2011 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	84
Tablo 64: 2012 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	85
Tablo 65: 2013 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	86
Tablo 66: 2014 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	87
Tablo 67: 2015 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	88
Tablo 68: 2016 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	89
Tablo 69: 2017 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	90
Tablo 70: 2018 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	91
Tablo 71: 2008 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	92
Tablo 72: 2009 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	94
Tablo 73: 2010 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	95
Tablo 74: 2011 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	96
Tablo 75: 2012 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	97
Tablo 76: 2013 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	98
Tablo 77: 2014 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	99
Tablo 78: 2015 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	99
Tablo 79: 2016 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	100
Tablo 80: 2017 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	101
Tablo 81: 2018 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı.....	102
Tablo 82: 2008-2018 ABD İthalatı.....	103
Tablo 83: 2008 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	106
Tablo 84: 2009 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	107
Tablo 85: 2010 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	108
Tablo 86: 2011 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	109
Tablo 87: 2012 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	110
Tablo 88: 2013 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	111
Tablo 89: 2014 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	112
Tablo 90: 2015 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	113
Tablo 91: 2016 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	114
Tablo 92: 2017 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	115
Tablo 93: 2018 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye.....	116
Tablo 94: 2008 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	117
Tablo 95: 2009 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	118
Tablo 96: 2010 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	119
Tablo 97: 2011 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	120
Tablo 98: 2012 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	120
Tablo 99: 2013 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	121
Tablo 100: 2014 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	122
Tablo 101: 2015 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	123
Tablo 102: 2016 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	124
Tablo 103: 2017 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	124
Tablo 104: 2018 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı.....	125
Tablo 105: Türkiye-ABD Dış Ticaret Göstergeleri.....	127
Tablo 106: 2008-2018 Dönemi Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	130
Tablo 107: 2008 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	132
Tablo 108: 2009 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	133

Tablo 109: 2010 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	134
Tablo 110: 2011 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	135
Tablo 111: 2012 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	136
Tablo 112: 2013 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	137
Tablo 113: 2014 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	138
Tablo 114: 2015 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	139
Tablo 115: 2016 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	140
Tablo 116: 2017 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	141
Tablo 117: 2018 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı.....	142
Tablo 118: 2008-2018 Dönemi Türkiye'nin ABD'den İthalatı.....	144
Tablo 119: 2008 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	146
Tablo 120: 2009 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	147
Tablo 121: 2010 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	148
Tablo 122: 2011 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	149
Tablo 123: 2012 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	150
Tablo 124: 2013 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	151
Tablo 125: 2014 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	152
Tablo 126: 2015 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	153
Tablo 127: 2016 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	154
Tablo 128: 2017 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	155
Tablo 129: 2018 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı	156
Tablo 130: Türkiye ve ABD arasında Ticaret Altyapısını Oluşturan Anlaşma ve Protokoller.....	158
Tablo 131: Yıllara Göre Türkiye'den ABD'ye İhracat Yapan Firma Sayısı.....	158
Tablo 132: 2008-2012 Türkiye- ABD Milli Gelir Büyüme Oranları.....	162
Tablo 133: 2010-2012 Türkiye- ABD Tüketici Fiyat Endeksi.....	163
Tablo 134: 2010-2012 Türkiye- ABD Satın Alma Gücü Paritesine Göre Kişi Başına Milli Gelir.....	163
Tablo 135: 2012 Türkiye- ABD Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Gelir ve Bütçe Harcaması.....	163
Tablo 136: 2013-2015 Türkiye- ABD GSYH Büyüme Hızları	164
Tablo 137: 2013-2015 Türkiye- ABD Kişi Başına Düşen GSYH	164
Tablo 138: 2016-2018 Türkiye- ABD GSYH Büyüme Oranları	165
Tablo 139: 2016-2018 Türkiye- ABD Kişi Başına Düşen GSYH	166
Tablo 140: 2017 ABD Faiz Oranları	166
Tablo 141: Türkiye Ekonomisinin Dünya Sıralamasındaki Yeri	167
Tablo 142: 2008-2018 ABD İşsizlik Oranları	168
Tablo 143: 2008-2018 Türkiye İşsizlik Oranları.....	169
Tablo 144: ABD Enflasyon Oranları (2008-2018).....	170
Tablo 145: 2008-2018 Türkiye Enflasyon Oranları	172
Tablo 146: Geleneksel SWOT Matrisi	174
Tablo 147: TOWS Matrisi Stratejileri.....	182
Tablo 148: Türkiye TOWS Matrisi Analizi	184
Tablo 149: ABD TOWS Matrisi Analizi.....	185
Tablo 150: Türkiye'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Güçlü Olduğu Ürün Grupları (HS).....	189
Tablo 151: Türkiye'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Orta Derece Olduğu Ürün Grupları (HS 2)	190
Tablo 152: Türkiye'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Zayıf Derece Olduğu Ürün Grupları (HS)	191
Tablo 153: Türkiye'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Dezavantajda Olduğu Ürün Grupları (HS)	192
Tablo 154: ABD'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Açısından Güçlü Olduğu Ürün Grupları (HS)	194
Tablo 155: ABD'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Açısından Orta Derece Olduğu Ürün Grupları (HS).....	195
Tablo 156: ABD'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Açısından Zayıf Olduğu Ürün Grupları (HS)	195

Tablo 157: ABD'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Açısından Dezavantajda Olduğu Ürün Grupları (HS).....	197
Tablo 158: Türkiye'nin ABD karşısında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Güçlü Olduğu Ürün Grupları (HS)	200
Tablo 159: Türkiye'nin ABD karşısında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Orta Derece Olduğu Ürün Grupları (HS)	201
Tablo 160: Türkiye'nin ABD karşısında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Zayıf Derecede Olduğu Ürün Grupları (HS)	202
Tablo 161: Türkiye'nin ABD Karşısında Dezavantajda Olduğu Ürün Grupları (HS).....	203

GİRİŞ

21. yüzyılda dünya genelinde ivme kazanan küreselleşme süreci, Türkiye açısından da önemli etkiler yaratmıştır. Bu süreçte, teknolojik gelişmeler uluslararası ticareti arttıracak olan iletişim ve ulaşım yollarını kolaylaştırmış ve dış ticaret hacimleri gittikçe artmaya devam etmiştir. Ülkeler, diğer ülkelerden mal ve hizmet satın alarak vatandaşlarının talep ve ihtiyaçlarını karşılamakta ve üretim yapmaktadırlar. Ekonomik gelişmişlik açısından dış ticaret elzem bir rol oynarken, üretim süreci açısından üretimde uzmanlaşma, kaynakların ve zamanın verimli kullanılması gibi avantajlar sunmaktadır. Dış ticaretin ülkeler arası ilişkileri dolaylı olarak geliştirmekte rol oynadığı da bilinmektedir. Bu araştırmada, Türkiye ve ABD ilişkileri dış ticaret açısından belli bir dönem ele alınarak incelenmiştir.

Türk Amerikan ilişkileri 18. yüzyıl Osmanlı imparatorluğu dönemine kadar uzanmaktadır. 11 Şubat 1830 tarihinde iki ülke arasında ilk seyrüsefer ve ticaret anlaşması imzalanmış olsa da 20. yüzyıla kadar ilişkilerde çok fazla yol kat edilememiştir. Osmanlı topraklarında yaşayan Amerikalılara sağlanan kapitülasyonlar ve ayrıcalıklar, Osmanlı topraklarında Amerikalıların yürüttüğü misyonerlik faaliyetleri ile Ermeni ayaklanmalarına verdiği destekler iki ülke arasında anlaşmazlıklara neden olmuş ve Birinci Dünya Savaşında Osmanlı'nın müttefikler yanlısı olması ve 1917 yılında ABD'nin Almanya'ya karşı savaşması gibi nedenler sebebiyle karşılıklı diplomatik ilişkiler kesintiye uğramıştır. Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla 1927 yılında diplomatik ilişkiler tekrar kurularak, ilişkilerin zamanla derinleşmesi sağlanmıştır.

İkinci Dünya Savaşının son bulmasıyla Sovyet Rusya tehdidinin oluşturduğu güvenlik kaygıları da göz önünde bulundurularak ABD ile ilişkilerin hem ticari hem de siyasi açıdan geliştirmeye başlandığı görülmektedir. Aynı zamanda bir NATO üyesi olması bakımından Türkiye bölgede önemli bir jeostratejik konuma sahip müttefik olma özelliği ile bölgedeki ülkeler için rol model niteliğindedir.

Bu araştırmada Türkiye ve ABD dış ticaret ilişkileri 2008-2018 dönemi kapsamında incelenmesi amaçlanmıştır. Bu çalışmada arşiv araştırması yöntemi kullanılarak ABD ve Türkiye arasında karşılaştırmalı veri analizleri yapılmıştır. Detaylı bilgi ve istatistiksel verilerin eksikliğinden dolayı sadece 11 yıllık (2008-2018) zaman dilimi ele alınmıştır. Bu araştırmada TÜİK Veri tabanı, Dünya Bankası Veri Tabanı, Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM), Trademap, ABD Ticaret Bakanlığı, ABD Uluslararası Ticaret Komisyonu, T.C. Dışişleri Bakanlığı ve diğer kaynaklardan elde edilen istatistiksel veriler ve veri tabanları kullanılmıştır.

Bu araştırma beş ana bölüm ve alt bölümlerden oluşmaktadır. Birinci bölümde, ABD-Türkiye ikili ilişkileri II. Dünya Savaşı öncesi ve sonrası olarak ikiye ayrılarak ele alınmıştır. Ayrıca, Türkiye-ABD ikili ticari anlaşmalar ve dış ticareti etkileyen faktörlerden bahsedilmiş ve karşılıklı ticareti geliştirmeye yönelik atılabilecek adımlardan bahsedilmiştir. İkinci ve üçüncü bölümde, her iki ülkenin bahsedilen zaman dilimine ait başlıca ülkeler ve ürün grupları itibarıyla ihracat ve ithalat yapıları detaylı olarak incelenmiştir. Dördüncü bölümde ise, ABD-Türkiye Dış Ticareti ele alınmış ve karşılıklı dış ticaret ilişkilerinin gelişimi incelenmiştir. Son ana bölümde, Türkiye ve ABD'nin ekonomik yapılarının ekonomik göstergelerle karşılaştırıldığı bir analiz bölümü yer almaktadır. Bu bölümde büyüme, istihdam ve enflasyon kapsamında karşılaştırmalar yapılmış, Türkiye ve ABD ekonomilerinin dış ticaret çerçevesinde SWOT ve TOWS analizleri çıkarılmıştır. Ayrıca, ülkelerin karşılaştırmalı üstünlüklerinin tespit edilebilmesi için kullanılan metotlardan biri olan AKÜ Endeksi (Balassa Endeksi) kullanılarak 2008-2018 yılları arasında Türkiye'nin ABD pazarında açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe (AKÜ) dayalı avantaj ve dezavantaja sahip olduğu ürün grupları HS-2 (Harmonized System) ürün sınıflandırması bazında Trademap verileri kullanılarak belirlenmiştir. Araştırmada Türkiye ve ABD'nin ayrı ayrı karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olduğu ürün grupları ve ayrıca Türkiye'nin ABD karşısında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ürün grupları incelendiğinde Türkiye'nin ABD karşısında 97 ürün grubundan 18 güçlü, 15 orta ve 15 zayıf olmak üzere toplamda 48 ürün grubunda rekabet gücünün bulunduğu gözlemlenmiştir.

Son olarak, sonuç ve değerlendirme bölümünde ise tüm bu mevcut verilerden yola çıkılarak araştırmanın amacına yönelik değerlendirmeler yapılmış ve daha güçlü ticari ilişkilerin geliştirilmesini sağlayacak çalışmalar ve geleceğe yönelik öneriler yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE- ABD İLİŞKİLERİ

1.1.TÜRKİYE-ABD İLİŞKİLERİNİN TARİHÇESİ

1.1.1 İkinci Dünya Savaşı Öncesi Türk Amerikan İlişkileri

1756-1763 yılları arasında İngiltere'nin Fransa ile yaşadığı Yedi Yıl Savaşları sonucu İngiltere'nin ekonomik olarak sıkıntıya girmesi nedeniyle Amerika'daki kolonilerini yeni vergilere bağlamak istemiştir fakat İngiliz himayesindeki 13 Koloninin bu duruma karşı çıkması sonucu 1774 yılında toplu bir bağımsızlık mücadelesi başlatılmıştır. İki yıl süren mücadele sonunda 4 Temmuz 1776'da Amerika Birleşik Devletleri (ABD) bağımsızlığını "Bağımsızlık Demeci"ni yayınlayarak ilan etmiştir. Bu durumu kabul etmeyen İngiltere ve Kolonileri arasındaki savaş 1783 yılına dek devam etmiştir. İngiltere sonunda mağlup olarak 3 Eylül 1783 tarihli Paris Anlaşmasını imzalamış ve ABD'yi tanımayı kabul etmiştir. İngilizlere karşı bağımsızlık mücadelesini kazanan ABD, Fransa'dan Louisiana'yı (1803), İspanyollardan Florida'yı (1819), Meksika'dan Teksas'ı (1845) ve İspanya'dan Oregon'u (1846), Rusya'dan Alaska'yı (1867), Danimarka'dan Virgin Adaları'nı (1917) satın almış, Porta Rico ve Filipinler'i ise savaş sonucu ele geçirmiş ve topraklarını hızla büyütmeyi başarmıştır. 1800 yılında 5,5 milyondan oluşan ABD popülasyonu, 1910 yılına gelindiğinde 91,9 milyona ulaşmıştır. Bu rakam ABD'nin 100 yıl içinde 15 kattan fazla büyüdüğü göstermektedir (Güler, 2005: 227-240).

Avrupa ülkelerini kıta dışında bırakmayı başaran ABD, yayılmacı politikasının ardından 1823 yılında Monroe Doktrini ile yaklaşık bir asır boyunca devam edecek olan bir izolasyon politikası izlemiş ve Avrupa devletlerini dışlama yolu seçilmiştir. Uluslararası ticareti ise öncelikli faaliyetlerinden biri olarak belirleyen ABD, o dönem aktif bir ticaret yolu olan Akdeniz'deki gemilerinin Osmanlı beyliği olan Cezayir tarafından ele geçirilmesi sonucu Osmanlı ile ilişki kurma zorunluluğu doğmuştur. ABD, Akdeniz'deki gemilerinin güvenliğini sağlamak amacıyla Osmanlı beylikleri olan Cezayir, Tunus ve Trablusgarp ile ticari anlaşmalar imzalamıştır. Bazı kayıtlara göre, Amerikalıların Anadolu'yu ise ilk defa 1786 yılında ticaret amaçlı ziyaret ettikleri bilinmektedir (Güler, 2005: 227-240).

Türk Amerikan ilişkileri 18. yüzyıl Osmanlı imparatorluğu dönemine dayanmaktadır. Türk Amerikan İlişkileri 1700'lerden bu yana iniş çıkışlar yaşayarak devam etmektedir. Başlangıçta Akdeniz deniz ticareti yoluyla başlayan ilişkiler, iki ülke arasında ilk resmi diplomatik temas olan ABD'li bir müzakere heyetinin Türk Hariciye Nazırını ziyaret etmesi

ile 11 Şubat 1830 tarihinde iki ülke arasında ilk seyrüsefer ve ticaret anlaşması imzalanmasıyla başlatılmıştır. 13 Eylül 1831 tarihinde ise David Porter'ın ilk maslahatgüzar olarak atanmasıyla diplomatik ilişkiler kurulmuş, 1906 yılında da büyükelçilik derecesine yükseltilmiştir.

Osmanlı'nın Amerika'ya yönelmesi, 1827 yılında Fransa, İngiltere ve Rusya'ya ait gemilerinden oluşan donanmanın Navarin Baskınını düzenlemesi ve Osmanlı donanmasını imha etmesinin doğurduğu güven sorununun ortaya çıkması sonucu başlamıştır. II. Mahmut padişahlığı döneminde ABD ile Osmanlı arasındaki ilk ticari anlaşma olan Seyr-i Sefain Anlaşması 7 Mayıs 1830 yılında imzalanmıştır. Bu tarihten itibaren ticari, sosyal ve kültürel ilişkiler karşılıklı gelişmeye başlamış, paralel olarak ticaret hacmi bir milyon dolara ulaşmıştır. Fakat, söz konusu anlaşmanın getirdiği Osmanlı topraklarında yaşayan Amerikalılara sağladığı kapitülasyon ayrıcalıkları ve Amerikalı tüccarlara verilen iltimaslar Osmanlı Devleti'ni birçok alanda zor durumda bırakmıştır (Durmuş, 2011: 4).

ABD ile ilişkilerdeki bir diğer anlaşmazlık konusu ise Osmanlı topraklarındaki misyonerlik faaliyetleri olmuştur. 1840'lı yıllara müteakip dönemde birçok alanda misyonerlik faaliyetleri hız kazanmış ve ülke çapında misyonerlik istasyonları oluşturulmuştur. Artan Amerikan misyonerlik faaliyetlerinin Ermeni ayaklanmalarına verdiği desteğin tespit edilmesi ve denetlemelerin başlatılarak Osmanlı topraklarındaki Amerikan okullarının kapatılması ABD ile anlaşmazlıklara yol açmış ve I. Dünya Savaşına dek karşılıklı ilişkilerde ihtilaflar çıkmasına neden olmuştur (Durmuş, 2011: 5).

ABD'nin Yunanistan'a iki adet savaş gemisi satması, Osmanlı'nın müttefikler yanlısı olması ve 1917 yılında ABD'nin I. Dünya Savaşında Almanya'ya karşı savaşması Türkiye'nin ABD ile diplomatik ilişkilerini kesintiye uğratmıştır. 1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile TBMM'de kabul edilen Chester Teşvikleri yasası Lozan Antlaşması konusunda Amerika'nın desteğini kazanmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. 1831 yılında Osmanlı ile başlatılan diplomatik ilişkiler, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasıyla 1927 yılında diplomatik ilişkiler tekrar kurulmuş ve genişleyip derinleşmiştir (Koçak, 2018: 1).

1932 yılında başkanlık seçimlerini kazanan Franklin Delano Roosevelt ile M. Kemal Atatürk arasında kurulan dostluk sonucu ilişkiler iyileşmeye başlamış fakat Türkiye'nin savaş sonrası içinde bulunduğu ekonomik ve siyasi zorluklar dış ilişkilerden ziyade iç meseleler ile meşgul olmasını zorunlu kılmaktaydı. Fakat, Türkiye'nin Avrupa'da yaşanan radikal milliyetçilik ideolojilerinin yarattığı tehlikelerden kaynaklanan güvenlik kaygıları yaşaması

sebebiyle ABD'ye yakınlaşmak istemesi ve aynı zamanda güçlü ABD sermayesinden istifade etme isteği ile 1 Nisan 1939 tarihinde Türk-ABD Ticaret Antlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma ile karşılıklı olarak ayrıcalıklar sağlanacak ve gümrük vergisi indirimleri uygulanarak iki ülke arasında ticaret hacmi arttırılacaktır (Koçak, 2018: 11).

Tablo 1: 1945 Öncesi ABD-Türkiye Arasında Yaşanan Diplomatik İlişkiler

TARİH	DİPLOMATİK İLİŞKİLER
13.09.1831	ABD Sefarethanesinin açılması ve Resmi Diplomatik İlişkilerin Kurulması
18.06.1906	ABD Sefarethanesinin Büyükelçilik Statüsüne yükseltilmesi
20.04.1917	ABD'nin Almanya'ya savaş ilanının ardından Türkiye'nin ABD ile resmi diplomatik temaslarını kesmesi
17.02.1927	Diplomatik İlişkilerin tekrar tesis edilmesi
02.11.1945	ABD'nin Türkiye'ye boğazlar ile ilgili Nota uygulaması

Kaynak: <http://tr.usembassy.gov> (Erişim Tarihi: 20.08.2020)

1.1.2. İkinci Dünya Savaşı Sonrası Türk Amerikan İlişkileri

Genel olarak kabul gören görüş, İkinci Dünya Savaşından önce ABD ile ilişkilerin daha çok ticari anlamda geliştiği, savaştan sonra ise ABD'nin ekonomik olarak daha fazla güçlenmesiyle, siyasi ilişkilerinde önem kazandığı şeklinde olsa da ABD'nin Osmanlı topraklarında gerçekleştirdiği misyonerlik çalışmaları, Ermeni Olayları ve Orta Doğu faaliyetleri siyasi faaliyetlerinde de son derece aktif olduğunu kanıtlamaktadır (Güler, 2005:230).

ABD'nin Monroe Doktrinini terk edip, uluslararası politikalara etkili bir şekilde dahil olma süreci ise İkinci Dünya savaşıdan sonra bir süper güç olarak ortaya çıkmasıyla başlamıştır. Rusların bölgedeki yayılmacı politikasını engelleme açısından ABD için Türkiye'nin ekonomik ve stratejik önemi coğrafi konumu dolayısıyla daha fazla artmıştır. Dönemin Türkiye hükümeti de Sovyet Rusya tehdidini engellemesi açısından ABD'nin dünya siyasetine dahil olmasını memnuniyetle karşılamaktaydı. ABD, 1941-1944 yılları arasında mihver devletlere karşı savaşan devletlerin savunma sistemlerini güçlendirmek adına “Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu” doğrultusunda Türkiye'ye 95 milyon dolarlık askeri yardım yapmıştır. Söz konusu yardım iki ülke arasındaki ilişkilerin yoğunluk kazanmasına ve askeri ilişkilerin başlamasına sebep olacaktır (Güler,2004: 3).

İkinci Dünya Savaşının son bulmasıyla ABD yardımlarının kesilmesi ve İngiltere'nin kendi ekonomik sıkıntılarından dolayı son vermek zorunda kaldığı mali yardımlardan mahrum kalan Türkiye, Sovyet tehdidine kendi başına direnmek zorunda kalmıştır. Yunanistan'ın ise aynı dönemde yaşadığı siyasi karmaşalarının yarattığı iç savaş ortamı ve Sovyet Rusya'nın etkisi altına girmesi ile bölgedeki komünist yayılmanın ciddiyetini algılayan ABD, 1947 yılında ABD Başkanı Truman Kongreden Türkiye ve Yunanistan'a 400 milyon dolar yardım yapılmasını talep etmiştir. Truman'ın Kongre'de 12 Mart 1947 tarihinde yaptığı bu konuşma Truman Doktrini olarak tarihe geçmiştir. Türkiye, toplamda 100 milyon dolar mali yardım ve malzeme ile bilgi yardımı elde etmiştir. Karşılıklı ilişkiler özellikle 1947 yılında uygulamaya konulan bu doktrin ile hız kazanmıştır. Fakat bu yardım ile ABD'den satın alınan savunma araç gereçleri ileriki dönemde Türkiye'nin başını ağrıtacaktır. Söz konusu araçların bakım onarımı için her yıl bedelinin dört katı bir bütçe ayrılmak zorunda kalınmış, yedek parçalarının yine ABD'den satın almak zorunda kalınması döviz bulma sıkıntısı yaratmıştır.

II. Dünya Savaşından sonra Avrupa'nın ekonomik gücünü yitirmiş olması Sovyet Rusya'ya komünist propagandasını bu ülkelerde arttırması için bir fırsat yaratmış, İtalya ve Fransa gibi ülkelerde iç kargaşalar baş göstermeye başlamıştır. Avrupa'nın ekonomik sıkıntılarını hafifletmek adına yapılan ABD yardımlarının yeterli olmadığını gören ABD hükümeti farklı bir yöntem uygulanmasının gerektiğini açıklamıştır. 1947 yılında ABD dışişleri bakanı George Marshall tarafından Avrupa ülkelerinin birbirleri arasında ekonomik bir iş birliği yapmaları gerektiğini ve bunun sonucunda geri kalan açığın ise ABD tarafından kapatılacağını açıkladığı bildiri Marshall Planı olarak anılmaktadır. Bunun üzerine 1948 tarihinde 16 Avrupa ülkesi bir araya gelerek günümüz Avrupa Birliği'nin de temelini oluşturacak olan Avrupa Ekonomik İş birliği Teşkilatı (OECE)'ni kurmuşlardır. Marshall Yardımları olarak da anılan bu yöntem ile ABD'den hibeler, düşük faizli ve uzun vadeli krediler olarak ekonomilerini canlandırmayı başarmışlardır. 12 Temmuz 1947 yılında yapılan Konferansa Türkiye'de katılmış ve ülkenin ekonomik durumu hakkında bilgilendirme yapılarak Marshall yardımlarından istifade edilmek istenmiş fakat bu talep geri çevrilmiştir. 1948 yılında Türk Hükümeti tekrar söz konusu yardımlara başvurmuş ve ikna olan ABD, Amerika'daki İktisadi İş birliği Teşkilatı temsilcilerinin ülkemizde görev almaları ve diplomatik haklara sahip olmaları karşılığında 1948-1950 yılları arasında Marshall yardımları dahilinde Türkiye'ye yılda 59 milyon dolar yardım yapmıştır. Türk kamuoyunda Türkiye'nin Truman Doktrinine ilave olarak Marshall Yardımlarından da faydalananıyorması, Batı

dünyasına sempati ile yaklaşılması ve Batıya dahil olunma zorunluluğu hissedilmesine neden olmuştur. Bu doğrultuda Batı dünyası ile ilişkilerin güçlendirilmesi adına farklı alanlardaki politikaların batıninki ile uyumlu olması adına girişimlerde bulunulmuştur. Bu durumun en belirgin göstergesi, Türkiye'nin bu dönemden sonra Arap ülkelerini desteklemeyi bırakması ve İsrail Devleti'ni resmi olarak tanınmasıdır.

1950'li yıllarda da ABD ile ilişkiler yoğunlaşmış, Türk dış politikası tamamen ABD ekseninde kalarak, Amerika ile Kore Savaşı'na girilmiş, NATO'ya üye olunmuş (1952) ve Eisenhower Doktrini kabul edilmiştir (1957). Bunun yanı sıra, Türkiye, 1958 yılında ABD'nin Türkiye'deki üslerini Lübnan Çıkarmasında kullanmasına olanak tanımış ve hatta 1959 yılında Yunanistan'ın kabul etmediği Jüpiter Füzerlerini Türk topraklarına konuşlandırmalarına izin vermiştir. Tüm bu girişimlerin nedeni ekonomik olarak kalkınma için gerekli ABD yardımlarının bekleniyor olmasıydı.

27 Mayıs 1960'ta Türkiye'de yaşanan askeri darbe ile Türk dış politikasında çeşitlilikten yana bir tavır sergilenmeye başlamıştır. Bu yıllarda Anti Amerikan gösterilerinin arttığı ve ilişkilerde gerginlikler yaşandığı görülmektedir. Bu gelişmelerden en önemlisi, 1963-64 yıllarında Kıbrıs olaylarında ABD'nin Yunanistan yanlısı tavır tutunmuş, dönemin Başbakanı İsmet İnönü'ye bir mektup yazarak Amerikan silahlarının kullanılmamasını istemesi ve Türkiye'ye yapılacak herhangi bir saldırı karşısında NATO'nun müdahil olmayacağını bildirmesidir (Beriş ve Gürkan, 2003:6).

1974 yılında Türk hükümetinin haşhaş ekimine yeniden izin vermesi ABD ile tansiyonun tekrar yükselmesine sebep olmuştur. Bunun nedeni ABD'deki uyuşturucu problemine Türkiye'de yetişen haşhaş ürünlerinin büyük katkısı olduğuna inanmalarıydı. Bu sorunun ardından, Türkiye'nin Kıbrıs Harekatı'nı düzenlemesi, ABD'nin mali yardımları kesmek istemesine ve 1975 yılında üç yıl sürecek olan askeri ambargo uygulamasına neden olmuştur. Alınan kararlara karşılık vermek isteyen Türkiye ise 1975 yılında Amerikan üslerini kapatmış ve Savunma İş birliği Anlaşmasını feshetmiştir. Zayıflayan ilişkiler 1980lerde Türkiye'nin İsrail ile ilişkilerini ilerletmeye başlamasıyla pozitif yönde bir adım olarak değerlendirilmesiyle yeniden canlanmaya başlamıştır. Türkiye'nin beklentisi, tepkileri üzerine çektiği bir dönemde Yahudi lobisinin etkili olduğu Amerikan yönetimi tarafından destek görebilme ümidiydi. Bu gelişmelerin ardından gerçekleşen Körfez Savaşı, Türkiye'nin jeostratejik öneminin artmasına katkıda bulunarak elini bir nebze güçlendirmiştir (Ayata ve Ercan, 2007: 19).

1979 yılında ABD'nin İran ile ilişkilerini bütünüyle koparması, yine aynı yıl Sovyet Rusya'nın Afganistan'ı işgal etmesi ve 1980 yılında patlak vererek 8 yıl devam eden Irak-İran Savaşı Türkiye'nin bölgedeki önemini arttıran unsurlardır. Bunun üzerine ABD bir dizi girişim kapsamında, Savunma ve Ekonomik İş birliği Anlaşması (SEIA)'nı akdetmiş, Türkiye'ye yardımların devam etmesine karar vermiş ve 13 Eylül 1980'de ABD NATO büyükelçisi tarafından Ankara'ya bir ziyaret gezisi gerçekleştirilmiştir. 1983 yılında Turgut Özal'ın başbakan olarak seçilmesiyle ABD ile ilişkilerin safi yardımdan ziyade ticaret yoluyla ilerlemesinin doğru olacağı kanısına varılmış ve ekonomik ilişkiler hız kazanmaya başlamıştır. Bunun üzerine, 1985 yılında Türkiye ve ABD arasında bir yatırım anlaşması akdedilmiş ve Türk Amerikan İş Konseyi oluşturulmuştur. Bu dönem ticari ilişkilerin kurumsallaştırılması yolunda atılan bir dizi adım şu şekildedir:

- Ortak Ekonomik Komite ve İş Geliştirme Konseyi kurulmuştur. (1993)
- ABD tarafından Türkiye, "Gelişen 10 Büyük Pazar" sıralamasına dahil edilmiştir. (1994)
- Tarımda İş birliği Anlaşması yenilenmiştir. (1995)
- Çifte Vergilendirmeyi Önleme Anlaşması imzalanmıştır. (1996)
- Başbakan Bülent Ecevit döneminde "ABD-Türkiye Ticaret ve Yatırım İlişkilerinin Geliştirilmesi Anlaşması" imzalanmıştır. (1999)

Türkiye, demokrat ve laik kimliği ile Ortadoğu'daki petrol zengini Arap ülkelerine örnek olma açısından da Batı için önem teşkil etmekteydi. Dönemin başbakanı Turgut Özal, ABD'nin bölgeye olan ilgisini fırsata çevirip, bölgede daha etkin ve öncü bir rol alarak ABD ile ilişkileri geliştirmek istemiştir (Güler, 2012: 40).

1990'lı yıllarda, Türkiye'nin jeostratejik önemi ABD'nin Saddam'a karşı başlattığı Çöl Fırtınası Harekatı'nda gerçekleşen iş birliği sonucu daha da arttığı gözlemlenmektedir. Bu harekatta, Türkiye'nin ABD yanlısı olarak Türkiye'deki üslerin kullanımına izin vermesi ve Çekiç Güç'ün topraklarında bulunmasına müsaade ettiği görülmektedir. 1990'lı yıllarda yaşanan Körfez Krizinin yanı sıra eski Yugoslavya devletinin dağılması ile Türkiye'nin stratejik önemi ABD ilişkilerine yansımaktadır (Beriş ve Gürkan, 2003: 8).

Bölgede hala söz sahibi olmak isteyen Sovyet tehdidine karşı stratejik öneme sahip olan Türkiye, Rusya'daki gelişmeleri yakından takip etmekteydi. Irak'ın parçalanmasıyla bölge ülkeleriyle bozulan ilişkiler, PKK örgütünün güçlenerek tehdit oluşturması gibi gelişmeler ise ABD ile olan ilişkilerin önemini arttırmaktaydı. Bunun yanı sıra, büyük bir

orduya sahip olan ve Batı ile hareket eden önemli bir NATO üyesi olan Türkiye, ABD için kaybedilmemesi gereken bir müttefik idi. Ayrıca ABD ve NATO hava üslerinin varlığı ile İsrail’le yapılan iş birlikleri Türkiye’nin önemini arttırmaktadır (Ayata ve Ercan, 2007: 24).

ABD, Türkiye’nin terörizmle mücadelesinde AB’nin aksine güvenlik kaygılarını anlaması, PKK’yı terör örgütü olarak tanınması, AB üyeliğine kabul edilmesi adına verdiği olumlu beyanlar ve Türkiye’nin dış politikasına verdiği destek gibi konularda sempatisini kazanmaktaydı. Fakat, tüm bu desteğe karşılık ABD, taleplerine karşılık verilmesini istemekte ve Türk hükümetlerini bağımsız hareket etmekten alıkoymaktaydı. Özellikle de ekonomik krizlerin kucağında IMF kontrolünü büyük ölçüde elinde bulunduran ABD’ye boyun eğilmekteydi (Ayata ve Ercan, 2007: 25).

Söz konusu durumu Ayata A. (2007) Şu şekilde tanımlamaktadır:

“Avrupa’nın yenilenen güvenlik ve savunma yapısı içinde söz sahibi olmakta zorlanan Türkiye, Amerikan savunma sistemleri ve araçlarını kullanmayı bir zaruret olarak görmeye başlamıştır. Buna karşılık ABD bölgede Amerikan çıkarlarının korunmasını ve dış politikamıza aykırı ve gönülsüzce de olsa da Amerikan üslerinin kullanımında daha fazla müsamaha edilmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Artık hem ekonomi hem de askeri olarak yabancı güçlere daha bağımlı hale gelmekteydi.”

ABD, Başkan Clinton döneminde, IMF ve Dünya Bankası gibi kurumlar aracılığı ile ülke kurtarma operasyonlarını bir dış politika aracı olarak kullanmıştır. 2001 yılında yönetimin Başkan G.W. Bush’a geçmesi ile darboğazdaki ülkelere yapılan kurtarma operasyonlarını durdurmaya düşünmüşse de 11 Eylül saldırılarının başlattığı terörle mücadele ve Müslüman ülkeler ile dostane ilişkiler kurma isteği, stratejik öneme sahip olan Türkiye’nin içinde bulunduğu ekonomik krizden bir an önce kurtulması gerekliliği önem kazanmıştır (Beriş ve Gürkan,2003: 39).

Soğuk Savaş’ın son bulması ile Sovyet Rusya yıkılmış ve NATO’nun var olma nedeni olan komünizmin yayılma olasılığının ortadan kalkmış olması ile bazı kesimlerin Türkiye’nin bölgesel öneminin Batı için azaldığını öne sürse de ilerleyen yıllarda Balkanlar ve Ortadoğu’da barışın muhafaza edilmesinde oynadığı rolü ve Taliban, El Kaide gibi terör örgütlerinin Afganistan’da baş göstermesi sonucu, bölgede Türkiye’nin değeri tekrar artmaya başlamıştır.

2000’li yıllara gelindiğinde Türk Amerikan ilişkilerinde çalkantılı bir dönemin başlamasına neden olan birtakım olaylar vuku bulmuştur. Bunlar, 11 Eylül saldırıları, Amerika’nın Irak İşgali ve Süleymaniye’de Türk askerlerine yapılan muamelelerdir.

Türkiye'nin bölgedeki müdahalelerine destek olacağını düşünen ABD, 1 Mart Tezkeresinin mecliste reddedilmesi sonucu savaş planlarını değiştirmek zorunda kalmış ve buna karşılık Türk Hükümeti ile TSK'yı küçük düşürecek skandal söylemler ve faaliyetlerde bulunmuştur. Bu dönemde Süleymaniye'de yaşanan çuval olayı ile Haçlı Seferleri söylemi, Türk halkını öfkelenmiştir ve müttefik Türkiye ile ilişkilerin zayıflamasına yol açmıştır.

2009 yılında iktidara gelen Barack Obama döneminde ise, gerilen ilişkiler düzeltilmeye çalışılmıştır. Başkan Obama, ilk yurt dışı gezisini Türkiye'ye yaparak dostane konuşmaları ile Amerikan karşıtlığının bu dönemde azalmaya başlamasına sebep olsa da sonraki yıllarda tekrar arttığı gözlemlenmektedir. Obama döneminde başlayan Suriye İç savaşında Esad'ın kullandığı kimyasal silahlar konusunda ABD'nin tepkisiz kalması süreci gerginleştirmiştir. Yaşanan 15 Temmuz darbe girişimi, Gezi Parkı Olayları, FETÖ Lideri Gülen'in iadesi ve Reza Zarrab davası gibi konular ise bu dönemde ABD ile ilişkilere zarar veren mühim unsurlardır.

İkili ilişkilerde bugüne dek gerçekleşen en geniş diplomatik yaptırım ise ABD İstanbul Başkonsolosluk görevlisi Metin TOPUZ' un tutuklanması sonucu 8 Ekim 2017 tarihinde, ABD Büyükelçiliği tesisleri ve personellerinin güvenliğini neden göstererek Türkiye'den vize başvurularını süresiz olarak durduğunu açıklaması ve bunun üzerine Türkiye karşı misillemesi ile ABD vatandaşlarının vize başvurularını askıya aldığını bildirmesidir. İkili ilişkilerinde birçok sıkıntılı süreç atlatan ABD ve Türkiye için her iki ülkenin vatandaşlarını doğrudan etkileyen bu denli kapsamlı bir yaptırım ilk defa yaşanmıştır (Akdemir,2020:1).

2017 yılında Başkan seçilen Donald Trump döneminde de ikili ilişkilerde bir ilerleme yaşanmadığı görülmektedir. Trump'ın tutumu ve Erdoğan'ın ABD karşıtı söylemleri sorunları derinleştirdiği gibi, Rahip Andrew Brunson'ın tutuklanması bir diğer kriz meselesi haline gelmiştir (Örmeci,2019: 34).

Türkiye'nin 2019 yılında Rusya'dan tedarik ettiği S-400 Hava Savunma Sistemleri, ABD Yönetiminde büyük tepki ile karşılanmış ve rahatsızlık uyandırmıştır. ABD, bu sistemin Rusya'nın istihbarat toplama aracı olduğunu iddia etmekte ve bu sistemin işlevsel hale getirilmemesini istemektedir. S-400 sistemlerini kullanma ısrarından vazgeçilmemesi durumunda ise ABD, Hasımlarıyla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Etme Yasası (CAATSA) uyarınca 2020 yılında Türkiye'ye yaptırım uygulamaya karar verdiğini açıklamıştır.

1.2. TÜRKİYE-ABD İKİLİ EKONOMİK VE TİCARİ ANLAŞMALARI

Türkiye-ABD Ticaret Anlaşması (1 Nisan 1939): ABD-Türkiye ikili ilişkilerinin gelişmesinde ve ticaret hacminin artmasında önem teşkil eden bu 16 maddeden oluşan antlaşma ile ABD “en ziyade müsaadeye mazhar millet” pozisyonunu elde etmiştir. Bu antlaşmada karşılıklı gümrük vergisi indirimleri, vergi muafiyeti ve ödeme vadelerinin uzatılması gibi konular ele alınmıştır. Bu dönemde ABD’den ithal edilen ürünlerin ülkemizde yeterince bulunmaması bu antlaşmanın yapılmasının en belirgin sebebi olarak belirtilirken, yurtiçinde olumlu ve olumsuz birçok eleştiriye maruz kalınsa da 1 Nisan 1939 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Karşılıklı Yardım Anlaşması (23 Şubat 1945): “Karşılıklı Yardım” olarak adlandırılan bu antlaşma isminin aksine Türkiye’nin ABD’nin taleplerini kabul ettiğini ve ciddi yükümlülükler altına girdiğini ifade etmekteydi. Anlaşmanın ikinci maddesinde “T.C. Hükümeti, sağlamakla görevli olduğu hizmetleri, kolaylıkları ya da bilgileri ABD’ye temin edecektir.” ifadesi yer almaktadır. Buna ilaveten, Türk Hükümetinin ABD’ye sunacağı hizmetlerde, görev sınırının bulunmadığı maddesi bulunmakta ve bağımsız bir devletin kabul etmemesi gereken şartların altına imza atıldığı anlaşılmaktadır.

4882 Sayılı Kredi Anlaşması (27 Şubat 1946): Bu anlaşmaya göre Türk Hükümeti ABD’ye ait eski savaş artığı malzemeleri bulundukları yerden her ne vaziyette olursa olsun satın alacak fakat mülkiyetine sahip olamayacaktır. Bunun karşılığında ise Türkiye’ye 10 milyon dolar borç verilecektir. Anlaşmanın beşinci maddesi ise, ABD başkanının talebi üzerine Türkiye bedelini ödemiş olsa bile satın aldığı malzemeleri ABD’ye geri vereceğini taahhüt eden ağır koşullar içermektedir.

Truman Doktrini Kapsamında Türkiye’ye Yapılacak Olan Yardım Anlaşması (12 Temmuz 1947): Bölgedeki SSCB tehdidi altındaki ekonomik darboğazda olan Türkiye’nin savunma sisteminin güçlendirilmesi amacıyla 1947-1949 yıllarında, Truman Doktrini kapsamında toplamda Türkiye’ye 152,5 milyon dolarlık Amerikan yardımı yapılmıştır. 1951 yılına gelindiğinde ise, askeri yardım miktarı 400 milyon doları bulmuştur.

Türkiye ile ABD Arasındaki Vergi Muafiyetleri Anlaşması (23 Haziran 1954): Bu anlaşma ile Türkiye’de faal olan Amerikan şirketlerinin denetim ve yargıya tabi olmaması, vergi ve gümrük uygulamasından muaf olmaları gibi hakların verilmesi kabul edilmiştir.

Tarım Ürünleri Anlaşması (12 Kasım 1956): Menderes Hükümeti Döneminde imzalanan ve Türkiye’nin üretebilmesine rağmen ABD’nin ihtiyaç fazlası hayvansal ve tarımsal ürünlerinin vergisiz ithal edilerek ABD tarım ürünleri pazarını genişletmeyi amaçlayan bu yasa Türk tarımının gerilemesine yönelik bir adım olarak değerlendirilmektedir. Bununla birlikte, anlaşmada adı geçen ürünlerin ihracatı ABD denetimine tabi olması kabul edilmiştir.

Türkiye ve ABD Arasında Kredi Anlaşması (31 Mayıs 1968): Türkiye’yi ekonomi, finans ve politikalar açısından bağımlı kılan koşullu kredi anlaşmalarından biri olarak değerlendirilen 30,5 milyon dolarlık bu anlaşma ile Türkiye’nin borcu belli şartlara bağlanmıştır.

Tablo 2: Türkiye ve ABD arasında Ticaret Altyapısını Oluşturan Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	R.G. Tarih ve Sayısı
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma	03.12.1985	13.08.1989/20251
Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım ve İş birliği Anlaşması	28.03.1996	30.03.1996/22682
Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması	26.03.1996	31.12.1997/23217
Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması (TIFA)	29.09.1999	11.02.2000/23961

Kaynak: www.ticaret.gov.tr (Erişim Tarihi: 10.09.2020)

Tablo 2’ e göre, ABD ile Türkiye arasındaki güncel ekonomik ilişkilerin hukuki altyapı çerçevesini oluşturan yürürlükteki 4 temel anlaşma; 1985 yılında imzalanan Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması Anlaşması; 1996 yılında imzaya bağlanan Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım ve İş birliği ile Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşmaları; 1999 yılında imzalanan Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması (TIFA)’ndan oluşmaktadır.

Günümüz ikili ekonomik ilişkileri 2009 yılında hayata geçirilen Ekonomik ve Ticari Stratejik İş birliği Çerçevesi (ETSiÇ) çerçevesinde alınmaktadır. ABD ve AB arasında 2013 yılında başlatılan serbest ticaret görüşmelerinin başlatılmasının ardından, yine aynı yıl ABD Türkiye arasında ticari ilişkilerin geliştirilmesine yönelik Üst Düzey Komite (ÜDK) kurulmuştur.

ABD ile Türkiye arasında halihazırda bir Serbest Ticaret Anlaşması (STA) bulunmayıp, Türk ihraç ürünleri 2019 yılına kadar Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) kapsamında ABD pazarında rekabet etmekteydi. GTS programı 1974 yılında yürürlüğe girerek Türkiye’ ninde içinde bulunduğu toplamda 131 gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeye ABD pazarında belirli ihraç ürünlerini gümrük vergisi olmaksızın ihraç etme avantajı sağlamaktadır. Ancak Mayıs 2019’da Trump Yönetimi, 1975 yılında Türkiye’nin dahil olduğu ABD ile ticarete vergi muafiyeti avantajı sağlayan GTS Programından çıkarıldığını açıklamıştır. Bu kararın gerekçesi ise Türkiye’nin ekonomik olarak gelişmiş ülkelerin seviyesine ulaşması olarak belirtilmiştir.

ABD dış ticaret politikalarını dış politikaları ile ayrılmaz bir bütün olarak değerlendirmekte ve küreselleşme ve serbest piyasa ekonomisini dünyaya yayma politikasını ABD ulusal güvenlik politika araçlarından biri olarak belirlemektedir. Bu görüş 1999 yılında yayınlanan “Yeni Bir Yüzyıl için Ulusal Güvenlik” Strateji Belgesinde beyan edilmekte ve dış pazarların global ekonomik istikrar için önemi, belirli standartlara sahip, uluslararası kurallara, insan haklarına saygılı ve çevreye duyarlı olmasının gerekliliği vurgulanmaktadır. Bu anlamda, STA’ların ABD ekonomisine yaptığı katkıların yanı sıra hedeflenen global ekonomik entegrasyonun gerçekleşmesindeki rolü ve önemi bir hayli fazladır. Türkiye açısından değerlendirildiğinde ABD ile olası bir STA düzenlenmesi temel olarak Türk ihraç ürünlerinin Pazar alanının genişlemesi ve Avrupa Birliği Pazarlarına olan bağımlılığın azalması gibi avantajlar sağlayacaktır.

Türkiye’nin mevcut durumda AB Gümrük Birliği kurallarına tabi olması sebebiyle AB ile ABD arasında olası bir STA gerçekleşmesi durumunda Türkiye’nin de bu anlaşmaya bir taraf olarak dahil olması gerekliliği savunulmaktadır.

2013 yılında AB ve ABD arasında karşılıklı ticareti ve ekonomik büyümeyi amaçlayan kapsamlı bir ticaret anlaşması olan Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) müzakereleri başlamış fakat 2016 yılında Başkan Trump bu müzakereleri askıya alarak, AB ürünlerine uygulamaya başladığı ek vergiler sonucu karşılıklı ticaret savaşları başlamıştır. 2018 yılında ilişkilerin yumuşamasıyla tekrar başlayan müzakerelerden yine bir

sonuç alınamamış ve AB Komisyonu 2019 yılında bu görüşmelerin geçerliliğini yitirdiğini beyan etmiştir.

Görüşmelerin tekrar başlaması ve AB ile ABD arasında olası bir STA mutabakatına varılması durumunda, bir AB adayı ülke olarak Türkiye'nin bu yeni sistemden büyük ölçüde etkileneceği bir gerçektir.

AB ve ABD arasındaki ticaret dünya ticaretinin üçte birine tekabül etmektedir. Fakat, 1970'ten bu yana AB ve ABD ekonomilerinin dünya üretimindeki paylarının azalmaya başlaması ve yükselen Asya ülkelerinin payının artması ABD'nin küresel ticarete rekabet kaygılarını arttırarak, bölgesel STA anlaşmalarının önemini arttırmıştır. Serbest Ticaret Anlaşmaları, anlaşmaya taraf ülkeler ve işletmeler için, üretimde ucuz girdi tedariki, ticaret hacminin ve ürün çeşitliliğinin artırılması, yeni pazarlara girişte kolaylık ve pazar alanının çeşitlendirilmesi gibi nice avantajlar sağlayarak refah artışına katkıda bulunabilir.

Söz konusu bu anlaşma aynı zamanda dünya ticaret sisteminde kendi kurallarını oluşturarak üçüncü ülkelere bunları empoze edebilme gücünü sağlayacaktır. Bu anlamda bakıldığında küresel ticaretin yeni kurallarının bu oluşum tarafından ortak çıkarları gözetilerek yön verileceği anlaşılmaktadır.

Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin birçoğunun AB ve ABD en önemli ticari partnerleri olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu durumun bir kaygı kaynağı olabileceği düşünülmektedir. AB ile ABD arasındaki ticaret hacmi ve yatırımlar artarken, üçüncü ülkeler bu pazarlarda Pazar paylarını kaybederek refah ve istihdam kaybına uğrayacağı gibi, belirlenen yeni düzenlemelere razı olmak durumunda olacaklardır. Buna ilaveten, bu düzenlemelere uyum sağlamak adına üretim, ticaret ve sınai politikalarında değişimlere gidilmek zorunda kalınacaktır.

TTIP'nin yürürlüğe girmesi durumunda, Amerikan ürünleri Avrupa üzerinden Türkiye pazarlarına giriş fırsatı yakalarken, Türk ürünleri ABD'ye gümrük tarifelerine tabi olarak girecektir. Buna göre, Türkiye'nin bu oluşuma dahil olması gerekliliğinin en temel nedeni, halihazırda ABD ile ticaret dengesi Türkiye aleyhine iken bu dengenin daha da fazla olumsuz etkileneceği bir durum ortaya çıkacağıdır.

1.3 TÜRKİYE –ABD DIŞ TİCARETİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

1.3.1 İlişkilerde Karşılaşılan Başlıca Sorunlar

İkili ilişkileri olumsuz yönde etkileyen en önemli unsurlar son zamanlarda Türkiye'nin askeri malzeme tedarikinde yaşadığı güçlükler, Amerikan Kongresinin lobilerin de etkisiyle Türkiye aleyhindeki faaliyetlere arka çıkması ve bölgedeki askeri müdahalelerin yarattığı huzursuzluktur.

Türkiye bölgedeki demokratik kimliği ile model bir ülke olarak sorumluluklarını yerine getiren, jeostratejik ve jeopolitik konumuyla Batı ittifakı için elzem bir müttefik pozisyonuna sahiptir.

Türkiye'den bakıldığında ise, ABD özellikle küresel alandaki nüfuzu, askeri gücü ve ekonomik fırsatlar konusunda önemli bir stratejik ortaktır. Türkiye ve ABD bazı uluslararası sorunlara karşı farklı bakış açılarına ve ulusal çıkarlara sahiptir. Özellikle, Ortadoğu'da farklı politikalar güdülmektedir. Türkiye'nin Irak ve Suriye'ye yönelik dış politikaları ile ABD'nin çıkarlarının örtüşmediği görülmektedir. Türkiye bölgede sınır güvenliğini sağlama ve komşu ülkelerin toprak bütünlüğünün korunması açısından terör oluşumlarının desteklenmesini doğru bulmamaktadır. 1984 yılından bu yana PKK terör örgütü ile mücadele eden Türkiye için, Ortadoğu'da Irak, Suriye, İran ve Türkiye topraklarının parçalanarak bağımsız bir Kürt devleti kurulması idealinin ABD tarafından desteklenmesi kabul edilebilir bir durum değildir. Türkiye'nin doğu sınır hattında iç sorunlarla boğuşan ülkelerle komşu olması, bölgede müdahalede bulunan ülkelerin dış politikalarında ister istemez yer almasına sebebiyet vermektedir. Bölgedeki iç kargaşaların yarattığı otorite boşlukları ve zayıflıklarının sonucu ortaya çıkan DAESH terör örgütü ile mücadele etmek zorunda kalan Türkiye için ABD'nin bölgedeki terör örgütleri ile ilişkileri bu alanda daha fazla güvenlik tehdidi oluşturmaktadır. Türkiye, DAESH ile mücadele etmesi ümidi ile bölgedeki bu terör örgütlerinin ABD tarafından desteklenmemesi, bunun yerine müttefiki olarak kendisi ile iş birliğine gidilmesi gerektiğini ifade etmektedir.

Ermeni olayları, Kıbrıs ve Doğu Akdeniz'deki Enerji çalışmaları gibi meselelerde de görüşler farklıdır. Ayrıca, dönem başkanı Trump'ın Cumhurbaşkanı Erdoğan'a Suriye'nin kuzeydoğusundaki duruma ilişkin yazdığı 9 Ekim 2019 tarihli ağır içeriğe sahip mektubu ve sosyal medya mecralarında Türkiye'nin ekonomisini çökertebileceğine dair paylaşımları ile diğer tehditlerde gerilimi arttırmıştır.

Dünya sıralamasında birinci olan ve %36'lık silah ihracat payı ile ABD için savunma

sanayisi çok önemlidir. Silah ithalatında dünya sıralamasında 13. sıradaki Türkiye'nin Rusya'dan S-400 Hava Savunma Sistemleri'ni satın alması ABD tarafından büyük tepki almıştır. ABD, NATO üyesi olan Türkiye'nin NATO Savunma Sistemlerinin güvenliğini tehlikeye attığını iddia etmektedir. Daha ileri gidilerek, ABD Kongresinde Türkiye'nin artık bir NATO müttefiki olmadığı ve İncirlik Üssünden vazgeçilme olasılığının değerlendirilmesi gerektiği gibi görüşler bile dillendirilmeye başlanmıştır. Bu duruma karşı çıkan ABD, öncelikle Türk şirketlerini F-35 savaş uçakları üretim sürecinden çıkarmıştır. Bunun ardından Türkiye tarafından sipariş edilen ve ödemesi yapılmış F-35 uçaklarının teslim edilmesini Amerikan Kongresi süresiz olarak durdurma kararı almıştır. Son olarak 14 Aralık 2020 tarihinde ABD Hazine Bakanlığı, Türkiye Savunma Sanayi Başkanı ve Başkanlık yetkililerine CAATSA (ABD'nin Hasımlarıyla Yaptırımlar Yoluyla Mücadele Yasası) yaptırımları kapsamında ABD'ye girişlerinin yasaklandığı ve tüm mal varlıklarının dondurulmasına karar verildiğini açıklamıştır. Bu gerilim diplomatik diyalogun gerilemesiyle ikili ilişkilerin genelinde hissedileceği gibi, en fazla savunma alanındaki iş birliklerine hasar verecektir.

Türkiye bulunduğu coğrafyanın yarattığı güvenlik tehditleri nedeniyle askeri mühimmat ve silah ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla son dönemde ABD ve AB ülkelerinden bu ürünleri tedarik etmekte zorlanması sebebiyle Çin ve Rusya ile bu konuda görüşmeler gerçekleştirmiştir. Çin ile yapılan görüşmeler, ABD'nin tepkisi üzerine sonlandırılmış olsa da Türkiye'nin ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik bir adım atılmaması üzerine Rusya'dan S-400 Hava Savunma Sistemleri alımı gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Bölgesel olaylara müdahale etme yeteneğini giderek arttıran ve küresel çapta bir aktör olmayı amaçlayan Türkiye, özellikle Ortadoğu'da tarihi mirasını kullanarak nüfuz gösterme çabaları Batı ile siyasi çatışma riskini yaratmaktadır.

Türkiye'nin hassasiyet gösterdiği bir diğer unsur ise bölgedeki savaşların ortaya çıkardığı göç sorunu ve sivillerin zarar görmesi durumudur. Türkiye 2021 yılı itibarıyla halihazırda 3,6 milyon mülteciye ev sahipliği yapmakta ve bunun mali, sosyal, kültürel, siyasi ve asayiş yönünden getirdiği yükümlülüklerle baş etmektedir. Türkiye bu konuda BM'nin dünya barışına yönelik işlevlerinde yetersiz kaldığı ve etkili karar mekanizmalarının olmadığı argümanını gündeme taşıyarak, hızlı bir değişime ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Başkan Erdoğan'ın 2014 yılında BM Genel Kurulunda gerçekleştirdiği konuşmada "Dünya Beşten Büyüktür" söylemi ile BM Güvenlik Konseyi daimî üyelerini oluşturan 5 ülkeyi kastederek, cesur adımlar atmaya davet etmiştir.

Türkiye-ABD İlişkilerinde Kritik Öneme Haiz Karşılıklı Çıkarlar:

Güvenlik ve Askeri İş birlikleri:

İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle beraber, bölgedeki SSCB ve komünizm yayılmacılığı tehdidine karşı ortak güvenlik endişeleri ABD ile ilişkilerin gelişmesinde önemli bir rol oynadığı gibi, günümüzde de bir süper güç ile ittifak kurmak gelişmekte olan ülkelere güven unsuru oluşturarak askeri iş birlikleri ile caydırıcı özelliğe sahip savunma sistemlerine sahip olma imkânı yaratmaktadır. Ayrıca, ABD, 1941-1944 döneminde “Ödünç Verme ve Kiralama Kanunu” kapsamındaki askeri yardımları, 1947 Marshall Yardımları, 1948 Truman Doktrini kapsamında yapılan yardımlar sayesinde askeri gereksinimleri karşılamada etkili olmuştur.

ABD açısından bakıldığında ise; 1952’den bu yana NATO’ya üyeliği süren Türkiye askeri kapasitesi ile, Afganistan, Somali ve Akdeniz’de uluslararası güvenliği sağlamada en önemli katkı payına sahip ülkelerden biri olmakla beraber hala önemli projelerde ABD ile askeri iş birliklerini sürdürmektedir. Bunun yanı sıra, Irak Savaşı, Soğuk Savaş, Körfez Savaşları, Afganistan ve Libya müdahalelerinde önemli bir role sahip olmuş 1954 yılından bu yana aktif olan İncirlik Hava Üssü ABD için önem addetmektedir.

Asya, Kafkasya ve Avrupa’yı birleştiren petrol, doğalgaz, kara ve demir yolu ağlarını bağlayan doğu ile batıyı birleştiren bir ulaşım koridoru olma özelliğine sahip olan Türkiye, ABD’nin Afganistan’daki birliklerine hava, kara ve deniz yoluyla ulaşım sağlamasında önemli bir koridor niteliğindedir.

Ekonomik Çıkarlar ve Ticari İş birlikleri:

Türkiye, 2019 yılı itibariyle ABD ile 19,24 milyar dolar ticaret hacmi (ihracat 8,05 milyar dolar, ithalat 11,18 milyar dolar)’ne sahiptir. 2019 yılında ABD, Türkiye’nin Almanya, İngiltere, İtalya ve Irak’tan sonra en fazla ihracat yaptığı beşinci ülkedir. 13 Kasım 2019 tarihinde Cumhurbaşkanı Erdoğan ile ABD Başkanı Donald Trump, yaptıkları görüşmede iki ülke toplam ticaret hacminin 20 milyar dolardan 100 milyar dolara çıkarmayı hedeflediklerini açıkladılar.

Türkiye’de toplamda 1874 ABD menşeli şirket faal durumdadır ve 78 bin Türk vatandaşına istihdam sağlamaktadır. Sadece 2019 yılında Türkiye’yi 600bin’e yakın Amerikalı turist ziyaret etmiştir. 2018 verilerine göre Türk vatandaşlarının ise Gürcistan,

Yunanistan, Bulgaristan ve Almanya'dan sonra en fazla ziyaret ettikleri ülke ABD olmuştur. Türkiye aynı zamanda ABD'ye en fazla öğrenci gönderen ülkelerden biridir.

2020 Haziran ayında ABD Ticaret ve Kalkınma Ajansı (USTDA) tarafından Türkiye genelinde akıllı şehir çözümlerine erişimi kolaylaştıracak ve gelişmesine katkı sağlayacak ABD-Türkiye Gelecek Kuşak Şehirler Girişimi'ni hayata geçirilmiştir. İlk etapta Gaziantep ve Ankara'daki akıllı şehir çalışmalarına destek amacıyla ABD tarafından proje bazlı hibeler finanse edilmiştir.

ABD ile ticaretle sıkça karşılaşılan sorunlar:

- ABD ile ticaretle en fazla zorluğu gıda ürünleri ihracatçıları yaşamaktadır. İhracatçı tarafından ürünler test ve analizlere tabi tutulsa bile, ABD gümrüklerindeki denetimler sırasında birçok ürün denetimleri geçememektedir.
- ABD'de kullanılan ölçü birimlerinin AB'nin kullandığı metrik birimlerden farklı olması ticaretle metrik sisteme dayalı üretilen ürünlerde ölçüm karmaşası yaratabilmektedir (Kont, 2018).
- Aradaki zaman farkından dolayı çalışma saatlerinin farklı olması iletişimi sekteye uğratmakta ve müşterilere ulaşımında zorluk çekilmektedir.
- Eyaletler bazında özel yerel kanunların ve farklı ticari uygulamaların bulunması
- İki ülke arasındaki mesafenin fazla olduğu göz önünde bulundurulduğunda, hava taşımacılığı Türk ihracatçısı açısından maliyetli olduğu gibi, deniz yolu taşımacılığında ise ihracatın belli bir limanda yoğunlaşmasına sebep olmaktadır.
- Türkiye'nin GTS Sisteminden çıkarılmış olması ve ABD'nin STA imzaladığı ülkelere ithal ettiği ürünler ile kıyaslandığında Türk ihraç ürünleri vergi dezavantajına uğramaktadır.
- Gıda ve ilaç gibi ürünlerin ithalat sürecinde ürünlerin ABD'ye girişinde FDA tarafından uzun süren analizlerin yapılması, standart ve teknik mevzuat uygulamalarının karmaşıklığı ihracatçıyı zorlayan konulardan biridir.
- Türk firmalarının ABD'de yürüttüğü projelerde istihdam edilmek üzere Türkiye'den deneyimli mühendis ve teknik elemanların vize başvuru süreçlerinin uzun sürmesi proje verimliliği açısından sorun teşkil etmektedir.
- ABD'nin İran, Suriye ve Sudan gibi ülkelere ticari yaptırımlar uygulaması, uluslararası ticaret yapan bazı Türk firmalarının bu ülkelere ait yasaklı firmalara

ödemelerinin, ABD bankaları kullanıldığı takdirde bloke olmasına neden olmaktadır.

1.3.2 Ticareti Geliştirmeye Yönelik Adımlar

- Türk ihracatçıları açısından dünyada ithalatta lider konumda bulunan ABD doğru stratejiler oluşturularak hareket edildiğinde en verimli hedef pazarlardan biri haline gelebilecek niteliktedir. Bu anlamda yapılması gereken, ABD pazarında Pazar payımızın artırılması amacıyla Türk ihracatçısının rekabet üstünlüğü elde edeceği ürünlerin tespit edilmesi ve ABD tarafından en fazla ithal edilen ürünler üzerine çalışılması gerekmektedir. Bir diğer yöntem ise eyalet bazında değerlendirilmelerin yapılmasıdır. ABD pazarı 52 eyaletten oluşmakta olup, her bir eyaletin ithal ettiği ürünler sıralaması ve Türkiye'nin Pazar payının eyaletten eyalete farklılık gösterdiği bilinmektedir.
- İki ülke arasındaki saat farkının aşılmasında firmaların vardiyalı sistem ile çalışması bu engelin aşılmasında etkili olacak ve müşteriler ile daha kolay iletişim kurulabilecektir.
- ABD'nin Türk ihracat ürünlerine uyguladığı tarife oranları değerlendirildiğinde görülmüştür ki düşük tarifeye tabi ürünlerin pazarda tutunma imkânı daha fazladır.
- ABD pazarına Türk ihracatçısının erişiminin kolaylaştırılması, rekabet şartlarının iyileştirilmesi, gümrük tarife ve tarife dışı engellerin asgari seviyeye indirilmesi ya da uyumlaştırılması Türk ihracatının ABD pazarında büyümesine katkıda bulunacak ve 2023 Türkiye İhracat Stratejisinin de hedeflenen vizyona ulaşılmasına katkıda bulunacaktır. Bu bağlamda Ekonomi Bakanlığı ihracatçıların maruz kaldığı pazara giriş engellerini saptayarak, engellerin azaltılmasına yönelik girişimlerde bulunmalıdır.
- İhracatçıya kolaylık sağlanması adına bölgede ya da Türkiye'de yeni bir FDA ofisi açılması uygun olacaktır.

- Türk firmalarının ABD’de geçici istihdamı sağlanmak üzere Türkiye’den teknik personel ihtiyacının hızla giderilmesi için Geçici Çalışma Vizelerinde kolaylık sağlanması faydalı olacaktır. İhracatçıya zorluk yaşatan her türlü bürokratik engelin resmi temaslar ile çözülmeye çalışılması gerekmektedir.
- Türk ihracat ve ithalat firmaları ticari faaliyetlerinde ABD’nin yaptırım uyguladığı firmalar konusunda dikkatli olmalı ve gerektiğinde Büyükelçiliklerine ya da Bakanlığa danışmalıdır.
- Türkiye’nin ABD genelinde tanıtım ve reklam faaliyetleri ile görünürlüğünü arttırabilir.
- Türk ihracatçısının rekabet gücünün güçlendirilmesi kapsamında devlet teşviklerinin hem mal hem de hizmet sektörüne daha fazla faydalandırılması sağlanabilir. Yanı sıra, dış ticaret işlemleri belge ve maliyetlerinin azaltılması Türk ihracatçısının rekabet gücünü arttıracaktır. Dolayısıyla dış ticaretin kolaylaştırılması, firmaların ihracat performanslarının artışı ile ekonomik kalkınmaya katkıda bulunacaktır.
- İki ülke arasında serbest ticaret anlaşması oluşturulmasına yönelik çabaların ve çalışmaların devam etmesi faydalı olacaktır.

İKİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE’NİN DIŞ TİCARETİ (2008-2018)

2.1 TÜRKİYE’NİN İHRACATI (2008-2018)

Tablo 3 : 2008-2018 Yılları Türkiye Dış Ticaret Göstergeleri

YIL	İHRACAT (Milyon \$)	İTHALAT (Milyon \$)	DIŞ TİCARET DENGESİ (Milyon \$)
2008	132,027	201,964	-32,513
2009	102,143	140,928	-5,061
2010	113,883	185,544	-38,607
2011	134,907	240,842	-67,752
2012	152,462	236,545	-42,918
2013	151,803	251,661	-55,189
2014	157,610	242,177	-36,297
2015	143,850	207,207	-22,424
2016	142,530	198,618	-24,923
2017	156,993	233,800	-38,462
2018	168,023	223,039	-8,463

Kaynak: TÜİK (2020)

Tablo 3 incelendiğinde:

- 2008 yılında Türkiye’nin ihracat miktarı 2007 yılına oranla 24,756 milyon dolar artış sergileyerek 132,027 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken (2007 ihracat miktarı 107,271 milyon dolardır), toplam ithalat miktarı 2007 yılına oranla 31,901 milyon dolar artmış (2007 ithalat miktarı 170,063 milyon dolardır) ve dış ticaret açığı 32,513 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda, 2008 yılında dış ticaret hacmi artarken, dış ticaret dengesi de paralel olarak artmış.
- 2009 yılında Türkiye’nin ihracatı 2008 yılına oranla 29,884 milyon dolar düşüş sergileyerek araştırmaya konu zaman dilimine ait en düşük miktar olan 102,143 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2008 yılına oranla 61,036 milyon dolar azalmış ve dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 27,452 milyon

dolar azalarak-5,061 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda bakıldığında, 2009 yılında dış ticaret hacmi 2008-2018 zaman diliminde değerlendirildiğinde en düşük seviyede gerçekleşirken, dış ticaret açığının da azaldığı ve araştırmaya konu zaman diliminde gözlenen en düşük seviyeye indiği görülmektedir.

- 2010 yılında Türkiye'nin ihracatı 2009 yılına oranla 11,740 milyon dolar artış sergileyerek 113,883 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2009 yılına oranla 44,616 milyon dolar artmış ve dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 33,546 milyon dolar artarak-38,607 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda bakıldığında, 2010 yılında dış ticaret hacminde artış yaşanırken, dış ticaret açığının da arttığı gözlemlenmektedir.
- 2011 yılında Türkiye'nin ihracatı 2010 yılına oranla 21,024 milyon dolar artarak 134,907 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2010 yılına oranla 55,298 milyon dolar artmış ve dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 29,145 milyon dolar artarak -67,752 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda bakıldığında, 2011 yılında dış ticaret hacminde artış yaşanırken, dış ticaret açığı araştırmaya konu zaman dilimine ait en yüksek seviyeye çıktığı gözlemlenmektedir.
- 2012 yılında Türkiye'nin ihracatı 2011 yılına oranla 17,555 milyon dolar artarak 152,462 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2011 yılına oranla 4,297 milyon dolar azalmış ve dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 24,834 milyon dolar azalarak -42,918 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda bakıldığında, 2012 yılında toplam dış ticaret hacminde artış yaşanırken, dış ticaret açığının da düşüş trendine girdiğini gözlemlemekteyiz.
- 2013 yılında Türkiye'nin ihracatı 2012 yılına oranla 659 milyon dolar azalarak 151,803 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2012 yılına oranla 15,116 milyon dolar artarak 251,661 milyon dolar seviyesine ulaşmış ve dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 12,271 milyon dolar artarak -55,189 milyon dolar seviyesindedir. Bu anlamda bakıldığında, 2013 yılında toplam dış ticaret hacmi araştırmaya konu zaman dilimine ait en yüksek seviyeye ulaşılırken, dış ticaret açığının arttığını gözlemlemekteyiz.
- 2014 yılında Türkiye'nin ihracatı 2013 yılına oranla 5,807 milyon dolar artarak 157,610 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2013 yılına oranla 9,484 milyon dolar azalarak 242,177 milyon dolar seviyesindedir ve dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 18,892 milyon dolar azalarak -36,297 milyon dolar

seviyesine inmiştir. Bu anlamda bakıldığında, 2014 yılında toplam dış ticaret hacminde daralma yaşanırken, dış ticaret açığının da paralel olarak azaldığını görmekteyiz.

- 2015 yılında Türkiye'nin ihracatı 2014 yılına oranla 13,760 milyon dolar azalarak 143,850 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2014 yılına oranla 34,970 milyon dolar azalarak 207,207 milyon dolar seviyesindedir. Bununla birlikte dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 13,873 milyon dolar azalarak -22,424 milyon dolar seviyesine inmiştir. Bu anlamda bakıldığında, 2015 yılında toplam dış ticaret hacminde tekrar daralma yaşanırken, dış ticaret açığının da buna bağlı azaldığı görülmektedir.
- 2016 yılında Türkiye'nin ihracatı 2015 yılına oranla 1,320 milyon dolar azalarak 142,530 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2015 yılına oranla 8,589 milyon dolar azalarak 198,618 milyon dolar seviyesindedir. Bununla birlikte dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 2,499 milyon dolar olarak artarak -24,923 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda bakıldığında, 2016 yılında toplam dış ticaret hacminde daralma yaşanırken, dış ticaret açığının da arttığı görülmektedir.
- 2017 yılında Türkiye'nin ihracatı 2016 yılına oranla 14,463 milyon dolar artarak 156,993 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, toplam ithalat miktarı 2016 yılına oranla 35,182 milyon dolar artarak 233,800 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bununla birlikte, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 13,539 milyon dolar artarak -38,462 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda bakıldığında 2017 yılında toplam dış ticaret hacminde artış yaşanırken, dış ticaret açığının da arttığı gözlemlenmektedir.
- 2018 yılında Türkiye'nin ihracatı 2017 yılına oranla 11,030 milyon dolar artarak 168,023 milyon dolar düzeyinde gerçekleşirken, araştırmaya konu zaman dilimine ait en yüksek ihracat değerinin gerçekleştiğini görmekteyiz. Toplam ithalat miktarı 2017 yılına oranla 10,761 milyon dolar azalarak 223,039 milyon dolar seviyesine inmiştir. Bu anlamda bakıldığında, 2018 yılında toplam dış ticaret hacminde çok az bir artış gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 29,999 milyon dolar azalarak -8,463 milyon dolar seviyesine inmiştir.

Tablo 4 : 2008-2018 Yılları Türkiye İhracat ve Ekonomik Göstergeleri

YILLAR	İHRACAT (Yıllık Milyon \$)	Değ%	TEFE (ÜFE) %	Kapasite Kullanım Oranı Yıllık Ort.	GSYM Büyüme
2008	132.027	23,1	8,1	78,5	0,8
2009	102.143	-22,6	5,9	66,9	-4,7
2010	113.883	11,5	8,9	73,8	8,9
2011	134.907	18,5	13,3	77,0	8,5
2012	152.462	13	2,5	76,5	4,8
2013	151.803	-0,4	7,0	76,7	8,5
2014	157.610	3,8	6,4	75,0	5,2
2015	143.839	-8,7	5,7	76,8	4
2016	142.530	-0,9	9,9	77,4	2,9
2017	156.993	10,1	15,5	78,5	7,4
2018	167.921	7,0	33,6	76,8	2,6

Kaynak: TÜİK (2020)

İhracat kanunu tabiriyle; **“Bir malın, yürürlükteki ihracat mevzuatı ile gümrük mevzuatına uygun şekilde Türkiye gümrük bölgesi dışına veya serbest bölgelere çıkarılmasını veyahut Müsteşarlıkça ihracat olarak kabul edilecek sair çıkış ve işlemleri”** olarak tanımlanmaktadır. (Resmî Gazete, 2006: 26190) Kanuni tabiri bir kenara koyacak olursak aslında ihracat günümüz ekonomik sisteminde ülkeler için önemli bir süreçtir. Neden sorusuna kısaca bahse konu herhangi bir ülkenin Faktör verimliliğini, döviz rezervini, ölçek ekonomilerden ve olumlu dışsallıklardan elde edilecek kazançları artıracaktır. Ayrıca istihdamı ve ülke refahının artmasına sebep olur diyerek cevaplayabiliriz. Diğer bir bakış açısı da ihracatın o ülkenin ekonomik anlamda gelişmişlik seviyesini gösterir diyebiliriz.

Ülke olarak ihracattan beklentimiz Dünya ile rekabet edebilmek ve daha güçlü bir ekonomiye sahip olabilmemize katkı sağlamasıdır. Bunun sağlanması içinde ürün çeşitlendirmesi ve en ufak ayrıntıları gözden kaçırmayarak strateji geliştirmektir (Özcan,2016 :30).

2000’li yıllara Siyasi ve ekonomik krizler ile giren ülkemiz uygulanan sıkı ve maliye politikaları ile tekrar istikrarı sağlamaya başarmıştır. Elbette istikrarı yakalamamızda Dünya ekonomisinde sağlanan finansal genişlemenin ‘de önemi büyüktür. Bahsetmiş olduğumuz süreç işlemeye devam ederken ucuz ithalatla birlikte yüksek dış borçlar edinilmiş ve cari açıklar artmıştır.

Tablo 5: 2008-2018 Türkiye İhracatı

YIL	İHRACAT (Milyon \$)	DIŞ TİCARET BİLANÇOSU /DENGESİ (Milyon \$)	İHRAC EDİLEN ÜLKE SAYISI	İHRAC EDİLEN ÜRÜN SAYISI	REEL EKONOMİ K BÜYÜME ORANI %
2008	132,027	-32,513	212	4252	9.70
2009	102,143	-5,061	217	4262	-13.51
2010	113,883	-38,607	216	4286	7.83
2011	134,907	-67,752	213	4303	8.31
2012	152,462	-42,918	219	4300	2.17
2013	151,803	-55,189	217	4271	2.59
2014	157,610	-36,297	216	4311	2.58
2015	143,850	-22,424	217	4291	-4.07
2016	142,530	-24,923	220	4293	1.50
2017	156,993	-38,462	215	4292	5.33
2018	168,023	-8,463	220	4281	4.55

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 5'e göre:

- 2008 yılında %9,70 ülke büyüme oranı ile Türkiye'de toplamda 4252 ürün ve 212 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 24,756 dolar seviyesinde artarak 132,027 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise -32,513 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2009 yılında %-13.51 ülke büyüme oranı ile Türkiye'de toplamda 4262 ürün ve 217 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 29,884 milyon dolar seviyesinde azalarak 102,143 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 27,452 milyon dolar azalarak -5,061 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2010 yılında %7,83 ülke büyüme oranı ile Türkiye toplamda 4286 ürün ve 216 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 11,740 milyon dolar seviyesinde artarak 113,883 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 33,546 milyon dolar artarak -38,607 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2011 yılında %8.31 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4303 ürün ve 213 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 21,024 milyon dolar seviyesinde artarak

134,907 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 29,145 milyon dolar artarak -67,752 milyon dolara ulaşmıştır.

- 2012 yılında %2.17 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 219 ürün ve 4300 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 17,555 milyon dolar seviyesinde artarak 152,462 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 24,834 milyon dolar azalarak -42,918 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2013 yılında %2.59 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4271 ürün ve 217 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 852 milyon dolar seviyesinde azalarak 151,803 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 12,271 milyon dolar artarak -55,189 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2014 yılında %2.58 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4311 ürün ve 216 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 5807 milyon dolar seviyesinde artarak 157,610 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 18,892 milyon dolar azalarak -36,297 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2015 yılında %-4.07 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4291 ürün ve 217 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 13,760 milyon dolar seviyesinde azalarak 143,850 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 13,873 milyon dolar azalarak -22,424 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2016 yılında %1.50 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4293 ürün ve 220 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 1320 dolar seviyesinde azalarak 142,530 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 2499 milyon dolar artarak -24,923 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2017 yılında %5.33 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4292 ürün ve 215 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 14,463 milyon dolar seviyesinde artarak 156,993 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 13,539 milyon dolar artarak -38,462 milyon dolara ulaşmıştır.

- 2018 yılında %4.55 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4281 ürün ve 220 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 11,030 milyon dolar seviyesinde artarak 168,023 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 29,999 milyon dolar azalarak -8,463 milyon dolara ulaşmıştır.

2.1.1. Başlıca Ülkeler İtibarı ile Türkiye'nin İhracatı (2008-2018)

Türkiye'nin 2008-2018 yılları arasında en fazla ihracat yaptığı başlıca 10 ülke ve ABD'nin Türkiye ihracatındaki yeri aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir:

Tablo 6 : 2008 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	12.951.755	9.81
2	İngiltere	8.158.669	6.18
3	BAE	7.975.400	6.04
4	İtalya	7.818.988	5.92
5	Fransa	6.617.511	5.01
6	Rusya	6.483.004	4.91
7	ABD	4.299.941	3.27
8	İspanya	4.047.267	3.07
9	Irak	3.916.685	2.97
10	İran	2.029.760	1.54
	2008 Yılı Toplam İhracat	132,027,19.63	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2008 Yılı verilerine bakıldığında en büyük pazarın Batı Avrupa olduğu görülmektedir. ABD ihracatımızın 2008 yılından müteakip yıla geçildiğinde %28 oranında azalmıştır. 2008 yılında yüksek faizli kredi piyasalarında yaşanan olumsuzluklar süreci ABD başta olmak üzere tüm dünyaya yayılarak küresel kriz haline gelmiştir. Bu süreç sermaye akımlarının yavaşlamasına sebep olmuş ve finansal sektörden daha çok reel sektörleri etkilemiştir. Tahminlerden daha büyük ekonomik daralmaya sebep olan bu kriz sonrası Ekonomi karar vericileri piyasaları canlandırmaya yönelik uygulamaları peş peşe açıklamaya başlamıştır. 2007 yılında dünya ticaret hacmi artışı %7,2'ye ulaşırken, krizin başladığı zaman olan 2008 yılında %2,8'e kadar gerilemiştir.

Tablo 7: 2009 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI**(%)
1	Almanya	9.793.006	9.59
2	Fransa	6,211,415	6.08
3	İngiltere	5,937,997	5.81
4	İtalya	5,888,958	5.77
5	Irak	5,888,958	5.02
6	ABD	3,240,597	3.18
7	Rusya	3,189,607	3.12
8	BAE	2,896,572	2.84
9	İspanya	2,818,470	2.76
10	İran	2,024,546	1.98
	2009 Yılı Toplam İhracat	102,143,000	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2009 yılında dünya ticaret hacmi artışı negatife dönmüş %13,5 oranında azalmıştır. Gelişmiş ülkelerde ise ihracat 2009 yılında %11,7 azalmıştır. Gelişmekte olan ülkelerde durum çok farklı olmamakla beraber %12,2 büyük bir oranla düşmüştür. Uluslararası piyasada ekonomik verilere paralel olarak yukarıdaki 2008-2009 yıllarında meydana gelen iç ekonomik verilerde de ekonomik küçülmenin ne kadar derin olduğu görülmektedir (TOBB 2009 Raporu).

Tablo 8: 2010 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI**(%)
1	Almanya	11.479.066	10.08
2	İngiltere	7.235.861	6.35
3	İtalya	6.505.277	5.71
4	Fransa	6.054.499	5.32
5	Irak	6.036.362	5.30
6	Rusya	4.628.153	4.06
7	ABD	3.762.919	3.31
8	İspanya	3.536.205	3.11
9	BAE	3.332.885	2.93
10	İran	3.044.177	2.67
	2010 Yılı Toplam İhracat	113,883,219	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

Türkiye Ekonomi verilerine bakıldığında nominal gelirin 1950 yılından bu yana ilk defa gerilemiş olup milli gelir %19 azalmıştır. 2008 Amerika Birleşik Devletleri taşınmaz mal piyasasında çıkan krizi, Türkiye oluşturmuş olduğu Ekonomik teşvikler ve orta vadeli programlar ile en hafif şekilde atlatmaya çalışmıştır.

Uzun süre sonra ilk defa 2009 yılında küçülen global ekonomi 2010 yılına gelindiğinde yaklaşık olarak %5 artmıştır. 2009 yılındaki ekonomik krize rağmen Çin net bir büyüme kaydetmiş ve bu büyümeyi 2010 yılına gelindiğinde %10,3 büyüterek devam ettirmiştir. Gelişmekte olan ülkeler arasında yer alan Türkiye 2010 yılında 8,9 büyüme kaydetmiş ve bu bağlamda G-20 ülkelerinde Çin'den sonra en fazla büyüyen ikinci ülke olmuştur.

2010 Yılında geçen seneye göre %11,5 oranında artan ihracat yaklaşık olarak 114 milyar \$ ulaşmıştır. Sektörler arasında ihracata en büyük katkıyı sağlayan Madencilik ve Taş ocakçılığı sektöründe gerçekleşmiş olup yaklaşık %59 artış sağlanmıştır. Genel olarak 2009 yılında düşüş eğiliminde olan birçok fasılda 2010 yılında ciddi artışlar kayıt edilmiştir. 2010 yılında en çok ihracat yapılan ilk on ülkeye bakıldığında Almanya 11.479.066 \$ ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bir önceki seneye göre yaklaşık 1.686 milyon \$ dolar ihracat artışı olmuştur. 1.sırada yer alan Almanya'yı 7.235.7861 milyon \$ ile İngiltere izlemektedir. Üçüncü sırada komşu ülkemiz olan Irak 6.036.362 \$ ile yer almaktadır.

Tablo 9: 2011 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	13.950.825	10.34
2	Irak	8.310.130	6.16
3	İngiltere	8.151.430	6.04
4	İtalya	7.851.480	5.82
5	Fransa	6.805.821	5.04
6	Rusya	5.992.633	4.44
7	ABD	4.584.029	3.40
8	İspanya	3.917.559	2.90
9	BAE	3.706.654	2.75
10	İran	3.589.635	2.66
	2011 Yılı Toplam İhracat	134,906,869	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2011 yılında kriz etkilerine kaybetmesiyle beraber ihracat bir önceki yıla göre %18,5 artmıştır. En fazla büyüme İmalat sektöründe gerçekleşmiş olup %19,5 oranında artmıştır. Türkiye 2011 yılının ilk çeyreğinde %11,9 oranında artış ile dünyanın en hızlı büyüyen ekonomisi olmuştur. 2011 yılında GSYİH %8,5 oranında büyüme sağlanmıştır. Bir önceki yıla göre sanayi sektörü yaklaşık olarak %0,7 inşaat sektörü %0,3 artmıştır. Buna karşın hizmet sektörü %1,2 tarım sektörü ise %0,3 oranında düşmüştür. 2011 ihracat listesine baktığımızda Almanya ile olan ihracat ilişkimizi yaklaşık 2.471 milyon \$ artırarak rekor bir düzeye getirdiğimiz görülmektedir. Bir önceki seneye göre Irak ve İngiltere ilk sırada yer almaktadır. ABD ise 4.584.029 milyon \$ ile 7.sırada yer almıştır.

Tablo 10: 2012 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	13.124.375	8.61
2	Irak	10.822.144	7.10
3	İran	9.921.602	6.51
4	İngiltere	8.693.599	5.70
5	BAE	8.174.607	5.36
6	Rusya	6.680.777	4.38
7	İtalya	6.373.080	4.18
8	Fransa	6.198.536	4.07
9	ABD	5.604.230	3.68
10	İspanya	3.717.345	2.44
	2012 Yılı Toplam İhracat	152,461,737	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2012 genel manada kriz sonrası yaşanan olumlu ihracat artışı ve büyüme devam etmiştir. Geçen yıla istinaden %13 artan ihracat 152.462 \$ olmuştur. Sektörler bazında en büyük artış imalat sektöründe meydana gelmiştir. Bir önceki yıla göre %13,8 artış meydana gelmiştir. Ülke gruplarına bakıldığında en büyük ticaret pazarımız olan AB ülkelerinde ihracat payımızın düştüğü görülmektedir. 2010 yılında 52,685 milyon \$ olan ihracat 2011 yılında 62.347 milyon \$ olmuş 2012 yılında ise %5 azalarak 59.241 milyon \$ olmuştur. Bu bağlamda diğer ülke gruplarına yapılan ihracat artmıştır. Asya grubu ihracat payı %34,8, Avustralya grubu ihracatın payı %3,0, diğer ülke ve bölgeler ise %1,0 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 11: 2013 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	13.702.577	9.03
2	Irak	11.948.905	7.87
3	İngiltere	8.785.124	5.79
4	Rusya	6.964.209	4.59
5	İtalya	6.718.355	4.43
6	Fransa	6.376.704	4.20
7	ABD	5.640.247	3.72
8	BAE	4.965.630	3.27
9	İspanya	4.334.196	2.86
10	İran	4.192.511	2.76
	2013 Yılı Toplam İhracat	151,802,637	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2013 yılına gelindiğinde önemli ticari bir partnerimiz olan Almanya 13.702.577 milyon \$ ile her zamanki gibi 1.sırada yer almıştır. Irak ile olan ihracatımızı her geçen gün artırarak 11.948.905 milyon \$ ile 2.sırada yer almış ABD ise 5.640.247 milyon \$ ise 7.sıradaki yerine korumuştur.

Tablo 12: 2014 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	16 275 367	9.61
2	Irak	13 154 131	6.91
3	İngiltere	10 216 479	6.28
4	İtalya	7 486 504	4.53
5	ABD	6 921 046	4.02
6	Fransa	6 856 439	4.10
7	Rusya	6 170 452	3.77
8	İspanya	4 977 490	3.01
9	BAE	4 939 732	2.95
10	İran	4 142 394	2.47
	2014 Yılı Toplam İhracat	157,610,158	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2014 yılına gelindiğinde, en fazla ihracat yapılan ilk 10 sıradaki ülkelere Hollanda ve İsrail dahil olurken, BAE ve İran'ın dışarda kaldığını görmekteyiz. 2014 yılında bölgesel pazarlarda %40 varan talep düşüşleri cereyan etmiş ayrıca ikinci yarıda AB pazarında kısmen durgunluk yaşanmasına rağmen %3,8 seviyesinde ihracat artmıştır. Bu gelişmeler ışığında ihracata en büyük katkı sağlayan sektör %4,1 artış ile imalat sektörü olmuştur. Yıl içerisinde imalat sektörü 147.089 Milyon\$ yükselmiştir. 2008 yılı ekonomik krizi sonrası hızla toparlanmaya çalışan küresel ekonomi parasal genişlemeye yol açmıştır. Bu bağlamda ABD ekonomisi nispeten iyileşme gözlemlense 'de AB 'de krizin etkileri devam etmekte olduğu görülmektedir. Yıl içerisinde ABD Merkez Bankası likidite genişlemesini azaltılacağını açıklaması üzerine başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere birçok ekonomide dalgalanmalar meydana gelmiş ve haliyle Türk lirasından risk primi artmıştır.

Sonuç olarak küresel bağlamda 2014 yılında istenilen büyüme gerçekleşmemiş olsa da Türkiye Ekonomisi %2,9 artmıştır. Hizmet sektörü %4 sanayi sektörü %3,5 artışla büyümeye katkı sağlamış olsa da tarım sektörü ise %1,9 küçülmüştür.

En çok ihracat yapılan ülkelere bakıldığında Almanya ile rekor seviyede (16.275.367 milyon dolar) ihracat yaptığımız görülmektedir. Irak ve İngiltere ilk sırada yerlerini korumuştur. ilk üç ülke ile yapılan ihracat ile ilk on arasında yer alan diğer 7 ülke ile yapılan ihracatın hemen hemen eş değerinde olduğu görülmektedir. ABD ile yapılan ihracatımız yaklaşık 650 milyon artarak 6.291 milyon dolar seviyesine yükselmiştir.

Tablo 13: 2015 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	14 490 426	9.33
2	İngiltere	10 822 850	7.34
3	Irak	9 966 655	5.94
4	İtalya	7 152 827	4.79
5	ABD	7 019 678	4.45
6	Fransa	6 101 381	4.07
7	İspanya	4 948 407	3.30
8	BAE	4 935 172	3.25
9	İran	4 115 205	2.55
10	Rusya	3 684 263	2.50
	2015 Yılı Toplam İhracat	143,850,376	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2015 yılında Dünya çapında Petrol ve emtia fiyatlarındaki düşüş Rusya’da resesyon ve komşu ülkelerdeki iç karışıklıklar ihracatımızın %8,7 düşmesine sebep olmuştur. 2016 yılına gelindiğinde Ekonominin 27 çeyrek sonra ilk kez daralmanın gerçekleştiği görülmektedir. Ekonomide oluşan durgunluğun işsizliğe de yansıdığını ve ihracatın %0,9 azaldığı tespit edilmektedir. Bu küçülmede turizm sektöründeki daralma, darbe girişimi ve jeopolitik gelişmelerinde etkili olduğu görülmektedir. 2017 yılında Kişi başı Gelir 10.597 Dolar olduğu Türkiye Ekonomisinin %7,4 büyüdüğü ve ihracatın %10,1 arttığı görülmektedir.

Tablo 14: 2016 Yılında Türkiye’nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	15 164 954	9.82
2	İngiltere	11 961 673	8.20
3	Irak	8 496 076	5.36
4	İtalya	7 857 667	5.32
5	ABD	7 262 306	4.65
6	Fransa	6 309 389	4.23
7	BAE	5 542 247	3.79
8	İran	5 462 154	3.48
9	İspanya	5 228 613	2.52
10	Hollanda	3 843 718	2.52
	2016 Yılı Toplam İhracat	142,529,584	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2016 yılında Uluslararası Para Fonu’nun (IMF) her sene yayınlamış olduğu Dünya Ekonomik Görünümü bildirgesinde küresel ekonominin yavaş büyüme tuzağında devam ettiğini rapor etmiştir (TOBB 2016 Ekonomi raporu). Dünya Ekonomisi 2014 yılında %3,4, 2015 yılında %3,2, 2016 yılında ise 3,1 seviyesinde büyüme sağlamıştır. Ülkemiz ise 2016 yılında %2,9 büyüme kaydetmiştir. Dünya Ekonomisinde oluşan dalgalanma Türkiye İhracatını’ da olumsuz etkilenmiştir. Bu dalgalanmalarda Euro bölgesinde cereyan eden Brexit karar, ABD Başkanlık seçimleri önemli roller oynamıştır. 2016 yılında 0,9 azalmış ve 142.530\$ olmuştur. Bu azalmada imalat sektöründeki %0,6 düşüş etkili olmuştur.

Tablo 15: 2017 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	16 356 392	9.63
2	Irak	10 109 827	5.85
3	İngiltere	9 932 539	6.12
4	BAE	9 267 012	5.85
5	ABD	9 259 583	5.51
6	İtalya	8 787 949	5.40
7	Fransa	6 895 251	4.20
8	İspanya	6 584 921	4.01
9	Hollanda	4 190 305	2.46
10	İsrail	3 504 850	2.17
	2017 Yılı Toplam İhracat	156,992,940	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2017 yılına gelindiğinde İhracat 2017 yılında geçen seneye göre %10,1 artmış 142.530 milyon dolardan 156.993 milyon dolara yükselmiştir. Önemli bir Ticaret ortağımız olan AB ülkelerinin Ekonomik anlamda güçlenmesi ihracat artışına sebep olmuştur. 2017 yılında En çok ihracat yapılan ilk on ülke içerisinde Almanya yaklaşık 15.121 milyon dolar ile toplam ihracat payının %9,6'sını alarak her zamanki gibi ilk sırada yer almış ve ihracat bir önceki seneye göre %8,0 artış göstermiştir. ABD ile tarihin en büyük ihracat rakamlarına ulaşılmış olup 9.259.583 milyon \$ ile rekor kırılmıştır.

Tablo 16: 2018 Yılında Türkiye'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE*	İHRACAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Almanya	17 353 443	9.61
2	İngiltere	11 473 927	6.61
3	İtalya	10 047 453	5.69
4	Irak	9 437 007	4.97
5	ABD	9 072 756	4.94
6	İspanya	8 121 096	4.59
7	Fransa	7 655 340	4.34
8	Hollanda	5 100 744	2.84
9	Belçika	4 152 550	2.35
10	İsrail	4 022 878	2.32
	2018 Yılı Toplam İhracat	168,023,391	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2018 yılına gelindiğinde İhracat %7 artmıştır. Bu dönemde en büyük ticaret ortaklarımızdan biri olan Avrupa Birliği ülkelerinde ekonomik canlanma meydana gelmesi yeni ticaret pazarlarına yönelmesi ve TL değer kaybetmesi ihracatı olumlu etki sağlamıştır. İhracat 156.993\$’ dan 167.921 \$ çıkmıştır. Yıl içerisinde sadece Madencilik sektörü %3,1 azalış meydana gelmiştir.2018 yılında Almanya ile olan ihracatımız ılımlı olarak artmaya devam etmiş ve 17.353.443 milyon \$ ile rekor seviyeye ulaşmıştır. Komşumuz olan Irak ile ihracatımızda yaklaşık olarak 672 milyon \$ meydana gelmiştir. ABD ile olan ihracatımız bir önceki seneye göre yaklaşık olarak 187 milyon \$ düşmüş olsa da rekor seviyelerde ihracatımız devam etmiştir.

2.1.2. Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı (2008-2018)

2008-2018 yılları arasında Türkiye’nin ihracatında önde gelen sektörler, baz alınan 10 yıllık dönem içinde nasıl bir seyir aldığı, ihracat rakamları ve oranları ile detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Tablo 17: 2008 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Kara Taşıtları ve bunların aksan ve parçaları	18.297	15
2	Demir –Çelik	14.946	78.5
3	Makine –Mekanik Cihazlar	10.260	16.8
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	7.970	7,4
5	Örme Giyim Eşyası	7.829	-2.4
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	7.532	46.3
7	Demir veya Çelikten Eşya	5.742	39
8	İnci-Kıymetli Eşya	5.383	105.1
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	5.327	-2.2
10	Plastik ve Mamulleri	3.563	26.3

Kaynak: TÜİK (2020)

2008 yılında fasıllara göre ihracat kapsamında en büyük katkıyı kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları sağlamış olup İnci-Kıymetli eşya ile demir ve çelik kısmında bir önceki seneye göre değişim oranları dikkat çekmektedir. Demir –Çelik faslına makineler-mekanik cihazlar-kazanlar ve aksamı izlemektedir. Toplam ihracat içinde bu ilk on kısmın payları sırasıyla %13,9, %11,3, %7,8, %6 ve %5,9 olmuştur.

İhracat payları içinde her ne kadar sektör alanı küçük olsa da başta balıkçılık olmak üzere madencilik ve taş ocakçılığı ile önemli yer kaplayan imalat sanayi ürünlerinin payı artmış olup, tarım ve ormancılık ürünlerinin payı azalmıştır.2008 yılı geneline bakıldığında İhracat 2008 yılında bir önceki seneye göre %23'lük artış sağlanmış ve 107.272 milyon dolardan 131.966 milyon dolara ulaşmıştır.

Tablo 18: 2009 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksam parçaları	12.258	-33,1
2	Demir –Çelik	7.639	-48,9
3	Kazan Makine ve Parçaları	8.130	-20,7
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	6.636	-16,8
5	Örme Giyim Eşyası	6.925	-11,5
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	3.901	-48,2
7	Demir veya Çelikten Eşya	4.549	-20,8
8	İnci-Kıymetli Eşya	5.929	10,1
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	4,295	-19,4
10	Plastik ve Mamulleri	3,093	-13,2

Kaynak: TÜİK (2020)

Çin başta olmak üzere Asya grubu ülkelerin Pazar paylarını artırması ve 2008 yılı Ekonomik krizinin etkileriyle oluşan talep azalması birçok fasılda değişim oranlarını negatif eğilimli olarak artmasına yol açmıştır. İhracat paylarında önemli yer kaplayan Motorlu Kara Taşıtları ile Demir-Çelik fasılları ciddi manada azalma ihracat rakamlarımızın da doğru

orantılı olarak düşmesine yol açmıştır. Kriz sonrası taleplerin kademeli olarak artması bahse konu fasılların kısa süre içerisinde eski günlerine gelemeyeceklerinin habercisi olmaktadır. Fasıllar içinde tek pozitif yönlü ilerleme kaydeden alan İnci ve kıymetli Eşya faslıdır.

2009 yılına sektör bazlı baktığımızda ihracattaki derin azalma daha net görülmektedir. Sadece Tarım ve ormancılık ürünleri ihracatı, %10,4'lük artış meydana gelmiş olup 4.347 milyon dolara yükselmiştir. İhracat ana lokomotif olarak görmemiz gereken imalat sektörü ne yazık ki -23,8 azalma ile 95.436 \$ gerilmiştir. İmalat sektörünü -%21,9 düşüş ile Madencilik ve Taşocağı izlemektedir. Balıkçılık sektörü yüzdelik bakımından %21,3 oranında düşmüş olsa da ihracat rakamları göz önüne alındığında ciddi manada bir değişiklik olmamıştır.

Tablo 19: 2010 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksan parçaları	13.814	12,7
2	Demir –Çelik	8.761	14,7
3	Kazan Makine ve Parçaları	9.338	14,8
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	7.536	13,6
5	Örme Giyim Eşyası	7.742	11,8
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	4.506	14,9
7	Demir veya Çelikten Eşya	4.855	6,8
8	İnci-Kıymetli Eşya	3.748	-36,8
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	4.640	8
10	Plastik ve Mamulleri	3.717	20,2

Kaynak: TÜİK (2020)

Genel olarak fasıllara bakıldığında, kriz nedeniyle bir önceki yıl düşen ihracat miktarlarında 2010 yılında toparlanma görülmektedir. Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksan parçaları bir önceki sene 12.258 \$ iken 2010 yılına gelindiğinde %12,7 değişim ile 13.814 \$ rakamını yakaladığı görülmektedir. Listede en büyük değişiklik Plastik ve

Mamullerde meydana gelmiş olup değişim oranı %20,2 ulaşmıştır. İnci ve kıymetli eşya faslında % -36,2 azalma dikkat çekmektedir.

Tablo 20: 2011 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksan parçaları	15.805	14,4
2	Demir –Çelik	11.226	28,4
3	Kazan Makine ve Parçaları	11.563	22,8
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	8.882	18
5	Örme Giyim Eşyası	8.396	8,4
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	6.539	46,3
7	Demir veya Çelikten Eşya	5.759	18,7
8	Yenilen Meyve Kabuklu Yemiş	3.491	18,5
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	5.129	10,6
10	Plastik ve Mamulleri	4.581	23,2

Kaynak: TÜİK (2020)

2011 yılı ihracat gurubunda yer alan fasıllara bakıldığında ilk üç sırada yer alan mal ve malzeme grupları geçmiş olduğumuz son 2 senede olduğu gibi ilk üç sırada yerlerini istikrarlı bir şekilde koruduğu görülmektedir. Listeye bakıldığında ilk 3 sırada bulunan mal ve malzeme gurubu yine kararlı bir şekilde yerlerini korumakta olduğu görülmektedir. Mineral yakıtlar ve yağlar grubu ise Yaklaşık 2.000 milyon \$ ile ve %46,3 değişim ile dikkat çekmektedir. 2011 yılında fasıllar listesinde kendine yer bulan Yenilen Meyve Kabuklu yemişler yaklaşık %18,5 düzeyinde artmıştır.

Tablo 21: 2009-2010-2011 Yılları Geniş Ekonomik Grup Sınıflandırılmasına Göre İhracat
Milyon \$

S.NO	GRUP	2009	2010	2011	2009 %	2010 %	2011 %
1	Sermaye (Yatırım) Malları	11.117	11.771	14.200	-33,5	5,9	20,6
2	Ara (Hammadde) Malları	49.734	56.381	67.970	-26,6	13,4	20,6
3	Tüketim Malları	40.733	45.321	52.248	-13,5	11,3	15,3
4	Diğerleri	559	410	554	23,8	-26,7	35,1
	Toplam	102.143	113.883	134.972	-22,6	11,5	18,5

Kaynak: TÜİK 2020

Geniş ekonomik grup sınıflamasına göre, ihracatta 2010 yılına göre mevcut yılda en yüksek artışı %20,6 oranı sermaye (yatırım) malı ve aynı oranda artan ara (hammadde) malı ihracatı göstermiştir. Bahse konu grupları %15,3 oranında artış ile tüketim malları takip etmiştir.

Tablo 22: 2012 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksan parçaları	15.148	-4,1
2	Demir –Çelik	11.332	0,94
3	Kazan Makine ve Parçaları	11.999	3,7
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	9.373	5,5
5	Örme Giyim Eşyası	8.418	0,26
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	7.708	17,8
7	Demir veya Çelikten Eşya	6.093	5,7
8	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	16.325	336,3
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	5.431	5,8
10	Plastik ve Mamulleri	5.012	9,4

Kaynak: TÜİK (2020)

Motorlu kara taşıtları ve bunların aksan parçaları yaklaşık olarak 657 milyon \$ (yüzdelik payda - %4,1) bir küçülme meydana gelmiştir. Listeye bakıldığında Demir-Çelik ve kazanlar, makineler, mekanik cihaz ile aletler Nükleer reaktörler ve bunların parça ve aksamları ihracat kalemlerinde önemli bir kalem olma özelliklerini kaybetmedikleri görülmektedir. Yenilen Meyve kabuklu yemiş grubu yaklaşık 1.089 milyon \$ artarak %31,1 artış ile en yüksek değişimi kaydeden fasıl olmuştur. Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar kıymetli metaller inciler taklit mücevherler eşyası gurubu yaklaşık 12.500 milyon \$ artarak %336,3 bir değişimle büyük bir sıçrama kaydetmiştir.

Tablo 23: 2013 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksan parçaları	17.002	12,2
2	Demir –Çelik	12.994	8,3
3	Kazan Makine ve Parçaları	9.923	-12,4
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	9.547	1,9
5	Örme Giyim Eşyası	9.251	9,9
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	6.715	-12,9
7	Demir veya Çelikten Eşya	6.148	0,9
8	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	6.978	-57,3
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	5.714	5,2
10	Plastik ve Mamulleri	5.608	11,9

Kaynak: TÜİK (2020)

2013 yılı ürün grupları ile ihracat listesine baktığımızda motorlu kara taşıtları, bunların aksam ve parçaları ihracatının yaklaşık olarak 1.850 milyon \$ artarak 17.002 milyon dolar ile ilk sırada yer almıştır. En büyük değişim ise Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar grubunda cereyan etmiştir. Yaklaşık olarak 9.340 milyon \$ ile -57,3 oranında bir düşüş sergilemiştir. 2013 yılı geneline bakıldığında ilk ondaki fasılın % -0,4 azaldığı görülmektedir. Yılın en yüksek ihracat artışı oranı %12,2 ile motorlu kara taşıtları olmuştur.

Tablo 24: 2014 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksam parçaları	18.064	6,3
2	Demir –Çelik	9.246	-6,8
3	Kazan Makine ve Parçaları	13.595	4,7
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	9.693	1,6
5	Örme Giyim Eşyası	10.029	8,5
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	6.112	-9,1
7	Demir veya Çelikten Eşya	6.356	3,4
8	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	7.717	10,3
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	6.234	9,1
10	Plastik ve Mamulleri	6.096	8,7

Kaynak: TÜİK (2020)

2014 yılı Fasıllar grubuna bakıldığında en yüksek ihracat değişiminin kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, taklit mücevherci eşyası ve metal paralar faslında olduğu görülmektedir. En büyük düşüşün ise mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar faslında gerçekleşmiştir. Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarı faslın her zamanki gibi ihracat fasılları arasında bir önceki seneye göre yaklaşık %6,3 artış ile 1.sırada yerini korumuştur.

Tablo 25: 2012-2013-2014 Yılları Geniş Ekonomik Grup Sınıflandırılmasına Göre İhracat

S.N O	GRUP	2012	2013	2014	2013 %	2014 %
1	Sermaye (Yatırım) Malları	13.734	15.592	16.109	13,5	3,3
2	Ara (Hammadde) Malları	82.656	74.817	75.188	-9,5	0,5
3	Tüketim Malları	55.556	60.732	65.102	9,3	7,2
4	Diğerleri	516	661	1.244	28	88,2
	Toplam	152.462	151.803	157.642	-0,4	3,8

Kaynak: TÜİK (2020)

Son olarak Geniş Ekonomik Grup Sınıflandırmasına göre ihracat listesine baktığımızda Ara (Hammadde) Malları ihracatımızın bahse konu yıllara göre azaldığı Sermaye (Yatırım) Malların ve Tüketim malların arttığı görülmektedir.

Tablo 26: 2015 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksam parçaları	17.465	-3,3
2	Demir –Çelik	8.291	-14,5
3	Kazan Makine ve Parçaları	12.344	-9,2
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	8.291	-14,5
5	Örme Giyim Eşyası	8.935	-10,9
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	4.519	-26,1
7	Demir veya Çelikten Eşya	5.471	-13,9
8	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	11.264	46
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	5.921	-5
10	Plastik ve Mamulleri	5.371	-11,9

Kaynak: TÜİK (2020)

2015 yılı fasıllarına bakıldığında motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam ve parçaları ile sırada yer aldığı görülmektedir. Genel hatlarıyla bakıldığında bu faslın ihracat içerisinde payının %12,1 yükseldiği belirlenmiş olsa da bir önceki seneye göre %3,3 düşüş gerçekleşmiştir. Yukarıdaki rakamlara göre kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, taklit mücevherci eşyası ve metal paralar faslı bir önceki seneye göre ihracatını yaklaşık 3.500 \$ artırarak %46 oranında bir artış sağlamıştır. İhracat sıralamasında 2.sırada yer alan Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları ihracatı %9,2 küçülme ile 12.344 milyon \$ ile ihracat gerçekleştirmiştir.

Tablo 27: 2016 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksan parçaları	19.804	13,4
2	Demir –Çelik	6.182	-5,7
3	Kazan Makine ve Parçaları	12.341	0,1
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	7.832	-5,4
5	Örme Giyim Eşyası	8.852	0,8
6	Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler	3.873	-11,1
7	Demir veya Çelikten Eşya	4.966	-9,1
8	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	12.177	8,1
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	5.927	0,2
10	Plastik ve Mamulleri	5.027	-6,2

Kaynak: TÜİK (2020)

2016 yılında ilk on içerisinde bulunan fasıllara bakıldığında motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam ve parçaları fasılı 1.sırada yer aldığı ve geçen seneye göre yaklaşık 2.339 milyon dolar ihracatını artırmıştır. Genel manada birçok fasılda gözle görülür düşmeler bulunmakla beraber kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar fasılı da %8,1 bir artış ile ihracata büyük katkı sağlamıştır. Yenilen meyveler ve sert kabuklu meyveler faslında da yaklaşık %11,1 düşüş ile ciddi bir azalma meydana gelmiştir.

Tablo 28: 2017 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu Kara Taşıtları ve bunların aksan parçaları	23.945	20,9
2	Demir –Çelik	8.231	33,2
3	Kazan Makine ve Parçaları	13.828	12,1
4	Elektrikli Makine ve Cihazlar	8.091	3,4

5	Örme Giyim Eşyası	8.845	-0,1
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	4.327	34,8
7	Demir veya Çelikten Eşya	5.600	12,8
8	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar	10.879	-10,7
9	Örülmemiş Giyim Eşyası	5.950	0,4
10	Plastik ve Mamulleri	5.475	8,9

Kaynak: TÜİK (2020)

2017 yılı ihracat yaptığımız fasıllara bakıldığında ihracatımızda payı yüksek olan Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı fasılı bir önceki seneye göre payını %20,9 artırarak 23.945 milyon ile kendi ürün gurubunda rekor kırmıştır. En dikkat çekici fasıllar ise öncelikle mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar fasılı olmuş olup bir önceki seneye göre yaklaşık %34,8 ihracat payını artırmıştır. En yüksek azalış ise %10,7 ile kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, taklit mücevherci eşyası ve metal paralar faslında meydana gelmiştir.

Tablo 29: 2015-2016-2017 Yılları Geniş Ekonomik Grup Sınıflandırılmasına Göre İhracat

S.N O	GRUP	2015	2016	2017	2016 %	2017
1	Sermaye (Yatırım) Malları	15.992	15.891	18.358	3,2	15,5
2	Ara (Hammadde) Malları	68.433	66.890	73.074	-2,3	9,2
3	Tüketim Malları	59.146	58.877	64.889	-0,5	10,2
4	Diğerleri	849	871	699	0,3	19,8
	Toplam	143.839	142.530	157.020	-0,9	10,2

Kaynak: TÜİK (2020)

Son 3 yıllık Geniş Ekonomik Grup Sınıflandırılmasına bakıldığında bütün grupların ihracat rakamlarını artırdığı fakat artışların çok sert olmasa da ılımlı cereyan ettiği görülmektedir. Rakamsal bazda bakıldığında Tüketim malların diğer gruplara göre artışının daha çok olduğu, yüzdelik değişimlere göre ise Sermaye (Yatırım) Mallarının olduğu görülmektedir.

Tablo 30: 2018 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	BİR ÖNCEKİ YILA GÖRE DEĞİŞİM ORANI %
1	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları bunların aksam, parça ve aksesuarları	26,759	11,8
2	Kazanlar, makinalar mekanik cihazlar ve aletleri nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	15,830	14,5
3	Demir ve çelik	11,551	40,3
4	Örme giyim eşyası ve aksesuarı	9052	2,4
5	Elektrikli makine ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü ses kaydetme verme cihazları, aksam ve parçaları	8,724	7,8
6	Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	7,171	-34,1
7	Demir ve çelikten eşya	6,543	16,9
8	Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	6,268	5,4
9	Plastikler ve mamulleri	6,045	10,4
10	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	4,411	1,9

Kaynak: TÜİK (2020)

2018 yılında en fazla ihracat yapılan ilk on fasıla bakıldığında, bir önceki yıla kıyasla %40,3 oranında bir artış ile en fazla ihracat artışının demir ve çelik sektöründe yaşandığı gözlemlenmektedir. Gelişmiş ekonomilerdeki korumacılık önlemlerinin devam etmesine rağmen 2018 yılında uzak doğu ülkelerinin Türk çeliğine yönelmesi sonucu çelik ihracatında miktar ve değer bazında artış yaşanması bu ürün grubunu öne çıkarmaktadır. 2017 yılına oranla 2018 yılında en fazla ihracat düşüşü %34,1’lik değişim oranı ile kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar ürün grubunda yaşanmıştır.

2.2. TÜRKİYE’NİN İTHALATI (2008-2018)

Tablo 31: 2008-2018 Yılları Türkiye Dış Ticaret ve İthalat Göstergeleri

YIL	İTHALAT (Milyon \$)	DIŞ TİCARET HACMİ (Milyon \$)	DIŞ TİCARET /DENGESİ (Milyon \$)	DIŞ TİCARET DENGESİNİN İHRACATA ORANI (%)	İTHALAT DEĞİŞİM ORANI (%)	DIŞ TİCARET HACMİ DEĞİŞİM ORANI (%)
2008	201.964	333.991	-69.936	65,4	18,8	20,4
2009	140.928	243.071	-38.781	72,5	-30,2	-27,2
2010	185.493	299.422	-71.563	61,4	31,6	23,2
2011	240.834	375.806	-105.862	56	29,8	25,5
2012	236.537	389.098	-83.976	64,5	-1,8	3,6
2013	251.651	403.463	-99.839	60,3	6,4	3,7
2014	242.183	399.825	-84.541	65,1	-3,8	-0,9
2015	207.203	351.138	-63.268	69,5	-14,4	-12,2
2016	198.610	341.168	-56.053	71,8	-4,2	-2,8
2017	233.800	390.810	-76.780	67,2	17,7	14,6
2018	223.046	391.014	55.079	75,3	-4,6	0,1

Kaynak: TÜİK (2020)

Tablo 31’e göre, 2008-2018 yıllarını kapsayan dönemde en yüksek ticaret hacmi 2013 yılı en düşük ticaret hacmi ise 2010 yılında kaydedilmiştir. Dış ticaret hacminin %-27,2 oranında azalarak en fazla değişim gösterdiği yıl 2008 krizinin etkisinin hissedildiği 2009 yılında gerçekleşmiştir. Bu anlamda, en düşük ithalat 2008 krizinin etkilerinin yansıdığı 2009 yılında gerçekleşirken, en yüksek ithalat miktarı 2014 yılında gerçekleşmiştir. Söz konusu dönemde dış ticaret dengesi ticaret açığı olarak 2018 yılı hariç tüm yıllarda negatif seyrettiği görülmektedir. Dış ticaret dengesinin ihracata oranı ise %56-75,3 aralığında seyretmiştir.

2.2.1 Başlıca Ülkeler İtibarı ile Türkiye İthalatı (2008-2018)

Türkiye'nin 2008-2018 yılları arasında en fazla ithalat yaptığı başlıca 10 ülke ve ABD'nin Türkiye ithalatındaki yeri aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir:

Tablo 32: 2008 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Rusya	31 364 477	15.53
2	Almanya	18 687 197	9.25
3	Çin	15 658 210	7.75
4	ABD	11 975 929	5.93
5	İtalya	10 682 037	5.29
6	Fransa	9 022 015	4.47
7	İran	8 199 689	4.06
8	Ukrayna	6 106 325	3.02
9	İsviçre	5 588 439	2.77
10	İngiltere	5 258 923	2.60
	2008 Yılı Toplam İthalat	201 963 574	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

2008 yılında 2007 yılına göre Euro bölgesine yapılan ihracat %4,9 Serbest Bölgelerine yapılan ihracat %2,2, diğer ülkelere gerçekleştirilen ihracat %49,3 artmıştır. 131.966 milyon \$ ihracatın büyük bir alan kaplayan yaklaşık 63.367 milyon dolarlık kısmı AB ülkelerine, 3.008 milyon dolarlık payı Serbest Bölgelerine, 65.584 milyon dolarlık parçası ise diğer ülkeler grubuna yapılmıştır.

Tablo 33: 2009 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Rusya	19 450 086	13.80
2	Almanya	14 096 963	10.00
3	Çin	12 676 573	8.99
4	ABD	8 575 737	6.09
5	İtalya	7 594 645	5.39
6	Fransa	7 091 795	5.03
7	İspanya	3 776 917	2.68
8	İngiltere	3 473 433	2.46
9	İran	3 405 986	2.42
10	Ukrayna	3 156 659	2.24
	2009 Yılı Toplam İthalat	140 928 421	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

2008-2009 yılında meydana gelen ekonomik kriz petrol ve akaryakıt ihtiyacının azalmasına ve bu sebeple fiyatlarında belirgin bir şekilde düşmesine sebep olmuştur. Brent petrol 40 dolar civarında fiyatlanmış ve ithalatımızda önemli bir yer kaplayan enerji ihtiyaçlarımızın daha ucuz rakamlara karşılanmasına sebep olmuştur. Nitekim Rusya ve İran ile olan ithalat rakamlarımız ciddi manada düşmüş doğru orantılı olarak dış ticaret dengesi %38 civarında seyretmiştir.

ABD ile olan ithalat rakamlarına bakıldığında her ülke gibi ciddi bir düşüş yaşanmış ve bu da gelecek 10 yıl içine alındığında en düşük ithalat rakamının ulaşılmasına sebep olmuştur.

2009 yılında Türkiye'nin dış ticaret hacmi bir önceki yıla göre %27,2 azalmış ve 243.055 milyon dolar olmuştur. Dış ticaret hacminin yaklaşık 103 milyon dolarlık kısmı Euro Bölgesi ile, yaklaşık 2.922 milyon dolarlık kısmı Serbest Bölgelerle ve 136 milyon dolarlık kısmı ise diğer ülkelerle yapılmıştır. Toplam hacim içinde Euro bölgesinin payı %42,6, Serbest Bölgelerinin payı %1,2, diğer ülkeler payı ise yaklaşık %56,2 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 34: 2010 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Rusya	21 600 641	11.64
2	Almanya	17 549 112	9.46
3	Çin	17 180 806	9.26
4	ABD	12 318 745	6.64
5	İtalya	10 139 888	5.46
6	Fransa	8 176 600	4.41
7	İran	7 645 008	4.12
8	İspanya	4 840 062	2.61
9	G. Kore	4 764 057	2.57
10	İngiltere	4 680 611	2.52
	2010 Yılı Toplam İthalat	185 544 332	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

2010 yılında, 2008 yılında meydana gelen ekonomik krizin etkileri devam ettiği görülmektedir. Kriz alım gücünü olumsuz etkilemiş dolayısıyla ithalatın azalmasına sebep olmuştur. Kriz sonrası 2009 yılında ithalat 141 milyar dolara kadar düşmüştür. 2010 yılında belirgin bir talep görülmesi ile ithalat 185 milyar \$ seviyesine yükselmiştir. İthalatın

yükselmesi ile yanında birtakım sorunları' da getirmiştir. Dış Ticaret açığımız %84,5 oranında artmış son yılların en büyük artışını kaydetmiştir.

Tablo 35: 2011 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Rusya	23 952 914	9.95
2	Almanya	22 985 567	9.54
3	Çin	21 693 336	9.01
4	ABD	16 034 121	6.66
5	İtalya	13 449 861	5.58
6	İran	12 461 532	5.17
7	Fransa	9 229 558	3.83
8	Hindistan	6 498 651	2.70
9	G. Kore	6 298 483	2.62
10	İspanya	6 196 452	2.57
	2011 Yılı Toplam İthalat	240 841 676	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

2011 yılında iç talep ile doğru orantılı olarak büyümenin artması ve bir takım ekonomik gelişmeler sonrası üretime bağlı olarak ithalat yaklaşık %29,8 oranında artarak 241 milyar \$ seviyesine yükselerek rekor seviyeye ulaşmıştır.

Dış ticaret açığımız 2010 yılında %84,8 oranı ile yüksek düzeyde artarken, 2011 yılına gelindiğinde azalarak %47,7 oranında artmıştır. Ekonomideki bu makro düzelmeye rağmen İthalatın ihracattan daha fazla artış göstermesi dış ticaret açığının ekonomi tarihinin en yüksek seviyesine çıkmasına yol açmış ve ithalat 106 milyar \$ 'a yükselmiştir.

Tablo 36: 2012 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Rusya	26 625 286	11.26
2	Almanya	21 400 614	9.05
3	Çin	21 295 242	9.00
4	ABD	14 130 546	5.97
5	İtalya	13 344 468	5.64
6	İran	11 964 779	5.06
7	Fransa	8 589 896	3.63
8	İspanya	6 023 625	2.55
9	Hindistan	5 843 638	2.47
10	G. Kore	5 660 093	2.39
	2012 Yılı Toplam İthalat	236 545 141	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

2012 yılında iç talep ve tüketimde yavaşlama görülmüş olup doğru orantılı olarak yatırımlarda düşmüştür. 2012 yılı bu sebepten dolayı ithalatın azaldığı bir yıl olmuştur. İthalat 2011 yılında %29,8 oranında artmış olup yukarıda değinmiş olduğumuz nedenlerden dolayı 2012 yılında %1,8 oranında azalmış değer olarak 236.537 milyon \$'a gerilemiştir. Yıl içerisinde ticaret partnerlerimize baktığımızda Rusya enerji ihtiyacımızda göz önünde bulunduracak olursak 23.952 milyon dolar ile 1.sırada Almanya 22.985 milyon dolar ile 2.sırada yer almaktadır Çin 21.693 milyon dolar ile 3.sırada kendine yer bulmuştur. Ticaret konumuz ve partnerimiz ABD ise 4.sırada yer almıştır.

Tablo 37: 2013 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Rusya	25 064 214	9.96
2	Çin	24 685 885	9.81
3	Almanya	24 182 422	9.61
4	İtalya	12 884 864	5.12
5	ABD	12 596 170	5.01
6	İran	10 383 217	4.13
7	İsviçre	9 645 289	3.83
8	Fransa	8 079 840	3.21
9	İspanya	6 417 719	2.55
10	Hindistan	6 367 791	2.53
	2013 Yılı Toplam İthalat	251 661 250	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

İthalat 2013 yılına gelindiğinde altın ithalatındaki artışlar ve ekonomik gelişmeler ile paralel olarak ithalat yaklaşık olarak %6,4 artmış ve 251.651 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Dış ticaret açığı ihracattaki düşüş ve ithalattaki artış sebebiyle %8,7 artmış ve 99.839 milyon dolara yükselmiştir. Dış Ticaret dengesinin yıllara göre dalgalı bir hal almasına rağmen Dış ticaret hacminin arttığı tabloda görülmektedir. 2013 yılında Euro bölgesi ile gerçekleştirilen ithalat %5,5 artmış ve yaklaşık 92.445 milyon dolara, Serbest Bölgeleri ile yapılan ithalat yaklaşık %21,2 artarak 1.268 milyon dolara ve diğer ülkeler ile yapılan ithalat %6,8 artarak 157.938 milyon dolar seviyelerine ulaşmıştır.

Tablo 38: 2014 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Rusya	25 288 597	10.44
2	Çin	24 918 224	10.29
3	Almanya	22 369 476	9.24
4	ABD	12 727 562	5.26
5	İtalya	12 055 972	4.98
6	İran	9 833 290	4.06
7	Fransa	8 122 571	3.35
8	Güney Kore	7 548 319	3.12
9	Hindistan	6 898 577	2.85
10	İspanya	6 075 843	2.51
	2014 Yılı Toplam İthalat	242 177 117	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

2013 yılında %3,7 oranında büyüyen dış ticaret hacmi bir sonraki yıl olan 2014 yılında ithalatın azalması sebebiyle yaklaşık olarak %0,9 azalmış olup 399.825 milyon dolara gerilemiştir. Hacim içerisinde ithalat verilerine bakıldığında %3,8 azaldığı ve 242.183 milyon dolara gerilediği görülmektedir. Bu gerilemenin nedenlerini ise reel kurdaki değer kaybı ve iç talebin sınırlanması sebebiyle azalması olarak sayabiliriz. İthalat verilerinde en yüksek düşüş 29.012 Milyon \$ gerileyen tüketim mallarında meydana gelmiş olup onu 35.996 milyon dolar ile sermaye malları takip etmiştir. 2014 yılında Euro bölgesi yapılan ithalat %4,0 azalmış olup yaklaşık olarak 88.784 milyon dolar seyretmiştir. Serbest Bölgelerinden yapılan ithalat ise %0,6 azalarak 1.261 milyon dolara, diğer ülkeler gruplarının ise yaklaşık olarak %3,7 azalmış olup 152.138 milyon dolara gerilemiştir.

Tablo 39 : 2015 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Çin	24 873 457	12
2	Almanya	21 351 884	10.30
3	Rusya	20 401 757	9.85
4	ABD	11 141 462	5.37
5	İtalya	10 639 042	5.13
6	Fransa	7 597 687	3.66
7	Güney Kore	7 057 439	3.41
8	İran	6 096 254	2.94
9	Hindistan	5 613 515	2.71
10	İspanya	5 588 524	2.70
	2015 Yılı Toplam İthalat	207 234 359	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

2015 yılında İthalat payı içerisinde Euro Bölgesi ve Türkiye Serbest Bölgeleri ülkelerinden gerçekleştirilen ithalat payları artmış, diğer ülkelerin payı düşmüştür. Ticaret ortaklarımızdan Çin 24.873.457 \$ ile 1.sırada, Almanya 21.351.884 \$ ile 2.sırada, Yüksek miktarda Enerji ihtiyacımızı karşıladığımız Rusya Federasyonu ise 20.401.757 \$ ile 3.sırada yer aldığı görülmektedir. 4.sırada yer alan ABD'nin ise bir önceki seneye göre yaklaşık 1.500 milyon \$ azalma yaşanmıştır.

2015 yılına genel manada bakacak olursak ekonomimiz %4 artmış olup bu büyümeye en büyük katkıyı tüketim sağlamıştır. Bu sayede özel sektör yatırımlarında kayda değer bir artış sağlanmıştır. Yıl içerisinde ithalat %14,4 azalmış olup; Euro/Dolar paritesindeki dalgalanmalar ve petrol fiyatlarındaki azalmalar ithalat rakamlarının asıl düşmesine sebep olan nedenler arasında sayılabilir. Sektör bazlı bakıldığında imalat sektörü %11,2, tarım ve ormancılık sektörü %16,4 azalmıştır. Buna rağmen imalat sanayi sektörünün bir önceki yıla göre payı artmıştır.

2015 yılında bir önceki yıla göre ihracat, %8,7 azalmış ve 143.935 milyon dolar olmuştur. İthalat ise %14,4 azalmış ve 207.203 milyon dolara gerilemiştir. İthalatın ihracattan daha çok azalması sebebiyle dış ticaret açığı 2015 yılında %25,2 oranında küçülmüş ve 63.268 milyon dolar olmuştur.

Tablo 40: 2016 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Çin	24 441 433	12.81
2	Almanya	21 474 989	10.81
3	Rusya	15 162 386	7.63
4	ABD	10 867 793	5.47
5	İtalya	10 218 387	5.14
6	Fransa	7 364 715	3.71
7	Güney Kore	6 384 242	3.21
8	Hindistan	5 757 246	2.90
9	İspanya	5 679 305	2.86
10	İngiltere	5 320 237	2.68
	2016 Yılı Toplam İthalat	198 618 235	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak, **World bank (2020); ikincil kaynak

2016 yıl ihracatımız %0,9 azalmış olup 142.557 milyon dolara, ithalatta aynı şekilde paralel olarak %4,2 azalarak 198.610 milyon dolara gerilemiştir. 2016 yıl içindeki

piyasalardaki durgunluk, petrol fiyatlarındaki düşme, Türk lirasındaki değer kayıpları ile ithalatımız düşmeye devam etmiştir İthalatın ihracattan daha hızlı azalması ile dış ticaret açığımız 2016 yılında %11,6 oranında daralmış 56.053 milyon dolara gerilemiştir. İthalat payları içerisinde 2016 yılında Euro bölgesi ve Serbest Bölgelerinden yapılan ithalat payları artarken, diğer ülkelerin payı azalmıştır. 2016 yılında toplam ithalatta Euro bölgesi ile yapılan ithalatın payı %39 Serbest Bölgelerinden gerçekleştirilen ithalat %0,7 ve diğer ülkeler ile ithalat payı %60,3 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Temel ticaret partnerlerimize baktığımızda 2016 yılında Çin’ in 1. Sırada yerini korumakta olduğu görülmektedir. Çin’ in global dünyanın mal tedarikçisi ve ithalat zincirinin başını çektiği düşünülecek olursa 1.sırada yer almasının yadsınamaz bir gerçek olduğu görülebilir. Almanya ve Rusya’nın ilk 3’te yerlerini koruduğu, Birleşik Devletlerin ise bir önceki seneye göre ithalatında ılımlı bir düşüş yaşadığı görülmektedir.

Tablo 41: 2017 Yılında Türkiye’nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Çin	23 370 620	10.00
2	Almanya	21 301 869	9.11
3	Rusya	19 514 094	8.35
4	ABD	11 951 744	5.11
5	İtalya	11 304 715	4.84
6	Fransa	8 070 897	3.45
7	İran	7 492 104	3.20
8	İsviçre	6 899 988	2.95
9	Güney Kore	6 608 874	2.83
10	İngiltere	6 548 620	2.80
	2017 Yılı Toplam İthalat	233 799 651	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

Bir önceki yıl %4,2 azalan ithalat 2017 yılına geldiğinde %17,7 artmıştır. Petrol, enerji ve altın ithalatındaki artış doğru orantılı olarak ithalat artmasına yol açmıştır. 2017 yılı sonunda ithalat 233.800 milyon dolara yükselmiştir. İhracatı göz önünde bulundurduğumuz takdirde İthalatın daha hızlı artması sebebiyle dış ticaret açığı 2017 yılında %36,9 genişlemiş ve 76.780 milyon dolar olmuştur. Hacim ise 390.819 milyon dolara yükselmiştir.

2017 yılına gelindiğinde Çin Almanya ve Rusya ülkelerinin ithalat listemizde yerlerini koruduğu görülmektedir. Birleşik Devletlerin ise bir önceki seneye göre yaklaşık 1,500 milyon dolar ithalatını artırdığı ve Rusya ile İtalya'dan sonra kayda değer bir artış sağladığı tespit edilmiştir.

Tablo 42: 2018 Yılında Türkiye'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve ABD

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE*	İTHALAT DEĞERİ* (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Rusya	21 989 574	9.86
2	Çin	20 719 046	9.29
3	Almanya	20 407 264	9.15
4	ABD	12 377 681	5.55
5	İtalya	10 154 156	4.55
6	Hindistan	7 534 558	3.38
7	İngiltere	7 446 107	3.34
8	Fransa	7 413 025	3.32
9	İran	6 931 258	3.11
10	Güney Kore	6 343 174	2.84
	2018 Yılı Toplam İthalat	223 047 094	100,00

Kaynak: *TÜİK (2020); birincil kaynak

**World bank (2020); ikincil kaynak

2018 yılında ithalat bir önceki yıla göre %4,6 oranında azalmıştır. Ekonomideki küçülme ile Türk lirasındaki değer kaybetmesi ithalatın düşmesindeki nedenler arasında sayılabilir. 2018 yılı sonunda ithalat yaklaşık 223.046 milyon dolara gerilemiştir.

2.2.2 Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye İthalatı (2008-2018)

2008-2018 yılları arasında Türkiye'nin ithalatında önde gelen sektörler baz alınan 10 yıllık dönem içinde nasıl bir seyir aldığı ithalat rakamları ve oranları ile detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Tablo 43: 2008 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	48.281	42,5
2	Demir ve Çelik	23.158	43,1
3	Makinalar, mekanik cihazlar, kazanlar ve aksamı	22.539	-0,1
4	Elektrikli makine ve cihazlar	13.892	4,5
5	Kara taşıtları ve bunların aksam ve parçaları	12.789	3,2
6	Plastik ve mamuller	9.386	8
7	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	5.654	-4,3
8	Organik kimyasal müstahsallar	4.421	10,7
9	Eczacılık ürünleri	4.361	23,8
10	Optik, fotoğraf, sinema vb. cihazları	3.445	14,4

Kaynak: TÜİK (2020)

2008 yılında ithalatımızda ilk on fasıla bakıldığında Mineral yakıtlar ve yağların 48.281 milyon \$ gibi büyük bir farkla 1.sırada yer aldığı görülmektedir. Bir önceki seneye göre de yaklaşık olarak %42,5 oranında bir artış sağlamıştır. Demir ve Çelik fasılı ise 2.sırada yer almakta olup geçen seneye göre büyük artış sağlamıştır. En büyük azalış ise İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar fasılında gerçekleşmiş olup küçülme -%4,3 oranında sınırlı kalmıştır.

Tablo 44: 2009 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	29.887	-38,1
2	Demir ve Çelik	11.345	-51
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	17.138	-24
4	Elektrikli makine ve cihazlar	12.250	-11,8
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	8.976	-29,8
6	Plastik ve mamuller	6.945	-26

7	Kâğıt ve karton: kâğıt hamurundan Kâğıt ve kartondan eşya	2.214	-15
8	Organik kimyasal müstahsallar	3.342	-24,4
9	Eczacılık ürünleri	4.081	-6,4
10	Optik, fotoğraf, sinema vb. cihazları	2.832	-17,8

Kaynak: TÜİK (2020)

2009 yılı Dünya Ekonomisi için küçülme yılı olmuştur. İthalat bir önceki yıla göre yaklaşık olarak %30,2'lik düşüşle toplamda 140.926 milyon dolara gerilemiştir. Fasıllarına bakıldığında Mineral yakıtlar ve yağlar 1.sıradaki yerine korumakla beraber yaklaşık olarak -%38,1 oranında bir değişime uğramıştır. Fakat en büyük değişim Demir ve Çelik faslında olmuş ve -%51 oranında ciddi bir düşüş ile yılı kapatmıştır. İthalat kısmında önemli bir yer kaplayan Kazan makine ve cihazlar, aletler ve parçaları faslı bir önceki seneye göre yaklaşık 5.000 milyon \$ yakın bir düşüş yaşamıştır. Toplamda İlk ondaki fasıllar gurubuna bakıldığında bir önceki seneye göre yaklaşık -%30,2 bir azalma yaşadığı görülmüştür.

Tablo 45: 2010 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	38.493	28,7
2	Demir ve Çelik	16.115	42
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	21.242	24
4	Elektrikli makine ve cihazlar	14.637	19,6
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	13.422	49,5
6	Plastik ve mamuller	9.730	40,1
7	Pamuk-Pamuk ipliği ve Pamuklu Mensucat	3.386	61,3
8	Organik kimyasal müstahsallar	4.400	37,7
9	Eczacılık ürünleri	4.410	8,1
10	Optik, fotoğraf, sinema vb. cihazları	3.437	21,3

Kaynak: TÜİK (2020)

2010 yılında krizin etkisini ılımlı bir şekilde atlatmaya çalışan ürün grupları iç talep esnekliğinin' de yetişmek amacıyla ithalatın %31,6 artmasına ve toplamda 185.497 milyon \$

olmasına yol açmıştır. Fasıllar içerisinde toplam ithalatı en yüksek derecede mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsallar, mumlar ithalatı yükseltmiştir. Bir önceki seneye göre değişim oranı yaklaşık olarak %28,7'dir. Daha önceki senelerde ilk on ürün arasında yer almayan Pamuk-Pamuk ipliği ve pamuklu mensucat 2010 yılında yaklaşık %61,3 artış ile kendine ilk on arasında yer bulabilmiştir.

Tablo 46: (2008-2009-2010) Ana Mal Gruplarına göre İthalat

Mal Grupları	İthalat Değeri (Milyon \$)			Değişim Oranı %		
	2008	2009	2010	2008	2009	2010
Sermaye (Yatırım) Malları	28.021	21.463	28.820	3,6	-23,4	34,3
Ara (Hammadde)Malları	151.747	99.510	131.397	22,7	-34,4	32
Tüketim Malları	21.459	19.290	24.734	15	-10,2	28,2
Diğerleri	707	666	546	4,7	-5,8	-18,1
Toplam	201.964	140.928	185.497	18,8	-30,2	31,6

Kaynak: TÜİK (2020)

Son 3 yılın Ana mal grupları ithalatına baktığımızda büyük bir oransızlık görülmektedir. Bu oransızlık elbette 2008 ekonomik krizin ve durgunluğunun yol açtığı göz ardı edilmemelidir. 2009 yılında düşen ithalat oranları 2010 yılına gelindiğinde eski durumuna dönmemiş olsa da ılımlı bir artış olduğu tespit edilmektedir. İthalat kalemleri arasında en büyük paya sahip olan Ara (Hammadde) Malları 2009 yılında yaklaşık 50.000 milyon \$ net düşüş yaşaması müteakibinde yaklaşık %32 artış göstermesi ithalatın da toplamda öncelikle düşmesine sonrasında doğru orantılı olarak artmasına yol açmıştır.

Tablo 47: 2011 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	54.115	40,6
2	Demir ve Çelik	20.424	26,7
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	27.107	27,5
4	Elektrikli makine ve cihazlar	16.836	15
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	17.184	28,1
6	Plastik ve mamuller	15.578	29,3
7	İnciler, kıymetli taş ve Metal mamulleri, madeni paralar	7.022	131,2

8	Organik kimyasal müstahsallar	5.504	25,1
9	Eczacılık ürünleri	4.697	6,5
10	Bakır ve bakırdan eşya	4.119	29,8

Kaynak: TÜİK (2020)

2011 yılında Ekonominin istenilen düzeyde ılımlı büyümesi, iç talep ve ekonomik işlemlerdeki artış, ithalat eğilimlerini arttırmıştır. 2011 yılında ithalat 241 milyar \$ ile rekor düzeylere ulaşmıştır. Bu bağlamda sektörler bazda imalat sektörü yaklaşık olarak 184 milyar \$ yükselmiştir.

İthalatta ilk 10 fasıla 2011 yılı itibariyle bakıldığında Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve müstahsallar, mumlar istisnasız olarak 1.sırada yer aldığı ve en büyük ithalat kalemi olduğu görülmektedir. Yıllara sâri olarak ta ithalattaki payını artırmaya devam etmektedir. En büyük değişim ise İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar kısmında meydana gelmiş ve yaklaşık %131,2 oranında artış sağlamıştır. İthalatta 2.sırada yer alan ve her sene ithalat oranı artan Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları 27.107 milyon \$ ulaştığı görülmektedir. Son olarak Bakır ve bakırdan eşya bir önceki seneye göre %29,8 payını artırarak ilk on fasıl arasına girmiştir.

Tablo 48: 2012 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	60.114	11,1
2	Demir ve Çelik	19.641	3,8
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	26.315	-2,9
4	Elektrikli makine ve cihazlar	14.514	-15,5
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	16.280	-3,3
6	Plastik ve mamuller	12.505	-0,6
7	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	8.530	21,5
8	Organik kimyasal müstahsallar	5.065	-8
9	Eczacılık ürünleri	4.055	-1,5
10	Bakır ve bakırdan eşya	3.996	-14,9

Kaynak: TÜİK (2020)

2012 yılında toplam ithalat bakıldığında en büyük payın yine 60.114 milyon \$ ile mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlara ait olduğu görülmektedir. İkinci fasıl ise kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktör parçaları ithalatı olup değeri yaklaşık 26.315 milyon dolardır. Sıralamaya dikkatlice bakıldığında çoğu faslın ithalat rakamları düştüğü görülmektedir. Daha önce de bahsettiğimiz üzere 2012 yılı Ekonomi için pek te iç açıcı geçmemiştir. Yatırım ve tüketim talebi hız kesmiş ithalatta bu nedenlere bağlı olarak azalmıştır. Sektörler bazda da ana lokomotif olan imalat sektörü yaklaşık olarak %4,2 küçülmüştür.

Tablo 49: 2013 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	55.917	-7
2	Demir ve Çelik	18.691	-4,8
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	30.156	14,6
4	Elektrikli makine ve cihazlar	17.759	9,1
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	16.808	15,8
6	Plastik ve mamuller	13.881	11
7	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	16.226	90,2
8	Organik kimyasal müstahsallar	5.384	4,9
9	Eczacılık ürünleri	4.151	3,9
10	Optik-Fotoğraf sinema vb.	4.558	12,4

Kaynak: TÜİK (2020)

2013 yılında toplam ithalata bakıldığında yaklaşık olarak %6,4 bir büyüme kaydetmiştir. Bu artışa rağmen ithalat da önemli bir paya sahip olan Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar faslı yaklaşık -%7 daralmıştır. Bu daralmayı Demir ve Çelik -%4,8 ile eşlik etmiştir. Ana lokomotif fasılların ithalatın azalmasına rağmen ithalatın toplamda değer artışının sebepleri arasında Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller; taklit mücevherci eşyası, metal paralar faslının yaklaşık %90 değerinde artışını sayabiliriz. Motorlu kara taşıtları, traktörler,

bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarı fasılı’ da bir önceki seneye göre %15,8 artış ile ithalatın artmasında katkı sağlamıştır.

Tablo 50: (2011-2012-2013) Ana Mal Gruplarına göre İthalat

Mal Grupları	İthalat Değeri (Milyon \$)			Değişim Oranı %	
	2011	2012	2013	2012	2013
Sermaye (Yatırım) Malları	37.271	33.925	36.760	-9	8,4
Ara (Hammadde)Malları	173.140	174.930	183.812	1	5,1
Tüketim Malları	29.692	26.699	30.416	-10,1	13,9
Diğerleri	739	991	663	34,2	-33,1
Toplam	240.842	236.545	251.651	-1,8	6,4

Kaynak: TÜİK (2020)

2011-2012 ve 2013 yıllarına ait Ana Mal Gruplarına göre ithalat verilerine bakıldığında ılımlı bir dalgalanmanın olduğu görülmektedir. Her ne kadar dalgalanma söz konusu olsa da ithalatta önemli bir kalem olan Ara (Hammadde) malları yıllara sâri artmaya devam etmiştir. Toplam ithalat rakamları göz attığımız da 2013 yılı yaklaşık 251 milyar \$ ile son 3 yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır.

Tablo 51: 2014 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye’nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	54.895	-1,8
2	Demir ve Çelik	17.576	-6
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	28.104	-6,8
4	Elektrikli makine ve cihazlar	17.949	1,1
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	15.736	-6,4
6	Plastik ve mamuller	14.151	1,9
7	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	8.121	-50
8	Organik kimyasal müstahsallar	5.833	9,8
9	Eczacılık ürünleri	4.428	6,7
10	Optik-Fotoğraf sinema vb.	4.878	7

Kaynak: TÜİK (2020)

2014 yılında ithalatımızda ilk on fasıla bakıldığında her ne kadar -%1,8 payında küçülme olsa da 54.895 milyon dolar ile mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mum ithalatı ilk sırada yer almıştır. Listenin en sert düşüşünü kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller; taklit mücevherci eşyası, metal paralar meydana gelmiş ve yaklaşık %50 düşüş ile toplam da 8.121 milyon \$ bir ithalat gerçekleştirilmiştir.

Tablo 52: 2015 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	37.843	-31,1
2	Demir ve Çelik	14.775	-15,9
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	25.550	-9,1
4	Elektrikli makine ve cihazlar	17.639	-1,7
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	17.544	11,5
6	Plastik ve mamuller	12.268	-13,3
7	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	4.184	-48,5
8	Organik kimyasal müstahsallar	4.716	-19,2
9	Eczacılık ürünleri	4.296	-3
10	Optik-Fotoğraf sinema vb.	4.621	-5,3

Kaynak: TÜİK (2020)

2015 yılı bir önceki sene meydana gelen ekonomik gerilemenin devam ettiği fasıllara bakılınca anlaşılmaktadır. Bu konuya istinaden ithalat 2014 yılına göre toplamda yaklaşık olarak %14,4 oranında azalmış ve 207 milyar \$ seviyesine gerilemiştir. Fasıllarda sadece Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarlarında %11,5 oranında bir artış sağlanmış bunun dışındaki tüm fasıllarda gözle görülür bir küçülme meydana gelmiştir. Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller; metal paralar fasılı en yüksek küçülmeyi gerçekleştirmiş ve %48,5 oranında küçülmüştür. Geniş ekonomik grup sınıflamasında ara (hammadde) mallarında %18,5 oranında küçülme meydana gelmiş ve yaklaşık 143 milyar \$ ithalat gerçekleştirilmiştir. Ara (hammadde) mallarını, -%3,1 düşüş ile Sermaye (yatırım) malları ve -%1,4 Tüketim malları

takip etmiştir. Yukarıdaki rakamlara bakılarak 2015 yılı ile ilgili sonuç olarak ithalatın ihracattan daha hızlı azaldığı ve bu sebeple dış ticaret açığının %25,2 oranında daralarak yaklaşık 63.milyar \$ gerilediği görülmüştür.

Tablo 53: 2016 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	27.163	13,7
2	Demir ve Çelik	12.575	6,3
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	27.296	13,7
4	Elektrikli makine ve cihazlar	20.135	10,1
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	17.841	9
6	Plastik ve mamuller	11.628	5,9
7	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	7.204	3,6
8	Organik kimyasal müstahsallar	4.359	2,2
9	Hava taşıtları, uzay taşıtları ve bunların aksam ve parçaları	4.310	2,2
10	Optik-Fotoğraf sinema vb.	4.632	2,3

Kaynak: TÜİK (2020)

2016 yılında ithalatımızda en büyük paya sahip olan fasıl 27.296 milyon \$ ile kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler; bunların aksam ve parçaları olmuştur. Bahse konu fasılı Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mum ithalatı 27.163 milyon \$ ile takip etmiştir. Fasıllar genel itibariyle ılımlı bir artış gerçekleştirmiştir. Ürün Grupları itibariyle bakıldığında imalat sektörü küçük bir büyüme ile %0,2 payı artmıştır. Bunun yanı sıra madencilik ve taş ocakçılığı sektörünün payının da azaldığı fakat tarım ve ormancılık sektörü ile balıkçılık sektörünün payının gözle görülür bir değişikliğe uğramadığı belirtilmelidir.

Tablo 54: (2014-2015-2016) Ana Mal Gruplarına göre İthalat

Mal Grupları	İthalat Değeri (Milyon \$)			Değişim Oranı %	
	2014	2015	2016	2015	2016
Sermaye (Yatırım) Malları	35.996	34.905	35.917	-3	2,9
Ara (Hammadde)Malları	176.722	143.317	134.316	-18,9	-6,3
Tüketim Malları	29.006	28.587	27.941	-1,4	-2,3
Diğerleri	453	486	437	-6	2,6
Toplam	242.177	207.234	198.610	-14,4	-4,2

Kaynak: TÜİK (2020)

Son 3 yıllık Ana Mal grupları ithalat listesine bakıldığında ithalatın toplamda düştüğü görülmektedir. En büyük düşüş toplam ithalata yön veren Ara (Hammadde) Mallarında meydana gelmiştir. Ara malları sırasıyla Tüketim malları ve diğer mallar takip etmektedir. Sermaye (Yatırım) Malları ise ılımlı bir dalgalanma ise diğer mal gruplarından uzakta bir seyir izlemiştir.

Tablo 55: 2017 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	37.205	36,9
2	Demir ve Çelik	16.762	33,3
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	27.165	-0,5
4	Elektrikli makine ve cihazlar	21.152	5
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	17.428	-2,3
6	Plastik ve mamuller	13.265	14,1
7	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	17.444	142,1
8	Organik kimyasal müstahsallar	5.388	23,6
9	Eczacılık ürünleri	4.449	5,5
10	Optik-Fotoğraf sinema vb.	4.999	7,9

Kaynak: TÜİK (2020)

2017 yılına gelindiğinde ithalat bir önceki seneye göre yaklaşık %17,7 oranında artmıştır. Ekonominin canlanması, iç talep ithalatın artmasındaki nedenler arasında sayılabilir.

Fasıllar grubunda 37.205 milyon \$ ise Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı yer almaktadır. İlgili fasıl ürünü bir önceki seneye göre yaklaşık %36,9 oranında artmıştır. Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları fasılı %33,3 bir artış ile en büyük değişimi uğrayan fasıllar arasında sayılabilir. Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar fasılı ise en büyük artışını sağlayarak 17.444 milyon \$ ise kendi rekorunu kırmıştır. Fasıllar içerisinde en yüksek azalış ise motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam ve parçaları ithalatında meydana gelmiş ve - %2,3 oranında küçülmüştür.

Geniş ekonomik grupları ithalatına bakıldığında, toplam ithalatın yönünü belirleyen Ara (Hammadde) Mallarında 2017 yılında %27,7 oranında artış meydana gelmiş olup 171.459 milyon \$ ithalat gerçekleştirilmiştir. Sermaye (Yatırım) mallarında ise - %7,8 düşüş ile Ara mallarını takip etmiştir. Sektör paylarında da imalat ve sanayi sektöründe %81,6 oranında artış ile sektörler arası ithalatta 1.sırada yer almıştır.

Tablo 56: 2018 Yılı Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Mineral Yakıtlar ve Yağlar	43.004	15,6
2	Demir ve Çelik	18.401	9,8
3	Kazan, makine ve cihazlar, aletler, parçaları	25.770	-5,1
4	Elektrikli makine ve cihazlar	16.569	-21,7
5	Motorlu kara taşıtları, traktör, bisiklet, motosiklet ve diğer	13.895	-20,3
6	Plastik ve mamuller	12.938	-2,5
7	İnciler, kıymetli taş ve metal mamulleri, madeni paralar	12.557	-28
8	Organik kimyasal müstahsallar	5.973	10,9
9	Eczacılık ürünleri	4.363	-1,9
10	Optik-Fotoğraf sinema vb.	5.973	-6,3

Kaynak: TÜİK (2020)

2018 yılı ithalat rakamları için iyi bir sene olmasa da Dış Ticaret açığı için verimli bir sene olmuştur. Dış Ticaret açığı %28,3 azalarak 55.079 milyon dolar olmuştur. Fasıllar gurubuna bakıldığında ithalat yön veren ürün gruplarının çok ta değişmediği görülmektedir.

En büyük atılımı 43.004 milyon \$ ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar gerçekleştirmiştir. İlgili fasılı Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları ise 25.770 milyon ile takip etmektedir. Yıllara sâri olarak derin düşüş ve yükselişler gösteren Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar ise -%28 düşüş ile 2018 yılının ithalatta en derin yüksek azalışını yaşayan fasıl olmuştur.

Tablo 57: (2017-2018) Ana Mal Gruplarına göre İthalat

Mal Grupları	İthalat Değeri (Milyon \$)			Değişim Oranı %	
	2016	2017	2018	2017	2018
Sermaye (Yatırım) Malları	35.917	33.116	29.303	-7,8	-11,5
Ara (Hammadde)Malları	134.316	171.462	170.049	27,7	-0,8
Tüketim Malları	27.941	28.488	22.877	1,9	-19,7
Diğerleri	437	734	817	68,1	11,3
Toplam	198.610	233.800	223.046	17,7	-4,6

Kaynak: TÜİK (2020)

Son olarak ana mal gruplarına bakıldığında 2018 yılı bir önceki seneye göre küçük düşüş yaşadığı rakamsal olarak gözlemlenmektedir. Bu süreçte Tüketim malları en ciddi düşüşü yaşamış Tüketim mallarını Sermaye malları -%11,5 takip etmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. ABD’NİN DIŞ TİCARETİ (2008-2018)

ABD’nin başkenti Washington DC olup, Kuzey Amerika bölgesinde yer alır. 50 eyaletten oluşan ABD, 4 Temmuz 1776 yılında kurularak ilk modern demokratik cumhuriyeti temsil eder. Ülkenin kuzeyinde Kanada, güneyinde Meksika ile sınırı bulunup, Büyük Okyanus ve Atlas okyanusunun arasında yer alır.

Göçmenler ülkesi olan ABD, günümüzde hala en çok göç alan ülke konumundadır. 1776 yılında bağımsızlığını ilan ettiğinde 2,5 milyon civarında olan nüfus bugün 329 milyonu geçmiştir. Genç nüfusu ve zengin doğal kaynakları sayesinde sanayileşme süreci 19. yy. da ivme kazanmış, ancak 19. yy. ortasına gelindiğinde Amerika bir iç savaşla karşı karşıya kalmasıyla süreç sekteye uğrasa da kuzey eyaletlerinin savaştan zaferle çıkması sonucu tekrar bu süreç devam etmiş, II. Dünya Savaşının sonuna gelindiğinde ise dünyanın süper güçlerinden birisi haline gelmiştir.

Dünyanın en önemli pazarlarından birine sahip ve en güçlü ekonomisi olan ABD, ticaret hacminin en yüksek olduğu ülkedir. Dünyada serbest piyasa ekonomisinin öncüsü olarak ülkede üretim ve tüketimin büyük çoğunluğu özel sektör tarafından karşılanmakta olup, kamunun yeri bu alanda çok azdır. Bunun yanında doğal kaynaklarının zenginliği ve nitelikli işgücünün varlığı ekonomik kalkınmada en önemli etkenlerdir. ABD, nitelikli işgücünü yetenekli ve iyi eğitim almış dünya çapındaki bilim insanlarını ülkeye çekerek “beyin göçünden” büyük oranda faydalanmaktadır.

ABD, dünyada en fazla doğrudan yatırım yapılan ve en fazla doğrudan yatırım yapan ülke konumundadır. 2018 yılı itibariyle ABD’ye doğrudan yabancı sermaye yatırımları sırasıyla İngiltere (%13,7), Kanada (%13,5), Japonya (%11,2), Almanya (%10,9), İrlanda (%8,9) ve Fransa (%7,5) tarafından yapılmıştır. 2013-2018 yılları arasında ABD’ye yapılan DYY’larda en hızlı artış Arjantin (%57,9), Çin (%35,2), Tayland (%35), İrlanda (%34,2) olarak gözlemlenmiştir. 2018 yılı sonunda 319,1 milyar dolar artış ile 4,34 trilyon dolarlık yatırıma ulaşılmıştır. ABD’nin yaptığı DYY miktarı ise 2018 yılı itibariyle 62,3 milyar dolar azalarak 5,95 trilyon değerinde olmuştur. En fazla yatırım yapılan ülkeler sırasıyla Hollanda (883,188 milyon dolar), İngiltere (757,781 milyon dolar), Lüksemburg (713,829 milyon dolar) ve İrlanda (442,167 milyon dolar)’dır. Türkiye’ye yapılan yatırım ise 2017 yılında 4,266 milyon dolar seviyesinden 390 milyon dolar artarak 2018 yılında 4,656 milyon dolara ulaşmıştır.

ABD Gümrük ve Sınırları Koruma Birimi (US Customs and Border Protection) kontrolünde gümrük bölgeleri dışında kalan vergi muafiyeti sağlayan **Serbest Ticaret Bölgeleri** bulunmaktadır. 1934 yılında yasalaşan Serbest Ticaret Bölgeleri Kanunu ile oluşturulan bu program ile amaç ithalatı azaltmaya yönelik korumacı politikaların bir parçası olan ve 20 binden fazla ürüne uygulanan Smoot-Hawley Tarifelerin ithalatçı ve üreticilere verdiği zararı en aza indirmekti. Söz konusu bölgeler, bir şehir, ilçe ya da liman idaresi gibi yerel kuruluşların başvurusu doğrultusunda belirli bir bölgede hizmet vermek amacıyla kurulabilir. Bu bölgede yabancı mallardan vergi alınmaz ve gümrük işlemleri zorunluluğu yoktur. Fakat iç tüketim için malların gümrük bölgesine girmesi durumunda ithalatçı nihai mal ya da menşei malzemeler üzerinden vergi ödeme seçeneğine sahiptir. Kullanıcılara hem ithal hem de yerel ürünlerini bu bölgelerde depolama, imalat, sergi, dağıtım ya da montaj işlemleri imkânı sunmaktadır. Serbest Ticaret Bölgeleri yabancı ürünlerle rekabet eden yereldeki ekonomik faaliyetleri, istihdamı ve katma değeri arttırmaya katkıda bulunmaktadır. Bunun yanı sıra bazı faydaları şöyledir:

- Bu bölgedeki ithal ürünlerin tekrar ihracatı durumunda gümrük vergisi uygulanmamaktadır,
- Atık, hurda ya da defolu parçalardan vergi alınmamaktadır
- Nakliyat ve teslimatlar da etkinlik artmaktadır
- Herhangi bir mal vergiye tabi olsun ya da olmasın bu bölgelerde süre sınırlaması olmadan bulundurulabilir
- Gümrük güvenlik kuralları sayesinde hırsızlık olaylarına karşı koruma sağlanır.

Bu bölgeler ülke çapında 440,000'den fazla kişiye istihdam sağlamaktadır. 2018 yılı itibariyle toplamda 3300 firma 195 Serbest Ticaret Bölgesinde faaliyet göstermektedir. Bu bölgelere yapılan sevkiyatlar %63'ü Amerikan menşeli mallar olmak üzere 793 milyar dolardan fazla değere ulaşmıştır. Bu faaliyetlerin bir kısmı ithal girdiler kullanılarak yapılan üretimden oluşsa da önemli bir bölümünün Amerikan menşeli girdiler ile üretildiği görülmektedir. Bölgelere en çok giriş yapan ürünler ham petrol, otomotiv, elektronik, makine ekipman ve ilaç sanayi ürünleridir. Bu bölgelerden yapılan toplam ihracat bedeli ise 112 milyar dolardan fazladır. En fazla ürün girişi olan eyaletler sırasıyla Teksas, Louisiana,

Kaliforniya, Illinois ve Güney Carolina, en çok ihracat yapan bölgeler ise sırasıyla Teksas, Louisiana, Güney Carolina, Florida ve Puerto Rico olmuştur.

ABD öncülüğünde küreselleşme süreci ve serbest ticaret sisteminin yaygınlaştırılması ile üretimde ve tüketimde ülkelerin birbirlerine olan bağımlılıkları artmakla beraber rekabet ve etkinliği paralel olarak artmaktadır. Verimliliğin artırılması, yerel üreticilere dış pazarlara girişte sağladığı kolaylıklar, düşük vergiler ile ithal ürünlere daha makul fiyatlarla ulaşılması gibi STA'ların sunduğu avantajlar nedeniyle Serbest Ticaret Anlaşmaları karşılıklı olarak ülkelerin daha fazla tercih ettikleri oluşumlar olmaya devam etmektedir. Dünya Ticaret Örgütü ülkeler arasında yapılan ticaretin hemen hemen yarısı Serbest Ticaret Anlaşmaları aracılığıyla yapılmaktadır fakat ABD ile Türkiye arasında halihazırda bir STA bulunmamaktadır. Böyle bir STA'nın düzenlenmesi için Türkiye'nin tabi olduğu Gümrük Birliği zorunluluğundan dolayı AB ile ABD arasında bir anlaşma yapılması halinde bu konu gündeme gelebilecektir.

İhtiyaçlara göre dönem dönem değişen ABD'nin dış ticaret politikası, ABD'nin kurulmasından kısa bir süre sonra korumacılık politikasını benimsemiş ve üretimin ve etkinliğin artırılması amacıyla altyapı ve sanayinin geliştirilmesine odaklanılmıştır. İthalatın sınırlandırılmasıyla yerel üretimin ve üreticinin korunması amaçlanmış, bu süre zarfında ülke içi ekonomik gelişmeye önem verilmiştir. Bu korumacılık eğilimi 1929 Büyük Buhran'a dek devam etmiş, bu süreçte korumacılık düzenlemeleri ekonomiyi daha da zora sokmuştur. 1934 yılına gelindiğinde Kongre tarafından kabul edilen Ticaret Anlaşmaları Yasası ile gümrük vergilerinde hafiflemeye gidilmiş ve bu politika sona erdirilmiştir.

II. Dünya Savaşından sonra serbest ticaretin öncülüğünü yapan ABD, teknolojik gelişmelere yaptığı yatırımlar ve sahip olduğu doğal kaynaklar sayesinde küresel piyasalara egemen olmuştur. Savaş sonrası dönemde hâkim olacak olan uluslararası ekonomik düzen ticaretin serbestleştirilmesini benimsemiş, bu çerçevede OECD, IMF, Dünya Bankası kuruluşları oluşturulmuş ve GATT gibi anlaşmalar yürürlüğe sokulmuştur. Bu sisteme dahil olmamakta direnen Kuzey Kore, İran, Küba gibi ülkelere karşı ambargolar ve ekonomik yaptırımlar ile karşılık verilmiştir. Soğuk savaş sonrası dönemde uluslararası alanda liberal piyasa ekonomisi ve ticaretin yaygınlaştırılması ABD güvenlik stratejilerinden birini oluşturmaktaydı. Dış pazarlara verilen önem Ulusal Güvenlik Stratejileri (1999) Belgelerinde açıkça vurgulanmaktaydı. Özellikle gelişmekte olan ülkelerin liberal ticareti benimsemesini destekleyerek, bu ülkelerdeki demokrasinin gelişmesine katkıda bulunulacağı düşünülmektedir. Son dönemde serbest ticareti yaygınlaştırma çabaları artırılmış, bölgesel

anlaşmalar olan Asya- Pasifik Ekonomik İş birliği (APEC) ve Amerikalar Serbest Ticaret Alanı (FTAA) ilerleme sağlanmış ve birçok ikili STA'lar imzalamıştır. Sadece 2000-2004 yılları arasında toplamda 12 ülke (Ürdün, Şili, Singapur, Kosta Rica, Dominik Cumhuriyeti, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua, Avustralya, Fas ve Bahreyn) ile STA akdedilmiştir (Aydın, 2005).

ABD son yirmi yıldır serbest ticaretin gelişmesi yolunda çalışmakta ve serbest ticaret anlaşmalarını desteklemektedir. STA akdedeceği ülkelerin DTÖ mensubu olmalarını ve ABD ile Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması (TYÇA) yapılmasını mecbur kılmaktadır.

“AB’nin akdettiği STA’lar ağırlıklı olarak sanayi ürünlerini kapsamakta, tarım sektöründe kısıtlı açılımlara yer vermekte, yatırımları ve hizmet ticaretini anlaşma dışı tutmakta ve fikri mülkiyet hakları, işçi hakları ve çevre standartlarıyla ilgili düzenlemelere genel atıflar dışında yer vermez iken ABD’nin STA’larda tüm bu alanlarda ayrıntılı kuralların konulmasına çalıştığı gözlenmektedir. Bunda AB’nin STA’ları daha çok pazarları açma aracı olarak görmesi, ABD’nin ise bu anlaşmaları aynı zamanda iç reformları teşvik ve küresel ekonomiye bütünleştirme gibi siyasi amaçlar gütmesinde yattığı söylenebilir” (Aydın,2005).

ABD’nin taraf olduğu İkili Serbest Ticaret Anlaşmaları:

ABD’nin aşağıdaki toplamda 20 ülke ile akdettiği ve halihazırda yürürlükte olan **Serbest Ticaret Anlaşmaları yaptığı ülkeler şöyledir:**

Avustralya

Singapur

Bahreyn

Peru

Kanada

Panama

Şili

Amman

Kolombiya

Nikaragua

Kosta Rika

Fas

Dominik Cumhuriyeti

Meksika

El Salvador

Kore

Guatemala

Ürdün

Honduras

İsrail

Bölgesel ticaret anlaşmaları:

Bölgesel ticaret anlaşmaları taraf ülkelerin birbirlerine tanıdıkları ticari imtiyaz ve ayrıcalıklı uygulamaları içerir. Bunlar ikili anlaşmalar olabileceği gibi çok taraflı ya da alt bölgesel anlaşmalar şeklinde olabilir. Bölgesel ticaret anlaşmalarının tercih edilme nedenleri stratejik birliktelikler ya da güvenlik nedenleri olabileceği gibi, küçük ülkeler için daha büyük pazarlara erişim sağlama amaçlı olabilir.

ABD bir dizi STA anlaşmasına taraf olduğu gibi **Bölgesel Serbest Ticaret Alanları** oluşturmaya da çabalamıştır. Başarıyla akdedilen anlaşmaların yanı sıra söz konusu düzenlemelerin yaratabileceği rekabet ve yükümlülöklere hazır olmadıklarından dolayı bazıları sonuçlanamamıştır:

- **NAFTA** (North American Free Trade Agreement)- Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması: Bunlardan en önemlisi ve öne çıkanı ABD, Kanada ve Meksika arasında 1993 yılında imzalanan **NAFTA** (North American Free Trade Agreement)- Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması'dır. Bu anlaşma 1989 yılında Kanada ve Amerika arasında yapılan bir STA'nın Meksika'nda dahil edilmesiyle genişletilmiş halidir. Bu anlaşma ile tarafların her birinin ticaret hacminde artış, refah artışı ve ekonomik gelişmeye pozitif etkisi olduğu gözlemlenmiştir.
- **ABD- Meksika -Kanada Anlaşması**, 2017 yılında ABD Başkanı Donald Trump'ın NAFTA anlaşmasının tekrar müzakere edilmesini talep etmesi üzerine ticari ilişkileri yeniden düzenleyen ABD-Meksika-Kanada (USMCA) Anlaşması imzalanmış ve Meksika'da 20 Haziran 2019 ve ABD'de 16 Ocak 2020'de Senato Genel Kurulu tarafından onaylanan anlaşma, Kanada Parlamentosunun da onaylaması ile

NAFTA'nın yerini alarak yürürlüğe girmesi öngörülmektedir. Bu anlaşmanın NAFTA'dan ayıran temel farklılıklar otomobil sektörü, süt ürünleri, çevre düzenlemeleri, elektronik ticaret, işgücü ile fikri mülkiyet hakları alanındadır. Bunun yanında, anlaşmanın sağladığı diğer hükümler: Amerikan süt ürünlerinin Kanada pazarına daha fazla erişim imkânı elde etmesi, ithal ürünler yerine önceliğin üç ülke arasında üretilen otomobil sayısının arttırılması, döviz kuru manipülasyonun önlenmesi vb. içerir.

- **CAFTA** (Central America Free Trade Agreement)- Orta Amerika Serbest Ticaret Anlaşması: 2004 yılında yürürlüğe giren bu anlaşma 6 Amerika Ülkesi olan Kosta Rika, El Salvador, Guatemala, Honduras, Nikaragua ve Dominik Cumhuriyeti'ni dahil etmekte ve gümrük vergilerinin düşürülüp belirlenmiş bir süre içinde sıfırlanmasıyla ticaretin serbestleşmesini amaçlamıştır. Söz konusu ülkelerin oluşturduğu bu blok 2018 yılında toplam 32,2 milyar dolar ihracat ve 25,2 milyar dolar ithalat ile toplamda 57,4 milyar dolarlık mal ticareti ve yarattığı 134 bin kişilik istihdam rakamı ile ABD'nin en büyük 18. ticaret partnerini oluşturmaktadır. Bu anlaşma ile ABD söz konusu ülkelerde demokrasi ve hukukun güçlendirilmesini hedeflemekte ve ekonomik büyüme ve istikrarın yarattığı güven ikliminin(ortamının) oluşmasıyla daha fazla yatırım ve ticaretin ülkeye çekilerek toplumların kendi ülkelerinde verimli bir gelecek fırsatı elde etmelerini sağlamaktadır.
- **FTAA** (Free Trade Area of the Americas)- Amerikalar Serbest Ticaret Alanı: Tüm ticari engelleri azaltacak ya da ortadan kaldıracak, Küba dışında diğer tüm 34 adet Amerika kıtası ülkelerini dahil eden ve 2005 yılına kadar tamamlanması öngörülerek sunulmuş bir STA olarak NAFTA'nın genişletilmiş hali niteliğinde olan bu anlaşma Brezilya öncülüğünde bir dizi ülkenin karşı çıkmasıyla sonuçlandırılmamıştır. Özellikle Venezuela ve Bolivya gibi ülkeler bu anlaşmanın kolonileştirmek ve Latin Amerika'nın sömürülmesi olarak nitelendirmekteydi. 1994 Miami, 2001 Kanada ve 2003 Miami görüşmeleri sırasında küreselleşme ve özelleştirme karşıtlarının protestolarıyla karşılaşmıştır. En son 2005 yılında Arjantin'de yapılan ve 39 ülkenin katıldığı zirveden de bir sonuç çıkmamıştır.

- **Andean Topluluğu( lkeleri) Serbest Ticaret Alanı** (Andean Community): Güney Amerika  lkeleri Peru, Bolivya, Ekvator ve Kolombiya ülkelerinden oluşan bir Gümrük Birliğidir. 2018 yılında toplam ithalat 93,681 milyon avro ve ihracat 91,376 milyon avro yani toplam ticaret hacmi 185,057 milyon Avro ya ulaşmış ve yüzde 7,3 oranında büyümüştür. Topluluğun en fazla ithalat ve ihracat yaptığı ülke sırasıyla ABD (%24,9), Çin (%19,5) ve AB (%14,6),’dır. ABD Andean  lkeleriyle bir STA hayata geçirmek için 2004 yılında müzakerelere başlamıştır.
- **ASEAN** (Association of South East Asian Nations)-Güneydoğu Asya  lkeleri Birliği: ABD, Güney doğu Asya  lkeleri Brunei, Burma, Kambodya, Endonezya, Laos, Malezya, Filipinler, Singapur, Tayland ve Vietnam’dan oluşan grupla yaptığı ticaret bu bloğu ABD’nin en büyük dördüncü ticari partneri yapmaktadır. 2017 yılı itibariyle 642,079 nüfusu, 2,764,798 Milyon Dolar GSY H sahip ASEAN ile 2018 yılında toplamda \$ 122 milyar ihracat ve \$ 210 milyar ithalat değerinde mal ticareti ve \$ 62 milyar dolarlık hizmet ticareti yapmıştır. (Asean Statistical Yearbook 2018).2018 yılı ASEAN  lkelerindeki ABD Doğrudan Yatırım tutarı ise \$ 271,4 milyardır. ABD, 2006 yılından bu yana ASEAN ile ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirmek için Ticaret ve Yatırım  er eve Düzenlemesi (TIFA) kapsamında çalışmaktadır.
- **APEC** (Asia-Pacific Economic Cooperation) - Asya Pasifik Ekonomik iŐbirliĐi : Bölgesel iŐbirliĐi, ekonomik büyüme, yatırım ve ticareti kolaylaŐtıran Asya Pasifik’in en önemli platformu olan, Avustralya, Brunei, Kanada,Şili, Çin, Hong Kong, Endonezya, Japonya, Güney Kore, Malezya, Meksika, Yeni Zellenda, Papua Yeni Gine, Peru, Filipinler, Rusya, Singapur, Taipei, Vietnam ve ABD’nin  yesi olduğu APEC, kurulduğu 1989 yılından bu yana bölgede ticari engellerin ve tarifelerin azaltılmasına ve ekonomik büyümeye katkıda bulunmaktadır. APEC’ in 1994 yılında Endonezya’nın Bogor kentindeki zirvede alınan kararları doğrultusunda “Bogor Hedefleri” adı altında temel amacı Asya Pasifik bölgesinde serbest ticareti ve yatırımı 2010 yılına kadar gelişmiş ve 2020 yılına kadarda gelişmekte olan ülkeler tarafından benimsenmesidir. 2017 yılı itibariyle APEC Bölgesi 2,9 milyar nüfus ile dünya nüfusunun %38’ini, 48 trilyon dolar ile Dünya GSY H %60’ını ve Dünya ticaretinin %47’sini oluşturmaktadır. (APEC in Charts 2018, APEC Policy Support Unit, APEC Secretariat, Singapore) ABD için APEC büyük önem teşkil etmektedir. ABD

ihracatçılarına ticari engelleri azaltarak somut faydalar sağlarken, bölgede özgür ve adil ticaret ile istihdam artışını da desteklemektedir. Söz konusu bölgesel iş birliği ile ABD, haksız uygulamaların azalması, yüksek standartların benimsenmesi, ticari engellerin azaltılması, yenilikçiliğin ve elektronik pazarın gelişmesinin desteklenmesi, yasal düzenlemelerde iş birliği yapılması, kapasite geliştirme projeleri ile ticari faaliyet maliyetlerinin azaltılmasını amaçlamaktadır.

- **MEFTA** (Middle East Free Trade Area Initiative)- Orta Doğu Serbest Ticaret Alanı Girişimi: 2003 yılında ABD tarafından tasarlanan bu girişimin nihai hedefi 2013 yılına kadar orta doğu ülkelerinin ABD ile yatırım ve ticari ilişkilerinin geliştirilerek bir bölgesel serbest ticaret alanı oluşturulması idi. 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra terörizm ile mücadele planının bir parçası olarak tasarlanan MEFTA, ticaret yoluyla Ortadoğu’da refahın artırılması ve demokrasinin gelişmesini amaçlamaktadır. MEFTA 16’sı Ortadoğu’da Bahreyn, Kıbrıs, Mısır, Gazze Şeridi, İran, Irak, İsrail, Ürdün, Kuveyt, Lübnan, Amman, Katar, Suudi Arabistan, Suriye, Birleşik Arap Emirlikleri, Yemen ve 4’ü Kuzey Afrika’da bulunan Cezayir, Libya, Fas ve Tunus’tan oluşan toplamda 20 ülkeyi kapsamaktadır. Söz konusu oluşuma dahil olmak için 6 maddeden oluşan bir süreç bulunmaktadır. 1. DTÖ üyesi olunması, 2. Genelleştirilmiş Tercihler Sisteminin genişletilerek Ortadoğu ülkelerini daha fazla kapsaması, 3. Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşmaları (TYÇA) Trade Investment Framework Agreements (TIFAs) oluşturulması, 4. İkili Yatırım Anlaşmaları yapmak, 5. ABD ile serbest ticaret anlaşması imzalanması, 6. ticaret kapasitesinin artırılması. Buna bağlı olarak ABD, bölge ülkeleri DTÖ kuralları çerçevesinde iç reformlarını uygulayan ve şeffaflık, hukukun üstünlüğü gibi kavramları hayata geçiren ülkeler ile kendi ekonomik gelişimlerine uygun olarak ticaret ve yatırım ilişkilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Hali hazırda bölgede ABD ile STA’sı bulunan ülkeler Ürdün, İsrail, Fas, Bahreyn ve Umman’dır.

ABD, İkinci Dünya savaşının ardından ticaret hacmini arttırmak ve ticari aktiviteleri düzenlemek amacıyla Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ve Uluslararası Ticaret Örgütü (ITO)’nün oluşumuna öncülük etmiş ve ticari aktivitelerin ivme kazanmasıyla 1963 yılında Amerikan Ticaret Temsilciliğini kurarak aktif hale getirmiştir. **Amerikan**

Ticaret Temsilciliği (Office of the U.S. Trade Representative- USTR), ABD uluslararası ticaret, emtia ve doğrudan yatırım politikalarını geliştirir ve koordine ederken diğer ülkeler ile yapılan müzakereleri yönetir. USTR Başkanı kabine üyesi olarak Amerikan Başkanına ticari mevzularda danışmanlık, temsilcilik ve sözcülük görevini üslenmektedir. Bunun yanında ikili, bölgesel ve çok taraflı yatırım ve ticari konularda, Amerikan ürün ve hizmetlerinin Pazarlara erişimi ve genişlemesinde, uluslararası emtia sözleşmeleri, ithalat müzakereleri, Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi (GTS) yönetimi, fikri mülkiyet hakları ve DTÖ konularıyla ilgili uzmanlık ve müzakere hizmetleri sunmaktadır. Aynı zamanda, Amerikan Ticaret Temsilciliği diğer devlet kurumları ile ticaret politikaları konusunda koordinasyonu sağlama sorumluluğuna sahiptir. Kongre Komiteleri ticaret politikaları hakkında düzenli olarak bu kuruma danışmakta ve istişarelerde bulunmaktadır.

3.1. ABD’NİN İHRACATI (2008-2018)

Tablo 58: 2008-2018 Yılları ABD Dış Ticaret Göstergeleri

YIL	İHRACAT (Milyon \$)	İTHALAT (Milyon \$)	DIŞ TİCARET DENGESİ (Milyon \$)
2008	1,299,898,877	2,164,834,031	-832,492,000
2009	1,056,712,078	1,601,895,815	-509,696,000
2010	1,278,099,187	1,968,259,901	-648,673,000
2011	1,481,682,202	2,263,619,063	-740,997,000
2012	1,544,932,014	2,274,461,871	-741,118,000
2013	1,577,587,252	2,265,911,268	-700,538,000
2014	1,619,742,864	2,410,855,476	-749,917,000
2015	1,501,845,864	2,313,424,569	-761,866,000
2016	1,450,906,273	2,247,167,254	-749,801,000
2017	1,545,809,598	2,405,276,627	-805,197,000
2018	1,665,302,937	2,611,432,490	-887,336,000

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 58 incelendiğinde:

- 2008 yılında ABD'nin ihracatı 2007 yılına oranla 137 milyon dolar artış sergileyerek (2007 yılı ABD ihracatı 1,162,538,150 dolardır.) 1,299,898,877 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 114,065 milyon dolar artarak - 832,492,000 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda, 2008 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.
- 2009 yılında ABD'nin ihracatı 2008 yılına oranla 243 milyon dolar artış sergileyerek 1,056,712,078 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 322,796 milyon dolar azalarak -509,696,000 milyon dolar seviyesine gerilemiştir. Bu anlamda, 2009 yılında ABD'nin ihracatında düşüş görülürken ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.
- 2010 yılında ABD'nin ihracatı 2009 yılına oranla 221 milyon dolar düşüş sergileyerek 1,278,099,187 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 138,977 milyon dolar artarak -648,673,000 milyon dolar seviyesine gerilemiştir. Bu anlamda, 2010 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.
- 2011 yılında ABD'nin ihracatı 2010 yılına oranla 204 milyon dolar artış sergileyerek 1,481,682,202 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 92,324 milyon dolar artarak -740,997,000 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda, 2011 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.
- 2012 yılında ABD'nin ihracatı 2011 yılına oranla 63 milyon dolar artış sergileyerek 1,544,932,014 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 121 milyon dolar artarak -741,118,000 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda, 2012 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.

- 2013 yılında ABD'nin ihracatı 2012 yılına oranla 33 milyon dolar artış sergileyerek 1,577,587,252 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 40,580 milyon dolar azalarak -700,538,000 milyon dolar seviyesine gerilemiştir. Bu anlamda, 2013 yılında ABD ihracatında artış gerçekleşirken, ithalat miktarında ise bir önceki yıla göre düşüş görülmektedir.
- 2014 yılında ABD'nin ihracatı 2013 yılına oranla 42 milyon dolar artış sergileyerek 1,619,742,864 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 49,379 milyon dolar artarak -749,917,000 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda, 2014 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.
- 2015 yılında ABD'nin ihracatı 2014 yılına oranla 118 milyon dolar düşüş sergileyerek 1,501,845,864 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 11,949 milyon dolar artarak -761,866,000 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda, 2015 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre azalma gerçekleşmiştir.
- 2016 yılında ABD'nin ihracatı 2015 yılına oranla 51 milyon dolar düşüş sergileyerek 1,450,906,273 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 12,065 milyon dolar azalarak -749,801,000 milyon dolar seviyesine gerilemiştir. Bu anlamda, 2016 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre azalma gerçekleşmiştir.
- 2017 yılında ABD'nin ihracatı 2016 yılına oranla 95 milyon dolar artış sergileyerek 1,545,809,598 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 55,396 milyon dolar artarak -805,197,000 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu anlamda, 2017 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.
- 2018 yılında ABD'nin ihracatı 2017 yılına oranla 119 milyon dolar artış sergileyerek 1,665,302,937 dolar düzeyinde gerçekleşirken, dış ticaret açığı bir önceki yıla oranla 82,139 milyon dolar artarak -887,336,000 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu

anlamda, 2018 yılında ABD'nin ihracat ve ithalat miktarlarında bir önceki yıla göre artış gerçekleşmiştir.

ABD, Dünyanın en büyük üçüncü ihracatçısı ve Ekonomik Karmaşıklık Endeksi (Economic Complexity Index) (ECI)'e göre de dünyadaki en kompleks ekonomiler sırasında 7. sırada yer almaktadır. Ekonomik Karmaşıklık Endeksi, ülkelerin üretimde kullandığı bilgi ve yetkinlik çeşitliliği ve yoğunluğunu ölçen bir metodoloji olarak karşımıza çıkmaktadır. Ricardo Hausman ve Cesar Hidalgo'nun 2000'li yıllarda geliştirdikleri bu yöntem ülkelerin ekonomik büyümelerini öngörmede kullanılmaktadır.

ABD son yıllarda artan korumacılık eğilimi ile özellikle demir çelik ve tarım endüstrisinde İhracat Geliştirme Programı (EEP) ve Pazar Geliştirme Programı gibi sübvansiyonlar ile yerli üretimi korumak ve desteklemeye çalışmaktadır. İhracatı geliştirme ve destekleme amaçlı devlet yardım ve sübvansiyonları Ticaret Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Dışişleri Bakanlığı ve Eximbank gibi farklı federal düzeyde kurumlar tarafından yapıldığı gibi, eyalet düzeyinde de ilgili kurumlar tarafından desteklenmektedir. Başkan'ın İhracat Konseyi (President's Export Council) ile Sanayi Danışma Programı (Industry Consultations Program) ABD'de ihracata yönelik alınan kararlarda etkili olan kuruluşlardır. Başkan tarafından seçilen 28 özel sektör temsilcisi, hükümet yetkilileri ve 5 senatör ile 5 temsilciler meclisi üyesinden oluşan İhracat Konseyi 1973 yılından bu yana uluslararası ticaret politikaları hakkında ulusal danışma komitesi görevini üstlenmektedir.

Aşağıda ABD'nin 2008-2018 yıl aralığındaki yıllık ihracat, dış ticaret dengesi, ihracat partnerleri, ihraç edilen ürün çeşitliliği ile reel ekonomik büyüme oranları incelenmiştir.

Tablo 59: 2008-2018 ABD İhracatı

YIL	İHRACAT (Milyon \$)	DIŞ TİCARET BİLANÇOSU /DENGESİ (Milyon \$)	İHRAC EDİLEN ÜLKE SAYISI	İHRAC EDİLEN ÜRÜN SAYISI	REEL EKONOMİK BÜYÜME ORANI (%)
2008	1.299.898.877	-723,088	224	4605	6.05
2009	1.056.712.078	-396,451	224	4598	-10.76
2010	1.278.099.187	-513,903	223	4602	9.26
2011	1.481.682.202	-579,461	225	4600	7.86
2012	1.544.932.014	-568,571	226	4568	2.04

2013	1.577.587.252	-490,782	225	4569	0.30
2014	1.619.742.864	-507,658	225	4560	1.06
2015	1.501.845.864	-519,845	224	4559	-3.94
2016	1.450.906.273	-518,806	225	4563	-2.07
2017	1.545.809.598	-575,336	224	4523	3.98
2018	1,665,302,937	-638,214	224	4533	3.10

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 59'a göre:

- 2008 yılında % 6.05 ülke büyüme oranı ile ABD'de toplamda 4605 ürün ve 224 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre (2007 yılında ABD ihracatı 1,162,538 milyon dolar değerindedir) 137,361 milyon dolar seviyesinde artarak 1.299.898.877 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise (2007 yılında ABD dış ticaret açığı -718,427 milyon dolar değerindedir) 4,661 milyon dolar artarak -723,088 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2009 yılında %-10.76 ülke büyüme oranı ile ABD'de toplamda 4598 ürün ve 224 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 243,187 dolar seviyesinde azalarak 1.056.712.078 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 326,637 milyon dolar azalarak -396,451 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2010 yılında %9.26 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4602 ürün ve 223 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 221,387 milyon dolar seviyesinde artarak 1.278.099.187 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 117,452 milyon dolar artarak -513,903 dolara ulaşmıştır.
- 2011 yılında %7,86 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4600 ürün ve 225 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 203,583 milyon dolar seviyesinde artarak 1.481.682.202 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 65,558 milyon dolar artarak -579,461 milyon dolara ulaşmıştır.

- 2012 yılında %2.04 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4568 ürün ve 226 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 63,250 milyon dolar seviyesinde artarak 1.544.932.014 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 10,890 milyon dolar azalarak -568,571 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2013 yılında %0.30 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4569 ürün ve 225 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 32,655 milyon dolar seviyesinde artarak 1.577.587.252 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 77,789 milyon dolar azalarak -490,782 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2014 yılında %1.06 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4560 ürün ve 225 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 42,156 milyon dolar seviyesinde artarak 1.619.742.864 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 16,876 milyon dolar artarak -507,658 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2015 yılında %-3.94 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4559 ürün ve 224 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 117,897 milyon dolar seviyesinde azalarak 1.501.845.864 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 12,187 milyon dolar artarak -519,845 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2016 yılında %-2.07 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4563 ürün ve 225 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 50,940 milyon dolar seviyesinde azalarak 1.450.906.273 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 1,039 milyon dolar azalarak -518,806 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2017 yılında %3,98 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4523 ürün ve 224 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 94,903 milyon dolar seviyesinde artarak 1.545.809.598 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 56,5630 milyon dolar artarak -575,336 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2018 yılında %3.10 ülke büyüme oranı ile ABD toplamda 4533 ürün ve 224 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre 119,494 milyon dolar seviyesinde

artarak 1,665,302,937 milyon dolar düzeyinde ihracat gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 62,878 milyon dolar artarak -638,214 milyon dolara ulaşmıştır.

3.1.1. Başlıca Ülkeler İtibarı ile ABD'nin İhracatı (2008-2018)

ABD'nin 2008-2018 yılları arasında en fazla ihracat yaptığı başlıca 10 ülke ve Türkiye'nin ABD ihracatındaki yeri aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir:

Tablo 60: 2008 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	260,890,167	20,07
2	Meksika	151,525,799	11,66
3	Çin	71,456,412	5,50
4	Japonya	66,573,422	5,12
5	Almanya	54,672,137	4,21
6	İngiltere	53,771,992	4,14
7	Hollanda	40,220,701	3,09
8	Güney Kore	34,606,587	2,68
9	Brezilya	32,909,858	2,53
10	Fransa	29,948,925	2,30
27	Türkiye	10,439,710	0,60
	2008 Yılı Toplam İhracat	1,299,898,877	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 60'a bakıldığında, 2008 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 260,890,167 milyon dolarlık ihracat değeri ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %20.07'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 151,525,799 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %11,66 payı ile Meksika yer almaktadır. 2008 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 29,948,925 milyon dolar ve %2.30'lik pay ile Fransa teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 10,439,710 milyon dolar ile 27. sırada %0,60 ihracat payı ile yerini almıştır.

2001 yılında başlayan ekonomik genişleme 2008 yılına gelindiğinde yavaşlama eğilimine girildiği bilinmektedir. 2008 yılında finans piyasasındaki istikrarsızlık, varlık değerlerinin artarak düşüşü, enerji fiyatlarının yükselmesi ve doların diğer para birimlerine

karşı değ erlenmesi gibi faktörlerden dolayı ekonomik faaliyetlerin azaldığı bir yıl olarak kayda geçmiştir.

2007 yılında ABD Gayrisafi Yurt İçi Hasıla (GSYH) %2,0 oranında bir artış göstermişken, 2008 yılında ise sadece %1,1 oranında bir artış yaşanmıştır. Ayrıca bu yıl, mortgage piyasasında ortaya çıkan sorunlar ve konut piyasasındaki yükselişin durması ekonomik ve mali zorlukları beraberinde getirmiştir.

2007 yılında doların değ er kaybetmesiyle 2008 yılı birinci çeyrekte ABD ihraç mallarına olan küresel talep artsa da 4. çeyreğe gelindiğinde geçen yılın aynı dönemine oranla yeniden değ erlenen dolardan dolayı ABD ihracatında %23,6 azalma meydana gelişmiştir. Dünya genelinde dış ticaret bir önceki yıl %6,9 büyümüş fakat 2008 yılında bu oran %2,5'e kadar düşmüştür. 2008 yılında küresel ekonomik gerileme ve azalan dış ticaret, ABD'nin ticaret ortaklarını da aynı şekilde etkilemiştir. Yine de yaşanan olumsuzluklara rağmen ABD, diğer gelişmiş ülke ve bölgelerle kıyaslandığında %1,1 gibi bir büyüme kaydederek büyüme oranı 0.7 olan AB'yi geride bırakmıştır (The Year in Trade 2008- U.S. International Trade Commision).

2008 yılında dış ticaret açığı %3 artarak 920,7 milyar dolara ulaşmıştır. Bu artışın sebeplerinden en önemli nedeni, ham petrol fiyatlarındaki artışın ilgili ürünlerin ABD ithalat bedelini %37 artırarak dış ticaret açığının %42'sini oluşturmasından kaynaklanmaktadır. Dış ticaret açığının %70'ini AB, Kanada, Çin, Meksika ve Japonya ticareti oluşturmaktadır. Çin ise tek başına ABD dış ticaret açığının %30'undan sorumludur.

Tablo 61: 2009 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	204,720,827	19,37
2	Meksika	128,997,663	12,21
3	Çin	69,575,613	6,58
4	Japonya	51,178,320	4,84
5	İngiltere	45,707,871	4,33
6	Almanya	43,220,925	4,09
7	Hollanda	32,346,735	3,06
8	Güney Kore	28,639,748	2,71
9	Fransa	27,043,697	2,56
10	Brezilya	26,175,324	2,48
27	Türkiye	7,088,986	0,67
	2009 Yılı Toplam İhracat	1,056,712,078	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 61'e bakıldığında, 2009 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 204,720,827 milyon dolarlık ihracat değeri ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %19,37'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 128,997,663 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %12,21 payı ile Meksika yer almaktadır. En fazla ihracat gerçekleştirilen ilk dört ülke yerini koruduğunu görmekteyiz fakat bir önceki yıla oranla listedeki ülkelerin tümüne yapılan ihracatta belirgin bir azalma gerçekleşmiştir. İngiltere'ye yapılan ihracat Almanya'dan, Fransa'ya yapılan ihracat ise Brezilya'dan geçen yıla göre artarak sıralamada yer değiştirmiştir. 2009 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarı ise 26,175,324 milyon dolar ve %2.48'lik pay ile Brezilya teşkil etmektedir.

Brezilya'ya yapılan ihracattaki azalmanın temel nedenlerinden bazıları, azalan tüketim harcamaları ve konut ile inşaat yapımlarının yavaşlamasıdır. Bu anlamda özellikle ev eşyaları ve plastik ürünleri ihracatı düşmüştür. Bunun yanı sıra, azalan gübre, canlı hayvan yem katkı maddeleri ve organik kimyasallar ihracatındaki azalmada Brezilya tarım üretiminin 2009 yılında kuraklık ve yüksek girdi maliyetlerinin etkisi bulunmaktadır. Ayrıca yıllık işlenmiş petrol ihracat hacminde değişiklik görünmese de 2008 yılında \$126 olan ham petrol varil fiyatının 2009 yılında \$82 olması petrol ürünleri ihracat değerini azaltmıştır.

2009 yılında, yaşanan küresel ekonomik gerilemenin sonucu olarak, 2008 yılı ile karşılaştırıldığında ihracatta %20, ithalatta ise %26'lık bir düşüş yaşanmıştır. Buna bağlı olarak dış ticaret açığı özellikle düşen ham petrol fiyatlarının etkisiyle azalmış, petrol ürünlerinin ithalat değerinde %45'lik bir gerilemeye sebep olmuştur. Azalan ithalat sonucu ABD reel GSYH %2,4 oranında daralmıştır. Bunun yanı sıra, tüketici harcamaları %0,6 düşmüştür. ABD'nin başlıca ihracat ortakları olan Kanada, AB ve Meksika gibi ülkelerin reel GSYH'si de paralel olarak gerilerken, Çin reel GSYH'si aksine %9 oranında artmıştır. 2009 yılında doların değerinin %5 oranında artması ABD ihracatında gerilemeye yol açsa da küresel platformda ABD mallarının rekabet gücüne olumlu katkısı olmuştur.

Tablo 62: 2010 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	249,248,667	19,50
2	Meksika	163,664,583	12,81
3	Çin	91,910,977	7,19

4	Japonya	60,469,045	4,73
5	İngiltere	48,328,089	3,78
6	Almanya	47,994,836	3,76
7	Güney Kore	38,820,633	3,04
8	Hollanda	37,681,974	2,95
9	Brezilya	35,417,484	2,77
10	Singapur	29,008,535	2,27
26	Türkiye	10,538,482	0,82
	2010 Yılı Toplam İhracat	1,278,099,187	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 62'e bakıldığında, 2010 yılında 2009 yılına oranla toplamda 200 milyar dolardan fazla ihracat artışı yaşandığı gözlemlenmektedir. ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke %19.50 ihracat payı ve 249,248,667 milyon dolarlık ihracat değeri ile Kanada olduğu görülmektedir. 2010 yılında Kanada'nın ABD'den ithal ettiği başlıca ürünler motorlu araçlar ve parçaları, petrol ve doğalgaz, uçak ve uçak parçaları ile altın ve alüminyum gibi metal ürünlerdir. İkinci sırada 35 milyar dolardan fazla artış ile 163,664,583 milyon dolar ihracat ve toplam ihracat içinde %12,81 payı ile Meksika yer almaktadır. En fazla ihracat gerçekleştirilen üçüncü sıradaki ülke Çin ise 48 milyar dolar artan ticaret açığı ile ABD'nin en yüksek dış ticaret açığı verdiği ülke konumunu korumaya devam etmektedir. 2010 yılında Çin'in DTÖ yükümlülüklerine uyumluluğu ve Çin para birimi yuan'ın değeri ile fikri mülkiyet hakları politikaları ABD ile karşılıklı ticarete odak noktası olmaya devam etmiştir. 2010 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarı ise 29,008,535 milyon dolar ve %2.27'lik pay ile listeye girmeyi başaran Singapur teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 10,538,482 milyon dolar ile 26. sırada %0,82 ihracat payı ile yerini almıştır.

II. Dünya Savaşından bu yana yaşanan en uzun resesyon sonrası 2009 yılında başlayan ekonomik toparlanma 2010 yılında da devam etti. 2008 yılında hiç büyüme yaşanmazken, 2009 yılında %- 2.6'lık bir daralmadan sonra 2010 yılında GSYH %2,9 oranında artarak ihracat rakamlarına olumlu yansımıştır. ABD'nin ekonomik olarak toparlanmaya başlaması, ithal ürünlere olan iç talebi artırarak ABD ticari partnerlerinin toparlanmasına yardımcı olmuş, bu da ABD ihraç ürünlerine olan dış talebi karşılıklı olarak arttırmıştır. Coğrafi olarak düzensiz olmakla beraber küresel ekonominin 2010 yılında %5 büyüdüğü, gelişmiş ülkelerde ortalama büyüme %3 iken, gelişmekte olan Çin ve Hindistan gibi ülkelerde bu oran %10 üzerine çıkmayı başarmıştır.

Tablo 63: 2011 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	281,237,169	18,98
2	Meksika	198,288,689	13,38
3	Çin	104,121,383	7,03
4	Japonya	65,791,777	4,44
5	İngiltere	56,009,020	3,76
6	Almanya	48,939,215	3,30
7	Güney Kore	43,461,394	2,93
8	Hollanda	43,412,845	2,93
9	Brezilya	43,018,837	2,90
10	Hong Kong	36,735,363	2,46
21	Türkiye	14,695,214	0,99
	2011 Yılı Toplam İhracat	1,481,682,202	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 63'e bakıldığında, 2011 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 281,237,169 milyon dolarlık ihracat miktarı ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %18,98 'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 198,288,689 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %13,38 payı ile Meksika yer almaktadır. 2011 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 36,735,363 milyon dolar ve %2.46'lık pay ile Hong Kong teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 14,695,214 milyon dolar ile 21. sıraya yükselerek %0,99 ihracat payı ile yerini almıştır.

2011 yılında ihracat artmaya devam etse de 2010 yılına oranla büyümenin yavaşladığı görülmektedir. 2010 yılına oranla yavaşlayan büyüme hızı ABD ithalatını azaltmış, bu da yabancı ülkelerin büyümesine yansımış ve azalan dış talep doğrultusunda ABD ihracat artış hızı yavaşlamıştır. 2009 yaz aylarında başlayan ekonomik toparlanma 2010 yılındaki zayıf sıçramadan sonra 2011 yılında hız kaybetmiştir. Küresel ekonomik büyüme 2010 yılında %5,3 iken 2011 yılında %3,9'a gerilemiştir. 2010 yılı ile karşılaştırıldığında 2011 yılında önde gelen büyük gelişmiş ülkelerde ortalama büyüme %3,2'den %1,6'ya, gelişmekte olan ekonomilerde ise ortalama büyüme %7,5'den %6,2'ye gerilemiştir. GSYH 1.8% oranında büyümüştür.

Tablo 64: 2012 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	292,567,767	16,94
2	Meksika	215,875,039	13,97
3	Çin	110,516,536	7,15
4	Japonya	69,971,995	4,53
5	İngiltere	54,853,629	3,55
6	Almanya	48,372,035	3,13
7	Brezilya	43,771,024	2,83
8	Güney Kore	42,282,529	2,74
9	Hollanda	40,617,368	2,63
10	Hong Kong	37,437,333	2,42
26	Türkiye	12,474,727	0,81
	2012 Yılı Toplam İhracat	1,544,932,014	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 64'e bakıldığında, 2012 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 292,567,767 milyon dolarlık ihracat miktarı ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %16,94 'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 215,875,039 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %13,97 payı ile Meksika yer almaktadır. 2012 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 37,437,333 milyon dolar ve %2.42'lik pay ile Hong Kong teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 12,474,727 milyon dolar ile 26. sıraya gerileyerek 0.81% ihracat payı ile yerini almıştır.

GSYH %2,2 oranında büyüdüğü 2012 yılında, ABD dış ticaretinin büyümeye devam ettiğini görmekteyiz. Bir önceki yıla oranla büyüme trendinin yavaşladığı bir döneme girilmiştir. 2011 yılında %3,9 oranında büyüyen küresel ekonomi, 2012 yılında %3,2 büyüme göstermiştir. Gelişmiş ekonomilerdeki büyüme bir önceki yıl ile kıyaslandığında ortalama %1,6'dan %1,3'e düşmüştür. Gelişmekte olan ekonomilerde ise ortalama büyüme 2011 yılında %6,3 iken, 2012 yılında %5,2'ye gerilemiştir. ABD ihracatındaki azalan büyüme oranları, kısmen ABD'nin önde gelen ticaret ortaklarının durgunluk ve yavaş büyüme ortamlarına bağlanabilir. 2011 yılında Japonya'da yaşanan tsunami, nükleer sızıntı ve depremlerin ardından yaralarını sarmaya çalışan ülke 2012 yılında %2 büyümeyi başarsa bile, AB, Kanada, Meksika, Çin ve Hindistan gibi ülkelerde büyüme oranları düşmüş ve ABD ihraç mallarına olan dış talep azalmıştır.

Tablo 65: 2013 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	300,685,611	19,06
2	Meksika	226,070,227	14,33
3	Çin	121,721,076	7,72
4	Japonya	65,213,790	4,13
5	İngiltere	47,339,021	3,00
6	Almanya	46,862,995	2,97
7	Brezilya	44,092,977	2,79
8	Hollanda	42,505,242	2,69
9	Hong Kong	42,321,051	2,68
10	Güney Kore	41,686,042	2,64
26	Türkiye	12,073,352	0,75
	2013 Yılı Toplam İhracat	1,577,587,252	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 65'e bakıldığında, 2013 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 300,685,611 milyon dolarlık ihracat miktarı ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %19,06 'lık yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 226,070,227 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %14,33 payı ile Meksika yer almaktadır. 2013 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 41,686,042 milyon dolar ve %2,64'lik pay ile Güney Kore teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 12,073,352 milyon dolar ile 26. sırada sabit kalarak %0,75 ihracat payı ile yerini almıştır.

ABD ekonomisi 2012 yılında %2,8 büyürken, bu oran 2013'te %1,9'e gerilemiştir. Bu yavaşlamanın nedenlerinden biri, Ekim ayında bütçe tartışmaları sebebiyle hükümetin geçici süreyle kapanmasıdır. 2012 ile 2013 yılı arasında doların %1,3 oranında değer kazanması ABD ithal girdi mallarının maliyetini düşürse de ABD ihraç ürünlerini dış pazarlarda daha pahalı hale getirerek dış ticaret akışını etkilemiştir. Ayrıca, ABD ihraç mallarına olan dış talebin temel belirleyicilerinden biri olan diğer gelişmiş ekonomilerin ortalama büyüme hızlarının 2013 yılında ABD'ninkinden daha geride kaldığı bilinmektedir.

Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında Japonya, İngiltere, Almanya ve Türkiye'ye olan ihracat miktarının azaldığı gözlemlenmektedir. Arjantin'in geçici olarak tahıl ihracatını durdurması, Brezilya'nın tahıl ihtiyacını ek vergilere tabi olmasına rağmen ABD'den

karşılama zorunda kalma durumu 2013 yılında Brezilya'ya ABD tarım ihracatının artmasının temel nedenlerdendir. Aynı zamanda, Brezilya'nın ABD petrol ürünleri ithalatı miktar olarak artmış olsa da ham petrol fiyatlarının düşmesi sonucu petrol ürünleri ihracat değerinde %13 düşüş yaşanmıştır.

Tablo 66: 2014 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	312,371,471	19,29
2	Meksika	240,247,090	14,83
3	Çin	123,675,623	7,64
4	Japonya	66,825,973	4,13
5	İngiltere	53,808,147	3,32
6	Almanya	49,028,160	3,03
7	Güney Kore	44,470,809	2,75
8	Hollanda	43,067,033	2,66
9	Brezilya	42,427,834	2,62
10	Hong Kong	40,822,125	2,52
26	Türkiye	11,645,441	0,72
	2014 Yılı Toplam İhracat	1,619,742,864	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 66'ya bakıldığında, 2014 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 312,371,471 milyon dolarlık ihracat miktarı ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %19,29 'lık yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 240,247,090 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %14,83 payı ile Meksika yer almaktadır. 2014 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 40,822,125 milyon dolar ve %2.52'lik pay ile Hong Kong teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 11,645,441 milyon dolar ile 26. sırada sabit kalarak %0,72 ihracat payı ile yerini almıştır.

2014 yılı ABD ihracatı 3% büyümüş ve ilk 5 sıradaki ticaret ortakları Kanada, Çin, Meksika, Japonya ve İngiltere yerlerini korumaya devam ettiği görülmektedir. Söz konusu 5 ülke, ABD toplam ihracatının yarısından fazlasına tekabül etmektedir. 2014 yılı en büyük ticaret açığı artışı Çin'den ithal edilen elektronik ürün artışından kaynaklanmıştır. Çin'in DTÖ yükümlülükleri, ABD tarım ürünleri ve tıbbi ürünlerinin Çin pazarına erişimi konuları karşılıklı ticari görüşmelerde öncelikli odak noktaları olmuştur.

Bölgesel olarak en büyük ticaret ortağı olan AB ile Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı (TTIP) görüşmelerinin sonuca bağlanması için yoğun bir müzakere süreci yaşanmıştır. İkinci sıradaki Meksika ile ticari ilişkilerin odak noktası ise NAFTA sınır ötesi kamyon taşımacılığı ve şeker ithalatı hususları olmuştur. 2014 yılı küresel büyüme hızı %3,3 oranında sabit kalırken, ABD GSYH %2,4 oranında büyümüştür.

Tablo 67: 2015 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	280,582,448	16,68
2	Meksika	235,745,087	15,70
3	Çin	116,071,709	7,73
4	Japonya	62,441,250	4,16
5	İngiltere	56,103,380	3,74
6	Almanya	49,641,402	3,31
7	Güney Kore	43,444,787	2,89
8	Hollanda	40,184,660	2,68
9	Hong Kong	37,126,659	2,47
10	Belçika	34,149,204	2,27
27	Türkiye	9,502,498	0,63
	2015 Yılı Toplam İhracat	1,501,845,864	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 67'e bakıldığında, 2015 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 280,582,448 milyon dolarlık ihracat miktarı ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %16,68 'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 235,745,087 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %15,70 payı ile Meksika yer almaktadır. 2015 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 34,149,204 milyon dolar ve %2,27'lik pay ile Belçika teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 9,502,498 milyon dolar ile 27. sırada %0,63 ihracat payı ile yerini almıştır.

Bir önceki yıl ile kıyaslandığında ABD toplam ihracatı 2015 yılında %7,2 oranında gerilemiştir. Yukarıdaki tabloda görüleceği üzere, İngiltere ve Almanya dışında diğer ülkelere ihracat miktarında düşüş yaşanmıştır. Bu gerilemenin başlıca unsurları, ham petrol fiyatlarının düşmesi, dünya çapında zayıf ekonomik büyümenin dış talebi küçültmesi ve doların değer artışının devam etmesidir. Petrol fiyatlarındaki düşüş ithal girdi fiyatlarını

düşürmesi nedeniyle bazı sektörlerin dünya çapında rekabetçiliği güçlenmiş ve ihracat miktarında artış yaşanmış olsa da ABD ihracat değerine bu artış yansımamıştır. ABD toplam ihracatı %7,2 oranında azalsa da ham petrol fiyatlarındaki düşüş göz önünde bulundurulduğunda reel ihracat düşüşü sadece %0,5 oranındadır.

Çin'in büyüme hızı öngörülenin gerisinde kalırken, ABD'nin başta gelen ihracat ortakları Kanada, İngiltere, Brezilya ve Rusya ekonomileri hiç büyümemiş ve hatta gerilemiştir. Küresel ekonomik büyümenin gerilemesi, ABD ihraç mallarına olan dış talebi zayıflatmıştır.

2014 yılı ile aynı olmak üzere 2015 yılı ABD GSYH %2,4 oranında sabit kalmış, sınai üretim %0,7 oranında gerilemiştir.

Tablo 68: 2016 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	266,701,920	18,38
2	Meksika	230,228,820	15,87
3	Çin	115,594,770	7,97
4	Japonya	63,245,046	4,36
5	İngiltere	55,188,786	3,80
6	Almanya	49,369,910	3,40
7	Güney Kore	42,260,904	2,91
8	Hollanda	39,637,945	2,73
9	Hong Kong	34,872,648	2,40
10	Fransa	32,634,010	2,25
29	Türkiye	9,354,232	0,64
	2016 Yılı Toplam İhracat	1,450,906,273	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 68'e bakıldığında, 2016 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 266,701,920 milyon dolarlık ihracat miktarı ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %18,38 'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 230,228,820 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %15,87 payı ile Meksika yer almaktadır. 2016 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 32,634,010 milyon dolar ve %2.25'lik pay ile Fransa teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 9,354,232 milyon dolar ile 29. sıraya gerileyerek %0,64 ihracat payı ile yerini almıştır.

2015 yılında küresel ekonomik büyüme 3.4 iken 2016 yılında bu oran %3,1'e gerilemiştir. Aynı doğrultuda bir önceki yıl ABD GSYH %2,6 iken 2016 yılında %1,6'a düşmüştür. AB, Kanada, Meksika ve Japonya gibi gelişmiş ekonomiler ortalama dünya büyüme oranının altında kalmıştır. ABD doları %1,1 değer kazanırken, ABD toplam mal ihracatı %3,3 gerilemiştir. Tarım ürünleri sektörü ihracatta ticaret fazlası veren tek sektör olmuştur.

Tablo 69: 2017 Yılında ABD'nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	282,450,324	18,27
2	Meksika	243,507,465	15,75
3	Çin	129,797,515	8,40
4	Japonya	67,582,504	4,37
5	İngiltere	56,242,316	3,64
6	Almanya	53,561,607	3,46
7	Güney Kore	48,350,052	3,13
8	Hollanda	41,467,495	2,68
9	Hong Kong	39,837,440	2,58
10	Brezilya	37,329,690	2,41
28	Türkiye	9,771,770	0,63
	2017 Yılı Toplam İhracat	1,545,809,598	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 69'e bakıldığında, 2017 yılında ABD'nin en fazla ihracat yaptığı ülke 282,450,324 milyon dolarlık ihracat miktarı ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ihracatında %18,27'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 243,507,465 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %15,75 payı ile Meksika yer almaktadır. 2016 yılında ABD'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 37,329,690 milyon dolar ve %2.41'lik pay ile Brezilya teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ihracatı içinde 9,771,770 milyon dolar ile 28. sıraya ilerleyerek %0,63 ihracat payı ile yerini almıştır.

Küresel ekonomik büyüme 2017 yılında %2,5 (2016)'den %3,3'e artmıştır. Dünya genelinde hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ekonomilerde mal ve hizmet ticaretinde artış yaşanmıştır. Fakat gelişmekte olan ekonomilerin ticaret hacimleri gelişmiş ekonomilere göre

daha fazla artış sergilemiştir. Gelişmiş ülkeler arasında Kanada en fazla büyüme oranı ile GSYH 1.5’den %3 oranına çıkarmış, bu da iç talebi canlandırmaya katkıda bulunmuştur.

Aynı doğrultuda ABD ekonomisi de büyüyerek GSYH %2,3’e çıkmış, ABD toplam mal ihracatı %6,6 oranında artmıştır. ABD ihracatındaki en büyük artış enerji ürünleri sektöründe yaşanmıştır. Söz konusu sektördeki ticaret açığını azaltan ham petrol ihracat değerindeki artış hem fiyat hem de miktar artışından kaynaklanmaktadır. Tarım ürünleri sektörü bu yıl da ihracatta ticaret fazlası veren tek sektör olmuş, ithalat rakamları değer olarak ihracattan daha fazla artarak diğer sektörlerin tümünde ticaret açığı artış göstermiştir.

Tablo 70: 2018 Yılında ABD’nin En Fazla İhracat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İHRACAT YAPILAN ÜLKE	İHRACAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Kanada	299,744,493	18,00
2	Meksika	265,434,783	15,94
3	Çin	120,147,866	7,21
4	Japonya	75,226,086	4,52
5	İngiltere	66,293,664	3,98
6	Almanya	57,332,502	3,44
7	Güney Kore	56,504,532	3,39
8	Hollanda	48,689,210	2,92
9	Brezilya	39,559,841	2,38
10	Fransa	37,649,478	2,26
28	Türkiye	10,261,410	0,62
	2018 Yılı Toplam İhracat	1,665,302,934	100,00

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 70’e bakıldığında, 2018 yılında ABD’nin en fazla ihracat yaptığı ülke 299,744,493 milyon dolarlık ihracat miktarı ile Kanada olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD’nin toplam yıllık ihracatında %18’lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada 265,434,783 milyon dolar ve toplam ihracat içinde %15,94 payı ile Meksika yer almaktadır. 2016 yılında ABD’nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 37,649,478 milyon dolar ve %2.26’lık pay ile Fransa teşkil etmektedir. Türkiye, ABD’nin toplam ihracatı içinde 10,261,410 milyon dolar ile 28. sırada sabit kalarak %0,62 ihracat payı ile yerini almıştır.

Kanada, Çin ve Meksika ABD'nin en fazla ticaret yaptığı ilk 3 sıradaki ülkeler olmaya devam ederken, ABD toplam ihracatı %7,6 artmıştır. Kanada ve Meksika'ya yapılan ihracat, ABD toplam ihracatının üçte birine tekabül etmektedir. Tabloda gözlemleneceği üzere Kanada ve Meksika'ya ihracat artarken, yağlı tohum ihracatındaki ciddi düşüşten dolayı Çin'e ihracatta azalma görülmektedir.

2017 Yılında %2,3 olan GSYH 2018 yılında %2,9'a ulaşmıştır. Özellikle kişisel tüketim harcamaları, mal ve servis ihracatı ile konut dışı yatırımların artışı GSYH artışına katkıda bulunan göstergelerdir. 2018 yılında ABD sınai üretimi ve enflasyon artarken, işsizlik oranlarında düşüş yaşanmıştır. Gelişmiş ekonomiler ortalama %2,2, Gelişmekte olan ekonomiler ise %4,5 oranında büyürken, küresel reel GSYH ise %3,6 büyümüştür. Diğer döviz kurlarına oranla dolardaki artış %7,9 oranındadır.

3.1.2. Başlıca Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı (2008-2018)

2008-2018 yılları arasında ABD'nin ihracatında önde gelen Ürün Grupları baz alınan 10 yıllık dönem içinde nasıl bir seyir aldığı ihracat rakamları ve oranları ile detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Tablo 71: 2008 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	256,413	2.8
2	Kimyasallar ve Mamulleri	189,784	12
3	Elektronik Ürünler	174,810	1.3
4	Tarım Ürünleri	121,077	26.1
5	Mineraller ve Metaller	119,753	19.4
6	Enerji Ürünleri	81,737	75.1
7	Özel Hükümler (Special provisions)	36,716	9.3
8	Orman Ürünleri	35,362	6.9
9	Muhtelif İmalatlar	27,821	7.2
10	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	17,805	1.5

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce(2020)

Sermaye ürünleri, sınai araç ve gereçler ABD ihracatında önemli bir yere sahiptir. 2008 yılı ABD mal ihracatı tüm sektörlerde artmış ve toplamda yüzde 12 artarak 1,2 trilyon dolara ulaşmıştır, fakat 2008 yılının son çeyreğine gelindiğinde küresel ekonomik gerileme hem ihracat hem de ithalat rakamlarının azalmasına sebep olmuştur.

Tablo 71'e bakıldığında, en büyük mutlak artış %75 ile enerji ürünlerinde olduğu görülmektedir. 2007 yılında 35,1 milyar dolar değerindeki enerji ihracatı 2008 yılına geldiğinde 81,7 milyar doları geçmektedir. Bu büyümenin çoğu petrol ürünlerinde gerçekleşmiştir. Özellikle Kanada ve Meksika'ya yapılan ABD petrol ürünleri ihracatı yabancı pazarlardaki rafine üretimine bağlı olarak dalgalanma eğilimi gösterir. 2008 yılında petrol ürünleri ihracat hacmi %26 oranında artsa da söz konusu ürünlerin değerindeki artış ham petrol fiyatlarının yükselmesinden kaynaklanmıştır.

2008 yılında ikinci en fazla büyüme %26'lık oranla tarım ürünlerinde gerçekleşmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde bu ürünlere olan talep artışı, artan enerji maliyetleri ve doların değer kaybetmesi gibi nedenler sonucu oluşan yüksek emtia fiyatları özellikle mısır, buğday ve soya fasulyesi ihracatının büyümesinde etkili olmuştur.

Üçüncü sırada en fazla büyüyen ürün grubu ise mineraller ve metaller endüstrisinde %19 oranında gerçekleşmiştir. Değerli metaller arasında en fazla ihracat hacmi artan ürün %38 ile altın olmuştur. Demir çelik ürünleri, demir çelik atıkları, hurda ihracatı 3,5 milyar dolardan 4,2 milyar dolara yükselerek bu sektördeki ihracat artışının %40'ını teşkil etmektedir. Mineral ve metal ihracatının gelişmesinin diğer nedenleri ise, doların değer kaybetmesi, artan metal fiyatları ve ABD içinde azalan talepten kaynaklanmaktadır.

Yüzde 12'lik bir artışla ABD ihracatında 4. sıradaki ürün grubu kimyasallar ve mamulleridir. Bu sektördeki en fazla artış 5,1 milyar dolar ile tıbbi kimyasallarda ve 3,7 milyar dolarlık artış ile gübre ihracatında yaşanmıştır. İlaç sanayinde kullanılan kimyasalların ihracatındaki artışın büyük bir kısmı ABD ve AB arasında yaşanmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin artan ilaç talebi ABD tıbbi kimyasal ihracatındaki artışa katkıda bulunmuştur. Gübre ihracatındaki artış ise küresel arzın yetersizliği ve yüksek girdi ile enerji fiyatlarından kaynaklanmaktadır.

Tabloda görüldüğü üzere 2008 yılında ABD ihracatında 10. sırada tekstil ve konfeksiyon ürünleri yer alırken, en düşük büyüme oranı ise %1,3 ile elektronik ürünlerde gerçekleşmiştir.

Tablo 72: 2009 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	194,082	-24.6
2	Kimyasallar ve Mamulleri	165,948	-12.6
3	Elektronik Ürünler	142,955	-18.2
4	Tarım Ürünleri	103,184	-14.8
5	Makineler	85,410	-20.0
6	Mineraller ve Metaller	84,351	-29.6
7	Enerji Ürünleri	59,827	-26.8
8	Orman Ürünleri	30,489	-13.8
9	Özel Hükümler	30,460	-17.0
10	Muhtelif İmalatlar	14,653	-17.7

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce(2020)

2009 yılında ABD ve dünya genelinde ekonomik gerileme ve azalan talepler doğrultusunda genel ticaret hacmi daralmıştır. 2009 yılı ABD ihracatında %20 azalma yaşanmıştır. 2009 yılının ikinci yarısında dünya ekonomileri toparlanmaya başlamış olsa da ilk çeyreğinde yaşanan hızlı düşüş yıl sonunda ihracat ve ithalat değerlerinin 2008 kriz öncesi döneme ulaşmasına engel olmuştur. 2009 yılında ABD GSYH %2,6 oranında azalmış, işsizlik oranı %9,3'e kadar çıkmış, tüketici harcamaları ve yurtiçi yatırımlar düşmüştür. ABD ürünlerinin başlıca ithalatçısı olan Kanada, AB ,Japonya ve Meksika gibi ülkelerde GSYH değerlerinin azalması sonucu ABD ihraç ürünlerine olan talepleri düşmüştür.

Tablo 72'e bakıldığında, 2009 yılında tüm gruplarda ihracatın azaldığını gözlemleyebiliriz. 2009 yılında ABD ihracatının en fazla olduğu grup ulaşım araçları grubu olmuş fakat aynı zamanda - %24,6'lık düşüş ile 63,4 milyar dolar azalarak en fazla mutlak daralma yaşanan grup konumundadır. Bu grup içinde en fazla daralma 20,9 milyar dolar düşüş ile motorlu taşıtlar ve 19,2 milyar dolar düşüş ile uçak motorları ve gaz türbin ürünlerinde yaşanmıştır. Küresel ekonomik gerilemenin yarattığı etki 2009 yılında motorlu araçlar ihracatında hem dış talebin hem de ihracatın azalmasına neden olmuştur.

2009 yılında en fazla mutlak daralma yaşanan ikinci grup ise metal ve mineraller grubudur. Bu grupta ihracat -%29,6 azalarak 84,351 milyar dolara düşmüştür. Özellikle Kanada ve Meksika'ya yapılan çelik ihracatında otomobil üreticilerinin taleplerinde azalma ve küçülen Kanada enerji piyasası ABD'nin ilgili ürün ihracatında %36'lık bir gerileme yaşamasında etkili olmuştur.

31,9 milyar dolar azalma ile 143 milyar dolar ihracat değerine sahip elektronik ürünler ise en fazla mutlak kayıp yaşanan üçüncü grup olarak kayda geçmiştir. Bilgisayarlar, bilgisayar donanımları ve aksesuarları azalan küresel talep ve üretimin farklı ülkelere kaymaya devam etmesi bu alanda en fazla azalan ihracat ürünleri olmasında etkili olmuştur.

Çin'in artan medikal ürün talebi medikal malzemeler ve kimyasal ihracatını arttırmış olsa da en fazla ihracat gerçekleştirilen ikinci grup olan Kimyasallar ve Mamulleri grubu da listedeki en düşük daralma oranı olan %-12.6 ile daralmıştır.

Tablo 73: 2010 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	222,403	14.6
2	Kimyasallar ve Mamulleri	197,026	18.7
3	Elektronik Ürünler	159,850	11.8
4	Tarım Ürünleri	121,473	17.7
5	Mineraller ve Metaller	109,910	30.3
6	Makineler	104,361	22.2
7	Enerji Ürünleri	85,468	42.9
8	Özel Hükümler	41,638	36.7
9	Orman Ürünleri	36,381	19.3
10	Muhtelif İmalatlar	25,542	3.1

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce(2020)

2010 yılına gelindiğinde, global ekonomi toparlanmaya başladığı ve dış talebin arttığı görülmektedir. Bunun sonucu ABD ihracatı %20 büyüyerek 1,122,1 milyar dolara ulaşmayı başarmıştır. Ekonomik genişlemenin diğer bir nedeni ise doların diğer para birimlerine oranla değerinin düşmesi ve buna bağlı olarak ihracata olumlu etkisi de göz ardı edilemez.

Tablo 73'de görüldüğü üzere 2010 yılında tüm ürün gruplarında ihracat artmış ve ABD ihracatında en fazla paya sahip ürün grubu 222,403 milyon dolar ile yine ulaşım araçlarında gerçekleşmiştir. Fakat 2009 yılına oranla %19'luk büyüme ile 2010 yılı ihracatta en fazla mutlak değer artışı kimyasallar ve mamulleri grubunda gerçekleşmiştir. Dünya çapında artan küresel iklim değişiklikleri bilinci ve yenilenebilir enerji kullanımını teşvik etmeye yönelik politikalar sonucu yabancı piyasaların organik kimyasallara olan talep artışları doğrultusunda bu alanda ihracat artmıştır.

2010 yılı ikinci en büyük mutlak değer artışı yaşanan ürün grubu ise %14,6 büyüme ve toplamda 222,403 milyar dolarlık ihracat ile ulaşım araçları grubudur. Bu grupta özellikle motorlu taşıtlar grubunda 13 milyar dolar değerinde artan satışlar ihracat artışında etkili olmuştur.

2010 yılı üçüncü sırada en fazla mutlak artış yaşanan (25,6 milyar dolar) ve en büyük büyüme oranına sahip (%42) grup enerji ürünleridir. Genel fiyatlardaki artış ile Brezilya ve Meksika gibi ülkelerde bulunan rafinerilerin kapatılması bu alandaki ABD ihracat ürünlerine olan talebin artmasında etkili olmuştur.

Tablo 74: 2011 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	257,589	15.8
2	Kimyasallar ve Mamulleri	213,983	8.6
3	Elektronik Ürünler	164,537	2.9
4	Tarım Ürünleri	145,724	20.0
5	Mineraller ve Metaller	140,640	28.0
6	Enerji Ürünleri	134,088	56.9
7	Makineler	115,193	10.4
8	Özel Hükümler	41,123	-1.2
9	Orman Ürünleri	39,274	8.0
10	Muhtelif İmalatlar	26,759	4.8

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce(2020)

Tablo 74'e bakıldığında, en büyük mutlak artış %56,9 büyüme oranı ile enerji ürünlerinde olduğu görülmektedir. 2010 yılında 85,468 milyon dolar olan enerji ürünleri ihracatı 2011 yılında 48,621 milyon dolar artarak 134,088 milyon dolara ulaşmıştır. Bu grupta en fazla ihracat artışı kömür ve petrol ürünlerinde yaşanmıştır. Bunun başlıca nedeni ise Avustralya gibi kömür ihracatında öncü ülkelerde yaşanan tayfun ve seller gibi doğal afetlerden kaynaklanan kömür arzındaki aksamalar Amerikan kömürüne olan talebi küresel çapta arttırmıştır.

2011 yılı ikinci en büyük mutlak değer artışı yaşanan ürün grubu ise %15,8 büyüme ve toplamda 35,187 milyon dolarlık ihracat ile ulaşım araçları sektörüdür. Bu alanda özellikle motorlu taşıtlar ile inşaat ve madencilik malzemeleri grubunda artan satışlar ihracat artışında etkili olmuştur.

2011 yılı üçüncü sırada ihracatta en fazla mutlak artış yaşanan (30,730 milyon dolar) ve %28 oranında büyüyen grup mineral ve metal ürünleridir. Bu ürün grubu içinde en fazla artış bakır ve altın ürünleri ihracatında yaşanmıştır. Tabloda görüldüğü üzere 2011 yılında ABD ihracatında 10. sırada muhtelif imalat ürünleri yer almıştır.

Tablo 75: 2012 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	285,772	10.9
2	Kimyasallar ve Mamulleri	217,452	1.6
3	Elektronik Ürünler	167,003	1.5
4	Tarım Ürünleri	149,293	2.4
5	Enerji Ürünleri	142,294	6.1
6	Mineraller ve Metaller	141,543	0.6
7	Makineler	122,404	6.3
8	Özel Hükümler	42,218	2.7
9	Orman Ürünleri	38,309	-2.5
10	Muhtelif İmalatlar	27,914	4.3

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce(2020)

2012 yılı ABD ihracatında bir önceki yıla göre toplamda %4,2 (54 milyar dolar) oranında artarak 1,353,2 milyar dolara ulaşmıştır. Bu çalışmada yukarıdaki tabloda sıralanan en fazla ihracat gerçekleştirilen başlıca 10 gruptan 9'unda artış görülmektedir.

Tablo 75'e bakıldığında, en büyük mutlak artış %10,9 büyüme oranı ile enerji ürünlerinde olduğu görülmektedir. 2011 yılında 257,589 milyon dolar olan enerji ürünleri ihracatı 2012 yılında 28,183 milyon dolar artarak 285,772 milyon dolara ulaşmıştır. Bunun başlıca nedeni ise Kanada, Meksika ve Çin gibi mühim pazarların ticari uçaklar ve motorlu taşıtlara olan yüksek talep artışı sonucu bu grupta en fazla ihracat artışı uçaklar, uzay araçları ve ilgili ekipmanlar ile motorlu taşıtlar ihracatında yaşanmıştır.

2012 yılı ikinci en büyük mutlak değer artışı yaşanan ürün grubu ise %6,1 büyüme (8,206 milyon dolar) ve toplamda 142,294 milyon dolarlık ihracat ile enerji ürünleri grubudur. Bu gruptaki büyüme, özellikle petrol ürünleri ve kömür ihracatı miktarındaki artışı yansıtmaktadır. Petrol ürünlerine yönelik iç tüketimin azalması, akaryakıtta olan küresel talebinin artması bu alandaki ürünlerin ihracatının genişlemesinde etkili oldu. Aynı şekilde,

özellikle çelik yapımında kullanılan kaliteli kömüre olan dış talebin artması kömür ihracatını arttıran faktörlerdir.

Ürün grupları itibariyle üçüncü sırada en büyük ihracat artışı kaydeden grup %6,3 büyüyerek 2011 yılında 115,193 milyon dolar olan ihracat rakamını 122,404 milyon dolara ulaştıran makine grubudur. Avustralya, Kanada ve Brezilya gibi ülkelerde artan çiftçilik ve bahçe makinelerine olan talep ve doların değer kaybetmesiyle söz konusu ürünlerin yabancı piyasalarda daha rekabetçi hale gelmesi, bu sektördeki dış satışları arttırdığını görmekteyiz.

Tablo 76: 2013 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	293,023	2.5
2	Kimyasallar ve Mamulleri	218,078	0.3
3	Elektronik Ürünler	166,976	0.05
4	Enerji Ürünleri	152,652	7.3
5	Tarım Ürünleri	152,162	1.9
6	Mineraller ve Metaller	133,749	-4.8
7	Makineler	122,269	-0.1
8	Özel Hükümler	43,501	3.0
9	Orman Ürünleri	39,244	2.4
10	Muhtelif İmalatlar	29,843	6.9

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2013 yılında ABD ihracatı %1 (1,372,0 milyar dolar) büyümüş ve yukarıdaki tabloda listelenen başlıca 10 adet ihracat grubundan 8'inde artış görülmektedir. Enerji grubuna baktığımızda 10,358 milyon dolara tekabül eden en fazla büyüme oranı (%7,3) ve en fazla mutlak artış yaşanan grup olduğu görülmektedir.

En fazla mutlak ihracat artışı yaşanan ikinci sıradaki ulaşım araçları grubu 7,251 milyon dolar artarak (%2,5 büyüme oranı) 293,023 milyon dolara ulaşmıştır. Üçüncü sırada ise %1,9'luk artış ile tarım ürünleri grubu yer almaktadır.

Tabloya bakıldığında mineraller ve metaller ile makineler gruplarında sırasıyla %– 4.8 ve %-0.1 oranlarında daralma yaşandığı gözlemlenmektedir. Değerli metallere yapılan yatırımlarda ilginin azalması ve minerallere yönelik iç tüketimin artması bu sektördeki ihracatın gerilemesinde etkili olmuştur.

Tablo 77: 2014 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	335,629	4.2
2	Elektronik Ürünler	267,573	2.4
3	Kimyasallar ve Mamulleri	234,687	1.5
4	Tarım Ürünleri	164,848	4.6
5	Enerji Ürünleri	162,553	5.2
6	Mineraller ve Metaller	153,122	-5.3
7	Makineler	145,526	4.2
8	Muhtelif İmalatlar	47,946	9.4
9	Özel Hükümler	44,916	6.6
10	Orman Ürünleri	41,280	1.1

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2014 yılında ABD ihracatı %3 büyüme kaydetmiştir. Tablo 77’de görüleceği üzere başlıca ihracat gruplarının 9’unda artış yaşanmışken, sadece bir grupta gerileme görülmektedir. En büyük büyüme oranı 9.4 ile muhtelif imalatlar grubunda olsa da en fazla mutlak değer artışı 13,516 milyon dolar (%4,2 büyüme oranı) ile ulaşım araçları grubundadır. Mutlak değer artışı yaşanan ikinci ve üçüncü sıradaki gruplar ise sırasıyla enerji ürünleri (7,977 milyon dolar) ve tarım ürünleridir (7,192 milyon dolar). Orman ürünleri %1,1 ile en düşük büyüme oranına sahiptir. Daralma yaşanan tek grup %-5.3 ile mineraller ve makinelerdir. Bu gerilemenin sebebi, son çeyrekte doların değer kazanması, değerli metal fiyatlarındaki düşüş ve küresel ekonomik büyümenin yavaşlaması nedeniyle azalan dış taleplere bağlanabilir.

Tablo 78: 2015 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	326,269	-3.0
2	Elektronik Ürünler	263,893	-1.4
3	Kimyasallar ve Mamulleri	227,963	-2.9
4	Tarım Ürünleri	146,553	-10.9
5	Makineler	138,487	-5.1
6	Mineraller ve Metaller	135,743	-11.2
7	Enerji Ürünleri	111,746	-30.6
8	Muhtelif İmalatlar	47,321	-0.6
9	Özel Hükümler	42,888	-0.8
10	Orman Ürünleri	39,058	-5.1

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2011 yılından 2014 yılına kadar devam eden ihracattaki istikrarlı büyüme 2015 yılında tersine dönmeye başlamıştır. 2015 yılı toplam ABD ihracatında %7,2 düşüş kaydedilmektedir. Tablo 78’de görüldüğü üzere tüm gruplarda gerileme gerçekleşmiştir. Ham petrol fiyatlarının düşmesi, küresel ekonomik büyümenin yavaşlaması ile azalan dış talep ve doların 2015 yılında da değer kazanmaya devam etmesi ihracattaki azalmanın temel nedenlerini teşkil etmektedir.

2015 yılı en yüksek gerileme (%-30.6) enerji ürünlerinde gerçekleşmiştir. Bu alanda 2014 yılında 160,917 milyon dolar ihracat gerçekleştirilmişken, 2015 yılında bu rakam 49,171 milyon dolar azalarak 111,746 milyon dolara gerilemiştir. Bunun temel nedeni 2014 yılında \$92.02 olan ham petrol varil fiyatının 2015 yılında \$48.40 düşmesidir. 2015 yılında petrol ürünleri ihracatı %12 artsa da fiyatlardaki bu değişim ihracat değerlerini azaltmıştır.

2015 yılında gerileyen ikinci ve üçüncü sıradaki gruplar sırasıyla tarım ürünleri ile mineral ve metaller grubudur. Tarım ürünleri ihracatı %10,9 oranında daralarak 146,553 milyon dolara, mineraller ve metal ihracatı %11,2 oranında daralarak 135,743 milyon dolara düşmüştür. Her iki alanda esasen emtia fiyatlarının düşmesi, doların değer kazanması ve dış talebin zayıflamasından etkilenmiştir.

Tablo 79: 2016 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD’nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	319,379	-2.4
2	Elektronik Ürünler	260,535	-1.3
3	Kimyasallar ve Mamulleri	218,143	-4.3
4	Tarım Ürünleri	148,772	1.5
5	Mineraller ve Metaller	128,621	-5.2
6	Makineler	128,005	-7.7
7	Enerji Ürünleri	99,414	-9.4
8	Muhtelif İmalatlar	47,760	0.8
9	Özel Hükümler	42,149	1.7
10	Orman Ürünleri	37,962	-2.8

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2016 yılı ABD ihracatı 50 milyar dolar gerileyerek %3,3 oranında düşüş kaydedilmiştir. Tablo 79'a bakıldığında 10 gruptan 7'sinin gerilediğini görmekteyiz. En yüksek sektörel gerileme - %9,4 (-10,289 milyon dolar) ile enerji ürünlerinde görülmektedir.

2016 yılında gerileyen ikinci ve üçüncü sıradaki gruplar sırasıyla makineler ve kimyasallar ve mamulleridir. Makine ihracatı %- 7,7 oranında (-10,713 milyon dolar) daralarak 128,005 milyon dolara, kimyasallar ve mamulleri ihracatı %- 4,3 oranında (-9,739 milyon dolar) daralarak 218,143 milyon dolara düşmüştür.

2016 yılı ABD ihracatında yukarıdaki tabloda listelenen başlıca gruplar içinde ilerleme kaydeden 3 sektör sırayla; tarım ürünleri %1,5, özel hükümler %1,7 ve muhtelif imalatlar %0,8'dir.

Tablo 80: 2017 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	325,434	1.7
2	Elektronik Ürünler	268,278	3.0
3	Kimyasallar ve Mamulleri	227,270	4.2
4	Tarım Ürünleri	153,116	3.0
5	Enerji Ürünleri	143,236	45.5
6	Mineraller ve Metaller	136,452	6.0
7	Makineler	135,945	6.1
8	Muhtelif İmalatlar	49,138	2.9
9	Özel Hükümler	44,655	11.3
10	Orman Ürünleri	39,698	5.3

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

İki yıl süren gerilemenin ardından 2017 yılında ABD toplam ihracatı %6,6 oranında büyüyerek 95,772 milyon dolar artmıştır. Tablo 80'e bakıldığında büyüme oranları değişse de tüm ürün gruplarında artış yaşandığı görülmektedir.

Enerji grubuna baktığımızda 44,818 milyon dolara tekabül eden en fazla büyüme oranı (%45,5) ile en fazla mutlak artış yaşanan sektör olduğu görülmektedir. Özellikle ham petrol ve doğalgaz ihracat hacminin artması bu alandaki ihracat hacminin ve değerinin artmasına neden olmuştur.

2017 yılında ABD ihracatında mutlak değer artışı yaşanan ikinci ve üçüncü sıradaki gruplar ise sırasıyla kimyasallar ve mamulleri (9,181 milyon dolar) ve elektronik ürünleridir (7,870 milyon dolar). Ulaşım araçları sektörü %1,7 ile en düşük büyüme oranına sahiptir.

Tablo 81: 2018 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İHRACAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Ulaşım Araçları	337,942	3.8
2	Elektronik Ürünler	276,896	3.1
3	Kimyasallar ve Mamulleri	243,436	7.0
4	Enerji Ürünleri	195,897	35.7
5	Tarım Ürünleri	154,944	1.3
6	Mineraller ve Metaller	146,274	7.2
7	Makineler	143,279	5.2
8	Muhtelif İmalatlar	52,096	6.1
9	Özel Hükümler	48,160	13.5
10	Orman Ürünleri	40,862	3.2

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2018 yılı ABD ihracatında bir önceki yıla göre toplamda %7,6 (117 milyar dolar) oranında artarak 2014'den bu yana en yüksek seviye olan 1,65 trilyon dolara ulaşmıştır. Tablo 81'de görüldüğü üzere başlıca 10 adet ihracat ürün gruplarının her birinde artış gerçekleşmiştir.

En yüksek büyüme oranı %35,7 ile enerji ürünleri ihracatında yaşanmıştır. 2017 ile karşılaştırıldığında 51,578 milyon dolarlık ihracat artışı ile diğer tüm grupları geride bırakmayı başarmıştır. Bu alandaki ihracat hacmi fazla değişmemiş, fiyatlardaki yükselme ihracat değerinde artışa sebep olmuştur.

2018 yılında mutlak değer bakımından genişleyen ikinci ve üçüncü sıradaki gruplar sırasıyla kimyasallar ve mamulleri ile ulaşım araçlarıdır. Kimyasallar ve mamulleri ihracatı %7,0 oranında (15,910 milyon dolar) büyüyerek 243,436 milyon dolara, ulaşım araçları ihracatı ise %3,8 oranında (12,364 milyon dolar) büyüyerek 337,942 milyon dolara ulaşmıştır.

2018 yılı ABD ihracatında en düşük büyüme oranı %1,3 (1,979 milyon dolar) tarım ürünleri grubuna aittir.

3.2 ABD’NİN İTHALATI (2008-2018)

Aşağıda ABD’nin 2008-2018 yıl aralığındaki yıllık ithalat, dış ticaret dengesi, ithalat partnerleri, ithal edilen ürün çeşitliliği ile reel ekonomik büyüme oranları incelenmiştir.

Tablo 82: 2008-2018 ABD İthalatı

YIL	İTHALAT (Milyon \$)	DIŞ TİCARET BİLANÇOSU/ DENGESİ (Milyon \$)	İTHALAT PARTNERLERİ	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	REEL EKONOMİK BÜYÜME ORANI (%)
2008	2,164,834	-723,088	221	4585	6.05
2009	1,601,896	-396,451	220	4578	-10.76
2010	1,968,260	-513,903	220	4577	9.26
2011	2,263,619	-579,461	222	4582	7.86
2012	2,274,462	-568,571	224	4562	2.04
2013	2,265,911	-490,782	223	4558	0.30
2014	2,410,855	-507,658	221	4555	1.06
2015	2,313,425	-519,845	222	4561	-3.94
2016	2,247,167	-518,806	222	4558	-2.07
2017	2,405,277	-575,336	222	4527	3.98
2018	2,611,432	-638,214	223	4531	3.10

Kaynak: World bank (2020)

ABD ithalatında 2008 yılında başlayan ekonomik gerilemenin 2009 yılında sert düşüslere sebep olduğu fakat 2011 yılına gelindiğinde 2008 yılı ithalat değerlerinin tekrar yakalandığı ve 10 yıllık zaman diliminde ithalatın fazla aralıklı olmamakla beraber dalgalı seyrettiğini görmekteyiz. Çalışmada baz alınan zaman dilimi süresince ithalat partnerleri 220 ile 224 arasında değiştiği, ithal edilen ürün çeşitliliği ise en düşük 4527 en yüksek 4585 olduğu görülmektedir. Dış ticaret dengesi inişli çıkılı seyretse de 2008’deki değere geri dönmemiştir. Reel ekonomik büyüme ile GSYH artış oranı değerlendirildiğinde sert dalgalanmalar yaşandığı, 2008 krizinden sonra hızlı bir toparlanma evresine girilse de 2011 yılından bu yana ekonomik büyüme oranının 2008 değerine ulaşamadığı gözlemlenmektedir.

Tablo 82 incelendiğinde;

- 2008 yılında %6,5 büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4585 ürün ve 221 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat (2007 yılında ABD ithalatı 2,017,121

milyon dolar değerindedir) 147,713 milyon dolar artarak 2,164,834 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise (2007 yılında ABD dış ticaret açığı - 718,427 milyon dolar değerindedir.) 4,661 milyon dolar artarak -723,088 milyon dolara ulaşmıştır. İncelemeye konu olan zaman dilimine ait en yüksek dış ticaret açığı 2008 yılına ait olduğu gözlemlenmektedir.

- 2009 yılında %-10.76 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4578 ürün ve 220 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 562,938 milyon dolar azalarak 1,601,896 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 326,637 milyon dolar düşerek -396,451 milyon dolara ulaşmıştır. İncelemeye konu olan zaman dilimine bakıldığında dış ticaret açığının en düşük olduğu seviye 2009 yılında ithalatın azalmasına bağlı gerçekleşmiştir. Yine 2009 yılı GSYH’nin %-10.76 ile en yüksek oranda daraldığı ve ithalat rakamlarının en sert düşüşü yaşadığı yıl olarak karşımıza çıkmaktadır.
- 2010 yılında %9.26 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4577 ürün ve 220 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 366,364 milyon dolar artarak 1,968,260 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 117,452 milyon dolar artarak - 513,903 milyon dolara ulaşmıştır. İncelemeye konu olan zaman dilimine ait en yüksek reel ekonomik büyüme oranında sıçrayış bu yılda yaşanmıştır. 2009 yılında %-10.76 olan büyüme 2010 yılında %9.26 seviyesine ulaşmıştır.
- 2011 yılında %7,86 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4582 ürün ve 222 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 295,359 milyon dolar artarak 2,263,619 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. İthalat değerleri 2008 yılından sonra yeniden 2 trilyon dolar üzerine çıkmayı başarmıştır. Dış ticaret açığı ise 65,558 milyon dolarlık artış sergileyerek -579,461 dolara ulaşmıştır.
- 2012 yılında ABD’de toplamda 4562 ürün ve 224 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 10,843 milyon dolar artarak 2,274,462 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 10,890 milyon dolarlık düşüş sergileyerek - 568,571 milyon dolara ulaşmıştır. GSYH artış oranı 2011 yılında %7,86 iken, 2012 yılına gelindiğinde %5’den fazla azalarak %2.04 oranına düşmüştür.

- 2013 yılında %0.30 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4558 ürün ve 223 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 8,551 milyon dolar azalarak 2,265,911 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 77,789 milyon dolarlık düşüş sergileyerek -490,782 milyon dolara inmiştir.
- 2014 yılında %1.06 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4555 ürün ve 221 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 144,944 milyon dolar artarak 2,410,855 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 16,876 milyon dolarlık artış sergileyerek -507,658 milyon dolara ulaşmıştır.
- 2015 yılında %-3.94 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4561 ürün ve 222 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 97,430 milyon dolar azalarak 2,313,425 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 2,187 milyon dolarlık artış sergileyerek -519,845 milyon dolara ulaşmıştır. 2015 yılına gelindiğinde ekonomik büyüme oranının tekrar negatife düştüğünü görmekteyiz.
- 2016 yılında %-2.07 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4558 ürün ve 222 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 66,258 milyon dolar azalarak 2,247,167 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 1,039 milyon dolarlık düşüş sergileyerek -518,806 milyon dolar seviyesine inmiştir. 2016 yılında da ekonomik büyüme oranının tekrar negatif seviyelerde olduğu gözlemlenmektedir.
- 2017 yılında %3.98 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4527 ürün ve 222 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 158,110 milyon dolar artarak 2,405,277 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 56,530 milyon dolarlık artış sergileyerek -575,336 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. 2017 yılında ekonomik büyüme oranının negatiften pozitive geçtiği ve üretimin artışa geçtiğini görmekteyiz.
- 2018 yılında %3.10 ülke büyüme oranı ile ABD’de toplamda 4531 ürün ve 223 farklı ticaret partneri(ülkesi) ile bir önceki yıla göre ithalat 206,155 milyon dolar artarak

2,611,432 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir. Dış ticaret açığı ise 62,878 milyon dolarlık artış sergileyerek -638,214 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır.

3.2.1 Başlıca Ülkeler İtibarı ile ABD'nin İthalatı (2008-2018)

ABD'nin 2008-2018 yılları arasında en fazla ithalat yaptığı başlıca 10 ülke ve Türkiye'nin ABD ithalatındaki yeri aşağıda ayrıntılı olarak incelenmiştir:

Tablo 83: 2008 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	356,304,561	16.46
2	Kanada	339,074,076	15.66
3	Meksika	218,066,233	10.07
4	Japonya	143,351,759	6.62
5	Almanya	99,758,479	4.61
6	İngiltere	59,740,053	2.76
7	Suudi Arabistan	57,005,381	2.63
8	Venezuela	52,610,100	2.43
9	Güney Kore	49,823,394	2.30
10	Fransa	44,886,714	2.07
48	Türkiye	4,949,657	0.23
	2008 Yılı Toplam İthalat	2,164,834,031	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 83 incelendiğinde 2008 yılı ABD ithalatı ülkeler itibarıyla incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 356,3 milyar dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %16,46'lık yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 339,074,076 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %15,66 payı ile Kanada yer almaktadır. 2008 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 44,886,714 milyon dolar ve %2.07'lik pay ile Fransa teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 4,949,657 milyon dolar ile 48. sırada %0.23 ithalat payı ile yerini almıştır.

Dünya çapında ve ABD'de yavaşlayan büyüme hızı ithalat miktarına da yansımış ve ithalat büyüme oranı %7,6 olarak yansımıştır. 2008 Temmuz ayında 134 \$/varil olan petrol fiyatlarının Aralık ayına gelindiğinde 41 \$ a düşmesi ABD dış ticaret açığının azalmasına

katkıda bulunmuştur. Özellikle petrol ürünleri ithalatı %37, petrol dışı ürünler ithalatı ise sadece %1,3 oranında artmıştır. Toplam ithalat değerinin içinde sadece petrol ürünleri %21,5 teşkil etmektedir.

Tablo 84: 2009 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	309,530,233	19.32
2	Kanada	227,577,354	14.21
3	Meksika	178,321,648	11.13
4	Japonya	98,401,031	6.14
5	Almanya	72,632,756	4.53
6	İngiltere	48,249,947	3.01
7	Güney Kore	40,543,872	2.53
8	Fransa	34,582,355	2.16
9	Diğer Asya Ülkeleri	29,349,133	1.83
10	Venezuela	28,780,267	1.80
48	Türkiye	3,856,854	0.24
	2009 Yılı Toplam İthalat	1,601,895,815	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 84 incelendiğinde 2009 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 309,530,233 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %19.32'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 227,577,354 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %14,21 payı ile Kanada yer almaktadır. 2009 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 28,780,267 milyon dolar ve %1,80 'lik pay ile Venezuela teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 3,856,854 milyon dolar ile 48. sırada %0.24 ithalat payı ile yerini almıştır. Suudi Arabistan'ın tabloda yer bulamadığı, Venezuela'nın ise sert bir düşüş ile son sırada yer bulduğu görülmektedir.

Bir önceki yıl ile kıyaslandığında ithalat değerinin %25,9 oranında azaldığını gözlemlemekteyiz. İthalattaki azalmanın yüzde 65'i makine ve ulaşım araçları ile mineral yakıtlar, akaryakıt ve ilgili ürünler kategorilerinde yaşanmıştır. Özellikle gelişmekte olan ülkelere yönelik tercihli ticaret programları kapsamında yapılan ithalatta %46,4 oranında daralma yaşanmıştır.

Tablo 85: 2010 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	382,964,820	19.46
2	Kanada	280,426,518	14.25
3	Meksika	232,251,415	11.80
4	Japonya	123,762,733	6.29
5	Almanya	84,129,523	4.27
6	İngiltere	50,674,818	2.57
7	Güney Kore	50,607,876	2.57
8	Fransa	38,982,184	1.98
9	Diğer Asya Ülkeleri	37,159,840	1.89
10	İrlanda	33,974,844	1.73
47	Türkiye	4,424,450	0.22
	2010 Yılı Toplam İthalat	1,968,259,901	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 85 incelendiğinde 2010 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 382,964,820 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %19.46'lık yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 280,426,518 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %14,25 payı ile Kanada yer almaktadır. 2010 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 33,974,844 milyon dolar ve %1,73 'lik pay ile sıralamaya ilk kez giren İrlanda teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 4,424,450 milyon dolar ile 47. sıraya yükselerek %0.22 ithalat payı ile yerini almıştır. Venezuela'dan ithalatın daha da azaldığını ve listeden çıktığını gözlemlemekteyiz.

2009 yaz aylarında başlayan toparlanma 2010 yılında devam etmiştir. Ekonomik canlanma ithal ürün talebini arttırmış ve toplam ithalat %22,6 oranında artmıştır. İthalat artışının %64'ü makine ve ulaşım araçları ile yakıtlar ve ilgili ürünler alanında gerçekleşmiştir. En yüksek ithalat değeri ile Çin, ABD dış ticaret açığının %35,8'ini oluşturmaktadır.

Tablo 86: 2011 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	417,340,262	18.44
2	Kanada	317,921,220	14.04
3	Meksika	265,113,824	11.71
4	Japonya	132,558,803	5.86
5	Almanya	100,675,925	4.45
6	Güney Kore	58,605,754	2.59
7	İngiltere	52,149,820	2.30
8	Suudi Arabistan	48,760,013	2.15
9	Venezuela	43,865,921	1.94
10	Diğer Asya Ülkeleri	42,728,528	1.89
45	Türkiye	5,464,067	0.24
	2011 Yılı Toplam İthalat	2,263,619,063	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 86 incelendiğinde 2011 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 417,340,262 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %18.44'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 317,921,220 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %14,04 payı ile Kanada yer almaktadır. 2011 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 42,728,528 milyon dolar ve %1,89 'lik pay ile sıralamaya ilk kez giren diğer Asya ülkeleri teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 5,464,067 milyon dolar ile 45. sıraya ilerleyerek %0.24 ithalat payı ile yerini almıştır. Tabloda görüleceği üzere Fransa ve İrlanda sıralamadan çıkarken, Suudi Arabistan ve Venezuela tekrar listeye girmeyi başarmıştır. Türkiye ise ABD'ye ihracatını arttırmaya devam ettirmektedir.

2008 yılından bu yana ithalat değeri ilk defa tekrar 2 trilyon dolar üzerinde bir rakama ulaştığını görmekteyiz. Ekonomik büyüme bir önceki yıla göre yavaşlasa da ABD dış ticareti büyümeye devam etmiş ve toplam ithalat değeri %15,2 büyümüştür.

Tablo 87: 2012 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	425,557,373	18.71
2	Kanada	323,026,402	14.20
3	Meksika	277,586,310	12.20
4	Japonya	146,431,641	6.44
5	Almanya	109,216,636	4.80
6	Güney Kore	58,898,733	2.59
7	Suudi Arabistan	55,666,873	2.45
8	İngiltere	54,963,671	2.42
9	Fransa	41,793,162	1.84
10	Hindistan	40,512,300	1.78
45	Türkiye	6,293,647	0.28
	2012 Yılı Toplam İthalat	2,274,461,871	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 87 incelendiğinde 2012 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 425,557,373 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %18,71'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 323,026,402 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %14,20 payı ile Kanada yer almaktadır. 2012 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 40,512,300 milyon dolar ve %1,78'lik pay ile sıralamaya ilk kez giren Hindistan teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 6,293,647 milyon dolar ile 45. sırada %0.24 ithalat payı ile yerini almıştır. Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında, Venezuela ve Diğer Asya Ülkeleri listede yer bulamayarak yerini Fransa ve Hindistan'a bırakmışlardır. Türkiye'den ithalat ise 1 milyar dolara yakın artarak 6 milyar doların üzerine çıkmış fakat ABD ithalat payında fazla bir çıkış yakalayamayarak 45. sırada stabil kalmıştır.

Yukarıdaki tabloda gözlemleneceği üzere ithalat değeri 2012 yılında da 2 trilyonun üzerine çıkmış fakat fazla bir ilerleyiş gösterememiş ve ithalat artış oranı 2011 yılında %15,2 iken 2012 yılında bu oran sadece %3'e ulaşmıştır. En fazla ithalat artışı ise ulaşım araçları, enerji ürünleri ve elektronik ürünleri grubunda gerçekleşmiştir. Özellikle tüketim gücünün artması ile Kanada, Japonya ve Meksika'dan motorlu taşıtlar ithalatında ve elektronik ürünler kategorisinde ise akıllı telefonlara olan iç talepte artış yaşanmıştır.

Tablo 88: 2013 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	440,234,802	19.43
2	Kanada	331,016,249	14.61
3	Meksika	280,539,036	12.38
4	Japonya	138,574,359	6.12
5	Almanya	114,338,453	5.05
6	Güney Kore	62,432,155	2.76
7	İngiltere	52,749,214	2.33
8	Suudi Arabistan	51,806,539	2.29
9	Fransa	45,808,592	2.02
10	Hindistan	41,808,417	1.85
41	Türkiye	6,668,783	0.29
	2013 Yılı Toplam İthalat	2,265,911,268	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 88 incelendiğinde 2013 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 440,234,802 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %19.43'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 331,016,249 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %14,61 payı ile Kanada yer almaktadır. 2013 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 41,808,417 milyon dolar ve %1,85'lik pay ile Hindistan teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 6,668,783 milyon dolar ile 41. sıraya ilerleyerek %0.29 ithalat payı ile yerini almıştır. 2013 yılında sıralamada fazla bir değişiklik görülmemekle beraber, İngiltere ile Suudi Arabistan'ın sıralamada yer değiştirdiğini görmekteyiz.

2013 ABD ithalatı %0,5 oranında gerileme kaydetmiştir. Tabloya bakıldığında, diğer 7 ülkeden ithalat miktarı artarken, Japonya, İngiltere ve Suudi Arabistan'dan yapılan ithalatın azaldığını gözlemleyebiliriz.

Tablo 89: 2014 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	486,296,238	20.17
2	Kanada	354,171,825	14.69
3	Meksika	296,855,759	12.31
4	Japonya	137,503,838	5.70
5	Almanya	125,532,375	5.21
6	Güney Kore	71,745,454	2.98
7	İngiltere	55,316,559	2.29
8	Suudi Arabistan	48,352,776	2.01
9	Fransa	47,750,027	1.98
10	Hindistan	46,985,468	1.95
38	Türkiye	7,763,895	0.32
	2014 Yılı Toplam İthalat	2,410,855,476	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 89 incelendiğinde 2014 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 486,296,238 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %20.17'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 354,171,825 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %14,69 payı ile Kanada yer almaktadır. 2014 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 46,985,468 milyon dolar ve %1,95'lik pay ile Hindistan teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 7,763,895 milyon dolar ile 38. sıraya ilerleyerek %0.32 ithalat payı ile yerini almıştır.

2014 ABD ithalatı %3 oranında büyüme kaydetmiştir. Ülke içi ham petrol ürünleri üretiminin artması ve azalan iç talep doğrultusunda enerji ürünleri ithalatında %9 gerileme yaşanmıştır. Dolayısıyla OPEC ülkelerinden yapılan ithalatla %-13.5 gerileme görülmüştür. En fazla mutlak ithalat miktar artışı sırasıyla Çin, Meksika ve Kanada'dan gerçekleşirken, Japonya'dan yapılan ithalatla %-3.3 daralma gerçekleşmiştir.

Tablo 90: 2015 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	504,028,117	21.79
2	Kanada	301,942,705	13.05
3	Meksika	299,181,820	12.93
4	Japonya	135,023,800	5.84
5	Almanya	127,170,567	5.50
6	Güney Kore	74,045,678	3.20
7	İngiltere	58,887,110	2.55
8	Fransa	48,864,400	2.11
9	Hindistan	46,677,950	2.02
10	İtalya	45,424,138	1.96
33	Türkiye	8,353,762	0.36
	2015 Yılı Toplam İthalat	2,313,424,569	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 90 incelendiğinde 2015 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 504,028,117 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %21,79'lık yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 301,942,705 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %13,05 payı ile Kanada yer almaktadır. 2015 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 45,424,138 milyon dolar ve %1,96'lık pay ile Hindistan teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 8,353,762 milyon dolar ile 33. sıraya ilerleyerek %0.36 ithalat payı ile yerini almıştır.

2015 ABD toplam ithalatı %4,5 gerilemiş, bu gerilemeye en büyük katkı %45 oranında ithalat değerini azaltan ham petrol varil fiyatının düşmesinden kaynaklanmaktadır. Yukarıdaki tablo incelendiğinde, 10 ülkenin 7'sinden yapılan ithalat artarken, ABD ithalatı azalan ülkeler sırasıyla Kanada, Japonya ve Hindistan'dır. OPEC Ülkelerinden yapılan ithalatla %50 azalma gerçekleşmesi ithalat hacminin azalmasından ziyade ham petrol fiyatlarının düşmesi ile ilgilidir.

Tablo 91: 2016 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	481,310,448	21.42
2	Meksika	296,199,944	13.18
3	Kanada	282,919,218	12.59
4	Japonya	135,071,040	6.01.
5	Almanya	116,259,433	5.17
6	Güney Kore	71,887,628	3.20
7	İngiltere	55,147,156	2.45
8	Fransa	47,766,560	2.13
9	Hindistan	47,731,926	2.12
10	İtalya	46,607,025	2.07
33	Türkiye	8,493,586	0.38
	2016 Yılı Toplam İthalat	2,247,167,254	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 91 incelendiğinde 2016 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 481,310,448 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %21.42'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 296,199,944 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %13,18 payı ile Meksika yer almaktadır. Kanada üçüncü sıraya gerilemiş ve Meksika ilk defa ikinci sıraya yükseldiğini görmekteyiz. 2016 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 46,607,025 milyon dolar ve %2.07'lik pay ile İtalya teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 8,353,762 milyon dolar ile 33. sıraya ilerleyerek %0.36 ithalat payı ile yerini almıştır.

2016 yılı ABD toplam ithalat değeri %2,6 oranında gerilemiş, ham petrol fiyatlarının artmaya devam etmesi nedeniyle bu gerileme özellikle enerji sektöründe gerçekleşmiştir. Tablo incelendiğinde ilk 10 sıradaki 8 ülkeden yapılan ithalatta azalma, sadece Japonya ve Hindistan'dan yapılan ithalatta artış görülmektedir. İthalatta en fazla düşüş sırasıyla Çin, Kanada ve AB ithal mallarında yaşanmıştır.

Tablo 92: 2017 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	525,764,714	21.86
2	Meksika	315,733,534	13.13
3	Kanada	305,647,659	12.71
4	Japonya	139,733,004	5.81
5	Almanya	119,962,971	4.99
6	Güney Kore	73,419,858	3.05
7	İngiltere	54,171,522	2.25
8	İtalya	51,322,940	2.13
9	Hindistan	50,519,288	2.10
10	Fransa	50,049,675	2.08
34	Türkiye	9,877,101	0.41
	2017 Yılı Toplam İthalat	2,405,276,627	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 92 'e göre 2017 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 525,764,714 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %21,86'lık yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 315,733,534 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %3.13 payı ile tekrar Meksika yer almaktadır. 2017 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 50,049,675 milyon dolar ve %2.08'lik pay ile Fransa teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 9,877,101 milyon dolar ile ABD ithalatı içindeki payını arttırsa da 34. sıraya gerileyerek %0.41 ithalat payı ile yerini almıştır.

İki yıllık gerilemenin ardından 2017 yılı ABD ithalatında %7,1 oranında artış saptanmıştır. İngiltere hariç tablodaki tüm ülkelere yapılan ithalat miktarında artış görülmektedir. En fazla ithalat artışı sırasıyla Kanada, Çin ve Meksika ürünlerine yönelik gerçekleşmiştir.

Tablo 93: 2018 Yılında ABD'nin En Fazla İthalat Yaptığı Başlıca Ülkeler ve Türkiye

	İTHALAT YAPILAN ÜLKE	İTHALAT DEĞERİ (Milyon dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI (%)
1	Çin	563,203,120	21.57
2	Meksika	349,195,245	13.37
3	Kanada	325,683,551	12.47
4	Japonya	145,902,253	5.59
5	Almanya	128,345,618	4.91
6	Güney Kore	76,200,587	2.92
7	İngiltere	61,748,826	2.36
8	İrlanda	57,679,282	2.21
9	Hindistan	56,443,792	2.16
10	İtalya	56,256,198	2.15
33	Türkiye	10,897,624	0.42
	2018 Yılı Toplam İthalat	2,611,432,490	100,00

Kaynak: World bank(2020)

Tablo 93 incelendiğinde 2018 yılı ABD ithalatı ülkeler itibariyle incelendiğinde en fazla ithalatın yapıldığı ülke 563,203,120 milyon dolar ile Çin olduğu görülmektedir. Bu rakam, ABD'nin toplam yıllık ithalatında %21.57'lik yer tuttuğu görülmektedir. İkinci sırada, 349,195,245 milyon dolar ve toplam ithalat içinde %13,37 payı ile Meksika yer almaktadır. 2018 yılında ABD'nin en fazla ithalat gerçekleştirdiği ilk 10 Pazar içinde en düşük paya sahip Pazarın ise 56,256,198 milyon dolar ve %2.15'lik pay ile İtalya teşkil etmektedir. Türkiye, ABD'nin toplam ithalatı içinde 10,897,624 milyon dolar ile 33. sırada sabit kalarak %0.42 ithalat payı ile yerini almıştır.

2018 ABD toplam ithalat değerinde %8,6 büyüme gerçekleşmiştir. ABD'nin en fazla ithalat yaptığı ilk 10 ülke sıralamasına 2018 yılında Fransa dahil olamamış, İrlanda ise 8. sırada tabloda yer bulmuştur. Söz konusu kategorideki 10 ülkenin tümünden yapılan ithalat miktarında artış vardır. En fazla ithalat artışı sırasıyla Çin, Meksika ve Kanada ürünlerine yönelik gerçekleşmiştir.

3.2.2 Başlıca Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı (2008-2018)

2008-2018 yılları arasında ABD'nin ithalatında önde gelen sektörler baz alınan 10 yıllık dönem içinde nasıl bir seyir aldığı ithalat rakamları ve oranları ile detaylı olarak aşağıda incelenmiştir.

Tablo 94: 2008 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	TOPLAM İHRACATTAKİ PAYI** (%)
1	Enerji Ürünleri	472,325	37.0
2	Elektronik Ürünler	351,622	-0.4
3	Ulaşım Araçları	288,235	-7.0
4	Kimyasallar ve Mamulleri	223,492	15.0
5	Mineraller ve Metaller	184,994	6.2
6	Makineler	142,560	2.5
7	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	104,329	-3.1
8	Muhtelif İmalatlar	100,837	-3.0
9	Tarım Ürünleri	96,238	9.2
10	Özel Hükümler	64,109	3.6

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

Tablo 94'e bakıldığında, elektronik ürünler, ulaşım araçları, tekstil ve konfeksiyon ürünleri ile muhtelif imalatlar grubunda gerileme görülürken, diğer 6 grupta artış yaşanmıştır. 2008 yılı toplam ABD ithalatı %8 artarken, en büyük mutlak artış %37 büyüme oranı ile enerji ürünleri sektöründe gerçekleşmiştir. 2008 yılında bazı petrol üreticisi ülkelerde üretim kesintileri, grevler yaşanmakla beraber gelişmekte olan ekonomilerin artan enerji ihtiyacı doğrultusunda artan talep, ham petrol varil fiyatının 68 dolardan 95 dolara çıkmasına neden olmuş ve ithal edilen ham petrol hacmi %7 oranında azalmış olsa da bu sektördeki ithalat değer artışına sebep olmuştur.

2008 yılı ikinci en büyük mutlak değer artışı yaşanan ürün grubu ise %15 büyüme (29,160 milyon dolar) ve toplamda 223,492 milyon dolarlık ithalat ile kimyasallar grubundadır. Bu sektörde özellikle tıbbi kimyasal talebinin artışı ve dünya çapında gübre fiyatlarının yükselmesi gibi sebepler ABD ithalat değerinin artmasına neden olmuştur.

2008 yılı en fazla ithalat gerileme oranı, kötüleşen ekonomik durumun etkisiyle motorlu araçlara olan iç talebin azalması sonucu %-7 ile ulaşım araçları ithalatında gerçekleşmiştir.

Tablo 95: 2009 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	311,419	-11.4
2	Enerji Ürünleri	260,878	-44.8
3	Ulaşım Araçları	199,808	-30.8
4	Kimyasallar ve Mamulleri	182,515	-18.3
5	Mineraller ve Metaller	117,025	-36.7
6	Makineler	110,062	-22.5
7	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	90,581	-13.2
8	Tarım Ürünleri	87,301	-9.3
9	Muhtelif İmalatlar	84,437	-16.3
10	Özel Hükümler	55,960	-12.7

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2009 yılı ABD ithalat ve ihracatında düşüş yaşanmış ve ticaret açığının %34 oranında azalmasına sebep olmuştur. Yukarıdaki tabloda gözlemleneceği üzere söz konusu sektörlerin tümünde gerileme yaşanmıştır. Hem ABD hem de küresel çapta talebin azalması dünya ekonomisinin gerilemesinden kaynaklanmaktadır. 2008 yılına oranla ABD ithalatı tüketicilerin ve firmaların harcamalarını kısımlarıyla 2009 yılı ABD ithalatında %-26 daralma gerçekleşmiştir. 2009 yılının ikinci yarısında küresel ticaret artışa geçmiş olsa da ilk yarıda yaşanan sert düşüş yıl sonu ortalamasını aşağı çekerek kriz öncesi rakamlara ulaşılamamıştır.

Tablo 95'e bakıldığında, 2009 yılı ABD ithalatında en büyük mutlak düşüş %-44.8 gerileme oranı ile enerji ürünleri grubunda gerçekleşmiştir. İthalat oranının ihracata göre daha fazla azalmış olması hem ABD ekonomisindeki gerileme hem de ham petrol fiyatının düşmesiyle enerji ürünleri grubuna ait ithalat değerinin azalması ile sonuçlanmıştır.

2009 yılı ABD ithalatında en fazla mutlak düşüş yaşanan ikinci grup %-36.7 ile mineral ve metal ürünlerinde yaşanmıştır. Tüketime azalmasıyla enerji ve sanayi alanında kullanılan çelik boru ve tüpler ile otomotiv sektöründe kullanılan çelik ürün talebinin azalması en çok çelik ürünleri ithalatında düşüşe sebep olmuştur. Ayrıca, ekonomideki sıkıntıların yarattığı tedirginlik ile tüketicilerin değerli mücevherler ve diğer lüks mallara olan talebinin azalması ve ithalatta bu grubun en fazla gerileyen sektörlerden biri olmasına neden olmuştur.

En fazla düşüş yaşanan üçüncü sıradaki grup ise resesyon ve sıkılaştan krediler nedeniyle tüketicilerin motorlu taşıtlara olan talebinin azalmasıyla %-30.8 gerileyen ulaşım araçları sektörüdür.

Tablo 96: 2010 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	377,615	21.3
2	Enerji Ürünleri	338,184	29.6
3	Ulaşım Araçları	266,946	33.6
4	Kimyasallar ve Mamulleri	218,020	19.5
5	Mineraller ve Metaller	156,199	33.5
6	Makineler	130,470	18.5
7	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	104,199	15.0
8	Tarım Ürünleri	97,572	11.8
9	Muhtelif İmalatlar	97,346	15.3
10	Özel Hükümler	55,600	-0.6

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2010 yılı ABD ekonomisi işletmelerin ve tüketicilerin harcamalarının büyük oranda artmasıyla gelişmiştir. ABD ithalatının ihracatından daha hızlı büyümesi hem ABD ekonominin iyileşmesi hem de ham petrol fiyatlarındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

2010 yılı ABD ithalat oranı %23 artış göstermiştir. 2008 yılının aksine söz konusu tüm sektörlerde ithalat artışı yaşandığını görmekteyiz. En yüksek mutlak ithalat artışı sırasıyla %29,6 ile enerji ürünleri, %33,6 ile ulaşım araçları ve %21,3 elektronik ürünler grubunda gerçekleşmiştir. Enerji ürünleri ithalatındaki artış, küresel ekonominin toparlanmaya başlamasıyla artan ham petrol ve petrol ürünleri ile doğalgaz fiyatları ve ithalat hacminin artmasından kaynaklanmaktadır. Ulaşım araçları ithalatındaki artış ise tüketicilerin motorlu taşıtlar talebinin artması ve finansman ulaşımının artmasından kaynaklanmaktadır.

2010 yılı ABD ithalatında artış göstermeyen ve gerileyen tek ürün grubu ise %-0.6 ile özel hükümlerdir.

Tablo 97: 2011 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Enerji Ürünleri	430,796	27.4
2	Elektronik Ürünler	400,592	6.1
3	Ulaşım Araçları	306,579	14.8
4	Kimyasallar ve Mamulleri	254,229	16.6
5	Mineraller ve Metaller	192,550	23.3
6	Makineler	154,948	18.8
7	Tarım Ürünleri	115,585	18.5
8	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	113,611	9.0
9	Muhtelif İmalatlar	99,415	2.1
10	Özel Hükümler	59,815	7.6

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2011 yılı ABD ithalatının %-15 oranında arttığı bir yıl olarak kayda geçmiştir. Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere başlıca ilk 10 sektörde ithalat artış göstermiş, hiçbir sektörde gerileme yaşanmamıştır.

En yüksek mutlak ithalat artışı sırasıyla %27,4 ile enerji ürünleri, %14,8 ile ulaşım araçları ve %23,3 mineraller ve metaller grubunda gerçekleşmiştir. 2011 yılı ABD ithalatında en düşük artış oranı %2,1 ile muhtelif imalatlar ürün grubunda gerçekleşmiştir.

2011 yılı ithalat artış oranı 2010 yılına kıyasla daha düşük seyretmiştir. 2008 krizinin ardından ekonomik toparlanma devam etmekle beraber küresel ekonomi 2010 yılında %5,3 büyürken, 2011 yılında büyüme %3,9'a gerilemiş, gelişmiş ülkelerdeki ekonomik büyüme de aynı doğrultuda %3,2'den %1,6'ya gerilemiştir.

Tablo 98: 2012 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	413,767	3.3
2	Enerji Ürünleri	398,441	-7.5
3	Ulaşım Araçları	358,409	16.9
4	Kimyasallar ve Mamulleri	252,153	-0.8
5	Mineraller ve Metaller	195,589	1.6
6	Makineler	166,237	7.3

7	Tarım Ürünleri	122,400	5.9
8	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	112,631	-0.9
9	Muhtelif İmalatlar	104,443	5.1
10	Özel Hükümler	66,105	10.5

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2012 yılı ABD ithalatı %2,9 oranında artış göstermiştir. 2012 yılı ABD ithalat değerinin artışına doların değer kazanmasının yüksek oranda etkisi bulunmaktadır. Tablo 98'e göre, en yüksek mutlak ithalat artışı sırasıyla %16,9 ulaşım araçları, %3,3 elektronik ürünler ve %7,3 ile makineler gruplarında gerçekleşmiştir.

Enerji ürünleri, Kimyasallar ve Mamulleri ile Tekstil ve Konfeksiyon Ürün grupları ithalatında gerileme gerçekleşmiştir. Ulaşım araçları ve elektronik ürünlere olan iç talebin artışı ekonomik toparlanmanın devam ettiğinin ve tüketicinin güveninin arttığını yansıtmaktadır. Enerji ürünleri ithalatının azalması ise yerel üretimin artması ve azalan iç talebe bağlanabilir.

Tablo 99: 2013 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	417,226	0.8
2	Ulaşım Araçları	371,548	3.7
3	Enerji Ürünleri	352,853	-11.4
4	Kimyasallar ve Mamulleri	250,484	-0.7
5	Mineraller ve Metaller	190,474	-2.2
6	Makineler	169,113	1.7
7	Tarım Ürünleri	125,699	2.7
8	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	117,225	3.3
9	Muhtelif İmalatlar	109,412	4.8
10	Özel Hükümler	71,137	7.6

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2013 yılı ABD ithalatı %-0,5 oranında gerilemiştir. Enerji ürünleri (%-11.4), Kimyasallar ve Mamulleri (%-0.7) ile Mineral ve Metal (%-2.2) gruplarında gerileme görülürken, diğer başlıca yedi sektörde artış gerçekleşmiştir. Tablo 99'a göre, en yüksek mutlak ithalat artışı sırasıyla %3,7 ile ulaşım araçları, %7,6 ile özel hükümler ve %4,8 ile muhtelif imalatlar kategorilerinde gerçekleşmiştir. 2013 yılı ABD ithalatında en fazla düşüş -

%11,4 ile enerji ürünleri sektöründe yaşanarak ABD ithalat değerinin daralmasına katkıda bulunmuştur. Bunun yanı sıra, yurt içi ham petrol üretiminin artması ve yerelde tüketiminin azalması ithalat değerinin azalmasında etken diğer unsurlar olarak karşımıza çıkmaktadır.

ABD'ye coğrafi yakınlığı, düşük işgücü maliyeti gibi avantajlar ve NAFTA anlaşması doğrultusunda gümrüksüz ihracat yapabilme imkânı Meksika'nın ABD'ye ihracat oranını %9 oranında arttırmış, özellikle ABD'nin ulaşım araçları ithalatının artmasında etkisi olmuştur.

2013 yılı ABD dolarının %1,3 oranında değer kazanması, ithal girdi fiyatlarını düşürmüş ve ABD ihracat ürünlerini dış pazarlarda daha pahalı hale getirmiştir.

Tablo 100: 2014 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	438,167	3.9
2	Ulaşım Araçları	403,018	7.3
3	Enerji Ürünleri	349,955	-8.9
4	Kimyasallar ve Mamulleri	251,615	6.3
5	Mineraller ve Metaller	205,082	7.7
6	Makineler	184,701	8.5
7	Tarım Ürünleri	136,184	7.5
8	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	121,684	3.1
9	Muhtelif İmalatlar	114,314	4.0
10	Özel Hükümler	72,362	3.0

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

ABD ekonomisinin toparlanması, artan tüketici harcamaları ve yatırımların katkısıyla 2014 yılı ABD ithalat oranı %3,4 oranında artmıştır. Sadece elektronik ürünler, ulaşım araçları ve enerji ürünleri sektörleri beraber 2014 yılı toplam ABD ithalatının yarısından fazlasına eşdeğerdir.

Tablo 100'e göre, en yüksek mutlak ithalat artışı sırasıyla %7,3 ile ulaşım araçları, %3,9 ile elektronik ürünler ve %6,3 ile kimyasal ürünler kategorilerinde gerçekleşmiştir. 2014 yılı ABD ithalatında enerji ürünleri grubu hariç diğer tüm sektörlerde ithalat artışı gerçekleşmiştir. ABD toplam ithalat artış ortalaması %3 oranındadır. Enerji ürünleri ithalatının hemen hemen %9 oranında azalmasının nedeni yurt içi ham petrol üretiminin artmasıyla beraber yurt içi tüketimdeki düşüştür.

2014 yılında da Meksika'dan yapılan ulaşım araçları ithalatı 11,1 milyar dolar daha artış göstermiş, Çin'den yapılan elektronik ürün ithalatında ise 10.8 milyar dolarlık artış ile ticaret açığı bir miktar daha derinleşmiştir.

Tablo 101: 2015 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	448,879	2.5
2	Ulaşım Araçları	425,428	5.6
3	Kimyasallar ve Mamulleri	260,380	3.6
4	Enerji Ürünleri	194,475	-44.7
5	Mineraller ve Metaller	188,946	-7.9
6	Makineler	185,502	0.3
7	Tarım Ürünleri	136,858	0.5
8	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	126,569	4.0
9	Muhtelif İmalatlar	124,706	9.1
10	Özel Hükümler	79,969	8.9

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2015 yılı ABD ithalatı toplamda %-4,5 oranında gerilemiş ve en çok değişim %-44,7 oranında daralan enerji ürünleri grubunda gerçekleşmiştir. Bu gerilemenin temel nedeni ham petrol fiyatlarının önemli ölçüde düşmesi ve özellikle Çin gibi gelişmekte olan ülkelerin ekonomik büyüme seviyelerinin öngörülenin gerisinde kalması ile ABD ürünlerine olan küresel talebin azalmasından kaynaklanmaktadır. Gerileyen bir diğer sektör ise %-7.9 ile mineral ve metal ürün grubudur.

2015 yılı ABD ithalatında mutlak değer anlamında en fazla yükseliş gösteren gruplar sırasıyla %5,6 ile ulaşım araçları, %2,5 ile elektronik ürünler ve %9,1 ile muhtelif imalatlardır. Motorlu araçlar ithalatındaki artış, yine Meksika ön planda olmak üzere, ulaşım araçları ithalatındaki artışın $\frac{3}{4}$ 'ünü oluşturmaktadır. Çin, Meksika ve Vietnam'dan yapılan telekomünikasyon cihazları ithalatı ise elektronik ürünler ithalatındaki artışın %70'ini oluşturmaktadır.

Tablo 102: 2016 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	450,110	0.1
2	Ulaşım Araçları	418,355	-1.8
3	Kimyasallar ve Mamulleri	259,908	-0.1
4	Mineraller ve Metaller	183,618	-3.0
5	Makineler	179,627	-3.4
6	Enerji Ürünleri	158,045	-18.6
7	Tarım Ürünleri	139,465	1.8
8	Muhtelif İmalatlar	125,058	0.2
9	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	120,312	-4.9
10	Özel Hükümler	85,904	1.9

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2016 yılı ABD ithalatı toplamda -%2,6 oranında gerilemiştir. Tablo 102'e göre, başlıca en fazla ithalat gerçekleştirilen 10 grubun 4'ünde hafif değer artışları görülürken, kalan 6 sektörde düşüşler gerçekleşmiştir. 2016 yılı ABD ithalatında mutlak artış gösteren gruplar ise sırasıyla %1,8 ile tarım ürünleri, %1,9 ile muhtelif imalatlar ve %0,1 ile elektronik ürünlerdir.

2016 yılı ABD ithalatında en fazla düşüş gösteren grup ise -%18,6 ile enerji ürünleri sektörüdür. Bu sektörü sırasıyla mutlak değer düşüşü bakımından -%1,8 ile ulaşım araçları, %-4.9 ile tekstil ve konfeksiyon ürünleri ve %-3.4 ile makineler ürün grupları takip etmektedir.

Tablo 103: 2017 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	484,271	7.6
2	Ulaşım Araçları	434,894	4.0
3	Kimyasallar ve Mamulleri	268,112	3.2
4	Mineraller ve Metaller	200,714	9.4
5	Enerji Ürünleri	198,096	25.5
6	Makineler	196,414	9.4
7	Tarım Ürünleri	147,406	5.9
8	Muhtelif İmalatlar	130,453	4.4
9	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	121,423	1.0
10	Özel Hükümler	90,610	5.7

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2017 yılı ABD ithalatı toplamda %7,1 oranında artış göstermiştir. Tablo 103'e göre, en fazla mutlak artış yaşanan ürün grupları sırasıyla %25,5 ile enerji ürünleri, %7,6 ile elektronik ürünler ve %9,4 ile mineral ve metal ürünleridir. 2012 yılından bu yana ilk defa söz konusu sektörlerin tümünde artış gerçekleşmiştir.

Enerji ürünlerindeki artış hem petrol fiyatlarının artması hem de enerji ürünleri ithalat miktarının artması ile bağlantılıdır.

2011 yılından bu yana en fazla küresel reel GSYH artışı %3,8 ile 2017 yılında gerçekleşmiştir. ABD GSYH %2,3 ile genel ortalamanın altında bir seviyede kalsa da söz konusu artış dayanıklı mal tüketimi artışına katkıda bulunmuştur.

Tablo 104: 2018 Yılı Ürün Grupları İtibariyle ABD'nin İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜN GRUBU	İTHALAT MİKTARI (Milyon Dolar)	DEĞİŞİM ORANI (%)
1	Elektronik Ürünler	506,070	4.5
2	Ulaşım Araçları	459,727	5.7
3	Kimyasallar ve Mamulleri	311,213	16.1
4	Enerji Ürünleri	236,366	19.4
5	Mineraller ve Metaller	215,285	7.3
6	Makineler	214,658	9.3
7	Tarım Ürünleri	156,615	6.3
8	Muhtelif İmalatlar	139,036	6.7
9	Tekstil ve Konfeksiyon Ürünleri	127,663	5.2
10	Özel Hükümler	100,836	11.5

Kaynak: United States International Trade Commission/U.S. Department of Commerce (2020)

2018 yılı ABD ithalatı toplamda %8,6 oranında artış göstermiştir. Söz konusu tüm ürün gruplarında artış yaşandığı gözlemlenmektedir. Tablo 104'e göre, en fazla mutlak ithalat artışı yaşanan gruplar sırasıyla %16,1 ile kimyasallar ve mamulleri, %19,4 ile enerji ürünleri ve %5,7 ile ulaşım araçlarıdır. Bu üç sektör 2018 ABD toplam ithalat artışının %53'ünü oluşturmaktadır.

Enerji ürünleri sektöründe ticaret açığı azalmaya devam ederken, diğer gruplarda ithalat ihracat rakamlarını geçmeye devam etmektedir.

2018 ithalatında en fazla artış gösteren ürünler ham petrol, tıbbi kimyasallar, petrol ürünleri, bilgisayarlar ve parçaları ile motorlu taşıt parçalarıdır. Aynı yıl telekomünikasyon ekipmanları ile kahve ve çay ürünleri ithalatında ise gerileme gerçekleşmiştir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. TÜRKİYE- ABD DIŞ TİCARETİ (2008-2018)

Tablo 105: Türkiye-ABD Dış Ticaret Göstergeleri

Yıl	İhracat (Milyon Dolar)	İhracat Payı (%)	İthalat (Milyon Dolar)	İthalat Payı (%)	Dış Ticaret Dengesi (Milyon Dolar)
2008	4,316,424	3.27	11,977,015	5.93	-7,660,591
2009	3,250,109	3.18	8,575,892	6.09	-5,325,783
2010	3,766,034	3.31	12,322,789	6.64	-8,556,755
2011	4,585,849	3.40	16,042,073	6.66	-11,456,223
2012	5,606,487	3.68	14,130,625	5.97	-8,524,138
2013	5,641,170	3.72	12,596,623	5.01	-6,955,453
2014	6,342,194	4.02	12,727,960	5.26	-6,385,766
2015	6,396,332	4.45	11,128,045	5.37	-4,731,712
2016	6,623,716	4.65	10,867,798	5.47	-4,244,082
2017	8,654,623	5.51	11,952,320	5.11	-3,297,697
2018	8,306,525	4.94	12,377,737	5.55	-4,071,212

Kaynak: World bank (2020)

Tablo 105’de görüldüğü üzere araştırmaya konu zaman dilimi olan 2008-2018 yılları arasında Türkiye ve ABD karşılıklı dış ticareti incelendiğinde Türkiye’nin ABD ihracatında hemen hemen %100 artış yaşanırken, ithalat değerleri dalgalı bir seyir izlese de çok belirgin bir fark gözlemlenmemektedir. Dış ticaret dengesinde ise 2011-2017 arası düzenli bir düşüş halindeyken, 2018 yılında tekrar artışa geçtiği görülmektedir. Söz konusu zaman diliminde Türkiye’nin dönem dönem artış ve azalmalar ile ABD’ye karşı sürekli dış ticaret açığı verdiği görülmektedir.

- 2008 yılı Türkiye’nin ABD’ye ihracatı 4,316,424 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2008 yılı Türkiye’nin toplam ihracatında ABD ihracatı %3,27 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye’nin ABD’ye ithalatı 11,97,015 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %5,93 oranında gerçekleşerek, Türkiye’nin ABD’ye karşı 7,66 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir.
- 2009 yılı Türkiye’nin ABD’ye ihracatı 3,250,109 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2009 yılı Türkiye’nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla azalarak %3,18 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye’nin ABD’ye ithalatı 8,575,892 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %6,09 oranında gerçekleşerek

Türkiye'nin ABD'ye karşı 5,32 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir. 2008 krizinin etkileri ithalat ve ihracattaki daralmalar ile 2009 ve 2010 verilerinde belirgin olarak görülmektedir.

- 2010 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 3,766,034 Milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2010 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla artarak %3,31 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 12,322,789 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %6,64 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 8,55 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir. 2010 yılında karşılıklı ticaretin tekrar artış trendine girdiği gözlemlenmektedir.
- 2011 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 4,585,849 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2011 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla %3,40 artarak oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 16,042,073 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %6,66 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 11,45 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir. 2011 yılı söz konusu dönemde en fazla dış ticaret açığı verildiği yıldır.
- 2012 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 5,606,487 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2012 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla artarak %3,68 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 14,130,625 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %5,97 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 8,52 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir. 2012 yılı itibariyle ticaret açığının kademeli olarak azalmaya başladığı gözlemlenmektedir.
- 2013 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 5,641,170 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2013 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla artarak %3,72 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 12,596,623 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %5,01 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 6,95 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir.

- 2014 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 6,342,194 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2014 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla artarak %4,02 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 12,727,960 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %5,26 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 6,38 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir.
- 2015 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 6,396,332 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2015 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla artarak %4,45 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 11,128,045 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %5,37 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 4,73 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir.
- 2016 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 6,623,716 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2016 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla artarak %4,65 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 10,867,798 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %5,47 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 4,24 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir.
- 2017 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 8,654,623 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2017 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla artarak %5,51 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 11,952,320 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %5,11 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 3,29 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir.
- 2018 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 8,306,525 milyon dolar değerinde gerçekleşirken, 2018 yılı Türkiye'nin toplam ihracatında ABD ihracatı geçen yıla oranla azalarak %4,94 oranında pay almıştır. Aynı yıl, Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 12,377,737 milyon dolar ve toplam ithalattaki payı %5,55 oranında gerçekleşerek Türkiye'nin ABD'ye karşı 4 milyar dolar dış ticaret açığı verdiği görülmektedir.

4.1. TÜRKİYE’NİN ABD’YE İHRACATI: (2008-2018)

Aşağıda 2008-2018 yılları arasında Türkiye’nin ABD’ye ihracatı çalışmaya konu 10 yıllık dönem için incelenmiştir.

Tablo 106: 2008-2018 Dönemi Türkiye’nin ABD’ye İhracatı

TÜRKİYE’NİN ABD’YE İHRACATI	
Yıl	Değer (Milyon Dolar)
2008	4,949,657
2009	3,856,854
2010	4,424,450
2011	5,464,067
2012	6,293,647
2013	6,668,783
2014	7,763,895
2015	8,353,762
2016	8,493,586
2017	9,877,101
2018	10,897,624

Kaynak: TÜİK (2020)

Tablo 106’a göre Türkiye’nin ABD’ye İhracatı 2008-2018 döneminde yıllık bazda;

- 2008 yılında Türkiye ABD’ye 4,949,657 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2008 yılında Türkiye’nin ABD’ye ihracatı 2007 yılına oranla (2007 yılında Türkiye’den ABD’ye 4,170,688 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirilmiştir) 778,969 milyon dolar artış sergilemiştir.
- 2009 yılında Türkiye ABD’ye 3,856,854 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2009 yılında Türkiye’nin ABD’ye ihracatı 2008 yılına oranla 1,092,803 milyon dolar düşüş sergilemiştir.
- 2010 yılında Türkiye ABD’ye 4,424,450 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2010 yılında Türkiye’nin ABD’ye ihracatı 2009 yılına oranla 567,596 milyon dolar artış sergilemiştir.
- 2011 yılında Türkiye ABD’ye 5,464,067 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2011 yılında Türkiye’nin ABD’ye ihracatı 2010 yılına oranla 1,040,617 milyon dolar artış sergilemiştir.

- 2012 yılında Türkiye ABD'ye 6,293,647 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2012 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 2011 yılına oranla 829,580 milyon dolar artış sergilemiştir.
- 2013 yılında Türkiye ABD'ye 6,668,783 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2013 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 2012 yılına oranla 375,136 milyon dolar artış sergilemiştir.
- 2014 yılında Türkiye ABD'ye 7,763,895 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2014 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 2013 yılına oranla 1,095,112 milyon dolar artış sergilemiştir.
- 2015 yılında Türkiye ABD'ye 8,353,762 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2015 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 2014 yılına oranla 589,867 milyon dolar artış sergilemiştir.
- 2016 yılında Türkiye ABD'ye 8,493,586 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2016 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 2015 yılına oranla 139,824 milyon dolar artış sergilemiştir.
- 2017 yılında Türkiye ABD'ye 9,877,101 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2017 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 2016 yılına oranla 1,383,515 milyon dolar artış sergilemiştir.
- 2018 yılında Türkiye ABD'ye 10,897,624 milyon dolarlık ihracat gerçekleştirmiştir. Buna bağlı olarak 2018 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatı 2017 yılına oranla 1,020,523 milyon dolar artış sergilemiştir.

4.1.1 Başlıca Ürün Gruplarına Göre Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

Aşağıdaki tabloda 2008-2018 yılları arası ABD'ye yapılan ihracatta ilk onuncu sırada yer alan ürün gruplarına yer veren ayrıntılı tablo ve açıklamalarına yer verilmektedir.

Tablo 107: 2008 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve çelik	550,006
2	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	438,703
3	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	409,974
4	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	317,642
5	Diğer hazır tekstil ürünleri; setleri, yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	255,055
6	Doğal veya kültür incileri, değerli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	235,019
7	Demir veya çelik ürünler	193,410
8	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	184,105
9	Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve aksesuarı	150,732
10	Örme veya tığ işi giyim eşyası ve aksesuarı	143,467

Kaynak: International Trade Centre (Trademap) (2020)

Tablo 107'e göre, 2008 yılı itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubu 550,006 bin dolar ile demir ve çelikten oluşmaktadır. 2008 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 438,703 bin dolar ile mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler yer alırken, üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 409,974 bin dolarlık ihracat değeri ile makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları oluşturmaktadır. 2008 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 143,467 bin dolar ile Örme veya tığ işi giyim eşyası ve aksesuarı grubu almaktadır.

Tablo 108: 2009 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAC EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	523,030
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	273,871
3	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	211,202
4	Tütün ve işlenmiş tütün ikameleri	184,226
5	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	178,729
6	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	171,436
7	Doğal veya kültür incileri, değerli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	135,666
8	Demir veya çelik ürünler	128,017
9	Demir ve çelik	124,995
10	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	122,763

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 108'e göre, 2009 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubu 523,030 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarlarından oluşmaktadır. 2009 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 273,871 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar yer alırken; üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 211,202 bin dolarlık ihracat değeri ile Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşyalar oluşturmaktadır. 2009 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 122,763 bin dolar ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler ürün grubu

almaktadır. Araştırmaya konu zaman diliminde (2008-2018) ihracat değerinin diğer yıllarda kademeli olarak düzenli bir şekilde arttığını gözlemlerken, sadece 2009 yılında düşüş yaşandığını görmekteyiz. Özellikle Demir ve çelik ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler ürün ihracatlarında belirgin bir daralma göze çarpmaktadır.

Tablo 109: 2010 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	409,344
2	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	405,243
3	Demir ve Çelik	268,809
4	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	223,327
5	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	200,152
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	194,636
7	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	172,006
8	Demir veya Çelik Ürünler	166,716
9	Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	141,895
10	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	119,369

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 109'a göre, 2010 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubunu 409,344 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar oluşturmaktadır. 2010 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 405,243 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları yer alırken; üçüncü sıradaki ürün grubunu ise

268,809 bin dolarlık ihracat değeri ile Demir ve Çelik oluşturmaktadır. 2010 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 119,369 bin dolar ile Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları ürün grubu almaktadır. 2010 yılında tekrar artış trendine giren ihracat değerlerinde, demir ve çelik ihracatının 9.sıradan 3.sıraya yükseldiği öne çıkmaktadır.

Tablo 110: 2011 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	620,388
2	Demir ve Çelik	501,073
3	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	454,968
4	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	246,094
5	Demir veya Çelik Ürünler	241,941
6	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	208,682
7	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	183,248
8	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	152,307
9	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	147,511
10	Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	129,641

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 110'a göre, 2011 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubunu 620,388 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları oluşturmaktadır. 2011 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 501,073 bin dolar ile Demir ve Çelik yer alırken ; üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 454,968 bin dolarlık ihracat değeri ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar oluşturmaktadır. 2011 yılı Türkiye'nin

ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 129,641 bin dolar ile Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller grubu almaktadır. 2011 yılında diğer tüm ürün gruplarında ihracat değerinde artış görülürken, Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler ile Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller gruplarında ihracatta azalma gerçekleşmiştir.

Tablo 111: 2012 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	817,644
2	Demir ve Çelik	625,524
3	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	597,969
4	Demir veya Çelik Ürünler	362,975
5	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	265,400
6	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	261,103
7	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	211,041
8	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	182,449
9	Tütün ve işlenmiş tütün ikameleri	166,640
10	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	163,772

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 111'e göre, 2012 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubunu 817,644 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları oluşturmaktadır. 2012 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 625,524 bin dolar ile Demir ve Çelik grubu yer alırken; üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 597,969 bin dolarlık ihracat değeri ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar oluşturmaktadır. 2012 yılı Türkiye'nin

ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 163,772 bin dolar ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler grubu almaktadır. 2012 yılında ürün gruplarının çoğunda artış gözlemlenirken, tütün ve işlenmiş tütün ikameleri çalışmaya konu zaman diliminde bu listeye ilk defa dahil olmuştur.

Tablo 112: 2013 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	618,611
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	663,961
3	Demir ve Çelik	512,700
4	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	308,762
5	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	304,767
6	Demir veya Çelik Ürünler	296,455
7	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	220,523
8	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	214,269
9	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	150,678
10	Tütün ve işlenmiş tütün ikameleri	148,159

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 112'e göre, 2013 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubu 618,611 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarlarından oluşmaktadır. 2013 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 663,961 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar yer alırken; üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 512,700 bin dolarlık ihracat değeri ile Demir ve Çelik oluşturmaktadır. 2013 yılı Türkiye'nin ABD'ye

ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 148,159 bin dolar ile Tütün ve işlenmiş tütün ikameleri grubu almaktadır.

Tablo 113: 2014 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve Çelik	1,141,334
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	711,082
3	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	457,933
4	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	346,012
5	Demir veya Çelik Ürünler	340,907
6	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	271,570
7	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	254,486
8	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	226,145
9	Tütün ve işlenmiş tütün ikameleri	189,318
10	Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	152,517

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 113'e göre, 2014 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubu 1,141,334 bin dolar ile demir ve çelikten oluşmaktadır. 2014 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 711,082 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar yer alırken; üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 457,933 bin dolarlık ihracat değeri ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları oluşturmaktadır. 2014 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 152,517 bin dolar ile Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller grubu almaktadır. 2014 yılında demir ve çelik ihracatında belirgin bir artış yaşandığı görülmektedir.

Tablo 114: 2015 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAC EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve Çelik	912,256
2	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	762,119
3	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	679,257
4	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	347,522
5	Demir veya Çelik Ürünler	333,986
6	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	281,147
7	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	273,734
8	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	219,747
9	Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	165,317
10	Örme veya tığ işi giyim eşyası ve aksesuarı	148,653

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 114'e göre, 2015 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubu 912,256 bin dolar ile Demir ve Çelikten oluşmaktadır. 2015 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 762,119 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları yer alırken; üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 679,257 bin dolarlık ihracat değeri ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar oluşturmaktadır. 2015 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 148,653 bin dolar ile örme veya tığ işi giyim eşyası ve aksesuarı grubu almaktadır.

Tablo 115: 2016 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve Çelik	921,594
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	711,720
3	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	688,540
4	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	328,151
5	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	314,558
6	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	275,839
7	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	242,340
8	Demir veya Çelik Ürünler	240,425
9	Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	218,196
10	Tütün ve işlenmiş tütün ikameleri	160,207

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 115'e göre, 2016 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubu 921,594 bin dolar ile Demir ve Çelikten oluşmaktadır. 2016 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 711,720 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar yer alırken; üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 688,540 bin dolarlık ihracat değeri ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları oluşturmaktadır. 2016 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 160,207 bin dolar ile Tütün ve işlenmiş tütün ikameleri grubu almaktadır.

Tablo 116: 2017 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	1,386,344
2	Demir ve Çelik	951,604
3	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	752,915
4	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	723,037
5	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	463,927
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	429,450
7	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	325,926
8	Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	265,880
9	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	248,248
10	Demir veya Çelik Ürünler	232,403

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 116'a göre, 2017 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubu 1,386,344 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarlarından oluşmaktadır. 2017 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 951,604 bin dolar ile Demir ve Çelik yer alırken üçüncü sıradaki ürün grubunu ise 752,915 bin dolarlık ihracat değeri ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar oluşturmaktadır. 2017 yılı Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 232,403 bin dolar ile Demir veya Çelik Ürünler grubu almaktadır. 2017 yılında Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları ile Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları ihracatında yüksek bir artış yaşandığı görülmektedir.

Tablo 117: 2018 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'ye İhracatı

	İHRAÇ EDİLEN ÜRÜNLER	İHRACAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarları	1,061,919
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar	928,176
3	Demir ve Çelik	566,762
4	Halılar ve diğer tekstil yer kaplamaları	562,466
5	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	380,207
6	Demir veya Çelik Ürünler	358,168
7	Taş, alçı, çimento, asbest, mika veya benzeri malzemelerden eşya	340,181
8	Doğal veya kültür incileri, kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, değerli metaller, kaplama metaller	316,387
9	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	272,737
10	Diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri	244,101

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 117'e göre, 2018 yılında Türkiye'nin ABD'ye ihracatında en fazla paya sahip olan ürün grubu 1,061,919 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki taşıtlar ve bunların parça ve aksesuarlarından oluşmaktadır. 2018 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ABD'ye ihracatında ikinci sırada 928,176 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar yer alırken; üçüncü sıradaki ürün grubu ise 566,762 bin dolarlık ihracat değeri ile Demir ve Çelik oluşturmaktadır. 244,101 bin dolar ile diğer hazır tekstil ürünleri; yıpranmış giysiler ve yıpranmış tekstil ürünleri grubu almaktadır. 2018 yılında en belirgin ihracat daralmasının Uçak, uzay aracı ve bunların parçalarında yaşandığı gözlemlenmektedir.

Türkiye'nin ABD'ye ihracatında Başlıca Ürünler;

- Dokunmuş halılar ve dokumaya elverişli maddelerden diğer yer kaplamaları
- Turbo jetler, turbo propellerler ve diğer gaz türbinleri
- Mücevherci eşyası ve aksamı (kıymetli metallere veya kıymetli metallerle kaplama metallere)
- Otomobiller
- Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar
- Yontulmaya veya inşaata elverişli işlenmiş taşlar (kayağan taşı hariç), mozaik için küp şeklinde taşlar, granüller
- Pozisyonlarındaki hava taşıtlarının aksam ve parçaları
- Traktörler
- Yatak çarşafı, masa örtüleri, tuvalet ve mutfak bezleri
- Çimento
- Petrol yağları ve bitümenli minerallerden elde edilen yağlar
- Eşya taşımaya mahsus motorlu taşıtlar
- Buzdolapları, dondurucular ve diğer soğutucu ve dondurucu cihazlar ve ısı pompaları
- Sadece veya esas itibariyle 84.07 veya 84.08 pozisyonlarındaki motorların aksam ve parçaları
- Alüminyum saclar, levhalar, şeritler yer almaktadır.

4.2. TÜRKİYE’NİN ABD’DEN İTHALATI (2008-2018)

Tablo 118: 2008-2018 Dönemi Türkiye’nin ABD’den İthalatı

TÜRKİYE’NİN ABD’DEN İTHALATI	
Yıl	Değer (Milyon Dolar)
2008	11 975 929
2009	8 575 737
2010	12 318 745
2011	16 034 121
2012	14 130 546
2013	12 596 170
2014	12 727 562
2015	11 141 462
2016	10 867 793
2017	11 951 744
2018	12 377 681

Kaynak: TÜİK(2020)

Tablo 118’e göre Türkiye’nin ABD’den ithalatı 2008-2018 döneminde yıllık bazda;

- 2008 yılında Türkiye ABD’den 11,975,929 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2007 yılı ile kıyaslandığında (2007 yılında Türkiye’den ABD’ye 8,166,068 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirilmiştir) Türkiye’nin ABD’ye ithalatı 2008 yılında 3,809,861 milyon dolar artış göstermiştir.
- 2009 yılında Türkiye ABD’den 8,575,737 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2008 yılı ile kıyaslandığında Türkiye’nin ABD’ye ithalatı 2009 yılında -3,400,192 milyon dolar düşüş göstermiştir.
- 2010 yılında Türkiye ABD’den 12,318,745 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2009 yılı ile kıyaslandığında Türkiye’nin ABD’ye ithalatı 2010 yılında 3,743,008 milyon dolar artış göstermiştir.
- 2011 yılında Türkiye ABD’den 16,034,121 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2010 yılı ile kıyaslandığında Türkiye’nin ABD’ye ithalatı 2011 yılında 3,715,376 milyon dolar artış göstermiştir.

- 2012 yılında Türkiye ABD'den 14,130,546 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2011 yılı ile kıyaslandığında Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 2012 yılında -1,903,575 milyon dolar düşüş göstermiştir.
- 2013 yılında Türkiye ABD'den 12,596,170 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2012 yılı ile kıyaslandığında Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 2013 yılında – 1,534,376 milyon dolar düşüş göstermiştir.
- 2014 yılında Türkiye ABD'den 12,727,562 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2013 yılı ile kıyaslandığında Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 2014 yılında 131,392 milyon dolar artış göstermiştir.
- 2015 yılında Türkiye ABD'den 11,141,462 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2014 yılı ile kıyaslandığında Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 2015 yılında -1,586,100 milyon dolar düşüş göstermiştir.
- 2016 yılında Türkiye ABD'den 10,867,793 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2015 yılı ile kıyaslandığında Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 2016 yılında -273,669 milyon dolar düşüş göstermiştir.
- 2017 yılında Türkiye ABD'den 11,951,744 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2016 yılı ile kıyaslandığında Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 2017 yılında 1,083,951 milyon dolar artış göstermiştir.
- 2018 yılında Türkiye ABD'den 12,377,681 milyon dolarlık ithalat gerçekleştirmiştir. 2017 yılı ile kıyaslandığında Türkiye'nin ABD'ye ithalatı 2018 yılında 925,937 milyon dolar artış göstermiştir.

4.2.1. Başlıca Ürünlere Göre Türkiye'nin ABD 'den İthalatı

2008-2018 yılları arasında Türkiye'nin ABD'den ithalatında en fazla yer alan ürün grupları, yıllık bazda değişimin incelenmesi açısından ayrıntılı olarak aşağıda ele alınmıştır.

Tablo 119: 2008 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve çelik	2,759,467
2	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	1,432,045
3	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,045,821
4	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	717,292
5	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	619,990
6	Pamuk	619,551
7	Farmakolojik ürünler	516,121
8	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	510,407
9	Organik kimyasallar	402,258
10	Plastik ve Plastik Ürünler	376,973

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 119'a göre, 2008 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 2,759,467 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile demir ve çeliğin birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2008 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,432,045 bin dolar ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler yer alırken, üçüncü sırada ise 1,045,821 bin dolarlık ithalat değeri ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları bulunmaktadır. 2008 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 376,973 bin dolar ile Plastik ve Plastik Ürünler grubu almaktadır.

Tablo 120: 2009 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve çelik	1,100,635
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	963,986
3	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	739,765
4	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	582,434
5	Pamuk	526,513
6	Farmakolojik ürünler	522,661
7	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	480,316
8	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	405,914
9	Organik kimyasallar	339,839
10	Endüstriyel veya Tıbbi Yağlı Tohumlar, Yağlı Meyveler; Çeşitli Tahıllar, Tohumlar ve Meyveler	308,334

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 120'e göre, 2009 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 1,100,635 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile demir ve çeliğin birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2009 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 963,986 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları yer alırken; üçüncü sırada ise 582,434 bin dolarlık ithalat değeri ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler bulunmaktadır. 2009 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 308,334 bin dolar ile Endüstriyel veya Tıbbi Yağlı Tohumlar, Yağlı Meyveler; Çeşitli Tahıllar, Tohumlar ve Meyveler ürün grubu almaktadır.

Tablo 121: 2010 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	2,148,818
2	Demir ve çelik	1,677,022
3	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,415,520
4	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	823,259
5	Pamuk	802,361
6	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	623,214
7	Farmakolojik ürünler	521,961
8	Plastik ve Plastik Ürünler	417,895
9	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	417,693
10	Organik kimyasallar	386,610

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 121'e göre, 2010 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 2,148,818 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile Uçak, uzay aracı ve bunların parçalarının birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2010 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,677,022 bin dolar ile demir ve çelik yer alırken; üçüncü sırada ise 1,415,520 bin dolarlık ithalat değeri ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları bulunmaktadır. 2010 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 386,610 bin dolar ile Organik kimyasallar grubu almaktadır.

Tablo 122: 2011 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve çelik	2,757,837
2	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	2,464,019
3	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	1,508,094
4	Pamuk	1,304,677
5	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,217,961
6	Farmakolojik ürünler	817,301
7	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	673,907
8	Organik kimyasallar	526,452
9	Plastik ve Plastik Ürünler	469,085
10	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	438,496

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 122'e göre, 2011 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 2,757,837 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile demir ve çeliğin birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2011 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 2,464,019 bin dolar ile Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları yer alırken; üçüncü sırada ise 1,508,094 bin dolarlık ithalat değeri ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler bulunmaktadır. 2011 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 438,496 bin dolar ile Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon grubu almaktadır.

Tablo 123: 2012 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve çelik	2,723,138
2	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	1,756,973
3	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	1,549,916
4	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,051,142
5	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	685,517
6	Pamuk	658,073
7	Farmakolojik ürünler	570,021
8	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	485,419
9	Plastik ve Plastik Ürünler	471,481
10	Organik kimyasallar	442,894

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 123'e göre, 2012 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 2,723,138 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile demir ve çeliğin birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2012 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,756,973 bin dolar ile Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları yer alırken; üçüncü sırada ise 1,549,916 bin dolarlık ithalat değeri ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler bulunmaktadır. 2012 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 442,894 bin dolar ile Organik kimyasallar grubu almaktadır.

Tablo 124: 2013 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve çelik	2,065,944
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,174,269
3	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	1,149,243
4	Pamuk	873,877
5	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	835,736
6	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	755,028
7	Plastik ve Plastik Ürünler	635,752
8	Farmakolojik ürünler	506,493
9	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	440,193
10	Organik kimyasallar	430,083

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 124'e göre, 2013 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 2,065,944 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile demir ve çeliğin in birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2013 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,174,269 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları yer alırken ; üçüncü sırada ise 1,149,243 bin dolarlık ithalat değeri ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler bulunmaktadır. 2013 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 430,083 bin dolar ile organik kimyasallar grubu almaktadır.

Tablo 125: 2014 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Demir ve çelik	1,555,035
2	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	1,397,901
3	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,258,746
4	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	1,074,555
5	Pamuk	918,240
6	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	833,108
7	Farmakolojik ürünler	598,163
8	Plastik ve Plastik Ürünler	531,921
9	Organik kimyasallar	497,305
10	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	484,185

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 125'e göre, 2014 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 1,555,035 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile demir ve çeliğin birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2014 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,397,901 bin dolar ile Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları yer alırken; üçüncü sırada ise 1,258,746 bin dolarlık ithalat değeri ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları bulunmaktadır. 2014 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 484,185 bin dolar ile Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon grubu almaktadır.

Tablo 126: 2015 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	1,699,338
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,237,292
3	Demir ve çelik	1,046,776
4	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	729,516
5	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	689,076
6	Farmakolojik ürünler	556,902
7	Pamuk	532,286
8	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	478,304
9	Plastik ve Plastik Ürünler	432,821
10	Organik kimyasallar	415,372

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 126'a göre, 2015 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 1,699,338 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile Uçak, uzay aracı ve bunların parçalarının birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2015 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,237,292 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları yer alırken; üçüncü sırada ise 1,046,776 bin dolarlık ithalat değeri ile demir ve çelik bulunmaktadır. 2015 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 415,372 bin dolar ile organik kimyasallar grubu almaktadır.

Tablo 127: 2016 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	2,238,343
2	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,394,810
3	Demir ve çelik	756,269
4	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	690,776
5	,Farmakolojik ürünler	559,811
6	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	534,010
7	Pamuk	522,555
8	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	510,574
9	Plastik ve Plastik Ürünler	380,040
10	Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları	277,970

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 127'e göre, 2016 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 2,238,343 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile Uçak, uzay aracı ve bunların parçalarının birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2016 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,394,810 bin dolar ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları yer alırken; üçüncü sırada ise 756,269 bin dolarlık ithalat değeri ile demir ve çelik bulunmaktadır. 2016 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 277,970 bin dolar ile Demiryolu veya tramvay vagonları dışındaki araçlar ve bunların parça ve aksesuarları grubu almaktadır.

Tablo 128: 2017 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,607,649
2	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	1,166,233
3	Demir ve çelik	1,144,899
4	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	1,027,487
5	Pamuk	737,787
6	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	718,516
7	Farmakolojik ürünler	591,342
8	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	587,732
9	Gemiler, tekneler ve yüzer yapılar	414,136
10	Plastik ve Plastik Ürünler	390,751

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 128'e göre, 2017 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 1,607,649 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçalarının birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2017 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,166,233 bin dolar ile Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları yer alırken; üçüncü sırada ise 1,144,899 bin dolarlık ithalat değeri ile demir ve çelik bulunmaktadır. 2017 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 390,751 bin dolar ile plastik ve plastik ürünler grubu almaktadır.

Tablo 129: 2018 Yılı Başlıca Ürün Grupları İtibariyle Türkiye'nin ABD'den İthalatı

	İTHAL EDİLEN ÜRÜNLER	İTHALAT DEĞERİ (Bin Dolar)
1	Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçaları	1,786,444
2	Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler	1,330,299
3	Demir ve çelik	1,310,109
4	Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	1,180,800
5	Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme, kontrol, hassas, tıbbi veya cerrahi ürünler	729,200
6	Pamuk	707,264
7	Elektrikli makine ve teçhizat ve bunların parçaları; ses kaydediciler ve çoğaltıcılar, televizyon	637,667
8	Farmakolojik ürünler	556,557
9	Plastik ve Plastik Ürünler	411,698
10	Organik Kimyasallar	373,784

Kaynak: International Trade Centre (2020)

Tablo 129'a göre, 2018 yılı Türkiye'nin ABD'den yaptığı ithalat incelendiğinde, 1,786,444 bin dolarlık en yüksek ithalat miktarı ile Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar ve parçalarının birinci sırada yer aldığı görülmektedir. 2018 yılı başlıca ürün grupları itibariyle Türkiye'nin ithalatında ikinci sırada 1,330,299 bin dolar ile Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler; bitümlü maddeler yer alırken, üçüncü sırada ise 1,310,109 bin dolarlık ithalat değeri ile demir ve çelik bulunmaktadır. 2018 yılı Türkiye'nin ABD'den ithalatında en yüksek paya sahip ilk 10 sıradaki ürün grupları arasında 10.sırayı 373,784 dolar ile organik kimyasallar grubu almaktadır.

Türkiye'nin ABD'den İthalatında Başlıca Ürünler;

- Helikopterler, uçaklar vb.; uzay araçları (uydular dahil), uzay araçlarını fırlatıcı araçlar ve yörünge-altı araçları
- Dökme demirin, demirin veya çeliğin döküntü ve hurdaları veya bunların eritilmesi ile elde edilmiş külçeler
- Turbo jetler, turbopropellerler ve diğer gaz türbinleri
- Pamuk
- Petrol gazları ve diğer gazlı karbonlar
- Tedavide veya korunmada kullanılmak üzere hazırlanan ilaçlar
- Hava taşıtlarının aksam ve parçaları
- Etilen polimerleri
- İnsan kanı, hayvan kanı, serum, aşı, toksin vb. Ürünler
- Taşkömürü; taşkömüründen elde edilen briketler, topak vb. katı yakıtlar
- Karayolu taşıtları için aksam ve parçalar
- Tıpta, cerrahide, dişçilikte ve veterinerlikte kullanılan alet ve cihazlar
- Petrol koku, petrol bitümeni ve petrol yağlarının veya bitümenli minerallerden elde edilen yağların diğer kalıntıları
- Nişasta, şeker pancarı, şeker ve içki sanayinin artık ve posaları
- Nikelden diğer eşyalar yer almaktadır.

4.3. TÜRKİYE-ABD DIŞ TİCARET İLİŞKİLERİNİN GELİŞİMİ VE GELECEĞİ

Dünyanın en fazla ithalat gerçekleştiren ülkesi konumundaki ABD, Türkiye ihracatında önemli bir pazar olup, farklı stratejiler ile ticari ilişkilerimizi geliştirmek adına bir dizi anlaşmalar gerçekleştirilmiştir. Bu anlamda Türkiye ve ABD arasında 1985 tarihinde Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasının İlişkin Anlaşma imzalanmıştır. 1996 yılına gelindiğinde ise sırasıyla Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması ile Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım ve İş birliği Anlaşması imzaya bağlanmıştır. 1999 yılında yürürlüğe giren karşılıklı ticari iş birlikleri ve yatırım fırsatların iyileştirilmesi amacıyla Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması (TIFA) bağlamında onuncusu

12-13 Eylül 2017 yılında Ankara’da gerçekleştirilen toplantıda yapısal reformların geliştirilmesi ve büyümenin teşvik edilmesi açısından adımlar atılmıştır.

Tablo 130: Türkiye ve ABD arasında Ticaret Altyapısını Oluşturan Anlaşma ve Protokoller

Anlaşma Adı	İmza Tarihi	R.G. Tarih ve Sayısı
Gümrük Konularında Karşılıklı İdari Yardım ve İş birliği Anlaşması	28.03.1996	30.03.1996/22682
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunmasına İlişkin Anlaşma	03.12.1985	13.08.1989/20251
Çifte Vergilendirmeyi Önleme ve Vergi Kaçakçılığına Engel Olma Anlaşması	26.03.1996	31.12.1997/23217
Ticaret ve Yatırım Çerçeve Anlaşması (TİFA)	29.09.1999	11.02.2000/23961

Kaynak: T.C. Ticaret Bakanlığı (Erişim Tarihi: 10.09.2020)

Tablo 130’a göre, ABD’ye ihracat yapan firma sayısı 2008 yılında 3818 iken 2018 yılına gelindiğinde 6492 firmanın ABD’ye ihracat gerçekleştirdiği görülmektedir. En fazla firmanın ihracat yaptığı yıl 2018 iken en az ihracatçı firma sayısı ise 2009 yılında olduğu tespit edilmiştir. 2008-2018 yılları arasında ihracatçı firma sayısındaki değişim oranına bakıldığında ise en hızlı büyüme 2016 yılında %8,5 oranında gerçekleşirken, en fazla azalma % -7,1 ile 2008 yılında global finans krizinin yaşandığı yıl görülmektedir.

Tablo 131: Yıllara Göre Türkiye’den ABD’ye İhracat Yapan Firma Sayısı

Yıl	Toplam İhracatçı Firma Sayısı	Değişim Oranı (%)
2008	3818	-7,1
2009	3710	-2,8
2010	3743	0,9
2011	3988	6,5
2012	4203	5,4
2013	4549	8,2
2014	4801	5,5
2015	5143	7,1
2016	5578	8,5
2017	6018	7,9
2018	6492	7,9

Kaynak: Türkiye İhracatçılar Meclisi (2020)

ABD pazarına giriş yapmak isteyen ya da pazar payını arttırmaya çalışan Türk ihracatçılarının karşılaştığı saat farkı, pazara ulaşımında güçlükler ve yaptırımlar gibi sorunların yanı sıra ABD'nin STA imzaladığı diğer ülkeler ve birlikler karşısında Türk ihracatçısının vergi dezavantajına uğraması ve yakın zamanda GTS Sisteminden çıkarılmış olması her ne kadar sıkıntı yaratsa da istikrarlı bir şekilde ticaret hacmimiz ve ihracatçı firma sayısı her yıl artış göstermektedir. Fakat rakamlar yine de istenilen düzeyde değildir. GTS (Genelleştirilmiş Tercihler Sistemi)'den en fazla yararlanan ülkelerden biri Türkiye iken, 131 ülkenin yararlandığı gümrüksüz pazara giriş fırsatı sunan bu sistemin 2019 yılı itibarıyla dışında kalmanın zorunlu kıldığı ilgili ürünlerde fiyatlandırma değişiklikleri Türk ihracatçısını fiyat rekabetinde dezavantajlı duruma düşürmüştür.

Yaşanan gelişmelere rağmen, ABD pazarında rekabet üstünlüğüne sahip olduğumuz hizmet ve ürünler ile ABD'nin en fazla ithal ettiği ürünlerin belirlenerek bu pazarda nasıl bir yol izlenebileceği incelenmeli ve ihracatımızın arttırılmasına yönelik stratejik adımlar atılmalıdır.

29 Haziran 2019 tarihinde Başkan Trump ve Cumhurbaşkanı R.T. Erdoğan tarafından iki ülke arasındaki ticaret hacmi 100 milyar dolar olarak hedeflenmiş ve bu amaca yönelik Türk Amerikan İş Konseyi (ATC) tarafından başlatılan bir çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu çalışma grubunun hedefi 2019 yılında 21 milyar dolar olan Türkiye-ABD ticaret hacminin en kısa sürede hedeflenen rakama ulaşmasına yönelik atılması gereken adımların ve yol haritasının belirlenmesidir. T.C. Ticaret Bakanlığı tarafından yapılan açıklamaya göre, bu kapsamda ABD- Türkiye arasındaki ticaretin geliştirilmesine ek olarak yabancı sermaye artışının da eş zamanlı olarak hedeflendiği belirtilmiştir. Yapılan çalışmalar ve istişareler sonucu varılan kararlardan bazıları ABD pazarında sektör bazında ilerlenmesi gerektiği ve çalışma gruplarının daha detaylı alt gruplar şeklinde oluşturulmasıdır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE-ABD EKONOMİLERİNİN YAPISAL AÇIDAN KARŞILAŞTIRMASI

5.1. EKONOMİK GÖSTERGELERLE TÜRKİYE-ABD EKONOMİLERİNİN İNCELENMESİ

5.1.1. Türkiye-ABD Ekonomilerinin Yapısal Açidan İncelenmesinin Önemi

Ülke ekonomileri ele alındığında özellikle makro ekonomik göstergelerle analiz yapmak bizim nirengi noktamızı oluşturacaktır. Zira bahse konu ekonomik yapıyı ve içerisinde bulunan enstrümanları analiz edip, bunların daha iyi kullanmasını amaçlayarak yol alındığında başarıya ulaşabiliriz.

ABD, dünyanın en büyük ikinci ekonomisi olmakla beraber güçlü ve bir o kadar da karışık bir ekonomik yapıya sahiptir. Alışık olduğumuz ulus devletlere ait tasarruf, gelir eşitliği gibi bir takım ekonomik terimlere pek rastlamamaktayız. Örnek verecek olursak en büyük tüketici piyasası ABD’de yer almaktadır. 2018 yılında nominal GSYİH’ nin yüzde 70’den fazlası kişisel tüketimden oluşmuştur. Gelir eşitsizliğine değinecek olursak son verilere göre ülkenin en zengin olarak tabir edilen yüzde 1’lik kısmının mal varlığı yaklaşık 34 trilyon dolar olduğu bu rakamında ülke nüfusunun yarısından daha fazla olduğu bilinmektedir. Gelir eşitsizliği çok derin olsa da dünya üzerinde en popüler para birimi olması ayrıca birçok ülkenin de rezerv para olarak doları kullanması Birleşik Devletler halkının alım gücünü artırmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye Ekonomisi ile Birleşik Devletler ekonomilerini büyüme açısından incelerken kişi başına geliri enflasyon ve işsizlik konularını dikkate alarak değerlendireceğiz.

5.1.1.1. Büyüme Açısından Karşılaştırma

Birtakım incelemeleri yapmadan o ülkenin ekonomik büyüklüğünü ölçmede bize büyük katkı sağlayan üretim yöntemi ile GSYH’nin hesaplanması kavramını iyi bilmemiz gerekecektir. **“Bir ülke sınırları içinde bir yılda üretilen nihai mal ve hizmetlerin toplam değerinin hesaplanması şeklinde yapılır. Nihai mal ve hizmetlerin miktarları saptanır, bu miktarlar malların piyasa fiyatlarıyla çarpılmaya müteakip toplanır. Bu yöntemin yanı sıra milli gelir hesaplarında hangi malın nihai mal, hangi malın ara malı olduğunun saptanmasının güçlüğünden dolayı bir başka hesaplama yöntemi daha geliştirilmiştir.**

Bu yöntem katma değer yöntemidir. Her malın üretimi belirli kademelerden geçtiği gibi, geçilen her kademe mala bir katma değer ekler. Katma değerlerin toplamı ise nihai ürünün perakende satış değerine eşittir. Mükerrer saymayı ortadan kaldırmak ve bir malın ara mal mı, nihai mal mı olduğunun saptanmasındaki güçlüklerin aşılması için, GSYH'nin hesaplanmasında, katma değerlerin toplanması yöntemi tercih edilir.” (Resmî Gazete, 2009: 27327)

İçerisinde bulunduğumuz neoliberal dönemde ekonomik büyüme dendiğinde ilk akla gelen elbette ihracat kavramıdır. Zira büyüme üretmekle eş anlî olarak da düşünülebilir. Bu bağlamda üretimin artırılması büyüme kavramını' da arkasından sürükleyecektir. Bunların dışında bağılı olunan ekonomide Güven ve İstikrarın sağlanması, kuralları belirlenmiş, mali sistemi oturtulmuş ve sürdürülebilir bir finans sistemine de gereklidir. Yıl içerisinde siyasi karar alma mekanizmaları tarafından oluşturulan politikalar ile global ekonomik verilerde ekonomik büyümeyi etkileyen diğer faktörlerdir.

2008 yılında konut piyasasında gerçekleşen kriz Eylül ayında ABD ekonomisinin önde gelen yatırım şirketleri ve bankaları iflası ile büyümüş ve diğer piyasaları etkileyerek global bir krize dönüşmüştür ABD ekonomisinde düşüş 2009 yılının üçüncü çeyreğinde yerini yükselişe bırakmıştır. Bu bağlamda son çeyrekte yaklaşık %5,5 büyüme oranı yakalanmıştır. Fakat ekonomik büyümeye rağmen işsizlik artarak %10 civarına yaklaşmıştır.

Türkiye ekonomisinde yaşanan son krize müteakip alınan sert tedbirler ve uygulanan mali kurallar sonrası 2007 yılına gelindiğinde yerini gevşemeye bırakmış ve bu gevşemeler sonucu vergi gelirlerinde azalış ve kamu harcamalarında artışa sebep olmuştur. 2008 yılında yaklaşık 407 milyar TL olan Toplam Kamu Brüt Borç Stoku 2009 yılına gelindiğinde yaklaşık 60 milyar TL artarak 465 milyar TL ile sonraki yılların rekor seviyelerine ulaşmıştır. Meydana gelen ABD kaynaklı finans krizi ve ülke içi ekonomik gevşeme sonucu 2008 yılında beklentilerin ve hedeflerin altında kalarak %0,8 oranında büyüme kaydedilmiştir. Fakat bu bir sonraki senenin sadece ufak bir provasî niteliğinde olduğu, elde edilen mali verilerden anlaşılmaktaydı. 2009 yılı Türkiye ekonomisi için son 7 yılın en kötü yılı olmuş ve ekonomi yaklaşık olarak %-4,8 küçülmüştür.

ABD ekonomisi içinde süreç çok farklı devam etmemekle beraber ekonominin yaklaşık %-2,5 oranında küçüldüğü bununla birlikte Kişî Başına GSYH'nin ise yaklaşık 2.000 \$ azalarak 46.900 \$ civarına gerilediği görülmektedir.

ABD ekonomisi 2010 yılında büyüme hızı yavaşlamış olsa da %2,4 büyüme gerçekleştirmiştir. Tüketim harcamalarında ülke içinde tasarruf tedbirlerinin teşvik edilmesi

ile düşüş gerçekleşmiştir. Bilişim sektörünün hızla büyümesi ve yabancı yatırımların artmış olmasına rağmen istenilen ekonomik düzeyin yakalanması sağlanamamıştır. FED (Federal Reserve System) faiz oranlarını sıfır civarında tutmuş fakat piyasalara olan güvensizlik gayrimenkul sektörü ve doğrudan ilişkili olan bankacılık sektörlerini etkilemiştir.

2011 yılına gelindiğinde kriz etkilerini halen gösterdiği ve bu etkileri Amerikan Merkez Bankası'nın düşük faiz politikası ile yenmeye çalıştığı anlaşılmaktadır. Uzun vadede faiz oranları sıfıra yakın tutulmak suretiyle yatırımların artırılması ve istihdamın genişletilmesi hedeflenmekle beraber istenilen düzeyde büyüme kaydedilmemiş ve Amerikan ekonomisi bir önceki seneye göre yaklaşık %0,9 oranında küçülerek %1,8 düzeyinde kapatmıştır. Tüm bunlar olduğu esnada ABD ekonomisinin kronikleşmiş borç yükü sebebiyle kredi derecelendirme kuruluşu Standart & Poors ABD 'nin notunu tarihte ilk defa AA+ notuna düşürmüştür.

2011 yılında büyüme oranlarındaki en büyük değişimler Türkiye'nin de içerisinde bulunduğu Gelişmekte olan Ülkeler diliminde gerçekleşmiştir. Nitekim Türkiye 2011 yılında yaklaşık %8,5 büyüyerek son zamanların en büyük sıçramalardan birini gerçekleştirmiştir. Ekonominin bu denli büyümesinin en büyük sebeplerinden birisi alınan ekonomik kararlar özel tüketim ve yatırım artışları ve ticaret partnerlerimizin ithalat isteklerindeki artış olarak sıralayabiliriz. Elbette Türkiye ekonomisinin kronikleşen cari işlemler açığı sorun olmaya devam etmekle beraber bir önceki yıla göre 30 milyar dolar artmıştır.

ABD Ekonomisi için 2012 yılı bir önceki seneye göre toparlanma senesi olmuş ve ekonomi %2,8 oranında büyüyerek krizin etkileri atlatılmıştır. Fakat ABD ekonomisinde başlı başına sorun olan mali denge problemi ile cari açık sorunu devam etmekteydi. Bu dengenin kurulabilmesi için kamu harcamalarının kısılması elzem rol oynamaktaydı.

ABD ekonomisi 2012 yılına bir önceki yıla göre toparlanarak girmiştir. Nitekim büyüme oranı geçtiğimiz yıla nazaran artarak %2,8 oranında gerçekleşmiştir.

Tablo 132: 2008-2012 Türkiye- ABD Milli Gelir Büyüme Oranları

	Milli Gelir Büyüme Oranları				
ÜLKE	2008	2009	2010	2011	2012
ABD	-0,14	-2,54	2,4	1,8	2,8
Türkiye	0,82	-4,82	9,2	8,5	3

Kaynak: IMF, World Economic Outlook (October 2012)

2012 yılı her ne kadar toparlanma yılı olarak gözüke bile başkanlık seçimlerinin olması krizden çıkmak için karar vericilerin bir dizi parasal ve mali politikalarından ödün vermesi ve bahse konu ödümlerle yola devam edilmeyeceğinin anlaşılması kısa süreli güven probleminin yaşanmasına sebep olmuştur. Buna rağmen ülkede artan gıda ve otomobil fiyat artışları enflasyonun artarak tüketici fiyat endeksinin de son 3 yıl içerisinde en yüksek seviyeye çıkmasına sebep olmuştur.

Tablo 133: 2010-2012 Türkiye- ABD Tüketici Fiyat Endeksi

Tüketici Fiyat Endeksi			
ÜLKE	2010	2011	2012
ABD	151,9	200,9	213,9
Türkiye	220,9	227,6	231,9

Kaynak: IMF, World Economic Outlook (October 2012)

Türkiye verilerine bakıldığında da Tüketici fiyat endeksinin her geçen yıl artmaya devam ettiğini görmekteyiz.

Tablo 134: 2010-2012 Türkiye- ABD Satın Alma Gücü Paritesine Göre Kişi Başına Milli Gelir

Satın Alma Gücü Paritesine Göre Kişi Başına Milli Gelir			
ÜLKE	2010	2011	2012
ABD	46.811	48.328	49.802
Türkiye	13.294	14.393	15.029

Kaynak: IMF, World Economic Outlook (October 2012)

ABD Ekonomisinin toparlanmaya müteakip her alanda olduğu üzere satın alma gücü paritesinin de arttığı görülmektedir. Türkiye ekonomisine bakıldığında global ekonomiyle doğru orantılı olarak 2012 yılında satın alma gücünün yaklaşık 15.000 dolara kadar çıktığı görülmektedir. Ülke ekonomimiz için nispeten pozitif bir artış olsa da ABD satın alma gücünün yaklaşık üçte birinden daha azdır.

Tablo 135: 2012 Türkiye- ABD Kişi Başına Düşen Gayri Safi Milli Gelir ve Bütçe Harcaması

ÜLKE	2012-Kişi Başı Düşen Gayri Safi Milli Gelir	2012-Kişi Başına Düşen Bütçe Harcaması
ABD	43.480	9.066

Türkiye	13.710	2.571
---------	--------	-------

Kaynak: UNDP Human Development Report ve CIA World Factbooks (2013)

2012 yılının ekonomik verilerine bakıldığında Kişi Başına Düşen Bütçe harcamasında ABD ve Türkiye ekonomilerinde gözle görülür bir farkın olduğu anlaşılmaktadır.

Sonuç olarak 2012 yılı ekonomik açıdan global piyasalar için olumlu bir yıl olduğu gibi ekonomik canlanmaya katkı sağlayan artışların enflasyonu da olumsuz yönde etkilediği gözden kaçırılmamalıdır.

2013 yılı, Amerikan Merkez Bankasının finansal krizi ortadan kaldırmak için vermiş olduğu bir dizi ödünleri geri çekeceğinin sinyallerini vermesiyle başlamıştır. Bununla birlikte genişletici parasal politikalar ve vergi indirimleri büyüyen bir ekonominin yanında bütçe açıkları ve aşırı borçlanmayı da beraberinde getirmiştir.

Tablo 136: 2013-2015 Türkiye- ABD GSYH Büyüme Hızları

GSYH Büyüme Hızları			
ÜLKE	2013	2014	2015
ABD	1,9	2,4	2,6
Türkiye	8,8	3	4

Kaynak: IMF, World Economic Outlook (October 2016)

ABD ekonomisi 2012 yılında yaklaşık %2,8 oranında büyüme gösterirken 2013 yılına gelindiğinde büyüme hızının azaldığı bununda Amerikan Merkez Bankasının para musluklarını kısacağını açıklaması ile ilişkilendirilmiştir. Türkiye ekonomisinin de kırılganlığı göz önünde bulundurulduğunda açıklamalar sonrası büyüme hızında net bir gerileme yaşandığı görülmektedir.

Tablo 137: 2013-2015 Türkiye- ABD Kişi Başına Düşen GSYH

Kişi Başına GSYH (Satın Alma Gücü Paritesi)			
ÜLKE	2013	2014	2015
ABD	53.101	56.084	57.294
Türkiye	15.353	19.637	20.420

Kaynak: IMF, World Economic Outlook (October 2016)

ABD ekonomisinin istenilen büyüme hızını yakalamasında en büyük katkı sağlayan faktörler yurtiçi talepleri olmuştur. Bunun yanında kuvvetli envanter stokları ile bilişim sektöründeki gelişmeleri sayabiliriz.

Türkiye için 2013 senesi küresel açıdan sağlanan bol likidite ile büyüme hızı istenilen oranda olsa da Amerikan Hazine Tahvillerinin yaklaşık 1 puan artması ile kalan çeyreklerde azalarak artmaya devam etmiştir. Kronikleşen düşük tasarruf ve cari açık ile bir sonraki senede yaşanacak bir takım ekonomik sorunların zemini oluşmaya başlamıştır. Tablo 137’de büyüme hızının net bir şekilde 2014 yılında düştüğü görülmektedir.

2015 yılında başta ABD ekonomisi gibi gelişmiş ülkeler ılımlı büyümeler kaydetmişlerdir. Nitekim ABD ekonomisi yaklaşık olarak %2,6 oranında büyüme hızı ile son üç senenin en yüksek büyüme hızını yakalamıştır. Hatta gelişmiş ülkeler bazında İngiltere ile en yüksek büyüme oranına ulaşmıştır. Bu kayda değer yükselme satın alma gücü paritesini de etkilemiş ve 2015 yılında ABD ekonomisi satın alma gücü 57.294 dolar ile son yılların rekor seviyelerine ulaşmıştır.

2014-2015 yılları arasında global ekonomilere paralel olarak ülkemizde birtakım gelişmelere sahne olmuştur. Nitekim 2014-2018 yılları arasında uygulanması planlanan 10. Beş yıllık kalkınma planı yayınlanmış ve tatbik edilecek ekonomik stratejiler belirlenmiştir. Amaçlardan en çok göze çarpan GSYH’nin 1,3 trilyon dolara çıkartılması hedefidir. Ayrıca kişi başı gelirin yaklaşık 16 bin dolar üzerine çıkartılması da hedefler arasında yer almaktadır.

Hedefleri tam olarak yakalayamayan Türkiye Ekonomisi 2015 yılında yaklaşık olarak %4 civarı büyüme kaydetmiş ve büyümeyi en çok destekleyen faktör tüketim olmuştur.

Son olarak 2015 yılı sadece ülkemiz ekonomisi için değil dünya ülke ekonomileri için de önemli bir yıl olmuştur. Zira 2015 yılı Ekim ayında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda üye ülkeler tarafından Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (Küresel Amaçlar) kararı alınmıştır. Söz konusu karar 2030 yılına kadar geçerli olacağı ve bu yıla kadar amaçlanan nihai ekonomik hedefleri içeren bir eylem planı niteliğindedir.

Tablo 138: 2016-2018 Türkiye- ABD GSYH Büyüme Oranları

GSYH Büyüme Oranları(%)			
ÜLKE	2016	2017	2018
ABD	1,6	2,2	2,9
Türkiye	2,9	7,4	4,2

Kaynak: IMF, World Economic Outlook (October 2019)

ABD ekonomisi 2016 yılına gelindiğinde yaklaşık olarak %1,6 oranında büyüyerek gelişmiş ülkeler listesinde ortalamayı yakalamıştır. Bu süreçte ekonomik anlamda istenileni veremeyen ABD’de genel seçimler en büyük baskılayıcı faktör olarak sayılabilir. Ayrıca ilk çeyrekte yaşanan tüketimde azalma ekonomik büyümeyi baskılayan diğer faktördür. Buna rağmen IMF’nin belirli periyotlarla yayınlamış olduğu World Economic Outlook Nisan ayı yayınında bulunan Kişi Başına Düşen GSYH sıralamasında Gelişmiş Ülkeler listesinde ABD 57.599 Dolar ile Dünya 1. Olmuştur.

Türkiye Ekonomisi 2016 yılında 3.çeyrek hariç olmak üzere genel manada ortalama ve istenilen bir seviyede seyir almıştır. 15 Temmuz Darbe girişimi 3. çeyrekte Türkiye Ekonomisine olan güveni azaltmış ve risk artışına yol açmıştır. Sonuç olarak %-0,8 bir ekonomik küçülme gerçekleşmiştir. Fakat 4.çeyrek ortalarında talep artışları ve kamu yatırımları artışı ile yılsonu tahminleri altında olmak üzere %2,9’luk büyüme oranı yakalanmıştır. (TÜİK 2016)

Tablo 139:2016-2018 Türkiye- ABD Kişi Başına Düşen GSYH

Kişi Başına GSYH (Satın Alma Gücü Paritesi)			
ÜLKE	2016	2017	2018
ABD	57.877	59.895	62.006
Türkiye	25.014	27.049	27.956

Kaynak: IMF, World Economic Outlook (April 2019)

2017 yılında ise Amerikan Merkez Bankası işlemler öncesi piyasaları uyarmak suretiyle sıkı para politikası uygulayacağını açıklamıştır.

Tablo 140: 2017 ABD Faiz Oranları

Tarih	Faiz Oranları
16.03.2017	0,75-1,00
15.06.2017	1,00-1,25
14.12.2017	1,25-1,50

Kaynak : Federal Reserve(2020)

Faiz oranların kademeli bir şekilde artırılması sanılanın aksine Amerikan ekonomisinde bir daralmayı değil aksine büyümeyi sağlamıştır. Nitekim bir önceki seneye göre ekonomi yaklaşık %0,6 oranında büyüyerek yılı %2,6'lık büyüme oranıyla kapatmıştır. Faiz oranlarının kademeli artışı ilk çeyrekte tüketim hızını baskılayan ana faktör olduğu söylenebilir fakat Amerikan ekonomisinde özellikle ikinci çeyrekte sonra Enerji sektöründeki gelişmeler büyüme oranları hedefinin yakalamasında en büyük katkı sahibidir.

Tablo 141: Türkiye Ekonomisinin Dünya Sıralamasındaki Yeri

YIL	SIRALAMA	GSYH (Milyar Dolar)
2008	15	770
2009	16	617
2010	16	732
2011	16	774
2012	16	786
2013	16	823
2014	16	799,4
2015	16	719,6
2016	16	852
2017	17	859
2018	17	797

Kaynak: IMF (2020)

2018 yılında ABD almış olduğu bir karar üzerine, dünyanın en büyük ihracatçı ülkesi olan Çin'e ticaret tarifeleri uygulamaya başlamıştır. Dünya ekonomi tarihine ticaret savaşları olarak geçecek olan uygulamalar genel olarak uluslararası ticarette ekonomik risk düzeyi ile politik belirsizliği arttırmış ve çeşitli ekonomileri doğrudan veya dolaylı olarak etkilemiştir.

Çin ile yaşanan ticaret savaşlarına rağmen ABD ekonomisi 2018 yılında hedeflenen düzeyin üzerinde büyüme gerçekleştirerek %2,9 ile yılı kapatmıştır. Kişi Başına GSYH (Satın Alma Gücü Paritesine Göre) yaklaşık 62.000 dolara ulaşmıştır (IMF 2018). Ticaret savaşlarına rağmen ABD ekonomisinin büyümesine neden olan başlıca faktörlerden en önemlileri iç talep artışı ve bilişim sektöründeki gelişmeler sayılabilir.

Türkiye Ekonomisi yukarıda saymış olduğumuz ticaret savaşları ve ABD ile yaşanan birtakım siyasi çalkantılar sonrası istenilen büyüme rakamlarını yakalayamamıştır. 2018 yılı

4. çeyrekte yaklaşık %3 bir küçülme yaşanmış fakat %2,6 oranında ekonomide büyüme gerçekleşmiştir. Olumsuz ekonomik gidişata rağmen Türkiye'ye yönelik doğrudan yatırım rakamları olumlu seyretmiş ve 2018 yılında yaklaşık 6.534 milyon dolar sermaye girişi gerçekleşmiştir (TÜİK 2019). Sermaye çıkışı ise yaklaşık 500 milyon dolar kalmıştır.

5.1.1.2. İstihdam Açısından Karşılaştırma

İşsizlik rakamları genel hatlarıyla herhangi bir toplumda çalışmak isteyen fakat iş bulamayan 15 yaş ve üzerindeki kimseleri kapsamaktadır. Elbette bu tanımın içerisinde hapisane veya hastane gibi mücbir sebeplerle bir kurum veya yerleşkede yaşamak zorunda olan kişiler istisna kapsamına alınarak oluşturulacak olan işsizlik sayısına dahil edilmezler. İşsizlik kendi içerisinde geçici İşsizlik, yapısal işsizlik, dönemsel işsizlik ve doğal işsizlik gibi gruplara ayrılmaktadır. Burada dikkat etmemiz gereken tür ise geçici işsizliktir. Zira iş gücüne yeni katılanlar veya iş değiştirenler dendiğinde geçici işsizlikten bahsedilmektedir. Geçici işsizlik türü ile genelde gelişmiş ülkelerde karşılaşılmakta olup buna en iyi örnek ABD ekonomisini verebiliriz. Her yıl işsizlik oranları ülkelerde çeşitli kurum veya kuruluşlar tarafından açıklanmakta ve bir önceki sene ile karşılaştırması yapılmaktadır. Fakat işsizliğin sadece sayısal anlamda görmektense meydana getirdiği toplumsal huzursuzluk ve yapısal bozukluklara dikkat etmeliyiz. Çünkü gelişmekte olan ülkelerde geçici işsizlikten ziyade yapısal bir işsizlik söz konusudur ve bireyler bir işte çalışmak istese de çalışmamaktadır.

Tablo 142: 2008-2018 ABD İşsizlik Oranları

Yıl	Oran (%)
2008	5,8
2009	9,3
2010	9,6
2011	8,9
2012	8,1
2013	7,4
2014	6,2
2015	5,3
2016	4,9
2017	4,4
2018	3,9

Kaynak: IMF, World Economic Outlook (Nisan 2019)

ABD’de yaşanan 2009 finansal kriz sonrası işsizlik yaklaşık 5 sene boyunca ciddi bir sorun teşkil etmiştir. Ülke içerisinde yaşayan yaklaşık 11 milyon kaçak göçmeninde işsizlik sorununun neresinde olduğu da net bilinmediği için veriler sağlıklı oluşmadığı düşünülebilir. 2014 yılına kadar ABD’de uygulanan genişletici para politikası tam olarak istenileni verememesi ve ekonomik canlanmanın tam olarak sağlanamaması sebebiyle işsizlik oranlarının %9-%8 bandında olduğu görülmektedir. Asıl toparlanmanın 2014 yılında yaşandığı ve geçmişte yapılan ekonomik yatırımların karşılığının alınmaya başlanarak ABD ekonomisinde işsizliğin azalmaya devam ettiğini net olarak görmekteyiz. 2015 yılından itibaren sırasıyla bu rakamlar %5,3, %4,9, %4,4 ve %3,9 şeklinde düşmüştür. Bunda Başkan Trump hükümetinin baskıcı ekonomik politikaları, yurtdışı yatırımların ülke içine döndürülmesinin sağlanması, kaçaklarla mücadele edilmesinin de büyük etkisi olduğu bilinmektedir. Sonuç olarak kriz dönemleri hariç ABD’de işsizliğin gündem yaratacak kadar sorun olmadığı ekonomik ve toplumsal yapıyı geliştirmekte olan ülkelerdeki kadar değiştirmede verilerle anlaşılmaktadır.

Tablo 143: 2008-2018 Türkiye İşsizlik Oranları

Yıl	Oran (%)
2008	11
2009	14
2010	11,9
2011	9,8
2012	9,2
2013	9,7
2014	9,9
2015	10,3
2016	10,9
2017	10,9
2018	11

Kaynak: TÜİK (2020)

2008 yılı ile 2010 yılları tüm dünyada olduğu gibi ülkemiz için de ekonomik anlamda zor geçmiş ve işsizlik oranları dolaylı olarak artmıştır. Krizin etkileri yıllar geçmiş olsa da silinememiş hatta Euro bölgesinde başta İspanya ve Yunanistan’ın başı çektiği ülkelerde işsizlik oranları yaklaşık %24'lere kadar ulaşmıştır. Ülkemizde de tek haneli rakamlarla telaffuz edilen işsizlik oranları Türkiye ekonomisinin krizden daha az etkilendiğini göstermektedir. İşsizlik oranlarının tek haneli devam ettiği yıllar olan 2011-2014 arasında

başta komşu ülkelerde yaşanan sıcak gelişmeler ve Euro bölgesinde atlatılamayan Yunanistan ekonomik krizi, ülkemizin de müteakip yıllarda birtakım sorunlar yaşayacağını habercisi olmuştur. 2015 yılında çift haneleri gören işsizlik oranları sonraki yıllarda aynı çizgide devam etmiştir. Başta Suriye’de cereyan eden iç savaş ve önü alınamayan mülteci sorununun yarattığı ortam devamında Rusya’da yaşanan ekonomik kriz birtakım sorunları yanında getirmiştir. Hükümet özellikle 2017 yılında aldığı makro ekonomik politika kararlarıyla işsizlik ile mücadele edeceğini beyan etmiş ve kısmen başarılı olmuştur. İşsizlik oranı bir önceki seneye nazaran değişmeyerek %10,9 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Görülmektedir ki başta ABD olmak üzere gelişmiş ülkelerde işsizlik sorunu yaşanmakta fakat çok pratik politikalarla üstesinden gelinebilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde işe zor atlatılan krizlerin etkileri yıllarca devam etmekte işsizlik gibi ekonomik sorunlar ne yazık ki yıllarca süregelmektedir. Özellikle ülkemizin istikrarlı ve güvenilir bir şekilde kalkınabilmesi için kaynaklarını en doğru şekilde kullanması elzem rol oynamaktadır. Bu kaynakların en başında da beşerî sermaye yatmaktadır. Nitekim ülkemizde işsizliğin en önemli nedenlerinden bir tanesi yaratılan işgücünün, istihdama karşılık gelememesi ve aradaki nitelikli elemanın yaratılamamasıdır. Ayrıca yurt dışı sermayesinin ülkemize gelebilmesi ve istihdam yaratabilmesi için risk ortamının en aza indirilmesi ve güven ortamının daha sıkı sağlanması gerekir. Son olarak ABD gibi gelişmiş ülkelerde olduğu gibi kadınların iş gücüne katılımının daha fazla desteklenmesi gerekmektedir.

5.1.1.3. Enflasyon Açısından Karşılaştırma

Tablo 144: ABD Enflasyon Oranları (2008-2018)

YIL	ENFLASYON ORANLARI (%)
2008	3,8
2009	-0,3
2010	1,6
2011	3,1
2012	2,1
2013	1,5
2014	1,6
2015	0,1
2016	1,3
2017	2,1
2018	2,4

Kaynak: IMF World Economic Outlook (Aralık 2019)

Tablo 144'e göre, ABD ekonomisi 2008 yılında %3,8 oranında enflasyon artışı ile yakın zamanın rekorunu kırmıştır. Böylece 1982 yılından bu yana açıklanan en büyük enflasyon oranı olmuştur. 2008 yılının son çeyreğinde ortaya çıkan ve mortgage krizi olarak adlandırılan kriz büyük ölçüde kendinden 2009 yılında bahsettirmiştir. 2009 yılına gelindiğinde ise başta ABD 'de yaşanan ekonomik kriz beraberinde likidite talebini artırmıştır. Çünkü hane halkı yatırım harcamaları azalmış buna istinaden tüketim olumsuz etkilenmiştir. ABD bahse konu ekonomik krizi parasal genişleme yaparak üstesinden gelmeye çalışmıştır. Çarpan sistemine güvenen ve kamu harcamalarını artıran yönetim kısa vadede olsa Keynesyen teorisini uygulamaya çalışmıştır.

2010 yılında ABD'de daha çok krizin etkilerini azaltma, hane halkı tüketim harcamalarını artırma politikaları güdüldüğü bu bağlamda faiz oranlarının yok denecek kadar aşağıya çekildiği görülmektedir. Parasal genişlemenin genel manada uygulanmaya başlanması ABD ekonomisinin 3.çeyrekte itibaren büyümeye başlamasına yardımcı olmuştur. Enflasyon ise %1,6 oranında seyretmiştir.

2011 yılına gelindiğinde özellikle 3.çeyrekte açıklanan enflasyon oranları ile birlikte ABD ekonomisi geçmiş yıllara nazaran özellikle son 3 yılın en yüksek enflasyon oranını açıklamıştır. Elbette bunda uygulanan devletçi politikalar, vergi indirimleri ve kamu harcamalarının etkisi olduğu göz ardı edilmemelidir. Faiz oranların 0,5 civarı tutulması da enflasyon oranının yüksek çıkmasında etkili bir diğer unsurdur. Ekonomiyi canlandırmaya çalışan ve genişletici para politikası uygulayan FED bu olumlu havayı 2013 yılına geldiğinde sonlandıracağını ve ekonomi çevrelerinin bu konuya hazırlanmasını beyan etmiştir. Bu bağlamda enflasyon oranının harcama oranları ile düştüğü %1,5 oranında gerçekleştiği görülmektedir. 2014 yılına gelindiğinde FED 'in tahvil alımları ile sağlanan parasal genişlemeyi durdurması ve faiz oranlarını 0-0,25 bandında tutması ile devam etmiştir. Enflasyon oranının düşük seviyede olması özellikle gelişmiş ülkeler açısından büyük bir problem teşkil etmektedir. Hatta birçok defa Merkez Bankaları tarafından uygulanan genişletici para politikaları istenilen amaca ulaşmada yetersiz kaldığı bilinmektedir. ABD Merkez Bankası 2017 ve 2018 yıllarında kademeli olarak faiz oranlarını artırmaya devam etmiştir.

2017'de FED piyasalara uyumlu olarak faiz oranlarını artırmaya devam ettirmiştir. 2017 ilk çeyreğinde hane halkı tüketim oranları düşmesine rağmen diğer dönemlerde özellikle enerji sektöründe harcamalar enflasyon oranının bir önceki seneye göre yaklaşık %2,1

ıkmasına yol açmıştır. Müteakip yılda ekonomik büyüme dahilinde enflasyon da doğru orantılı olarak artmış ve yaklaşık %2,4 oranında seyrettiği görülmektedir.

Tablo 145: 2008-2018 Türkiye Enflasyon Oranları

YIL	ENFLASYON ORANLARI (%)
2008	8,7
2009	6,53
2010	6,40
2011	10,45
2012	6,16
2013	7,4
2014	8,17
2015	8,81
2016	8,53
2017	11,92
2018	20,30

Kaynak: TÜİK (2020)

Ülkemizde enflasyon oranlarına TÜİK Aralık ayı sonunda açıklamış olduğu veriler ile ulaşılmaktadır ve bu veriler bir önceki veriler ile karşılaştırılarak netleştirilir.

2008-2009 yılları arasında tüm dünyada etkili olan ABD kaynaklı ekonomik kriz Türkiye ekonomisini de olumsuz etkilemiştir. Bu konuya istinaden toplam talepte azalmalar yaşanmış ve enflasyon oranlarının artışında yavaşlama gözlemlenmiştir. 2009 yılı TÜFE oranı %6,53 olarak açıklanmış olup Merkez Bankası hedefi ile örtüşme yaşanmıştır. 2010 yılında ise hedefin yaklaşık 0,1 puan altında kalan enflasyon oranı %6,4 düzeyinde gerçekleşmiştir. 2011 yılına gelindiğinde %10 civarındaki Merkez Bankası beklentileri tutturulamayarak yılsonu TÜFE oranı %11,45 oranında açıklanmıştır. 2012 yılı orta vadeli program kapsamında Merkez bankası enflasyon hedefini %5 oranında tutmuş fakat yıl içerisinde enerji fiyatlarında düzenlemeye gidilmesine müteakip bu oran Merkez Bankası tarafından revize edilerek %7,4 oranına çıkarılmıştır. Yılsonu TÜFE %6,16 gerçekleşme oranı sağlanmış ve Merkez Bankasının beklentileri altında kalmıştır. 2014 yılı ile 2016 yılları arasında uluslararası piyasadaki birtakım dengesizlikler ve yurtiçi siyasi değişiklikler sebebiyle Türk lirasının değer kaybetmesi alım gücünü düşürmüş ve enflasyon oranlarının artmasına sebep olmuştur. Mali yönlü baskı ve alınan tedbirler üzerine özellikle tüketim malzemelerinde görülen bozulmada kısmen toparlanma yaşanmış ve enflasyonun çift haneli rakamları görmesine engel olmuştur.

2016 yılında başta %31,59 oranında ile alkollü içeceklerde olmak üzere %13 oranında yukarı yönlü hareketler enflasyonun Merkez Bankası hedefinin çok üzerinde çıkmasına yol açmıştır. Merkez Bankası 2016 hedefini %5 olarak açıklamış ve ardından %2 oranında bir oynaklık payı dahil etmiştir. TÜİK yılsonu Tüketici Fiyat Endeksinin %8,53 oranında olduğunu açıklamıştır. Bu rakam ise son yılların en yüksek enflasyon rakamı olmuştur.

2017 ve 2018 yılları enflasyonda çift haneli rakamların tekrar görülmeye, ekonomik dengenin ciddi bir şekilde bozulmaya başladığı yılların başlangıcı olarak görülebilir. Zira Orta Vadeli Program kapsamında sıkı bir para politikası hedeflenmiş olsa da enflasyon belirsizlik aralığı üzerinde gerçekleşmiş ve 2018 yılında %20,30 oranlarını görerek ciddi rakamlara ulaşmıştır. Değişimin ve artışın en şiddetli yaşandığı grup ise gıda ürünleri olmuş ve %17,96 artış gruplar arasında 2018 yılının enflasyon birincisi olmuştur. Bu artış en çok tüketici ve bireyler üzerinde hissedilmiştir.

Sonuç olarak, enflasyon rakamlarının kriz dönemleri haricinde gelişmiş ülkelerde çok hissedilmediği ve bu durumda gelişmiş ülke ekonomilerinin büyüme oranlarını stabil tuttuğu, yatırımcının ise daha çok oynaklığın meydana geldiği faiz oranlarının yüksek olduğu gelişmekte olan ülkelere doğru yatırım yapmaya çalıştığı görülebilir. Gelişmekte olan ülkeler için ise enflasyon rakamlarının genel itibarıyla çift hanelerde bulunması oynaklığın ve risk iştahının yüksek olması ile belirli makro ekonomik sorunları yanında getirmektedir. Bunun için enflasyon rakamlarının ne ekonomik büyümeyi dizginleyecek ne de makro ekonomik konjonktürü bozacak aralıkta olmaması gerekir. Enflasyon parasal bir niteliktir ve en nihayetinde niceliksel bir sonuçtur.

5.2. DIŞ TİCARET PERSPEKTİFİNDEN TÜRKİYE VE ABD EKONOMİLERİ ANALİZLERİ

5.2.1. SWOT Analizinin Tanımı

SWOT analizinin tarihçesine bakıldığında; 1960'lerden itibaren birçok şirketin benzer sorunlarla karşılaştığı görülmüş ve bu başarısızlıkların ortak bir noktası olup olmadığı konusunda tartışmalar başlamıştır. 1960-1970 yılları arasında Fortune 500 Companies verilerine dayalı Stanford Research Institute tarafından 10 yıl boyunca süren bir araştırma gerçekleştirilmiş ve şirketlerin neden başarısız olduğunu değil, bu başarısızlığın nasıl başarıya dönüştürülebileceği konusunda kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Şirketlerin yüklü ücretlerle çalıştırdığı yöneticilerin yanlış planlama yapması değil, bu planları uygulamada başarısız

oldukları ortaya çıkarılmıştır. 1964 yılında Z r h'te gerçekleştirilen bir seminerde araştırma grubu tarafından yapılan sunumda SWOT (Strengths, Weaknesses, Opportunities ve Threats) Analizi olarak adlandırılan bir metodoloji geliştirilmiştir. Günümüzde strateji geliştirmek için kullanılan i  ve dış faktörlerden oluşan matris formatı ise 1982 yılında Weihrich tarafından geliştirilmiştir (Morrison,2008).

SWOT analizi herhangi bir ticari girişim, organizasyon, proje ya da prosesin güçlü ve zayıf yönlerinden oluşan i  faktörler ile fırsat ve tehditlerden oluşan dış faktörleri belirlemede kullanılan bir analiz tekniğidir. SWOT analizi iyi kullanıldığında çok güçlü bir araç haline gelebilir. Özellikle kısa ve uzun vadeli önceliklerin belirlenmesinde ve karlılığı azami seviyeye çıkarabilecek yönetim ekibinin belirlenmesinde de önemli rol oynamaktadır.

Bir şirketin yeni bir pazara girmeden önce pazara uyum sağlamak ve doğru stratejiler ile pazarda yerini alması açısından o pazarın güçlü yönlerini kavrayarak fırsatları değerlendirmesi ve zayıf yönlerini tanıyarak tehditlerin nereden gelebileceğinin farkında olup  nlem alması gerekmektedir.

Tablo 146: Geleneksel SWOT Matrisi

	Pozitif Faktörler	Negatif Faktörler
�� Faktörler	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Dış Faktörler	Fırsatlar	Tehditler

Kavramsal olarak stratejik planlama, mevcut durumun ve geleceğın analiz edilip, organizasyonun yönünün belirlenerek, amacına ulaşmasını sağlayacak yöntemlerin geliştirilmesi olarak tanımlansa da gerçekte sistematik bir yaklaşım gerektiren karmaşık bir süreçtir. Stratejik planlamanın etkili olabilmesi için, insan kaynakları, sermaye, teknik ve idari yetkinlikler gibi girdilerin ele alınması da gerekmektedir. Ayrıca, yöneticilerin bir diğer amacı da farklı gruplar tarafından talep edilen uyumsuz taleplerin organizasyonun ihtiyaç ve amaçlarına yönelik değerlendirilerek entegre edilmesi olmalıdır (Weihrich;1982).

Hızla değişen dünyada rekabet edebilirlik, sadece organizasyonlar ile ilgili değil, ülkenin tüm sosyoekonomik sistemi ile ilgilidir.  lke yöneticilerinin ulusal stratejiler oluştururken, tehdit ve fırsatları değerlendirip, ülkenin güçlü yönlerinden istifade ederken zayıf yönlerini ise güçlendirmeye  alışmaladırlar (Weihrich,1982).

Harvard Üniversitesi Profesörü Michael Porter tarafından *The Competitive Advantage of Nations* adlı kitabında ülke avantajlarının belirlenmesinde rol oynayan ekonomik

faktörlerden bahsetmiş, fakat bu modelde ekonomik olmayan faktörler dikkate alınmamıştır. TOWS Matris 'in de ise sosyal, siyasi, hukuki ve teknolojik unsurlarda göz önünde bulundurularak değerlendirmeler yapılmakta ve bir ülkenin rekabet üstünlüğünün belirlenmesine yönelik stratejilerin geliştirilmesinde kullanılmaktadır (Weihrich,1982).

SWOT analizi stratejik planlama ve yönetim alanında kurum ve işletmelerin rekabet stratejilerini belirlemede kullandığı bir planlama metodudur. SWOT analizi, sadece kâr amacı güden işletmelerin kullandığı bir yöntem değil, bu analiz yöntemi herhangi bir ürün, iş kolu veya endüstri için uygulanabilir. Bazı araştırmacılar SWOT'un kökenini Stanford Üniversitesinden Albert Humphrey tarafından geliştirilen SOFT (Satisfactory; Opportunity, Fault; Threat) Analizine dayandırmaktadır. Bir başka görüş ise, Harvard İşletme Okulunda geliştirildiğine yöneliktir (Szum, Nazarko, 2020; 5).

Puyt, De Graaf ve Wilderom'a göre ise SWOT'un geçmişi 1965 ile 1972 yılları arasında önde gelen firmaların o dönem yoğun şekilde rağbet ettikleri California merkezli Uzun Vadeli Planlama öncülerine dayanmaktadır. Bir diğer görüş ise SWOT'un geçmişinin 1950 yıllarında K. Lewin tarafından geliştirilen Force Field Analysis adında bir yönetim tekniğine dayandığı yönündedir (Nazarko, Ejdays, Halicka, Magruk, Nazarko, Skorek, 2017;483).

1970'li yıllarda bir hayli popüler olan SWOT yöntemi, Porter'ın 1980 yılında işletmelerin özellikle dış çevresine odaklanan beş güç ve elmas modelini tanıtmasıyla, bu yöntemin gölgede kalmasına sebep olmuştur. Fakat, 1990'lara gelindiğinde tekrar popüleritesini geri kazanmıştır (Novicevic,Harvey, 2004;85).

Genel anlamda SWOT olumlu ve olumsuz iç ve dış faktörleri inceleyen bir analiz yöntemidir (Nazarko, Ejdays, Halicka, Magruk, Nazarko, Skorek, 2017;483).

Vlados, Deniozos ve Chatzinikolaou'ya göre bir işletmenin gelecekte karşısına çıkacak olan fırsatlar, mevcut durumda güçlü yönlerini arttırabilme kapasitesine bağlıdır. Güçlü yönlerine odaklanmama ve bunları fırsata çevirememesi durumunda ise gelecekte karşısına çıkacak olan dış tehditlerin artması anlamına gelmektedir (Vlados and Chatzinikolaou, 2019: 79).

Bir işletmenin güçlü yönlerinin üzerinde dururken, zayıf yönlerini iyileştirmesi, yeni fırsatlardan yararlanırken de tehlikelere karşı dikkatli olması gerekmektedir. Fırsatlar ve tehditler genelde dış çevreden geldiği için işletmelerin güçlü iç faktörlerini arttırırken, içsel zayıf yönlerini geliştirerek dışardan gelen fırsatlara açık olmalı ve tehditlerden doğan hassasiyetlerin giderilmesi yönünde çalışmalıdır (Lijie, 2019:359).

SWOT strateji planlaması ya da politika oluşturma yöntemi olarak ulusal, bölgesel ve kurumsal planlamalarda kullanılmaktadır. Genel SWOT kullanım oranlarına bakıldığında ise ulusal planlamalarda SWOT kullanım oranı %33 olduğu bilinmektedir (Ghazinoory, Abdi, Azadegan-Mehr,2010:33).

İç faktörler işletmenin kontrolünde olduğu gibi dış faktörler işletmenin kontrolünde değildir (Ghazinoory, Abdi,Azadegan-Mehr,2010:25).

Dış ticaret perspektifinden Türkiye ve ABD'nin SWOT analizi aşağıdaki çalışmada 4 adımda incelenmiştir; Bunlar: Güçlü Yönler (Strenghts), Zayıf Yönler (Weaknesses), Fırsatlar (Opportunities) ve Tehditler (Threats)'dir. Bu analiz ile hem ülkenin mevcut durumu anlaşılmakta hem de gelecek durumu ile ilgili bizlere değerlendirme imkânı vermektedir. Bu analiz tekniği organizasyonlara, gerçekçi hedeflerle güçlü yönler ve fırsatlardan faydalanırken, zayıf yönler ve tehdit unsurlarını tahlil edip kaçınarak doğru stratejik hamleler ile başarıya ulaşma fırsatı sunmaktadır.

5.2.1.1. Türkiye Ekonomisi SWOT Analizi

Güçlü Yönler:

- Türkiye'nin yaş ortalaması bakımından genç bir nüfusa ve işgücü kaynaklarına sahip olması,
- Türkiye'nin coğrafi konumu itibariyle ticarete ulaşım için önemli liman ve hatlara sahip olması,
- Tarım için uygun iklim koşulları sayesinde tarımsal ürün çeşitliliğine sahip olunması,
- Yeni petrol ve doğalgaz yataklarının keşfedilmesi,
- Havayolu ve kargo taşımacılığına yapılan önemli yatırımlar,

Zayıf Yönler:

- Yurtiçindeki hammaddenin ve yan sanayi ürünlerinin yüksek maliyete sahip olması,
- Tanıtım ve marketing açısından eksikliklerin bulunması,
- Uzun vadeli planlamaların yapılmaması ya da sürdürülememesi,
- İşgücü maliyetlerinin Asya ülkelerine nazaran yüksek olması,
- Araştırma ve Geliştirme faaliyetlerinin yetersiz olması,

- Marka oluşturma bilincinin üreticiler tarafından benimsenmemesi,
- Teknolojik açıdan gelişmiş ölkeler seviyesine ulaşlamamış olması,
- Çalışan nüfusun AB'ye kıyasla yeterli yabancı dil bilgisine sahip olmaması,
- Siyasal ve ekonomik istikrarsızlar,

Fırsatlar:

- Türkiye'nin coğrafi açıdan önemli bir jeostratejik konuma sahip olması,
- İhracatçıların devlet teşviklerinden yararlanabiliyor olması,
- AB aday ölkesi konumuyla güven oluşumu,
- AB ölkelerinde yaşlı nüfus artarken, genç nüfusu ve yetişmiş elemanları ile zengin insan kaynaklarına sahip olması,
- Eğitim seviyesinin gün geçtikçe daha fazla artıyor olması,
- Tanıtım faaliyetleri için de devlet teşviklerinden ihracatçının yararlanabiliyor olması,
- Genç nüfusun yeniliğe ve yeni ürünleri deneme konusunda daha istekli ve girişimciliğe açık olması,

Tehditler:

- Kota uygulamaları ve yüksek ithalat vergilerine tabi olunması,
- Bölgede süregelen savaş ve terör olaylarının yarattığı olumsuz algı ve kaygılar,
- Bürokratik engellerin fazla olması,
- Enerji maliyetlerinin yüksek olması,
- Hammadde temininde ortaya çıkabilecek tedarik sorunlarının üretimi yavaşlatabilmesi,
- Döviz kuru istikrarının olmaması ve bu durumun ekonomik faaliyetleri olumsuz etkileyebilmesi,
- Uluslararası davaların yaptırım uygulama olasılıkları,
- Enflasyon sorunu,
- Yatırımların etkilenmesine sebep olan ani vergi kararları (KDV gibi) (Karagöz, 2013),
- Covid-19 Salgının yarattığı belirsizlik ve ölkeler kapanmalarının yarattığı olumsuzluklar,

5.2.1.2. ABD Ekonomisi SWOT Analizi

Güçlü Yönler:

- 331 milyon (2020) nüfusu ve 21,427 milyar dolar GSYH (2020) ile güçlü ve büyük bir iç pazara sahiptir, bu yönüyle dünyanın en büyük ekonomisidir ve küresel ekonomi açısından önemli bir güç konumundadır,
- Güçlü ve güvenilir demokratik yapısı sayesinde yatırımlar açısından cazip bir pazardır,
- Son 20 yıl içinde yaşanan küresel ekonomik kriz, Afganistan ve Irak savaşları, resesyon, terör olayları, afetler vb. rağmen ABD ekonomisi dirençli olduğunu kanıtlamış ve yaşanan olumsuzlukların ardından hızla toparlanarak gücünü koruyabilmiştir,
- Birçok Avrupa ülkesine nazaran daha az bürokratik engeller ve daha düşük vergilere tabidir,
- Yenilikçi bir Pazar olması ve çok etnikli toplum olma özelliği ile daha fazla çeşitliliğe açıktır,
- Gelişmiş finans ve bankacılık sistemine sahiptir,
- Gelişmiş ulaşım ve iletişim altyapısı ile ticari faaliyetler dahil her türlü ekonomik aktivitenin kolaylıkla yürütülmesi mümkündür,
- Gelişmiş ülkelerdeki yaşlanan nüfus sorununa nazaran her yıl düzenli olarak yüksek miktarda göçmen alması nedeniyle emek piyasasında bir sıkıntı yaşamayacağı öngörülmektedir,
- Enerji üretiminde merkezi sistemden uzaklaşarak yenilenebilir enerji kullanımının artışı ile enerjide özerklik politikası yaklaşımı benimsenmiştir,
- Doların küresel alandaki üstün rolü ve itibarı önemli bir artı değer yaratmaktadır,
- Küresel ölçekte araştırma- geliştirme ve inovasyon süreçlerinde lider konuma sahiptir,
- Uranyum, altın ve kömür gibi yüksek rezervlerde yer altı zenginliklerine ve doğal kaynaklara sahiptir,
- Savunma sanayinde, havacılık ve uzay bilimlerinde, tıp alanında gelişmiş teknolojik sistemlere sahiptir,
- GSYH'nin %70'ini tüketici harcamaları oluşturmakta olan ülkede Tüketici Güven Endeksi ve Tüketici satın alma gücü yüksektir,
- Yetenekli ve eğitim seviyesi yüksek, birey odaklı işgücü önemslenmektedir,
- Büyük bir coğrafya ve 331 milyonluk nüfusu ile Amerikan ekonomisinin önemli dinamiklerinden biri olan işgücü piyasasının esnekliği yani farklı eyaletlerden

kolaylıkla göç hareketliliği ile işgücü temin edilebilmesi önemli bir avantaj yaratmaktadır.

Zayıf Yönler:

- Bir süredir devam etmekte olan Ortadoğu askeri müdahalelerinin kamu harcamalarında önemli bir yer teşkil etmekte olması,
- Doğum oranlarının düşük ve nüfusun yaşlanıyor olması,
- Köprüler, havayolları, içme suyu sistemleri, atık su sistemleri, yollar gibi kamu altyapı sistemlerinin güncelliğini yitirmiş ve acil yenilemeye ihtiyaç duyuyor olması yüksek kamu harcamaları yapılmasını gerektirmektedir. Altyapı harcamaları uzun vadede GSYH artışı ve istihdam gibi makroekonomik veriler bazında ekonomiyi canlandırmaya katkıda bulunsa da politika yapıcıların kısa vadede bir sonuç elde edememesinden dolayı bu alanda yatırım tercih etmemesi,
- Tüketici tasarruf oranları çok düşük seviyededir,
- Enerji ve tarım sektörlerinde devlet müdahalesi fazladır,
- Zengin ve fakir arasındaki uçurum derinleşmekte ve gelir adaletsizliği artmaktadır,
- İşgücü maliyeti yüksektir,
- İşletmeler federal ve eyalet bazında tüketicinin korunmasına dair yasalara riayet etmelidir fakat aşırı korumacılık tüketicilerin alışveriş becerilerinin gelişmesine engel olarak işletmelerin daha fazla davalarla karşı karşıya kalması ve tüketicilerin kanunlarını suiistimal edebilme riskini arttırmaktadır,
- Ülke içinde özellikle işgücü ve enerji alanında üretim maliyetlerinin çok yüksek olması imalat sektörünü yurtdışına yönlendirmektedir,
- Ülkedeki sağlık hizmetleri çok pahalı ve devlet tarafından karşılanmamaktadır,
- Türk İş İnsanları ABD'ye seyahatlerinden önce Göçmen Olmayan Vize Başvurusu yapmak zorundadırlar. Bunun yanı sıra, işletmelerin kendi ülkelerinden vasıflı personellerini ülkeye getirmesi uzun ve detaylı bir süreçtir (Ekonomi Bakanlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü, 2015),
- Avrupa ve Asya ile olan coğrafi mesafe ticarete ekstra maliyet yaratmaktadır.

Fırsatlar:

- Yeni istihdam oluşturmakta ve yeni ürünler geliştirme konusunda hızlı ve verimli bir pazar yapısına sahiptir.
- Tüketim toplumu olması sebebiyle ekonomik darboğaz dönemlerinde vergi mükelleflerine dağıtılan mali canlandırma paketine dayalı ödemeler kısa sürede ekonomiyi canlandırmada etkili olabilmektedir,
- Gelişmiş teknolojileri sayesinde tüketici veri ve bilgileri hızlı bir şekilde oluşturulmakta ve artan talebin karşılanmasında şletmeler hızlı çözüm yolları uygulayabilmektedir,
- Teknoloji yoğun ürünlerin geliştirilmesi ve finans gibi bilgi hizmetlerine ait sektörler öncelik verilmekte ve bu durum entelektüel sermaye artışı yönünde artı bir değeri yaratmaktadır,
- İstikrarlı ekonomisi ve mali politikalarının yanı sıra dünyanın en büyük ithalatçısı konumu dolayısıyla, tüm dünyada ABD dolarına güven duyulmaktadır.

Tehditler:

- Amerikan ekonomisindeki herhangi bir gerileme küresel çapta diğeri başlıca ekonomileri doğrudan etkileyebilecek boyuttur,
- Covid 19 pandemisi sürecinde en fazla etkilenen ülkelerin başında gelen ABD’de, Mart 2020’den bu yana birçok eyalette kapanmaya gidilmesi, ekonomik faaliyetlerin neredeyse durma seviyesine gelmesine sebep olmuştur. Bu süreçte milyonlarca Amerikalının işini kaybetmesi tüketim biçimlerinde değışiklik yaratmuştır. Covid 19 pandemisi etkisi ile özel yatırımlar azalacak, bu durum dolayısıyla büyüme oranları bu süreçten etkilenecektir,
- 2020 bütçe açığı ve kamu borcu dünyadaki en yüksek seviyededir,
- Azalan tüketim miktarları ve bozulan arz zinciri sebebiyle pandemiden en fazla etkilenecek sektörlerin başında azalan üretim sonucu enerji talebindeki azalma ile enerji sektörü başta olmak üzere tekstil, ulaşım ve perakende sektörlerinde durgunluklar oluşacak ve iflaslar olabilecektir,
- Hali hazırda çok yüksek bütçe açığına sahip olan ABD, Covid 19 pandemisinin yarattığı kriz ile başa çıkma amacıyla tüketimi arttırmak için zor durumdaki şletmelere maddi yardım destekleri, mali canlandırma paketlerini onaylaması ve

işsizlik yardım programlarındaki miktarların artışları sonucunda, IMF tarafından da sürdürülemez olarak nitelendirilen bütçe açığında rekor seviyelere ulaşmıştır,

- Ülkedeki siyasi kutuplaşma son dönemlerdeki bir dizi eylem sonucu artış trendindedir; Demokratların çoğunlukta olduğu Temsilciler Meclisi tarafından Başkan Trump'ın azledilme süreci başlatılmış fakat Senato tarafından başkanın aklanması ile sonuçlanmıştır. Ayrıca, Başkan Trump, 2020 seçimlerine Demokratların hile karıştırdığını iddia etmesi ile Cumhuriyetçiler ve Demokratlar arasındaki siyasi kutuplaşma gün geçtikçe artmaktadır,
- Zaman zaman siyahilere uygulanan polis şiddeti medyada geniş yer bulmakta ve bazı eyaletlerde ırkçılığın hortlaması çok etnikli toplumda kutuplaşmalara sebep olabilmektedir,
- Ekim 2020 itibarıyla 444,5 milyar dolar ticaret hacmi ve toplam ticaretinde %14,4'lük payı ile en fazla ticaret yaptığı ülkeler sıralamasında üçüncü sıradaki Çin ile ticari anlaşmazlıklar yaşanması ve ardından AB'nin ABD menşeli teknoloji ürünlerine uygulamak istediği ilave vergilerin yarattığı tansiyon ticari belirsizliklere yol açmaktadır,
- Büyük ve çeşitli özellikleri ile zengin bir coğrafyaya sahip olan ABD, tsunamiler, depremler, volkan patlamaları, tayfunlar gibi olası doğal afetler ve terör kaynaklı krizler ile hem ekonomik hem de sosyal açıdan mücadele etmektedir,
- Benzeri görülmemiş düzeydeki yüksek dış borçların küresel ekonomik çevrede yaratabileceği etki gelecek için belirsizlik yaratmaktadır. En önemli ticari partnerlerinden biri olan Çin'in ekonomisi özellikle ABD'ye yaptığı ihracata dayanmaktadır fakat ticari anlaşmazlıklar ve çekişmeler ticaret savaşlarını tetikleme riskine sahiptir.
- ABD'nin dünyanın en önemli tüketim toplumu olması, birçok işletmeyi ABD pazarından pay almaya teşvik etmektedir, fakat bu gibi durumlarda ABD, ekonomik gücünü özellikle Türkiye gibi ticari partnerleri üzerinde ekonomik yaptırımlar uygulama yolu ile tehdit boyutunda kullanabilmektedir,
- Başkan Trump ile artan ticarette korumacı önlemler, ticari partnerleri tarafından misilleme önlemlerin alınmasına, ihracatın azalarak, girdi ithalatının maliyetinin artmasına neden olmakta dolayısıyla da nihai tüketim ürünlerinin fiyatları yükselmektedir.

Türkiye ve ABD Ekonomileri SWOT analizleri; U.S. Census Bureau (Amerikan Nüfus Sayım İdaresi), T.C. Ekonomi Bakanlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü, Türkiye İhracatçılar Meclisi: ABD Hedef Pazar Ülke Analizi (2020), (Konkurrensverket, 2012) (Erdoğan, 2020), (Abuk Duygulu, 1998), (Tabak, 2003) kaynakları kapsamında incelenmiştir.

SWOT analizi her ne kadar iç ve dış faktörlerin değerlendirilmesinde faydalı olsa da mevcut durumda atılması gereken strateji adımlarını belirtmemektedir. Bu nedenle, TOWS Matrisi kullanılmaktadır.

5.2.2. TOWS Matrisi Statejileri

Bilinmektedir ki her ülke bir rekabet stratejisi oluşturmalıdır. Türkiye'nin uluslararası alanda daha fazla rekabetçi olabilmesi, üyesi olmayı planladığı AB'ye uyumu yakalaması açısından rekabet ortamını iyileştirme ihtiyacı ve var olan fırsatların tekrar değerlendirilmesi amacıyla ulusal rekabetçiliğini arttırmaya çalışmalıdır (Marikina, 2013:66).

TOWS Matrisi (Threats, Opportunities, Weaknesses, Strengths), bir stratejik analiz aracı olarak 1999 yılında H. Weihrich tarafından geliştirilmiştir. TOWS Matrisi SWOT analizine dayalı stratejiler oluşturulması amacıyla tasarlanmıştır.

Tablo 147: TOWS Matrisi Stratejileri

	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Fırsatlar	S-O Stratejisi	W-O Stratejisi
Tehditler	S-T Stratejisi	W-T Stratejisi

S-O Stratejisi (maxi-maxi): En ideal durum olan güçlü yönlerin kullanılarak, dış fırsatlardan yararlanma durumudur. Kaynaklar ve güçlü yönlerden faydalanılarak fırsatlardan istifade edilmesidir.

S-T Stratejisi (maxi-mini): Güçlü yönlerin kullanılarak tehditlerle baş edilme durumudur. Güçlü bir işletmenin dış tehditlerin fazla olduğu bir ortama sahip olması olarak da tanımlanabilir. Böyle bir ortamda güçlü yönler kullanılarak tehditlerin azaltılması yoluna başvurulmalıdır.

W-O Stratejisi (mini-maxi): Bir çeşit gelişme planı olarak algılanabilecek zayıf yönlerin güçlü yönlerle dönüştürülmesi durumudur. Zayıf yönler daha fazladır fakat çevresindeki fırsatlar sorunların çözümü için birçok fırsatları da beraberinde sunmaktadır. Bu stratejide zayıf yönler en aza indirilmeli ve fırsatlar en iyi şekilde değerlendirilmelidir.

W-T Stratejisi (mini-mini): Dış tehditler ve içsel zayıf yönlerin baskın olduğu en tehlikeli durumdur. Bu durum gelişim fırsatlarının ve değişim potansiyelinin az olması şeklinde yorumlanabilir. Tehditlere karşı koyabilecek güçlü yönler mevcut değildir. Bu durumda zayıf yönlerin en aza indirilerek, dış tehditlerin aynı şekilde azaltılması gerekmektedir.

5.2.2.1. Türkiye – ABD TOWS Analizleri

Tablo 148: Türkiye TOWS Matrisi Analizi

	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Fırsatlar	S-O Stratejileri (maxi-maxi): 1. Geliştirilmiş havayolu ve kargo sistemlerinden yararlanılarak coğrafi açıdan önemli bir noktada bulunulmasından faydalanmaya çalışılmalıdır. 2. Genç nüfusun artan eğitim seviyesine doğru yönlendirmeler yapılarak artan vasıflı işgücü sayesinde ihracat arttırılırken, işsizlik oranlarında düşüş sağlanabilir. 3. Yeni doğal kaynak keşifleri, genç işgücü kaynağı ve AB aday ülkesi konumuyla gerçekleştirilen reformlara vurgu yapılarak tanıtım faaliyetleri yoluyla TR'ye doğrudan yabancı yatırımlar arttırılabilir. 4. Yeniliğe ve yeni ürünlere yönelik istekli ve girişimciliğe açık olan genç nüfusun tarımsal ürünlerden katma değeri yüksek ve ihracata yönelik ürünler geliştirmesi ve üretmesi teşvik edilebilir	W-O Stratejileri (mini-maxi): 1. Devlet teşviklerinden yararlanarak tanıtım ve pazarlama konusunda eksiklikler giderilebilir. 2. Araştırma ve geliştirme faaliyetleri konusunda daha fazla devlet teşviki sağlanabilir. 3. Teknolojik açıdan gelişmiş ülkeler seviyesine çıkılması için gerekli eğitim ve mali destekler arttırılabilir. 4. Çalışan nüfusun yeterli yabancı dil bilgisine sahip olması açısından temel eğitimde müfredat değişiklikleri yapılabilir ve hayat boyu öğrenme fırsatları sunulabilir.
Tehditler	S-T Stratejileri (maxi-mini): 1. Döviz kuru istikrarının sağlanması ve kota uygulamalarının iyileştirilmesi yönünde daha fazla çalışma yapılabilir. 2. Yeni keşfedilen doğal kaynakların en kısa zamanda kullanıma hazır hale getirilmesiyle üretimde enerji maliyetlerinde düşüş sağlanabilir 3. Covid-19 salgınının eğitim ve diğer alanlarda yarattığı değişim ve olumsuzlukların en kısa zamanda ortadan kaldırılması ve telafi edilmesi 4. Bölgede artan göç sorununa yönelik acil eylem planlarının oluşturulması.	W-T Stratejileri (mini-mini): 1. Uzun vadeli ve sürdürülebilir planlar ile yatırımların etkilenmesine sebep olan ani vergi kararlarından kaçınılmalı 2. Siyasal ve ekonomik istikrarsızlıkların oluşturduğu enflasyon ve dalgalı döviz kuru sorunlarının iyileştirilmesi 3. Marka oluşturma bilincinin yerleştirilerek, katma değeri yüksek ürün geliştirme konusunda yoğunlaşma 4. Yurtiçindeki hammadde ve yan sanayi ürünlerinin kullanılmasının teşvik edilmesi

Tablo 149: ABD TOWS Matrisi Analizi

	Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
Fırsatlar	S-O Stratejileri (maxi-maxi): 1- Yeniliğe ve çeşitliliğe açık demografik yapısı sayesinde yeni ürünlerin geliştirilmesinin daha fazla desteklenmesi hem iç hem de dış pazarı canlı tutmakta faydalı olacaktır. 2- Gelişmiş teknolojileri sayesinde tüketici verilerinin incelenerek talebe yönelik AR-GE ve inovasyon yoluyla yenilikçi ürünler geliştirilmeye devam edilmelidir. 3- Doğrudan yabancı yatırımların ülkeye çekilmesinde küresel alanda ABD dolarına duyulan güven, gelişmiş finans sistemi ve eğitim seviyesi yüksek işgücü faktörleri etkin rol oynamaya devam etmelidir. 4- Gelişmiş ülkelerde sıkça karşılaşılan yaşanan nüfus sorununa her yıl düzenli olarak göçmen alınması ile oluşturulan yeni emek piyasası ile getirilen çözüm devam etmeli ve hatta göçmen alımında artışa gidilmelidir.	W-O Stratejileri (mini-maxi): 1. Yatırımların devam etmesi ve arttırılması amacıyla güncelliğini yitirmiş altyapı sistemlerinin uzun vadeli faydaları açısından değerlendirilerek en kısa zamanda yenilenmesi 2. Gelir adaletsizliği ile mücadelede özel sektör ile iş birliğine gidilerek mesleki eğitim ile teknoloji sektörünün geliştirilmesine yardımcı olunurken istihdam artışı sağlanabilir. 3. Sağlık hizmetlerine erişim konusunda yaşanan sıkıntılara yönelik ekonomik çözüm yolları aranması 4. Hali hazırda düşük tüketici tasarruf oranlarının ve yüksek cari açık sorunu düşük doğum oranlarıyla beraber zamanla daha fazla etkili olacağı düşünüldükçe gerekli tedbirler ve teşviklerin zamanında sağlanması gerekmektedir.
Tehditler	S-T Stratejileri (maxi-mini): 1. Ticarete artan korumacı önlemlerin ikili ve çok yönlü anlaşmalar ile en aza indirilerek ihracatta artış sağlanmalıdır. 2. Ülkedeki siyasi kutuplaşmaların üretime, ticarete ve dış ilişkilere zarar vermeyecek boyutta kalması sağlanmalıdır. 3. Covid-19 pandemisinin neden olduğu olumsuzlukların telafi edilmesi amacıyla yeni teşvik planları oluşturulmalıdır. 4. İklim değişikliğinin neden olduğu doğal afetlerin artışı ve olası terör kaynaklı krizler ile mücadelede planların geliştirilmesi ve maddi kaynakların arttırılması gerekebilir.	W-T Stratejileri (mini-mini): 1. Uluslararası ekonominin ve ticaretin sektöre uğramaması açısından ABD ticari partnerlerini ekonomik yaptırımlar yoluyla cezalandırmak yerine diplomatik çözüm arayışlarına başvurulması faydalı olacaktır. 2. Covid-19 pandemisi gibi özel olağanüstü durumların yaratabileceği ürün tedarikinde bağımlılığın azaltılması amacıyla ithalatta çeşitlendirmeye gidilmeli ve belli başlı ülkelere ürün ve girdi tedarikinde bağımlı kalınmaması sağlanmalıdır. 3. Ortadoğu askeri müdahalelerin getirdiği kamu harcamalarındaki ağır yük ve bölgeye verilen önem, Çin'in daha fazla güç kazanması için vakit ve fırsat vermekte ve ticarete korumacı önlemlerin nihai tüketiciye yüksek fiyatlar olarak yansımakta olduğu göz önünde bulundurularak uzun vadeli etkili planlar yapılmalıdır. 4. Pandeminin yarattığı istihdam krizi ve gelir eşitsizliğinde artış gibi sorunlar ile mücadelede kamu finansmanına katkıda bulunacak yüksek gelir gruplarına yönelik yeni vergi politikaları hayata geçirilebilir (A.Erdönmez,2007).

5.2.3. Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi

Birinci Dünya Savaşı dünya ticaretini büyük ölçüde sekteye uğratmış, 1920 ile başlayan ülkelerin ekonomik alanda gerilemeleri ve para birimlerinin değer kaybetmesi gibi sebeplerden dolayı ticarete kısıtlama uygulamalarına başvurulmuştur. Dönemin yaygın ideolojisi milliyetçilik akımının da etkisiyle korumacı politikalar dünya ekonomisini büyük sıkıntıya sokmuştur. Dış ticaret engellerinin artmasını engellemek amacıyla 1927 yılında 29 ülkenin katılımıyla Milletler Cemiyeti ilk Dünya Ekonomik Konferansını tertiplemiş ve bir anlaşmaya varılmıştır ancak, bu anlaşma uygulamada pek etkili olamamıştır. 1930'lu yıllarda etkili olan Büyük Buhran ile korumacı politikalar sürdürülmeye ve hükümetlerin merkantilist politikalar ile dış ticareti kontrol etme durumu ikinci dünya savaşına dek devam etmiştir.

Adam Smith tarafından 18.yy 'da kaleme alınan Milletlerin Zenginliği kitabında Merkantilizm 'in tutarsızlıklarına karşı, kaynakların sınırlı fakat taleplerin sınırsız olduğu bir dünyada her ülkenin üretimde en etkin ve verimli olduğu alana yoğunlaşması ve bunun karşılığında ülkede üretmesi maliyetli ve zor olan ürünlerin ithal edilmesi gerektiği ve ihtisaslaşmanın öneminden bahsetmiştir. Uluslararası ticaretin temel kuramı Mutlak Üstünlükler Teorisi olarak bilinen bu yaklaşımın eksikliklerini fark eden David Ricardo, ülkelerin mutlak avantaja sahip olmadığı durumlarda bile ticaret yaparak zenginleşmeye devam edebileceklerini savunmuştur.

Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi olarak bilinen bu kuram aynı zamanda serbest ticaretin de temelini oluşturmaktadır. Bu açıdan bakıldığında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olunan ürün veya ürün gruplarının ihracatının artması diğer sektörleri de hareketlendirerek ekonomiyi olumlu yönde etkileyeceği düşünülmektedir (Topuz, Coşkun; 2018).

Ricardo, ortaya attığı Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisinde genel olarak fiziksel ve doğal sonuçlarından bahsederken, daha sonra gelen Mill, Marshall ve Heckscher Ohlin gibi iktisatçılar teknoloji ve işgücü üzerinde durmuş ve bu kuramın gelişmesine katkıda bulunmuşlardır (Goldin, 1990).

Ülkeler son dönemde performanslarını arttırmak amacıyla uluslararası rekabet edebilirliklerini geliştirmeye çalışmaktadır. Uluslararası rekabet işletmelerin karlılıklarını artırırken sürdürülebilir ekonomik refah oluşumuna da katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Avrupa Rekabetçilik Raporu (2010) uluslararası rekabetçiliğin tanımını, bir ülkenin vatandaşlarının yaşam şartlarını iyileştirirken, işgücünün işe erişim imkanlarını arttırmasına bağlamaktadır.

Uluslararası rekabetçilik ölçümünde en fazla kullanılan metotlardan biri olan Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Balassa tarafından 1965 yılında geliştirilmiştir. (Herciu, 2013;273)

Marconi ve Rolli'ye göre ise gelişmekte olan ülkelerin son yıllarda daha fazla teknoloji yoğun ürün üretimine odaklandığı bununda gelişmekte olan ülkelerin dış ticaret yapısına yansıdığını ve uluslararası ticaretini emek yoğun üretimden sermaye ve teknoloji yoğun üretime kaydırma eğilimi gelişmekte olan ülkelere uluslararası rekabeti de arttırdığını ifade etmektedir.

5.2.3.1. Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ):

Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler yaklaşımı ilk olarak 1958 yılında Liesner tarafından ortaya konmuştur. İngiltere'nin ticaret partnerleri ile rekabet gücünü karşılaştırma amacıyla 1965 yılında Balassa tarafından bir indeks oluşturulmuştur. Bugün Balassa indeksi (Bİ) olarak anılan bu yaklaşım ulusal ticaret verileri kullanılarak ülkeler arası karşılaştırmalı üstünlüğün tespit edilmesi amacıyla kullanılmaktadır (Erkan,2012).

Balassa, bir ülkenin belli bir sektörde veya ürün grubunda rekabet gücünün güçlü olup olmadığını ancak ürünün / ürün grubunun ihracatının o ülkenin toplam ihracatı içindeki payını, bir grup farklı ülkenin toplam ihracatındaki ilgili ürün ihracatının payı ile karşılaştırılması durumunda belirlenebileceğini savunmuştur.

Batra ve Kahn (2005)'a göre ihracatın büyüklüğü ve çeşitliliği arasında bir ilişki bulunmakta ve bir ülkenin teknolojik açıdan gelişmesi ile ihracat çeşitlendirmesinin de kapsamı genişletmektedir.

“m” ülkesinin “t” döneminde “a” malındaki Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük (AKÜ) katsayısının belirlenmesi amacıyla Balassa tarafından oluşturulan formül aşağıdaki gibidir (Balassa,1965):

Balassa'nın ihracat performans ölçütü bir ülkenin belli bir mal ihracatının dünya ihracatı içindeki payının, toplam dünya ihracatı içindeki payına bölünmesi olarak tanımlanabilir (Batra, Kahn, 2005:5).

$$AKÜ_{at}^m = \frac{X_{at}^m / X_t^m}{X_{at}^w / X_t^w}$$

(X_{at}^m/X_t^m) : m ülkesinin a malı ihracatının m ülkesinin toplam ihracatındaki payı

(X_{at}^w/X_t^w) : dünya a malı ihracatının dünya toplam ihracatındaki payı

Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük katsayısı aynı zamanda aşağıdaki formatta da formüle edilebilir (Mahmood, 2006:6).

$$AKÜ_{at}^m = \frac{X_{at}^m/X_{at}^w}{X_t^m/X_t^w}$$

(X_{at}^m/X_{at}^w) ; m ülkesinin a malı ihracatının dünya ihracatındaki payı

(X_t^m/X_t^w) ; m ülkesinin toplam ihracatının dünya toplam ihracatındaki payı

$AKÜ > 1$ durumunda; ülke ilgili ürün ya da ürün grubu ihracatında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüğüne sahiptir.

$AKÜ < 1$ durumunda; ülke ilgili ürün ya da ürün grubu ihracatında Açıklanmış Karşılaştırmalı dezavantaja sahiptir.

$AKÜ = 1$ durumunda; ülke ilgili ürün ya da ürün grubu ihracatında Açıklanmış Karşılaştırmalı üstünlüğe ya da dezavantaja sahip değildir. İlgili ürün dünyanın ortalama uzmanlaşmasıyla aynıdır.

Daha detaylı bir analiz için Balassa'nın $AKÜ$ katsayısını 4 kademede sınıflandırabiliriz. (Hinloopen,2001:13).

$0 < Bİ \leq 1$; Karşılaştırmalı üstünlük bulunmamaktadır

$1 < Bİ \leq 2$; Zayıf dereceli karşılaştırmalı üstünlük bulunmaktadır

$2 < Bİ \leq 4$; Orta dereceli karşılaştırmalı üstünlük bulunmaktadır

$Bİ > 4$; Güçlü derecede karşılaştırmalı üstünlük bulunmaktadır.

(**x**: İhracat, **t**: dönem, **a**: ürün grubu, sektör ya da mal , **m**:1.ülke, **n**: ikinci ülke **w**: dünya şeklinde sembolize edilmektedir.)

Bu çalışmada Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayısı (AKÜ), Trademap verileri kullanılarak (HS 2) Harmonized System kod bazında hesaplanmıştır. AKÜ katsayısının belirlenmesi amacıyla kullanılan Balassa İndeksindeki amaç, söz konusu ülkenin belli bir ürün/ürün grubundaki yurtiçi uzmanlaşmasının diğer ülkelerinin uzmanlaşmasıyla karşılaştırılmasıdır (Erkan,2012:203).

5.2.3.1.1. Türkiye İhracatında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ):

Bu araştırmada, uluslararası piyasalarda ürünlerin rekabet gücünü ölçmede kullanılan yöntemlerden biri olan Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) kullanılarak HS (Harmonized System) kod bazlı 97 ürün grubu 2008-2018 yıllarına ait verileri ile incelenmiştir. Tüm veriler Trademap veri tabanı kullanılarak elde edilmiştir. Türkiye'nin ihracatında AKÜ hesaplanırken, her bir mal grubunun 11 yıllık ortalaması alınmak suretiyle ortalamaları hesaplanmıştır.

Tablo 150: Türkiye'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Güçlü Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
08-Yenilebilir Meyve ve kuruyemişler	4,76	Güçlü
11-Değirmencilik sektörünün ürünleri; malt,	6,95	Güçlü
25- Tuz, күкүрт, toprak ve taş; sıva malz.	6,68	Güçlü
55-Sentetik elyaflar	4,16	Güçlü
57-Halılar ve diğer tekstil yer döşemeleri	14,12	Güçlü
58-Özel dokuma kumaşlar, püsküllü dokuma	4,90	Güçlü
60-Örme veya tığ işi kumaşlar	5,51	Güçlü
61-Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim	4,91	Güçlü
63-Diğer hazır tekstil ürünleri, setler yıpran.	4,25	Güçlü

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye'nin HS, 2 haneli bazda ürün gruplarının açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklerinin tespit edilmesi amacıyla AKÜ (Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler) katsayıları kullanılmıştır. Bu çalışmada AKÜ katsayısı, belli bir malın ihracatının dünya ihracatı içindeki payının, ülkenin toplam ihracatının dünya toplam ihracatı içindeki payına bölünerek bulunur.

Türkiye'nin 2008-2018 dönemine ait ihracatta güçlü karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olduğu 9 ürün grubu bulunmaktadır. Türkiye, özellikle halılar ve diğer tekstil yer döşemeleri

ihracatında 14,12 ile yüksek düzeyde AKÜ üstünlüğüne sahip olduğu görülmektedir. Bununla birlikte, 6,95 ile değirmencilik sektörünün ürünleri, malt ; 6,68 ile tuz, kükürt, toprak ve taş , sıva malz. grubunda da önemli bir üstünlük derecesine sahiptir. Güçlü karşılaştırmalı üstünlük katsayıları arasından en düşük AKÜ değeri 4,16 ile sentetik elyaflar ürün grubunda bulunmaktadır.

Tablo 151: Türkiye’nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Orta Derece Olduğu Ürün Grupları (HS 2)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
14-Bitkisel örgü malzemeleri; başka yerinde	2,65	Orta
19- Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarlar	2,50	Orta
20- Sebze, meyve, sert kabuklu yemişler	3,73	Orta
24- Tütün ve mamul tütün ikameleri	2,68	Orta
43-Kürkler ve Suni Kürkler	2,24	Orta
52-Pamuk	3,41	Orta
54-İnsan yapımı filamentler, suni ve sentetik tekstil	3,79	Orta
56-Vatka, keçe ve dokunmamış kumaşlar	2,51	Orta
62-Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası	3,28	Orta
68-Taş alçı, çimento, asbest, mika veya bnz.	3,05	Orta
69-Seramik ürünler	2,22	Orta
72-Demir ve çelik	2,89	Orta
73-Demir veya çelikten eşyalar	2,33	Orta
93-Silah ve mühimmat, parça ve aksesuarları	2,65	Orta

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Söz konusu dönemde Türkiye’nin genel ihracatına bakıldığında, orta derecede AKÜ’ye sahip olduğu 14 ürün grubu bulunmaktadır. Orta derecede AKÜ’ye sahip olunan ürün grupları arasında en yüksek AKÜ değerine 3,79 ile insan yapımı filamentler, suni ve sentetik tekstil ürünleri yer almakta ve bunu 3,73 ile sebze, meyve, sert kabuklu yemişler

izlemektedir. Orta derece grubundaki en düşük AKÜ değeri ise 2,22 ile seramik ürünlerine aittir.

Tablo 152: Türkiye’nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Zayıf Derece Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
07- yenilebilir sebzeler ve bazı kökler ve yu.	2,00	Zayıf
15- Hayvansal veya bitkisel katı ve sıvıyağlar İnorganik kimyasallar, değerli metallerin,	1,24	Zayıf
17- Şekerler ve şekerlemeler	1,34	Zayıf
18- Kakao ve kakao müstahzarları	1,42	Zayıf
21- Çeşitli yenilebilir müstahzarlar	1,37	Zayıf
28- İnorganik kimyasallar, değerli metallerin	1,15	Zayıf
32-Tabaklama ve boyama özleri, tanenler ve	1,01	Zayıf
34-Sabun, organik yüzey aktif maddeler	1,77	Zayıf
39-Plastikler ve mamulleri	1,07	Zayıf
40-Kauçuk ve mamulleri	1,48	Zayıf
51-Yün, ince veya kaba hayvan kılı, at kılı ip	1,50	Zayıf
59-Emprenyeli, kaplanmış veya lamine dokuma kumaşlar	1,52	Zayıf
70-Cam ve cam eşyalar	1,65	Zayıf
71-Tabii veya kültür inciler, kıymetli taşlar	1,60	Zayıf
76-Alüminyum ve mamulleri	1,65	Zayıf
83-Adi metallerden muhtelif eşya	1,49	Zayıf
87-Demiryolu veya tramvay dışındaki araçlar	1,68	Zayıf
89-Gemiler, tekneler ve yüzen yapılar	1,05	Zayıf
94-Mobilya, yatak takımları, şilteler, şilte dest	1,37	Zayıf
96-Çeşitli imalat eşyaları	1,84	Zayıf

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye'nin genel ihracatında zayıf oranda karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olduğu ürün grup sayısı 20 adettir. Katsayılar analiz edildiğinde zayıf dereceli karşılaştırmalı üstünlüklere sahip ürün grubunda en yüksek AKÜ değeri yenilebilir sebzeler ve bazı kökler olduğunu ve orta derecenin sınır katsayısı olan 2,00'de yer aldığını görmekteyiz. Bu grubun kolaylıkla orta dereceye çıkarılarak ihracatının geliştirilebileceği söylenebilir. Bunun yanında, zayıf dereceli grupta en düşük AKÜ değeri 1,05 ile gemiler, tekneler ve yüzen yapılar ürün grubuna aittir.

Tablo 153: Türkiye'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Dezavantajda Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
01-Canlı Hayvanlar	0,13	Dezavantaj
02- Et ve Yenilebilir Sakatat	0,46	Dezavantaj
03- Balıklar ve kabuklular, diğer suda yaşaya	0,65	Dezavantaj
04-Süt Ürünleri, kuş yumurtaları, doğal bal	0,77	Dezavantaj
05-Başka yerde belirtilmemiş hayvansal ürün	0,66	Dezavantaj
06-canlı ağaçlar ve diğer bitkiler, kökler ve bnz.	0,43	Dezavantaj
09- kahve, çay, mate ve baharatlar	0,40	Dezavantaj
10-hububat	0,20	Dezavantaj
12- Yağlı tohumlar ve yağlı meyveler; çeşitli	0,36	Dezavantaj
13-lak; sakızlar, reçineler ve diğer bitkisel	0,13	Dezavantaj
16- Et, balık veya kabuklular v müstahzarları	0,21	Dezavantaj
22- İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	0,32	Dezavantaj
23- Gıda endüstrisinden kaynaklanan kalıntılar	0,25	Dezavantaj
26- Cevherler, cüruf ve kül	0,75	Dezavantaj
27- Mineral yakıtlar, mineral yağlar	0,28	Dezavantaj
29-Organik kimyasallar	0,17	Dezavantaj
30-Eczacılıkla ilgili ürünler	0,20	Dezavantaj
31-Gübreler	0,35	Dezavantaj
33-Uçucu yağlar ve reçineler, parfümeri	0,71	Dezavantaj
35-Albüminoid maddeler, modifiye nişastalar	0,70	Dezavantaj

36-Patlayıcılar, piroteknik ürünler, maçlar	0,65	Dezavantaj
37-Fotoğrafik veya sinematografik ürünler	0,12	Dezavantaj
38-Çeşitli kimyasal ürünler	0,35	Dezavantaj
41-Ham postlar ve deriler (kürkler hariç)	0,69	Dezavantaj
42-Deri eşyalar, saraçlık ve koşum takımı	0,67	Dezavantaj
44-Ahşap ve ahşap eşyalar, odun kömürü	0,65	Dezavantaj
45-Mantar ve mamulleri	0,04	Dezavantaj
46-Hasırdan, sazdan veya diğer örülmeye elv.	0,09	Dezavantaj
47-Odun veya diğer lifli selülozik malzemeler	0,06	Dezavantaj
48- Kâğıt ve karton, kâğıt veya kartondan eşya	0,89	Dezavantaj
49-Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve bası	0,24	Dezavantaj
50-İpek	0,13	Dezavantaj
53-Diğer bitkisel tekstil lifleri, kâğıt ipliği	0,78	Dezavantaj
64-Ayakkabı, tozluk ve benzerleri.	0,6	Dezavantaj
65-Başlıklar ve bunların aksamaları	0,39	Dezavantaj
66-Şemsiyeler, güneş şemsiyeleri, bastonlar	0,29	Dezavantaj
67-Hazırlanmış kuş tüyü ve kuş tüyünden ürünler	0,03	Dezavantaj
74-Bakır ve mamulleri	1,00	Dezavantaj
75-Nikel ve mamulleri	0,11	Dezavantaj
78-Kurşun ve mamulleri	0,24	Dezavantaj
79-Çinko ve mamulleri	0,15	Dezavantaj
80-Kalay ve mamulleri	0,03	Dezavantaj
81-Diğer baz metaller, sermentler, bunların eş	0,14	Dezavantaj
82-Adi metallerden aletler, çatal bıçak takımı,	0,40	Dezavantaj
84-Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reakt.	0,74	Dezavantaj
85-Elektrikli makine ve teçhizat ve aksamaları	0,46	Dezavantaj
86-Demiryolu veya tramvay lokomotifleri	0,24	Dezavantaj
88-Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	0,27	Dezavantaj
90-Optik, foto grafik,	0,14	Dezavantaj

sinematografik, ölçme		
91-Saatler ve bunların aksam ve parçaları	0,07	Dezavantaj
92-Müzik enstrümanları, parça ve aksesuarlar	0,18	Dezavantaj

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Bu çalışmada incelenen toplam 97 ürün grubunun 51'inde karşılaştırmalı üstünlük bulunmadığı tespit edilmiştir. Küresel alanda dezavantajlı bu ürün gruplarının çeşitli nedenlerle rekabet gücünün olmadığı anlamına da gelebilir. Dezavantajlı ürün grubunda en yüksek AKÜ değerleri sırasıyla 1,00 ile bakır ve mamulleri; 0,89 ile kâğıt ve karton, kâğıt veya kartondan eşya; 0,78 ile diğer bitkisel tekstil lifleri ve kâğıt ipliği gruplarına aittir. En düşük AKÜ değeri ise 0,03 ile kalay ve mamulleri; 0,003 ile hazırlanmış kuş tüyü ve kuş tüyünden ürünler gruplarına aittir. Bu çalışmada kullanılan veriler 2008-2018 yıllarına ait olup, atılacak etkili adımlar ve doğru ticaret stratejilerinin uygulanması ile dezavantajlı ürünlerin küresel pazarlardaki payları arttırılabilecektir.

5.2.3.1.2. ABD İhracatında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ):

Tablo 154: ABD'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Açısından Güçlü Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
88-Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	4,41	Güçlü
97-Sanat eserleri, koleksiyoner parçaları ve	4,39	Güçlü

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

ABD'nin 2008-2018 yılları arasındaki dönemine ait ihracatta güçlü karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olduğu alanda 4,41 ile uçak, uzay aracı ve bunların parçaları ve 4,39 ile sanat eserleri, koleksiyoner parçaları ürün grupları bulunmaktadır.

Tablo 155: ABD'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Açısından Orta Derece Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
10-Hububat	2,34	Orta
12- Yağlı tohumlar ve yağlı meyveler; çeşitli	3,29	Orta
36-Patlayıcılar, piroteknik ürünler, maçlar	2,13	Orta
47-Odun veya diğer lifli selülozik malzemeler	2,31	Orta
93-Silah ve mühimmat, parça ve aksesuarları	3,64	Orta

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

ABD'nin orta derecede Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlüklere sahip olduğu toplam 5 ürün grubu bulunmaktadır. Özellikle, 3,64 AKÜ değeri ile silah ve mühimmat, parça ve aksesuarları; 3,29 ile yağlı tohumlar ve yağlı meyveler ürün gruplarında orta dereceli rekabet gücü bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, 2,13 AKÜ değeri ile orta derecede en düşük karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu grup patlayıcılar, piroteknik ürünler ve maçlar olduğu görülmektedir.

Tablo 156: ABD'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Açısından Zayıf Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
02- Et ve yenilebilir sakatat	1,50	Zayıf
05-Başka yerde belirtilmemiş hayvansal ürün	1,30	Zayıf
08-Yenilebilir Meyve ve kuruyemişler, narenciye	1,55	Zayıf
21- Çeşitli yenilebilir müstahzarlar	1,41	Zayıf
23- Gıda endüstrisinden kaynaklanan kalıntılar	1,66	Zayıf
28- İnorganik kimyasallar, değerli metallerin	1,25	Zayıf
29-Organik kimyasallar	1,21	Zayıf
30-Eczacılıkla ilgili ürünler	1,06	Zayıf
32-Tabaklama ve boyama özleri, tanenler ve	1,17	Zayıf
33-Uçucu yağlar ve reçineler, parfümeri	1,16	Zayıf
34-Sabun, organik yüzey	1,43	Zayıf

aktif maddeler		
35-Albümoid maddeler, modifiye nişastalar	1,39	Zayıf
37-Fotoğrafik veya sinematografik ürünler	1,76	Zayıf
38-Çeşitli kimyasal ürünler	1,68	Zayıf
39-Plastikler ve mamulleri	1,24	Zayıf
41-Ham postlar ve deriler (kürkler hariç)	1,16	Zayıf
48-Kâğıt ve karton, kâğıt veya kartondan eşya	1,09	Zayıf
49-Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve bası	1,44	Zayıf
52-pamuk	1,42	Zayıf
56-Vatka, keçe ve dokunmamış kumaşlar	1,14	Zayıf
71-Tabii veya kültür inciler, kıymetli taşlar	1,13	Zayıf
81-Diğer baz metaller, sermentler ve mamulleri	1,80	Zayıf
84-Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reaktör.	1,19	Zayıf
86-Demiryolu veya tramvay lokomotifleri	1,03	Zayıf
87-Demiryolu veya tramvay dışındaki araçlar	1,09	Zayıf
90-Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme	1,77	Zayıf
92-Müzik enstrümanları, parça ve aksesuarlar	1,43	Zayıf
99-Başka yerde belirtilmeyen mallar	1,27	Zayıf

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

ABD'nin 28 ürün grubunda zayıf oranda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Zayıf karşılaştırmalı üstünlük grubunda en yüksek AKÜ değeri 1,80 ile diğer baz metaller, sermentler ve mamulleri ürün grubunda bulunurken, en düşük AKÜ değeri 1,03 ile demiryolu veya tramvay lokomotifleri ürünlerine aittir.

Tablo 157: ABD'nin Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Açısından Dezavantajda Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
01-Canlı Hayvanlar	0,52	Dezavantaj
03- Balıklar ve kabuklular, diğer suda yaşaya	0,56	Dezavantaj
04-Süt Ürünleri, kuş yumurtaları, doğal bal	0,61	Dezavantaj
06-canlı ağaçlar ve diğer bitkiler, kökler ve bnz.	0,25	Dezavantaj
07- yenilebilir sebzeler ve bazı kökler ve yu.	0,77	Dezavantaj
09- kahve, çay, mate ve baharatlar	0,29	Dezavantaj
11-Değirmencilik sektörünün ürünleri; malt,	0,59	Dezavantaj
13-lak; sakızlar, reçineler ve diğer bitkisel özler	0,91	Dezavantaj
14-Bitkisel örgü malzemeleri; başka yerinde	0,74	Dezavantaj
15- Hayvansal veya bitkisel katı ve sıvıyağlar İnorganik kimyasallar, değerli metallerin,	0,48	Dezavantaj
16- Et, balık veya kabuklular v müstahzarları	0,52	Dezavantaj
17- Şekerler ve şekerlemeler	0,51	Dezavantaj
18- Kakao ve kakao müstahzarları	0,46	Dezavantaj
19- Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarlar	0,72	Dezavantaj
20- Sebze, meyve, sert kabuklu yemişler	0,96	Dezavantaj
22- İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	0,75	Dezavantaj
24- Tütün ve mamul tütün ikameleri	0,56	Dezavantaj
25- Tuz, kükürt, toprak ve taş; sıva malzemeleri	0,68	Dezavantaj
26- Cevherler, cüruf ve kül	0,39	Dezavantaj
27- Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bnz.	0,55	Dezavantaj
31-Gübreler	0,92	Dezavantaj
40-Kauçuk ve mamulleri	0,85	Dezavantaj
42-Deri eşyalar, saraçlık ve koşum takımı	0,26	Dezavantaj
43-Kürkler ve Suni Kürkler	0,48	Dezavantaj

44-Ahşap ve ahşap eşyalar, odun kömürü	0,78	Dezavantaj
45-Mantar ve mamulleri	0,22	Dezavantaj
46-Hasırdan, sazdan veya diğer örülmeye elv.	0,11	Dezavantaj
50-İpek	0,08	Dezavantaj
51-Yün, ince veya kaba hayvan kılı, at kılı ip	0,07	Dezavantaj
53-Diğer bitkisel tekstil lifleri, kâğıt ipliği	0,06	Dezavantaj
54-İnsan yapımı filamentler, suni ve sentetik	0,43	Dezavantaj
55-Sentetik elyaflar	0,75	Dezavantaj
57-Halılar ve diğer tekstil yer döşemeleri	0,79	Dezavantaj
58-Özel dokuma kumaşlar, püsküllü dokuma	0,46	Dezavantaj
59-Emprenyeli, kaplanmış veya lamine dokuma kumaşlar	0,97	Dezavantaj
60-Örme veya tığ işi kumaşlar	0,39	Dezavantaj
61-Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim	0,14	Dezavantaj
62-Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası	0,13	Dezavantaj
63-Diğer hazır tekstil ürünleri, setler, yıpranm.	0,40	Dezavantaj
64-Ayakkabı, tozluk ve benzerleri.	0,13	Dezavantaj
65-Başlıklar ve bunların aksamaları	0,39	Dezavantaj
66-Şemsiyeler, güneş şemsiyeleri, bastonlar	0,10	Dezavantaj
67-Hazırlanmış kuş tüyü ve kuş tüyünden	0,20	Dezavantaj
68-Taş alçı, çimento, asbest, mika veya bnz.	0,85	Dezavantaj
69-Seramik ürünler	0,41	Dezavantaj
70-Cam ve cam eşyalar	0,91	Dezavantaj
72-Demir ve çelik	0,55	Dezavantaj
73-Demir veya çelikten eşyalar	0,76	Dezavantaj
74-Bakır ve mamulleri	0,61	Dezavantaj
75-Nikel ve mamulleri	0,93	Dezavantaj
76-Alüminyum ve mamulleri	0,86	Dezavantaj
78-Kurşun ve mamulleri	0,32	Dezavantaj
79-Çinko ve mamulleri	0,29	Dezavantaj
80-Kalay ve mamulleri	0,33	Dezavantaj

82-Adi metallerden aletler, çatal bıçak takımı,	0,96	Dezavantaj
83-Adi metallerden muhtelif eşya	0,86	Dezavantaj
85-Elektrikli makine ve teçhizat ve aksamaları	0,85	Dezavantaj
89-Gemiler, tekneler ve yüzen yapılar	0,21	Dezavantaj
91-Saatler ve bunların aksam ve parçaları	0,29	Dezavantaj
94-Mobilya, yatak takımları, şilteler, şilte dest	0,56	Dezavantaj
95-Oyuncaklar, oyunlar ve spor malzemeleri	0,84	Dezavantaj
96-Çeşitli imalat eşyaları	0,56	Dezavantaj

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

ABD'nin açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler açısından dezavantajda olduğu ürün grupları incelendiğinde toplam 62 ürün grubunda karşılaştırmalı üstünlük bulunmadığı tespit edilmiştir. Dezavantajlı ürün grubunda en yüksek AKÜ değerleri sırasıyla 0,96 ile adi metallerden aletler, çatal bıçak takımı; 0,91 ile lak, sakızlar, reçineler ve diğer bitkisel özler; 0,91 ile cam ve cam eşyalar ürün gruplarında bulunmaktadır. Son olarak, dezavantajlı grupta en düşük AKÜ değeri ise 0,06 ile diğer bitkisel tekstil lifleri ve kâğıt ipliği kategorisinde bulunmaktadır.

5.2.3.1.3. Türkiye ve ABD'nin AKÜ Karşılaştırmalı İhracat Analizi

Türkiye ve ABD'nin ikili ticaret verileri incelendiğinde karşılıklı ticaret hacminin arttığını ve uzun dönemde daha da artması için çaba sarf edildiği bilinmektedir.

Türkiye'nin ABD karşısında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ürün gruplarını ölçmek amacıyla aşağıdaki AKÜ indeksi (Balassa İndeksi) kullanılmıştır.

$$AKÜ_{at}^{mn} = \frac{X_{at}^m / X_t^m}{X_{at}^n / X_t^n}$$

$AKÜ_{at}^{mn}$; m ülkesinin t döneminde a malı ihracatında n ülkesi karşısındaki AKÜ katsayısı

(X_{at}^m / X_t^m) ; m ülkesinin t döneminde a malı ihracatının toplam ihracatı içindeki payı

(X_{at}^n/X_t^n) ; n ülkesinin t döneminde a malı ihracatının toplam ihracatı içindeki payı

İndeks sonucunun 1'den küçük çıkması durumunda Türkiye'nin söz konusu ürün grubunda rekabet gücü olmadığı/dezavantaj durumunda olduğunu, indeksin 1'den büyük olması durumunda ise Türkiye'nin söz konusu ürün gruplarında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu göstermektedir.

Türkiye ile ABD'nin karşılaştırmalı ihracat analizi, Balassa indeksi ile ölçülmüştür. Formülün pay kısmında Türkiye, payda kısmında ise ABD yer almaktadır.

Tablo 158: Türkiye'nin ABD karşısında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Güçlü Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
11-Değirmencilik sektörünün ürünleri, malt	11,7	Güçlü
24- Tütün ve mamul tütün ikameleri	4,74	Güçlü
25- Tuz, kükürt, toprak ve taş; sıva malz.	9,88	Güçlü
43-Kürkler ve Suni Kürkler	4,64	Güçlü
51-Yün, ince veya kaba hayvan kılı, at kılı ip	21,33	Güçlü
53-Diğer bitkisel tekstil lifleri, kâğıt ipliği	13,75	Güçlü
54-İnsan yapımı filamentler, suni ve sentetik	8,86	Güçlü
55-Sentetik elyaflar	5,52	Güçlü
57-Halılar ve diğer tekstil yer döşemeleri	17,88	Güçlü
58-Özel dokuma kumaşlar, püsküllü dokuma	10,65	Güçlü
60-Örme veya tığ işi kumaşlar	13,98	Güçlü
61-Örme veya tığ işi giyim eşyası ve giyim	35,3	Güçlü
62-Örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası	25,94	Güçlü
63-Diğer hazır tekstil ürünleri, setler, yıpranm.	10,7	Güçlü
64-Ayakkabı, tozluk ve benzerleri.	4,62	Güçlü
69-Seramik ürünler	5,41	Güçlü
72-Demir ve çelik	5,21	Güçlü

89-Gemiler,tekneler ve yüzen yapılar	4,90	Güçlü
--------------------------------------	------	-------

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye'nin ihracatta ABD karşısında toplam 97 mal grubunun 18'inde güçlü karşılaştırma üstünlüğü ya da rekabet gücü bulunmaktadır. Türkiye'nin ABD karşısında açıklanmış karşılaştırmalı üstünlükler katsayılarında güçlü olduğu ürün grupları incelendiğinde en yüksek değerler sırasıyla 25,94 ile örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası; 21,33 yün, ince veya kaba hayvan kılı, at kılı ip grubuna ait olduğu görülmekte ve yüksek rekabet edebilirlikleri ile ön plana çıkmaktadırlar. Bunun yanı sıra, güçlü karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu grupta en düşük AKÜ değeri ise 4,62 ayakkabı, tozluk ve benzerleri ürün grubunda bulunmaktadır.

Tablo 159: Türkiye'nin ABD karşısında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Orta Derece Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
07- Yenilebilir sebzeler ve bazı kökler ve yu.	2,60	Orta
08-Yenilebilir Meyve ve kuruyemişler, narenciye	3,07	Orta
14-Bitkisel örgü malzemeleri; başka yerinde	3,56	Orta
15- Hayvansal veya bitkisel katı ve sıvıyağlar İnorganik kimyasallar; değerli metallerin,	2,56	Orta
17- Şekerler ve şekerlemeler	2,64	Orta
18- Kakao ve kakao müstahzarları	3,05	Orta
19- Hububat, un, nişasta veya süt müstahzarlar	3,48	Orta
20- Sebze, meyve, sert kabuklu yemişler	3,90	Orta
42-Deri eşyalar, saraçlık ve koşum takımı	2,58	Orta
52-pamuk	2,40	Orta
66-Şemsiyeler, güneş şemsiyeleri, bastonlar	2,86	Orta
68-Taş alçı, çimento, asbest, mika veya bnz.	3,60	Orta
73-Demir veya çelikten eşyalar	3,06	Orta

94-Mobilya, yatak takımları, şilteler, şilte dest	2,46	Orta
96-Çeşitli imalat eşyaları	3,28	Orta

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye ABD karşısında ihracatta başta 3,90 ile sebze, meyve, sert kabuklu yemişler; 3,60 ile taş alçı, çimento, asbest, mika veya benz. ; 3,48 ile hububat, un, nişasta veya süt müstahzarları gruplarında olmak üzere ihracatta toplam 15 ürün grubunda orta derecede karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu görülmektedir. Orta derecede en düşük karşılaştırmalı üstünlük değeri ise 2,40 ile pamuk ürünlerine aittir.

Tablo 160: Türkiye'nin ABD karşısında Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler Katsayılarında Zayıf Derecede Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
03- Balıklar ve kabuklular, diğer suda yaşaya.	1,17	Zayıf
04-Süt Ürünleri, kuş yumurtaları, doğal bal	1,28	Zayıf
06-Canlı ağaçlar ve diğer bitkiler, kökler ve bnz	1,75	Zayıf
09- Kahve, çay, mate ve baharatlar	1,39	Zayıf
26- Cevherler, cüruf ve kül	1,93	Zayıf
34-Sabun, organik yüzey aktif maddeler	1,24	Zayıf
40-Kauçuk ve mamulleri	1,73	Zayıf
50-İpek	1,76	Zayıf
59-Emprenyeli, kaplanmış veya lamine dokuma kumaşlar	1,57	Zayıf
70-Cam ve cam eşyalar	1,82	Zayıf
71-Tabii veya kültür inciler, kıymetli taşlar	1,41	Zayıf
74-Bakır ve mamulleri	1,64	Zayıf
76-Alüminyum ve mamulleri	1,92	Zayıf
83-Adi metallerden muhtelif eşya	1,73	Zayıf
87-Demiryolu veya tramvay dışındaki araçlar	1,54	Zayıf

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye ABD karşısında 15 ürün grubunda zayıf karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu grupta en yüksek karşılaştırmalı üstünlük sırasıyla 1,93 AKÜ değeri ile cevherler, cüruf ve kül; 1,92 ile alüminyum ve mamulleri; 1,82 ile cam ve cam eşyalar da bulunmaktadır. Bu grupta en düşük karşılaştırmalı üstünlük değeri ise 1,17 ile balıklar ve kabuklular grubundadır.

Tablo 161: Türkiye'nin ABD Karşısında Dezavantajda Olduğu Ürün Grupları (HS)

Ürün Grupları	AKÜ Ortalaması	Üstünlük
01-Canlı Hayvanlar	0,25	Dezavantaj
02- Et ve Yenilebilir Sakatat	0,31	Dezavantaj
05-Başka yerde belirtilmemiş hayvansal ürün	0,51	Dezavantaj
10-Hububat	0,08	Dezavantaj
12- Yağlı tohumlar ve yağlı meyveler; çeşitli	0,11	Dezavantaj
13-lak; sakızlar, reçineler ve diğer bitkisel	0,15	Dezavantaj
16- Et, balık veya kabuklular v müstahzarları	0,41	Dezavantaj
21- Çeşitli yenilebilir müstahzarlar	0,97	Dezavantaj
22- İçecekler, alkollü içkiler ve sirke	0,43	Dezavantaj
23- Gıda endüstrisinden kaynaklanan kalıntılar	0,15	Dezavantaj
27- Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunlr.	0,50	Dezavantaj
28- İnorganik kimyasallar, değerli metallerin	0,93	Dezavantaj
29-Organik kimyasallar	0,14	Dezavantaj
30-Eczacılıkla ilgili ürünler	0,18	Dezavantaj
31-Gübreler	0,38	Dezavantaj
32-Tabaklama ve boyama özleri, tanenler ve	0,86	Dezavantaj
33-Uçucu yağlar ve reçineler, parfümeri	0,61	Dezavantaj
35-Albüminoid maddeler, modifiye nişastalar	0,50	Dezavantaj
36-Patlayıcılar, piroteknik ürünler, maçlar	0,30	Dezavantaj
37-Fotoğrafik veya sinematografik ürünler	0,07	Dezavantaj
38-Çeşitli kimyasal ürünler	0,21	Dezavantaj
39-Plastikler ve mamulleri	0,86	Dezavantaj

41-Ham postlar ve deriler (kürkler hariç)	0,59	Dezavantaj
44-Ahşap ve ahşap eşyalar, odun kömürü	0,83	Dezavantaj
45-Mantar ve mamulleri	0,18	Dezavantaj
46-Hasırdan, sazdan veya diğer örülmeye elv.	0,85	Dezavantaj
47-Odun veya diğer lifli selülozik malzemeler	0,02	Dezavantaj
48-Kâğıt ve karton, kâğıt veya kartondan eşya	0,81	Dezavantaj
49-Basılı kitaplar, gazeteler, resimler ve bası	0,17	Dezavantaj
65-Başlıklar ve bunların aksamaları	1,00	Dezavantaj
67-Hazırlanmış kuş tüyü ve kuş tüyünden	0,16	Dezavantaj
75-Nikel ve mamulleri	0,12	Dezavantaj
78-Kurşun ve mamulleri	0,74	Dezavantaj
79-Çinko ve mamulleri	0,50	Dezavantaj
80-Kalay ve mamulleri	0,10	Dezavantaj
81-Diğer baz metaller, sermentler, bunların eş	0,07	Dezavantaj
82-Adi metallerden aletler, çatal bıçak takımı,	0,42	Dezavantaj
84-Makineler, mekanik cihazlar, nükleer reakt.	0,62	Dezavantaj
85-Elektrikli makine ve teçhizat ve aksamaları	0,54	Dezavantaj
86-Demiryolu veya tramvay lokomotifleri	0,24	Dezavantaj
88-Uçak, uzay aracı ve bunların parçaları	0,06	Dezavantaj
90-Optik, foto grafik, sinematografik, ölçme	0,08	Dezavantaj
91-Saatler ve bunların aksam ve parçaları	0,25	Dezavantaj
92-Müzik enstrümanları, parça ve aksesuarlar	0,13	Dezavantaj
93-Silah ve mühimmat, parça ve aksesuarları	0,73	Dezavantaj
95-Oyuncaklar, oyunlar ve spor malzemeleri	0,15	Dezavantaj
97-Sanat eserleri, koleksiyoner parçaları	0,01	Dezavantaj
99-Başka yerde belirtilmeyen mallar	0,08	Dezavantaj

Kaynak: Trademap verileri kullanılarak hesaplanmıştır.

Türkiye ABD karşısında 47 ürün grubunda karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmadığı tespit edilmiştir. Söz konusu grupta en yüksek karşılaştırmalı üstünlük 0,97 AKÜ değeri ile Çeşitli yenilebilir müstahzarlar bulunmaktadır. Bu grupta en düşük karşılaştırmalı üstünlük değeri ise 0,01 ile sanat eserleri grubundadır.

2008-2018 yılları arasında Türkiye'nin en fazla ihracat gerçekleştirdiği ülkeler arasında bulunan ABD ile karşılaştırmalı ihracat analizi, AKÜ katsayılarına göre incelendiğinde, Türkiye'nin rekabet gücünün 97 ürün grubundan 18 güçlü, 15 orta ve 15 zayıf olmak üzere toplamda 48 ürün grubunda bulunduğu dikkat çekmektedir. Bu bağlamda, çalışmanın bulguları ışığında Türkiye ve ABD ticaret politikalarını belirlemede AKÜ katsayılarını dikkate alması faydalı olacaktır. Elde edilen bulgular doğrultusunda görülmektedir ki doğru stratejiler izlendiği takdirde Türkiye azımsanmayacak derecede rekabet üstünlüğüne sahip bir ülke olarak ABD'ye ihracatını birçok farklı ürün grubunda arttırabilecek potansiyele sahiptir. Bu durumdan istifade edilmesi durumunda sadece ilgili ürün/ürün gruplarında değil, diğer sektörlerinde hareketlenmesine sebep olarak refah artışına da katkıda bulunulabilecektir.

Türkiye'nin uluslararası rekabetçiliğinin geliştirilmesi ve üretimde verimliliğin artırılması amacıyla öncelikle ihracatta ürün kalitesinin artırılırken, üretim maliyetleri azaltılmaya çalışılabilir. Hammade üreticisi olmanın yanı sıra yenilikçi bir ekonomik vizyon ile katma değeri yüksek ürün üretimine odaklanılması ve bunun yanı sıra, işletmelere yeni pazar arayış ve girişlerinde daha fazla destek olunması faydalı olacaktır.

SONUÇ

2008 yılında 15 milyar dolar olan ABD-Türkiye ticaret hacmi, 2018 yılına gelindiğinde 20 milyar dolara ulaşmıştır. 2023 yılına kadar hedeflenen toplam ticaret hacmi ise 100 milyar dolar seviyesindedir. İkili ilişkilerde ekonomi önemli bir faktör olmakla beraber, terörle mücadele, askeri ve siyasi iş birlikleri ile Türkiye'nin Ortadoğu, Kafkasya ve Balkanlar'daki rolü önem teşkil etmektedir.

1980 yılından itibaren Türkiye'nin benimsediği büyüme stratejisi kapsamında ürün yelpazesi, yeni pazarlara erişimi ve ihracat miktarı önemli ölçüde büyümüştür. ABD, 2008-2018 yıllarında Türkiye'nin en fazla ihracat yaptığı ülkeler arasına ilk 10 ülke arasında yer almıştır. 2008 yılında ABD'ye yapılan ihracatın toplam Türkiye ihracatındaki payı %3.27 ile 4,3 milyar dolar iken 2018 yılına gelindiğinde %4,94'lük ihracat payı ile bu rakam 9 milyar dolara ulaşmıştır.

Bu bağlamda, 2018 yılı itibariyle 2,5 trilyon ile dünyanın en fazla ithalat yapan ülkesi konumundaki ABD'ye Türkiye'nin sadece 9 milyar dolarlık ihracat gerçekleştirebilmesi büyük bir potansiyelin halen daha doğru şekilde değerlendirilemediğinin göstergesidir. 100 milyar dolarlık 2023 ihracat hedefi bu açıdan bakıldığında çok gerçekçi görünmese de özel sektörün devlet teşvikleri ile bu pazara yönlendirilmeleri ve yeni ticaret anlaşmaları ile engellerin azaltılarak piyasanın hareketlenmesi sağlanabilir.

Araştırmada yer alan SWOT analizleri ve SWOT analizine dayalı stratejilerden oluşan TOWS Matrisleri, Türkiye'nin kendi fırsatlarını değerlendirirken ABD pazarına giriş olanaklarının uygun stratejiler ile belirlenmesi ve pazarda sürdürülebilir rekabet üstünlüğü elde edilmesi açısından önemli katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda, ABD pazarında yer almak isteyen Türk ihracatçılarının daha etkili stratejiler ile ülkemizin rekabet üstünlüğüne sahip olunan ürünler ile ABD'nin en fazla ithalatını gerçekleştirdiği ürünleri inceleyerek bu pazarı hedeflemeleri doğru bir strateji olacaktır.

ABD ekonomisinin SWOT analizinde ABD'nin dünyanın en büyük pazarı olması, inovatif ve zengin kaynaklara sahip olmasına rağmen, güncelliğini yitirmiş altyapı sistemleri, yüksek maliyetli askeri müdahaleleri, siyasi kutuplaşmalar ve ticaretteki korumacı önlemlerinin tehdit olarak karşısına çıktığı görülmüştür. Türkiye ekonomisinin SWOT analizi değerlendirildiğinde ise genç ve dinamik bir nüfus, zengin doğal kaynakları ve jeostratejik öneme sahip konumuna rağmen enflasyon sorunu ve yüksek enerji maliyetleri ile marka bilinci ve AR-GE faaliyetlerinin yetersizliği zayıf yönleri olduğu değerlendirilmiştir.

SWOT analizi ile iç ve dış faktörler değerlendirilmiş ve mevcut durumda atılması gereken strateji adımları ise TOWS matrisi oluşturularak her iki ülke için belirlenmiştir. Türkiye TOWS matrisi analizinde; tanıtım ve pazarlama konusunda eksikliklerini giderilmesi, AR-GE desteklerinin arttırılması ve teknolojik açıdan gelişmiş ülkeler seviyesine çıkılması için desteklerin sağlanmasının önemine dikkat çeken W-O (mini-maxi) stratejileri ön plana çıkmaktadır. Bu strateji bir çeşit gelişme planı olarak düşünülebilecek zayıf yönlerin güçlü yönlerle dönüştürülmesi durumudur. ABD TOWS matrisi analizi değerlendirildiğinde ise; yenilik ve çeşitliliğe açık tüketici yapısı korunarak yeni ürün geliştirilmesinin ARGE ve inovasyon faaliyetleri ile daha fazla desteklenmesi, işgücünü dinamik tutmak açısından göçmen alımına devam edilmesi ve gelişmiş finans sisteminin korunması gibi faktörlerin etkili olduğu S-O (maxi-maxi) stratejileri ön plana çıkmaktadır. Bu yöntem ise güçlü yönlerin kullanılarak dış fırsatlardan yararlanma durumudur.

Ülkeler ihracatlarını karşılaştırmalı üstünlükler kapsamında sahip oldukları rekabet gücüne dayalı olarak yaptıkları bilinmektedir. Bu bağlamda, söz konusu uluslararası rekabet gücünün ölçümünde kullanılan metotlardan biri olan Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlükler (AKÜ) kullanılarak Türkiye'nin ABD karşısında karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu ürün grupları çalışmaya konu dönem kapsamında belirlenmiştir. Bu çalışmada hedef pazar tespitleri ile dış ticaret pazar analizleri için yaygınca kullanılan hizmet sağlayıcı International Trade Center'in hazırladığı Trademap web tabanlı uygulaması verilerinden faydalanılmıştır. 2008-2018 yılları arasında HS (Harmonized System) 2 haneli ihracat verileri ürün grupları bazında Türkiye ve ABD'nin karşılaştırmalı üstünlüklerinin belirlenmesi amacıyla Balassa Endeks değerlerine göre hesaplanmıştır. İki ülkeninde birbirlerine karşı karşılaştırmalı üstünlük ve dezavantajları ortaya konulmuştur. Balassa endeksi olarak ta ifade edilen AKÜ Katsayıları ülke içi uzmanlaşmayı dünyanın uzmanlaşması ile karşılaştırır. AKÜ katsayısının 1'den küçük olması söz konusu ürün grubunda karşılaştırmalı üstünlüğün olmadığını, 1'den büyük olması durumunda ise açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğunu gösterir.

Türkiye'nin ABD karşısında 97 ürün grubundan 18 güçlü, 15 orta ve 15 zayıf olmak üzere toplamda 48 ürün grubunda rekabet gücünün bulunduğu gözlemlenmiştir. İncelenen dönem içinde elde edilen bulgular, Türkiye'nin ABD karşısında rekabet üstünlüğü en yüksek olan ürün gruplarının; örme veya tığ işi olmayan giyim eşyası ve yün, ince veya kaba hayvan kılı, at kılı ip ürünleri iken, en zayıf rekabet üstünlüğüne sahip olduğu ürün grubunun ise balıklar, kabuklular, diğer suda yaşayan canlılar olduğunu ifade etmektedir. Yanı sıra, sanat eserleri ve koleksiyoner parçaları ise en fazla dezavantaja sahip olunan ürün grubu olarak

ortaya çıkmaktadır. Çalışmadan elde edilen bulgular doğrultusunda, Türkiye'nin ABD'ye karşı açıklanmış karşılaştırmalı üstünlüklere sahip olduğu sermaye yoğun mallar kapsamında demir ve çelik ile tütün ürünleri; hammadde yoğun mallar kapsamında tarımsal hammaddeler ve gıda maddeleri ve emek yoğun mallar kapsamında ise yün, iplik, elyaflar, halılar, dokuma kumaşlar, tekstil ürünleri ve ayakkabı ihracatı üzerine yoğunlaşmalıdır. Türkiye avantajı bulunan ürünler üzerinde uzmanlaşırken, potansiyeli bulunan ürün gruplarının ihracatını da arttırmaya yönelmesi ülkedeki diğer sektörlerinde canlanması açısından faydalı olacaktır.

Türkiye'nin ABD pazarında daha fazla söz sahibi olabilmesi adına Amerika'nın coğrafi genişliği göz önünde bulundurularak, ülke olarak ele almaktan ziyade eyaletlerin ayrı ayrı değerlendirilip potansiyelin incelenmesi ve ihracat stratejilerinin bu kapsamda oluşturulması daha verimli sonuçlar alınmasında etkili olacaktır. Yine eyalet bazında rakip analizlerinin yapılması ve ürün fiyatlandırmasında kendisinin ve rakip ülkelerin tabi olduğu vergi oranlarının dikkate alınması diğer etkenlerdir. Hedef pazara yönelik payı arttırmada kullanılabilecek bir diğer strateji ise pazardaki daha düşük vergiye tabi ürünlerin ihracatına yoğunlaşmaktır. Söz konusu etkenler göz önünde bulundurularak Türkiye'nin kendi güçlü yönleri kapsamında ihracatını ele alması ve karşılıklı etkileşimin artırılması her iki ülke açısından daha faydalı olacaktır.

2019 yılında başlayıp hala devam etmekte olan Covid-19 Pandemi süreci birçok alanda büyük değişimleri beraberinde getirdiği gibi, uluslararası ticarete de ABD'ye, Çin ile tek kaynağa odaklı olan ithalat bağımlılığını azaltarak farklı kaynaklara yönelmesi gerekliliğini göstermiştir. ABD- Çin arasındaki ticaret hacminin, 2023 yılına kadar daha da azaltılacağı öngörülmektedir. Her kriz profesyonelce ele alındığında fırsata çevrilebilir ve pozitif büyüme sağlanabilir. Bu bağlamda Türkiye bu durumdan istifade etmeye çalışmalı ve gerekli adımları ivedilikle atmalıdır.

Türkiye ve ABD arasında düzenlenebilecek olası bir STA, sadece dış ticaret ürünlerine pazara engelsiz giriş imkânı tanımayacak, aynı zamanda çalışma şartları, teknik düzenlemeler ve çevre standartları gibi birçok alanda kapsamlı bir dönüşüme gidilmesini gerektirecektir. Lakin ABD Kongresi'ndeki lobilerin baskısı ve diasporanın oluşturduğu Türkiye karşıtlığı bu duruma yardımcı olmamaktadır. Türkiye'nin 1990'larda Gümrük Birliği düzenlemelerine uyum sağlama aşamasında tecrübe ettiği zorlu sürece benzer bir sıkıntı yaşanacak olsa da bu entegrasyon sonucu her alanda kalkınma ve ilerlemeler gerçekleşecek, sonuçta bu dönüşüm ile gelişmişlik düzeyinin artışı ve ABD ile ilişkilerin gelişmesi yönünde fayda sağlanacaktır.

KAYNAKÇA

Abuk Duygulu, A. (1998). Döviz Kuru İstikrarının Ekonomik İstikrar Açısından Değerlendirilmesi. Dokuz Eylül Üniversitesi. İ.İ.B.F. Dergisi. 13 (1): 107-118.

ABD-Çin Ticaret Savaşı Küresel Ekonomiye Etkiliyor (8 Ağustos 2019). VOA (Voice of America). <https://www.amerikaninsesi.com/a/abd-cin-ticaret-savasi-kuresel-ekonomiyi-etkiliyor/5033190.html> (Erişim Tarihi 30.11.2020)

ABD Türkiye İlişkileri. <https://tr.usembassy.gov/tr/our-relationship-tr/policy-history-tr/>
<https://tr.wikipedia.org> (Erişim Tarihi: 09.09.2020)

“ABD Pazar Bilgileri” Raporu (2020). Ticaret Bakanlığı. Dış Temsilcilikler ve Uluslararası Etkinlikler Genel Müdürlüğü. <https://ticaret.gov.tr/data/5f119b7e13b87614f041ae7c/ABD%20Pazar%20Bilgileri.pdf> (Erişim Tarihi 22.10.2020)

ABD Hedef Pazar Ülke Analizi (2020). Türkiye İhracatçılar Meclisi. <https://tim.org.tr/tr/raporlar-ulke-raporlari> (Erişim Tarihi: 12.08.2020)

Akçadağ Alagöz, E. (2015). Asya-Pasifik’te Trans-Pasifik Ortaklığı ve Bölgesel Kapsamlı Ekonomik Ortaklık. BİLGESAM (Bilge Adamlar Stratejik Araştırmalar Merkezi). 1263: 1-7.

Akdemir, A. (2020). Ak Parti Dönemi Türkiye-ABD İlişkileri. Küresel Siyaset Merkezi. <https://www.kureselsiyaset.org/ak-parti-donemi-turkiye-abd-iliskileri/>, (Erişim Tarihi: 11.12.2020)

Akman, S. (2014). AB-ABD Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığı: Türkiye Açısından Bir Değerlendirme. Avrupa Çalışmaları Dergisi. 13(1): 1-29.

Akman, S. Ticarete Korumacılığın Siyasi Ekonomisi: Liberal Bir Yaklaşım. Ekodialog. <https://www.ekodialog.com/Liberalizm/ticarete-korumacilik-siyasi-ekonomi.html> (Erişim Tarihi: 06.06.2020)

Akman, S. (2015). Ticarete Korunma Önlemleri ve Korumacılık: Ek Vergi Yoluyla İthalatın Kısılması Hedefe Ulaştırır Mı? TEPAV (Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı). N201524: 1-17.

Aktaş Kara, İ. (2013). Uluslararası Ticaret Açısından Çin ve Türkiye İlişkileri. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Aran, B. (2015). Türkiye: Transatlantik Ticaret ve Yatırım Ortaklığının Sonuçları. Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı. N201510: 1-7.

Ataman Erdönmez, P. (2007). Küresel Demografik Değişim Süreci ve Finansal Sektör Üzerindeki Etkileri. Bankacılar Dergisi. 62: 59-70.

Attari, N. (2018). Türkiye Pakistan Dış Ticaretinin Değerlendirilmesi: 2005-2017. İstanbul: İstanbul Ticaret Üniversitesi Dış Ticaret Enstitüsü.

Ayata, A., Ercan M. (2007). Soğuk Savaş Sonrası Ortaya Çıkan Bölgesel Sorunlar Bağlamında Türkiye-ABD İlişkilerinin Kazandığı Yeni Boyutlar. Bilgi Sosyal Bilimler Dergisi. (15): 18-32.

Aydın, A.K. (2005). Amerika Birleşik Devletleri'nin Dış Ticaret Politikasında Serbest Ticaret Anlaşmalarının Yeri. Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi. 16.

Aytekin, İ. Uçan, O. (2018). Ticaret Savaşları ve Korumacı Politikalar: Amerika Birleşik Devletleri ve Türkiye İlişkileri Bakımından Bir İnceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 7(2): 851-962.

Balassa, B. (1965). Trade Liberalization and Revealed Comparative Advantage, The Manchester School of Economic and Social Studies, 33(2): 99-123.

Batra, A., Khan, Z. (2005). Revealed Comparative Advantage: An analysis for India and China. Research Papers in Economics. ICRIER. 168.

Başaran, C. (23 Ocak 2019). 2023 İhracat Hedefi ve ABD Pazarı. Haber Türk. <https://www.haberturk.com/yazarlar/cuneyt-basaran/2299810-2023-ihracati-hedefi-ve-abd-pazari> (Erişim Tarihi 12.12.2020)

Bilateral Trade between USA and Turkey Data. (2008-2018) www.trademapp.org (Erişim Tarihi:09.09.2020)

Beriş, Y. Gürkan, A. (2002). Türk Amerikan İlişkilerine Bakış: Ana Temalar ve Güncel Gelişmeler. TÜSİAD ABD Temsilciliği Değerlendirme Raporu: 1-49.

Cebecioğlu, C. (2006).” SWOT Analizi ve Bir İşletme Üzerine Uygulama”, Gebze Yüksek Teknoloji Enstitüsü, Gebze.

Çelebi, I. (2013). ABD ve AB’nin Yeni Ekonomik İş birliği Stratejileri ve Türkiye’ye Etkileri”; Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi. 21(2): 217-229.

Dış Ticaret İstatistikleri (2008-2018). www.tuik.gov.tr (Erişim Tarihi: 09.09.2020)

Deliçay, M. (2015). Dünyada ve Türkiye’de Dış Ticareti Kolaylaştırmaya Yönelik Ulusal Koordinasyon Çalışmaları. T.C. Kalkınma Bakanlığı; İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü. 2943: 1-108.

Durmuş, R. (2011) Geçmişten Günümüze Türk Amerikan İlişkileri. TASAM(Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi): 1-10.

Ekonomi Bakanlığı Anlaşmalar Genel Müdürlüğü (2015). Pazara Giriş Engelleri 2015 Raporu.

Erdoğan, A. (2020). Türkiye’de Lojistik Sektörünün SWOT Analizi. Sosyal Bilimler Dergisi. 7 (47): 108-116.

Erkan, B. (2012), Ülkelerin Karşılaştırmalı İhracat Performanslarının Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük Katsayılarıyla Belirlenmesi; Türkiye-Suriye Örneği, Kilis 7 Aralık Üniversitesi, ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi, 8(15): 195-217.

Ertem, B. (2009). Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 12 (21): 377-397.

Erol, Y. (2019). Stratejik Yönetimde SWOT Analizi ve Bir İşletmede Uygulanması. İstanbul: İstanbul Kültür Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

80th Annual Report of the Foreign-Trade Zones Board to the Congress of the United States. <https://www.trade.gov/enforcement/ftz/> (Erişim Tarihi 01.16.2020)

Fine, L.G. (2009). The Swot Analysis. <http://lawrencefine.com>. (Erişim Tarihi 01.01.2021)

Ghazinoory, S., Abdi, M., Azadegan-Mehr, M. (2010). SWOT Methodology: A State of the Art Review for The Past, A Framework for The Future. Journal of Business Economics and Management. 12(1): 24-48.

Goldin, I. (1990), "Comparative Advantage: Theory and Application to Developing Country Agriculture, OECD Development Centre Working Papers, 16.

Güler, Y. (2005). Osmanlı Devleti Dönemi Türk-Amerikan İlişkileri (1795-1914). Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi. 6 (1): 227-240.

Güler, Y. (2004). II. Dünya Harbi Sonrası Türk-Amerikan İlişkileri (1945-1950). Gazi Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi. 5 (2): 209-224.

Güler, A. (2012). Soğuk Savaş Sonrası Türkiye ABD İlişkileri: Bölgesel ve Küresel Etkileşim. Konya: Selçuk Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.

Herciu, M. (2013). Measuring International Competitiveness of Romania by using Porter's Diamond and Revealed Comparative Advantage. *Procedia Economics and Finance*. 6: 273-279.

Hinloopen, J. (2001). On the Empirical Distribution of the Balassa Index, *Review of World Economics*,137(1): 1-50.

İhracat Yönetmeliği (6 Haziran 2006). Resmî Gazete. Sayı 26190. https://tim.org.tr/files/downloads/mevzuat/ihracat_mevzuati.pdf (Erişim Tarihi: 20.10.2020)

Jainok, J. (2017). Küreselleşme Sürecinde Tayland'ın Dış Ticareti ve Türkiye Arasındaki İlişkiler Bir Araştırma. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Karagöz, H.D.H. (2013). Türkiye Ekonomisi Sektörel Analizi. KTO Karatay Üniversitesi.

Kılıçkaya, H. (2004). Komşu ve Çevre Ülkeler ile Ticareti Geliştirme Stratejisi. *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*. 15.

Kıbaroğlu, M. (2018). Türkiye-ABD İlişkilerinde Zor Dönemeçler: Quo Vadis? *The Stratejist*. 17: 12-17.

Koçak, D. (2018). Tarihsel Süreç İçerisinde Türkiye İle ABD Arasında Olan İlişkilerin Gelişimi Ve Türkiye-ABD Ticaret Anlaşması (1 Nisan 1939). *Atatürk Dergisi*. 7(1): 95-120.

Kont, G. (2018). Amerika Birleşik Devletleri Ülke Raporu. İzmir Ticaret Odası.

Madiyarova, D., Amirbekova, A., Syrlybayev, M. (2018). Comparative Advantages of Kazakhstan assessed by the Balassa Index: consistently competitive exports are limited to raw materials with low added value. *Journal of Business and Retail Management Research (JBRMR)*. 12(3): 201-210.

Mahmood, A. (2006). Export Specialization and Competitiveness of the Malaysian Manufacturing: Trends, Challenges and Prospects. *Conference on International Trade Education and Research (CITER5)-Managing Globalisation for Prosperity*; 1-32.

Major Macroeconomic Indicators. <https://www.coface.com/Economic-Studies-and-Country-Risks/United-States-of-America> (Erişim Tarihi 12.01.2021)

Marconi, D., Rolli, V. (2008). Comparative Advantage Patterns and Domestic Determinants in Emerging Countries. Research Paper, 81.

Marikina, M. (2013). The Competitiveness of the Bulgarian Economy- Competitive Advantages and Disadvantages (Analyzing with the TOWS Matrix). American International Journal of Contemporary Research. 3(10):66-73.

M. Morrison (2008). History of the SWOT Analysis. RapidBI. <https://rapidbi.com/history-of-the-swot-analysis-3/> (Erişim Tarihi 10.03.2020)

Murcia, A. C. (2017). Amerika Kıtasındaki Ülkeler ile Türkiye Arasındaki Dış Ticaret: Ekonometrik Bir Analiz. Antalya: Alanya Alaadin Keykubat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Nazarko, J., Ejdy, J., Halicka, K. & Magruk, A., Nazarko, L., Skorek, A. (2017). Application of Enhanced SWOT Analysis in the Future Oriented Public Management of Technology. Procedia Engineering, 182; 482-490.

Novicevic, M., Harvey, M. (2004). Dual Perspective SWOT. A Synthesis of Marketing Intelligence and Planning. Marketing intelligence and planning. 22(1): 84-94.

Lijie, Y. (2019). A Workable Strategy Formulation Framework. 2019 International Conference on Strategic Management.

Örmeci, O. (2019). Türk-Amerikan İlişkileri: Mazisi ve Güncel Durumu. 2. Siyaset ve Diplomasi Okulu Konferans Bildiri Metni, Düzenleyen Marmara Üniversitesi. İstanbul. 12 Mart 2019: 1-37.

Özgöker, U. İnamoğlu, Y. (2016). AB ve ABD Arasındaki Transatlantik Ticaret ve Yatırım Anlaşması (TTIP-Transatlantic Trade and Investment Partnership) ve Türkiye'ye Muhtemel

Etkileri. İstanbul Arel Üniversitesi EYSAD (Ekonomi, Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi). 1(2).

Puyt, R., Lie, F. B., De Graaf, F. J., & Wilderom, C. P. (2020). Origins of SWOT Analysis. In Academy of Management Proceedings,1.

Rusya'dan S-400 Alımı Nedeniyle ABD'den Türkiye'ye Yaptırım Uygulama Kararı. (14 Aralık 2020) Euronews. <https://tr.euronews.com/2020/12/14/s-400-al-m-nedeniyle-abd-den-turkiye-ye-yapt-r-m-uygulama-karar> (Erişim Tarihi 01.02.2021)

Tabak, B.İ. (2003). Türkiye'nin Uluslararası Pazar Fırsatlarının Belirlenmesinde SWOT Analizi Uygulaması. Süleyman Demirel Üniversitesi. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi. 8 (1): 221-234.

Turaman, O. Çelik, A. H. (2018). Türkiye ve ABD'nin Ortadoğu Dış Politikası: Irak ve Suriye Örnekleri Üzerinden Çatışan ve Örtüşen Değerler İkilemi. Düzce Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 8(1): 116-138.

The Pros and Cons of Consumer Protection (2012). Swedish Competition Authority, Konkurrensverket. <https://www.konkurrensverket.se/globalassets/english/publications-and-decisions/the-pros-and-cons-of-consumer-protection.pdf> (Erişim Tarihi: 15.09.2020)

The 25 Largest Consumer's Markets ... And The Outlook For 2015. <https://internationalbusinessguide.org/25-largest-consumers-markets-outlook-2015/>

TİM (Türkiye İhracatçıları Meclisi) (2020). Ekonomik Araştırmalar Şubesi, Dış Ticaret Hacminde 100 Milyar Dolar Hedeflenen ABD Ülke Analizi. <https://tim.org.tr/files/downloads/duyuru/D%C4%B1%C5%9F%20Ticarette%2075%20Milyar%20Dolar%20hedeflenen%20%20ABD%20%C3%9Clke%20Analizi.pdf>. (Erişim Tarihi 11.08.2020)

Topçu, E. F. (10 Temmuz 2019). Türkiye-ABD Ticaretinde Yeni Hedef 100 Milyar Dolar. Anadolu Ajansı. <https://www.aa.com.tr/tr/ekonomi/turkiye-abd-ticaretinde-yeni-hedef-100-milyar-dolar/1527763>, (Erişim Tarihi 10.09.2020)

Topuz, H., Coşkun, A.E., (2018), Ricardo'nun Karşılaştırmalı Üstünlükler Teorisi: Türkiye, Kolombiya Ve Güney Kore Üçlüsünün Sektörel Bazda Uygulamalı Bir Analizi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10(25):672-685.

Trade Statistics by Country. Dünya Bankası (The World Bank) <https://wits.worldbank.org/countrystats.aspx?lang=en> (Erişim Tarihi: 10.05.2020)

Turkey Economic Indicators. Exports by Category <https://tradingeconomics.com/turkey/exports-by-category> (Erişim Tarihi: 01.01.2021)

USA Department of Commerce (2019). International Trade Administration, Steel Import Monitoring and Analysis, Steel Imports Report August 2019. <https://legacy.trade.gov/steel/countries/pdfs/2019/q1/imports-us.pdf> (Erişim Tarihi 20.09.2020)

US-Turkey Trade and Investment Framework Agreement. US Embassy and Consulates in Turkey. <https://tr.usembassy.gov/u-s-turkey-trade-investment-framework-agreement/> (Erişim Tarihi 02.03.2021)

Szum, K., Nazarko, J. (2020). Exploring the Determinants of Industry 4.0 Development Using an Extended SWOT Analysis: A Regional Study. *Energies*. 13(5972):1-27.

Vlados, C., Chatzinikolaou, D. (2019). Towards a Restructuration of the Conventional SWOT Analysis. *Business and Management Studies*. 5 (2):76-84.

Weihrich, H. (1982), "The TOWS Matrix- A Tool for Situational Analysis", *Long Range Planning*, Pergamon Press Ltd., 15(2); 54-66.

Weihrich, H. (1982), “Decision Making For Gaining A Competitive Advantage For The Nation With The TOWS Matrix- An Alternative To Porters Model- Illustrated By The People’s Republic Of China”, Innovative Management

World Economic Outlook : Coping with High Debt and Sluggish Growth. (October 2012). IMF (International Monetary Fund).

<https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2016/12/31/World-Economic-Outlook-October-2012-Coping-with-High-Debt-and-Sluggish-Growth-25845#:~:text=The%20October%202012%20World%20Economic,fiscal%20cliff%22%20facing%20U.S.%20policymakers>. (Erişim Tarihi 01.02.2020)

World Economic Outlook Update (January 2010). IMF(International Monetary Fund). file:///C:/Users/pc/Documents/Downloads/_0110pdf.pdf (Erişim Tarihi 01.02.2020)

Yücel, H. (2020). Türk-Amerikan İlişkilerinde S-400 Krizi. SETA (Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Analiz Raporu. 1(302): 7-24.